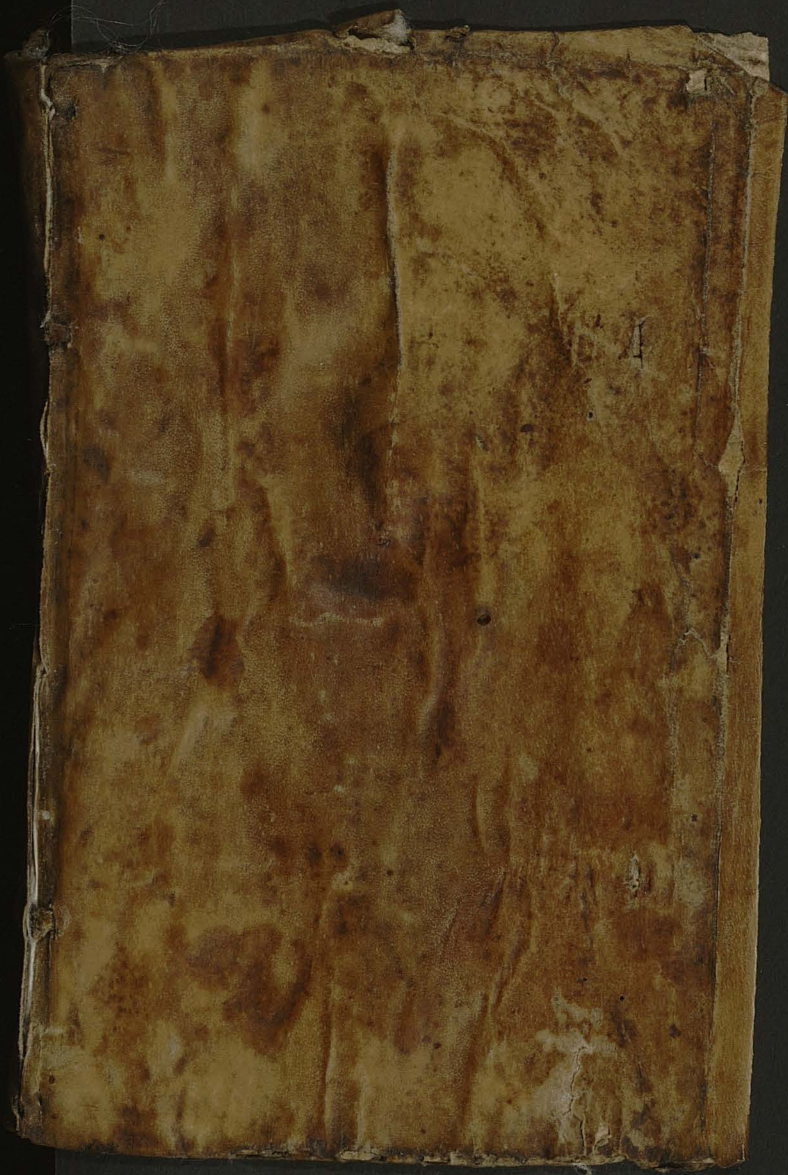

primis vitæ contempl[illegible] animi in minime formi-
danda morte celsitudo, quem vnice dilexi, & magna
obseruantia sum prosecutus, mihi propo[illegible]ur, vt
alacriùs ad patriam illam communem nostram ten-
derem: faxit Deus misericordiæ parens, vt ego, & tu
aliquando in cœlesti illa patria Carolum nostrum vi
deamus, ibiq; verè in Domino coniuncti, perpetua fœ-
licitate perfruamur. Ipse molliter nimium hæc au-
diens: vix verbum proferre poteram, lachrymas etiã
non continui: sed quod magis reprehendendum est,
hæc recordans interdum adhuc lugeo. Quid hoc est?
Hom[illegible] disciplina Sirleti parum exercitatus imita-
tor malus tanti magistri, quem suspiciebam. Senex,
caniciei, quæ certissima aduenientis mortis, & non
multum distantis nuntia est, oblitus meæ; verborum
quæ apud sanctum Apostolum Paulum legeram, pa-
rum memor, contristor de dormiente quasi spem non
habeam, lugeo è custodia vocatum à Domino, seruum
bonum ab exilio profectum in patriam [illegible]

cris literis deditus, docendi stud[illegible]
delectatus: eodem stu[illegible] sacrarum [illegible]
[illegible]matus Borromeus [illegible] vitam scrib[illegible]
dia à Iustina, & ab alijs scelestis [illegible]
cta, Sæuientium in sanctum virum
tus; Eadem Carolo contigerunt, [illegible]
misctis lædi minime potuit. Eius te[illegible]
tiphonæ canonici sunt: Borromei
etiam pestilentia, diuersarum vo[illegible]
totum Mediolanum audiebantur
clesiasticæ disci[illegible] tuendæ causa
Idem non eximium facere Caro[illegible]
uasij, & Protasij corpora transtu[illegible]
Sisinij, & aliorum. In maxima [illegible]
apud exteros fuit: In magna etiam [illegible]
rima Regum ad Ambrosium literæ: [illegible]
Carolum Hispaniæ, Galliæ, & Poloni[illegible]
nim ne hoc silentio prætereamus, [illegible]
Philibertus Dux Sabaudiæ [illegible]

præstanti ingenio, & religione
dilexit, eúmque viciſsim Andreas[redacted]
ruauit, nec alio, quàm patris nomi-
... Sed vt ad inſtitutam compa-
... Ieiunia Ambroſij crebra, &
Carolus ieiunijs deditus; Orandi
rolus ſingulis diebus orationem
um librorum coniungebat. Sol-
ium Eccleſiarum :: ſollicitus
, quæ in latiſsima eius diœceſi
bilis erga pauperes; & elee-
benter diſtribuit. Alienatio
à; & hic vendidit ſuppelle-
etiam ſuas peſtilentiæ tem-
pauperibus. Paupertatis iti-
Et Carolus dum in ſuo cubiculo o-
ctioni incumberet, vnica veſte
idem viliſsima, hyeme, & æſtate
... ſua peccata aliorum acerbiſ-

monenſis, qui mirifico a[redacted]romeum diligebat; ita vt ſacrum facie[redacted]s lachrymas continere ſæpe non potuerit,[redacted]am, quam fecit optimi & egregij paſtoris de patria ſua optime meriti, conſiderans. Attigit annum quadrageſimum ſeptimum, ſatis longam vitam duxit, ſi plurimarum virtutum exempla quæ reliquit conſideremus; admodùm breuem, ſi ad commoda, quæ Eccleſiæ Dei afferebat vitæ exemplo, & pluribus ſuis animum intendamus, vt vir Dei diutius præmio ſibi debito, cœleſti illa patria careret, noluit Dominus, Qui ſit benedictus in ſæcula.

Hanc de Cardinalis Borromei vita ſcriptionem meam Antoni Cardinalis, Guilielmo Cardinali Sirleto, quem patrem iudicij agnoueram, & Borromei memoriam colentem valde, eiúſque eximias virtutes libenter celebrantem, tradideram: ſuſceperat prompto animo ſcriptionem legendam, conſiderandam, emendandam, ſi qua ei emendatione opus eſſe ... autem pridie quàm ex hac vita Sir-

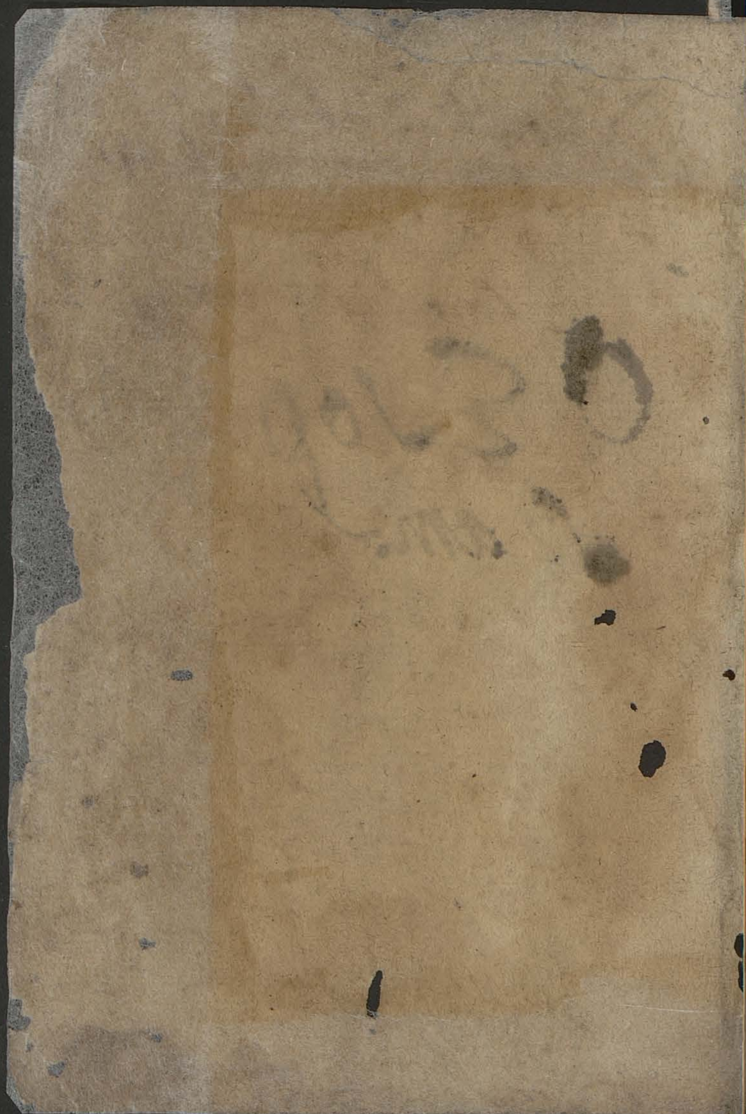

[illegible]
[illegible]

[illegible]

C E Sop vp[illegible]

sam.

V. P. F.

BALDVINI IVNII

Ordinis S. Franciſci

DE OBSERVANTIA

CONCIONES

SVPER

EVANGELIA FESTORVM

TOTIVS ANNI.

ANTVERPIAE,
Apud heredes Martini Nutij.
CIↃ IↃC XIII.
Cum Gratia & Priuilegio.

~~Ex Cathalogo Librorum~~

~~Josephi Joannis Spythiewicz~~

\+

Hoc Libro donavit me Matheum Josephum Kossakowski Ad-modum Reverendus Valentinus Kotonski Parochus Czchoviensis Anno Dni 1716 Die 30 Xbris:

25.

SA

F

F

F.

æte

cacissi

& Vo

Roman

Quinc

tor ab a

nè iam

SANCTISSIMO PATRI

FRANCISCO

Ordinis Minorum

FVNDATORI

SERAPHICO

F. BALDVINVS

IVNIVS

æternam gratulatur felicitatem.

OMANORVM olim Ducum, ſanctiſſime Pater, militaris fortitudo enituit. Peruicaciſſimi enim Latinorũ Æqui & Volſci fuêre, & quotidiani Romanorum hoſtes. Hos L. Quinctius domuit, ille Dictator ab aratro, qui obſeſſa, & penè iam capta L. Minucij Con-

ſulis caſtra, egregia virtute ſeruauit. Medium erat fortè ſementis, cùm patricium virum innixum aratro ſuo lictor in ipſo opere deprehendit. Inde in aciem profectus, ne quid à ruſtici operis imitatione ceſſaret, victos more pecudũ ſub iugum miſit. Sic expeditione finita, rediit ad boues rurſum triumphalis agricola. Deus bone, qua velocitate! Intra ſexdecim dies cœptum, peractumq́ue prorſus eſt bellum, vt feſtinaſſe Dictator ad relictum opus videretur.

Galli Senones faces tectis iniecerunt Romanis, & totam Vrbem igne, ferro, manibus, ſolo exæquarunt. Septem menſibus barbari (quis crederet?) circa montem vnum pepẽderunt, nec diebus modò, ſed noctibus

omnia experti: quos tandem Manlius nocte ſubeuntes, clangore anſeris excitatus, à ſumma rupe deiecit; & vt ſpem hoſtibus demeret, quanquā in ſumma fame, tamen ad ſignum fiduciæ panes ab arce iaculatus eſt. Eoſq́; ſubitò à tergo aggreſſus Camillus adeò cecîdit, vt omnia incendiorum veſtigia Gallici ſanguinis inundatione deleret.

At fortior tibi fuit pugna, Beatiſſime Pater, in terris degenti, cum mundo, carne, ſanguine, dęmone, teipſo, & glorioſior de illis palma. Nam quid palatium illud ſpecioſum, & magnum ſibi voluit, cum militaribus armis crucis Chriſti ſignaculo inſignitum, à diuina tibi clementia in ſomnis oſten-

ſum? Tua illa fore, militumque tuorum, ſuperna fuit aſſertione reſponſum. Quid ergo? An vt in Apuliam proficiſcereris, & mundanæ dares nomen militię? Nequaquam. Cur enim relinqueres pro ſeruo dominum, pro paupere homine diuitẽ Deum? Sed viſio illa ſpiritualem præfigurauit effectum, non humana, ſed diuina in te diſpoſitione complendum. Hinc nimirum ex equo delapſus, ad leproſum, cuius inopinatus occurſus non mediocrem tibi incuſſerat horrorem, deoſculandũ adcurriſti. Sed leproſus nequaquam fuit, qui ſubitò non cõparuit. Hinc loca quæſiuiſti ſolitaria, amica mœroribus, quæ lacrymis quotidianis rigaſti, & inenarrabilibus inceſſanter gemitibus impleſti.

plesti. An sine fructu?

Tunc apparuit tibi in Deum absorpto Christus Iesus, veluti cruci confixus, ad cuius conspectum anima tua liquefacta est. Imò memoria passionis eius adeò visceribus cordis tui impressa medullitùs, vt quoties ab illa hora in mentem veniret, lacrymas, & singultus excuteret.

Tunc humilitatis omnia, & humanitatis leprosis præstitisti obsequia, quorum longinquum etiam horrere solebas aspectum. Quanta hæc pugna! Domos eorum frequenter visitare, largissimas eis erogare eleemosynas, summa animi submissione manus eorum osculari, & ora. Scilicet Christi militia à suiipsius victoria est inchoanda: & Veritas docet: *Si quis vult post me venire,* Matt. 16.

abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.

Quid quòd mendicis non ſolùm tua, ſed etiam teipſum impendiſti? aliquando veſtimenta exuens, aliquando diſſuens, aliquando ad largiendũ ſcindens. Imò cùm limina viſitares Apoſtolorũ Principis, pietatis partim ductus dulcedine, partim paupertatis allectus amore, vni pauperum proprias largitus es veſtes, & ſemicinctiis cõtectus illius, diem in medio pauperum cum inſolita ſpiritus iucunditate tranſegiſti, vt & ſæcularẽ gloriam ſperneres, & ad perfectionem Euangelicã gradatim conſcendendo peruenires. Quis non miretur? Omnia hæc in mundano habitu, & conuictu tranſacta ſunt. Meritò tibi vir

Aſſiſius, à Deo, vt creditur, eruditus, obuianti pallium ſtrauit, & veſtimentum pedibus tuis honoris gratia ſuppoſuit.

Iam quid de voce dicam in S. Damiani de cruce delapſa? Franciſce, vade, & repara domum meam, quę, vt cernis, tota deſtruitur. Nunquid ad Fulgineum vrbem tunc eundũ fuit, ibique vendendi panni? Nunquid in occulto diu latendum, vt paternæ locum dares iræ? Sęd cùm Aſſiſium redires, luto fuiſti lapidibuſque exceptus, atque vocibus clamoroſis à ciuibus exſibilatus; à parēte amaris agitatus verbis, verberibus mulctatus, & vinculis conſtrictus. Quanta tibi tunc in carcere conſtantia? A matre ſolutus, furenti obuium te præbuiſti pa-

renti, qui te coram Aſſiſinate traxit Antiſtite, vt in illius manibus facultatibus renunciares paternis.

Quantum tibi tunc gaudium? Tunc omnibus te nudaſti veſtibus, & generoſam emiſiſti vocem, æterna memoria dignam. Qualem vocem? Vſque nunc vocaui te patrem in terris, amodò autem ſecurè poſſum dicere: Pater noſter, qui es in cælis: apud quem omnem theſaurum repoſui, & totam ſpei fiduciam collocaui. O vocem! Tunc Antiſtes emittens lacrymas, piis te amplexus brachiis, pallio ſuo cooperuit.

Et quid, cùm properares in deſertum, & laudes cum iubilo decantares? Latrones irruerunt in te, & percutientes in foueam

niuibus plenam deiecerunt, dicentes: Iace ruſtice, præco Dei. Ruſtico enim amictus eras pallio, cæmentali cruce obſignato. At tu è fouea exſilire, & altiore voce per nemora laudes omnium Creatori perſonare. Tunc eleemoſynas medicorum more humiliter cœpiſti petere, leproſis inſeruire: ipſorum pedes lauare, ligare vlcera, & oſculari, plagarum putredinem educere, & ſaniem abſtergere: ideò & morbos meruiſti ſanare.

Quid enim? Spoletano cuidam os pariter, & maxillã morbus horribilis depaſcendo corrodebat, cui nullo medicinæ remedio ſubueniri poterat. Is Apoſtolorũ ſalutatis liminibus tibi cùm occurreret, pedũ tuorum oſculari veſtigia geſtiebat:

at tu illi osculũ dedisti oris, quo perfectæ recepit beneficium sanitatis. Nescio, quid horum sit meritò magis admirãdum: humilitatis profunditas in osculo tam benigno, an virtutis pręclaritas in miraculo tam stupendo.

Post hæc ad S. Damiani ecclesiam reparandam te contulisti; inter quos abũdare solebas, mendicare nõ erubuisti; corpus debile, attritum ieiuniis, oneribus lapidũ supposuisti. Alteram etiam S. Petri renouasti: & in tertiam Beatissimæ Virginis incidisti, in qua Angelicarum sentiens visitationum frequẽtiam, pedem fixisti, & mentem. Hic etenim humiliter cœpisti, hic virtuosé profecisti, hic feliciter consummasti. Hic aliquãdo visi sunt innumeri homines cęcitate percussi,

percussi, facie in cælum directa, & genibus flexis in Ecclesiæ huius circuitu: qui omnes protensis in altum manibus, lacrymabiliter ad Deum clamabant, misericordiam postulantes, & lumen. Et ecce ingens de cælo splendor aduenit se per omnes diffundens, qui lumen vnicuique tribuit, & salutem desideratam concessit.

Inter illos vtinam & ego! Cæcutit in me ratio, friget affectus. Cæcutit ratio in diuinis rebus, & in propriis: friget affectus erga spiritualia, & æterna. Quid quòd adhuc in medio fallacis huius sæculi mari hæreo, & diuersis sæpe aduersitatum obruor fluctibus? Sæpe faciem meam ad te, Beatissime Pater, eleuo: sæpe genua & cor totum

coram te flecto: sæpe manus meas fidenter ad te extendo. Si
Matt. 14. tu es pater meus, *iube me ad te venire super aquas* huius mundi: si tu es pater meus, vide, ne immergar: pater meus, & *Domine, saluum me fac*. Agnosce me, rogo, rogo, inter filios tuos in viuis: agnosce me inter filios tuos, iterum rogo, in hora mortis: agnosce me, rogo, rogo, inter filios tuos in gaudio regni cælestis.

Ordinis S. Francisci indignus alumnus,

F. BALD. IVNIVS.

IN V. P. F.

BALDVINI IVNII

CONCIONES.

Nteger ille animi, quem non de limite recto
Aut præsens ætas, populi aut contagia flectunt;
Non iter erroris legit, auditórue cathedræ
Sacrilegæ patulam facit illusoribus aurem:
Sed tritam iuuat ire viam, qua Pastor ouilis
Christi ducit oues, Petri virtute propago:
Quam indigetes strauere olim, fideique magistri,
Liligeræq; acies, roseisque ornata coronis
Agmina: queis vitæ, Domini indulgentia, spondet
Elysium fore nunc æterna in secla tenorem.
Ceu pulsa feßi gaudent formidine nautæ,
Vt laceræ à pelago portum tenuere carinæ.
Quo duce, forte roges? præsto est de sanguine claro,
Virtutis, neque stirpis egens Balduinus honestæ:
Est aliquid, pulchris dignum natalibus esse.
Palantes animas angusto ducere calle
Diuorum in patriam, longè plus iudice Christo est.

Ergo

Ergo age, rumpe moras, disces oracula Vatum:
Adde operam, spe plura feres, maioraq́ dictis.
Hoc duce, Virginei partus cunabula vises,
Tum postliminium, tum primo flore iuuentam:
Quæq́ue per ingratas sparsit miracula gentes:
Vincula, flagra, crucem, sannas, mortem (heu!) crudelem
Spectabis, pauidisq́ue Deum venerabere votis
Obstrictus caput, ô meritis ingentibus! vdum.
Sensibus ergo imis librum hunc versate potẽtes
Qui colitis syluasq́ue feras, agrosq́ue feraces:
Quiq́ inopes rerum, pueri, iuuenesq́ue, senesq́ue.
Hic vitæ, veriq́ue via est, hic ianua cæli.
Quodq́ue semel viuo firmauit sanguine fœdus,
De nece, de mundo, Stygio de Rege triumphans
Humani generis vindex (quiq́ aëra, & ignes,
Et maria, & terras ipso cõponit ab ortu,
Ac iubet ad digitum posita concurrere palma)
Illa forent sæclis quondam monimenta futuris:
Quorum hic interpres fidus, facilisq́ue, breuisq́ue,
Iuniades, & opum, & tituli contemptor auiti,
Barduicis nũc, & Drenckvvaertis gẽtibus astrum.
Quid verbis? res ipsa fidem, famamq́ue ciebit:
Non opus est hederam molli suspendere vino.

Michael Vosmerus.

IN FESTO S. ANDREÆ.

Exordium:

OLIM apud Romanos in Seruio Tullio rege fortuna vires suas ostēdit. Verna enim natus Vrbi rex datus est: cui diutissimè imperium obtinere, quater lustrū condere, ter triumphare contigit. Ad summam autem vnde processerit, aut quò peruenerit, statuæ ipsius titulus abundè testatur, seruili cognomine, & regia appellatione perplexus.

Ita etiam Christus abiectos elegit piscatores, quos ouibus suis præficeret, & primos Ecclesiæ suæ rectores constitueret.

Euangelium:

Ambulans Iesus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocabatur Petrus, & Andream fratrem eius mittentes rete in mare. Matth. 4.

Thema:

Relictis retibus secuti sunt eum.

Occasione horum verborum ostendemus licere filiis, inuitis parentibus ad religionem transire, duabus seruatis conditionibus. Vna, quod ad annos pu- Ibid.

bertatis peruenerint. Pubertas autem in viris est anno XIV. vt habemus *c. 1. de regularibus in Sexto.* in feminis autem anno XII. vt habemus *can. puella, 20. q. 2.* Altera est, vt parentes non sint in tali necessitate, vt sine filiorum auxilio viuere non possint. Tunc enim tenentur ex præcepto Dei parentibus adesse.

Prob. primò ex Script. quæ etsi hoc disertè non doceat, ei tamen valdè con-
Gen. 12. forme est. *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui.* Et: *Qui dixit pa-*
Deut 33. *tri suo, & matri suæ: Nescio vos: & fratribus suis: Ignoro vos: & nescierunt filios suos. Hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum seruauerunt.* Vbi Moyses in laudibus Leuitarum ponit, quòd parentes, & fratres deseruerint, vt Deo liberiùs vacarent. Item:
Psal 44. *Obliuiscere populum tuum, & domum patris tui,*
Matt 10. *& concupiscet rex decorem tuum.* Et: *Qui amat patrem, aut matrem plus quàm me, non est me dignus.* Vnde cùm quidam diceret Iesu:
Lucæ 9. *Sequar te Domine: sed permitte mihi primùm renuntiare his, quæ domi sunt: ait ad illum Iesus: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.*

Prob. secundò sacris canonibus: 20. q. 2. *can. Puella.* item *cap. eum virum, de regularibus.* Idem docetur in Conc. Tolet. X. *c. vlt.*

Prob. tertiò testimoniis Patrum, inter quæ

quæ illuſtre eſt illud S. Hieronymi *epiſt. 1. ad Heliodorum: Licet paruulus ex collo pendeat nepos, licet ſparſo crine, & ſciſsis veſtibus vbera, quibus te nutrierat, mater oſtendat, licet in limine pater iaceat, per calcatum perge patrem, ſiccisq; oculis ad vexillum crucis euola: ſolum pietatis genus eſt hac in re eſſe crudelem.*

Prob. quartò ratione D. Ambroſij *l. 3. de virginibus: Cui licet,* inquit, *maritum eligere: cur non liceat Deum præferre?* At licet filiis, inuitis parentibus, matrimonium contrahere: cur non liceat etiam iiſdem inuitis continentiam profiteri? Præterea licet viro, vxore inuita, ad religionem tranſire, quando matrimonium de præſenti quidem contractum erat, ſed nondum conſummatum: *c. Verum, & c. Ex publico, de conuerſ. coniugat.* Ergo multò magis licebit inuito patre.

Præterea quilibet ingenuus poſt annos pubertatis eſt ſui iuris, quantum ad ea, quæ ad perſonã, & ſtatum ſuum pertinent. In hoc enim ſerui à liberis differunt. Deníque, *Obedire magis oportet Deo, quàm hominibus.* Deus autem conſulit perfectam vitam omnibus in genere; & in particulari interna inſpiratione vocat quoſdam. Ergo ſi parentes reſiſtant, audiendi non ſunt. Act. 5. Matt. 19.

Obiicitur 1. Apoſtolus iubet obedire

Ephes. vlt. parentibus, & eos honorare. *Filij, obedite parentibus vestris in Domino.*

Resp. parentibus duo à filiis deberi, obedientiam, & honorem, id est, temporalia subsidia. Quantum ad primum, dico ex Chrysostomi, Theophylacti, Hieronymi, & aliorum expositione in eum locum, ideo Apostolum addidisse, *in Domino*, vt intelligamus, non esse iis obediendum, nisi in iis, quæ non impediunt pietatem.

Quantum ad alterũ dico, præceptum illud, vt omnia alia affirmatiua, non obligare, nisi in casu necessitatis, cùm videlicet pater sine filij opera viuere non potest. Si enim diues sit, vel habeat alios, à quibus alatur, filius non tenetur ei adesse. Vnde Dominus: *Sine vt mortui sepeliant mortuos suos.* Nam qui dicebat illi: *Domine, permitte mihi primùm ire, & sepelire patrem meum:* non volebat dicere, Pater meus mortuus est, debeo eum sepelire: sed, Sine, vt maneam cum patre meo vsque ad mortẽ eius; cùm autem obierit, & eum sepeliero, tunc sequar te.

Luc. 9.

Obiicitur 2. Vxor non potest ingredi religionem sine consensu viri, nec seruus sine consensu domini. Ergo nec filius sine consensu pátris.

1. Cor 7. Resp. Vxor *non habet sui corporis potestatem*

tem, sed vir: & ideo non potest vxor de persona sua disponere sine consensu viri. Filij autem quoad personam suam liberi sunt post annos pubertatis. Pari ratione seruus non habet personæ suæ potestatē, sed dominus eius, & ideo de ea non potest disponere. Cùm enim subiectio seruilis sit pœna peccati, non autem subiectio filialis, mirum videri non debet, si seruis adimitur aliquid, quod antea eis competebat, & id filiis non adimatur.

Morale.

Secuti sunt eum.

VIdendum erit, quare quilibet Christianus meritò sequi debeat Dominum, & in quibus. Matth 4.

• Quantum ad primum, ob triplicem rationē debet quilibet sequi Dominum. Prima est, quia hoc ipsum honorificum est: *Gloria magna est sequi Dominum: longitudo enim dierum assumetur ab eo.* Et: *Si quis mihi* Eccli 23.
ministrauerit, honorificabit eum Pater meus, qui Ioan. 12.
in cælis est. E contrario dicitur: *Qui me erubuerit, & meos sermones: hunc filius hominis erubescet, cùm venerit in maiestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum.* Luc. 9.

Secunda ratio est: quia sequi Christum

Ioan. 8. vtile est. *Qui sequitur me, non ambulat in te-*
nebris, sed habebit lumen vitæ.

Tertia ratio est: quia omnis Christi
Ioan. 13. actio nostra est instructio. *Exemplum enim*
dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis: ita &
vos faciatis.

Quantum ad secundum, septem sunt, in quibus Christum imitari debemus.

Primũ est in abstinentia carnis: nam à natiuitate vsque ad mortem duram vitam sustinuit. Media hieme natus est, &
Lucæ 2. media nocte: *pannis reuolutus, & reclinatus in*
præsepio.

Secundò eum in humilitate imitari
Matt. 11. debemus. *Discite à me, quia mitis sum, & hu-*
Ioan. 19. *milis corde.* Tunicam gerebat inconsutilem: nudis pedibus, & aperto ambulabat
Matt. 21. capite: insidebat asino: & *baiulans sibi cru-*
Ioan. 19. *cem exiuit in eum, qui dicitur Caluariæ, locum.*
Psal. 21. Vermi etiam comparatus est: *Ego sum*
vermis, & non homo: opprobrium hominum, &
abiectio plebis. Ex humilitate pro nobis ca-
Luc. 23. ptus est, & ligatus funibus: *alba veste ab*
Herode indutus est: chlamyde coccinea à Pilato
circumdatus, spineam in capite coronam
Ioan 19. sustinuit: & tandem *inclinato capite spiri-*
tum emisit.

Tertiò Christum imitari in paupertate debemus: qui pauper fuit in natiuita-
Luc. 2. te, & *reclinatus fuit in præsepio, quia non erat ei*

locus

locus in diuersorio. Pauper vixit, quia propriam numquam domum habuit: pauper etiam obiit, quia nudus in cruce pependit.

Quartò eum imitari debemus in abstinentia cibi, & potus. Nam *cùm ieiunasset* Matth.4.
quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit. Ipse *vinum cum felle mistum gustauit,* Matt.27.
& spongiam aceto plenam. Anne durum erit in his sequi Dominum? Audi Apostolum: *Si secundùm carnem vixeritis, moriemini:* Rom. 8.
si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Viuetis, inquã, spiritualiter, & corporaliter: quia scriptum est: *Qui abstinens* Eccli 37
est, adiiciet vitam. Quid viuetis? *Esurientes* Luc. 1.
etiam *impleuit bonis*: & *Beati, qui nunc esuritis:* Matth.5.
quia saturabimini.

Quinto in patientia Christum imitari debemus: nam patienter iniuriosa audiuit verba, & dura sustinuit verbera. De ipso dicebatur: *Ecce homo vorax, & po-* Matt.11.
tator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Et iterum: *Tu de te ipso testimonium perhibes:* Ioan 8.
testimonium tuum non est verum. Item: *In prin-* Matth.9.
cipe dæmoniorum eiicit dæmones. Sed quid? *Cùm malediceretur, non maledicebat: cùm pate-* 1.Pet 2.
retur, non comminabatur. Sed patienter tulit verbera: captus, & ligatus est; alapis, & colaphis cæsus; consputus, & velatus; flagellatus, & coronatus; ad Annam du-

ctus, Caipham, Pilatum, Herodem, & Caluariæ locum; tandem cruci affixus eſt; & in omnibus iſtis ouis ſimilitudinem geſſit,

Sextò Chriſtum in verbis imitari debemus: qui veritatem in illis habuit:
Ioan. 14. *Ego ſum veritas*: & veritatem dilexit: *Ecce*
Pſal. 50. *enim veritatem dilexiſti.* Nam qui mendax
Ioan. 8. eſt, imitatur diabolum, *qui mendax eſt, & pater eius.* Habuit & in verbis vtilitatem.
Matt. 12. *Omne* autem *verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.* Habuit diſcretionem: nam coram Cai-
Matt. 27. pha, Pilato, & Herode tacuit: & *cùm accuſaretur à principibus ſacerdotum, & ſenioribus, nihil reſpondit.* Quare bene monet Sapiēs:
Eccli. 32. *Adoleſcens, loquere in cauſa tua vix. Si bis interrogatus fueris, habeat caput reſponſum tuum.*

Septimò Chriſtum imitari debemus,
Matt. 26. qui triſtis fuit, & honores fugit. *Triſtis,* ait, *eſt anima mea vſque ad mortē.* Et iterum:
Matth. 5. *Beati, qui lugent; quoniā ipſi conſolabuntur.* De-
Ioan. 6. nique *cùm cognouiſset, quia venturi eſſent, vt raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in montem ipſe ſolus.*

IN FESTO S. NICOLAI.

Exordium:

LEuauit Abraham oculos ſuos, viditq́ꝫ poſt tergum arietem inter vepres hærētem cornibus. Quem aſſumens obtulit holocauſtum pro filio. Gen. 22.

Moraliter:

Aries ille iuſtum quemque ſignificat, qui quamdiu ærumnas huius vitæ ſuſtinet & in duris pœnitentiæ laboribus ſe exercet, quaſi cornibus inter vepres hęret. Quòd autem poſt tergum Abrahæ aries hæreat, abſentiam ſignificat Domini, qui ſe iuſtum videre, & curare aliquando diſsimulat, quem tamen maximè amat. Vnde aſſumens eum offert in holocauſtum, quando charitate ardentem, & in gratia Dei morientem ſuſcipit in cælum. Talis etiam fuit S. Nicol.

Euangelium:

Homo quidam peregrè proficiſcens vocauit ſeruos ſuos, & tradidit illis bona ſua. Matt. 25.

Thema:

Vni dedit quinq; talēta, alij autē duo, alij vnum. Ibid.

Oſtendemus aliis maiorem, aliis minorem dari gratiam ſecundū propriam cuiuſque diſpoſitionem.

Et quidem Iouinianus omnes iuſtos exiſtimabat, ſanctitate & iuſtitiâ eſſe pares. Sectarij huius temporis, quoniam pertinaciter contendunt, homines iuſtos,& gratos eſſe, non ſuâ vnumquemque iuſtitiâ, & gratiâ ſibi inhærente, ſed ipſa gratia,& iuſtitia Chriſti, quę vna eſt, & eadem, neceſſario negare coguntur inæqualitatem gratiæ eius,quæ homines gratos, & iuſtos facit; & conſequenter huiuſmodi gratiã pro inæqualitate diſpoſitionis inæqualiter infũdi,& donari.

Vnde Lutherus in concione quadam de Natiuitate B. Mariæ huiuſmodi blaſphemiâ vſus eſt: *Omnes nos æquè iuſti, & ſancti ſumus, atque B. Virgo.* Quam blaſphemiam abundè redarguit illud Archangeli: *Aue, gratia plena.* Et illud Elizabeth:
Luc. 1. *Benedicta tu inter mulieres.* Atque illud item ipſius B. Virginis: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes, quia fecit mihi magna, qui potens eſt.*

Nos autem ex Orthodoxâ doctrinâ in Concilio Trident. *ſeſſ. 6. c. 7.* poſitâ, & à D. Thoma 1.2.*q.*112.*art.*4. explicatâ, contra iſtos aſſerimus, gratiam iuſtificãtem eſſe poſſe, & ſolere in diuerſis hominibus inæqualem, ſecundùm menſuram, quam Spiritus ſanctus partitur ſingulis, prout vult, & ſecundùm propriam cuiuſque

iuſque diſpoſitionē, & cooperationem; vt rectè Concilij Tridentini Patres, & D. Thomas explicarunt.

Ac 1. quidem id probamus ex Scriptura ſacra; idque tripliciter.

Nam 1. in ſacris litteris inſtituitur ſæpe quarundā perſonarum laudatio cum comparatione, quòd ad gratiam, & iuſtitiam attinet. *Nunquid conſideraſti ſeruum meum Iob, quòd non ſit ei ſimilis in terra, homo ſimplex, & rectus*, &c. Et de Saule: *Non erat vir de filiis Iſrael melior illo*. Et de Ioanne Baptiſta: *Inter natos mulierū non ſurrexit maior*. Iob 1. 1. Reg. 9. Matt. 11.

2. Nam Apoſtolus in ſuis epiſtolis ea paſſim diſputat, quæ, niſi gratia inæqualis eſſe poſſit, intelligi commode non queunt. Dicit enim ſe habuiſſe *primitias ſpiritus*. Et: *Vnicuique datur gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti*. Et: *Tanquam paruulis in Chriſto, lac vobis potum dedi, non eſcam*. Comparat etiam Eccleſiam Dei cum domo, in qua ſunt *vaſa aurea, & argentea, & lignea, & fictilia*. Rom 8. Epheſ. 4. 1. Cor. 3. 2. Tim. 2

3. Quia conſtat ex ſacris litteris, gratiam, & iuſtitiam poſſe, & ſolere augeri in hominibus iuſtis, prout quiſque adiuuante Deo, magis, aut minùs ſalutis ſuæ ſtudioſus eſt: nec dubium eſt, quin poſſit, & ſoleat inæqualitas contingere in eo, quod augeri ſolet, & proinde iam

esse maius, aut minus. Id autem patet
2.Cor.9. his locis: *Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis.* Et infrà: *Augebit*
1.Pet.2. *incremẽta frugum iustitiæ vestræ.* Et: *Sicut modò geniti infantes rationabiles sine dolo lac cõcupiscite, vt in eo crescatis in salutem.* Et: *Crescite verò*
2.Pet.3. *in gratia, & cognitione Domini nostri, & Salua-*
Apoc.22 *toris Iesu Christi.* Et: *Qui iustus est, iustificetur adhuc; & sanctus, sanctificetur adhuc.*

Prob.2.inæqualitas gratiæ ex Patribus, Irenæo *l.4.c.22.* S.Cyrillo Hierosſ. *catechesi* 16.S.Chrysostomo *hom.13.in Ioan.*S.Cypriano *l.2.epist.2.ad Donatũ.*S. Hieronymo *l.2.contra Iouin.& l.2.cõment.in epist.ad Ephes. c.4.* S. Augustino *epist.29.ad Hieron. & epist. 57.ad Dardanum: Deus,*inquit,*etiam in quibus habitat, non æqualiter habitat. Nam vnde est illud, quòd Elizæus poposcit, vt dupliciter in eo fieret Spiritus Dei, qui erat in Elia?*

Prob.3.optima ratione D.Thomę 1.2. *q.112.ar.4.* Nam, vt Deus voluit vniuersum hoc esse perfectum quod ad bona naturalia attinet; ita etiam voluit perfectam esse suam Ecclesiã, quòd attinet ad donagratiæ omnis generis. Sed ad perfectionẽ vniuersitatis rerũ naturalium pertinuit, vt faceret Deus diuersos, & inęquales earũ gradus. Ergo similiter ad perfectionẽ Ecclesiæ spectat, vt inæqualiter dona gratię fidelibus distribuat, quo

ex

ex diuersis gratię gradibus maior,& illustrior Ecclesiæ perfectio existat. Quam rationē etiā Apostolus attigisse videtur: Nam cùm dixisset, *vnicuiq; datā esse gratiam secundùm mensurā donationis Christi*: enumeratis diuersis gratiæ donis, & gradibus, quasi ostendens finē, cuius causa Deus inæqualiter gratiā distribuat, subiunxit, hoc fieri *ad consummationem Sanctorum, in ædificationem corporis Christi*. Est enim hæc ratiocinatio Apostoli etiam accommodanda ad diuersos gradus gratiæ gratum facientis, sicut etiam D. Thomas *loco citato* accommodat. Ephes. 4.

Porrò gratiæ mensurā iuxta proportionē etiam dispositionis proprię Deum partiri, vt diximus, patet ex testimoniis Concilij Trident. Cypriano, & Hieronymo. Et præterea ratione: Nā, cùm Deus communicet gratiā suauiter, iuxta modum humanæ naturæ, qui est, vt homo ipse gratiæ munus acceptet; ac propensissimus etiam Deus sit ad hoc munus iuxta dispositionem, & capacitatem hominis communicandum; non est ambigendum, quin ei maiorem impertiat gratiam, qui per conuersionem perfectiorem reddit se capaciorē huius doni. Cōfirm. id ex illo principio Philosophi. cui nemo non naturaliter assentitur:

Sicut

Sicut ſimpliciter ad ſimpliciter, ita magis ad magis: 1. ſi quæ res valet, vt abſolutè aliquid obtineatur, aut fiat, eam rem, cùm fuerit præſtantior, procul dubio etiam valituram, vt illud perfectiùs etiam fiat, aut obtineatur.

Atque hoc quidem eſſe diuinæ legis decretum, Scriptura etiam indicat iis locis, ex quibus licet colligere, Deum reſpicere ad modum, ſeu perfectionem noſtræ cooperationis in impertiendis cuiuſque generis beneficiis, atque adeò etiam in tribuendo beneficio remiſſionis peccatorum, & gratiæ. *Remittuntur ei peccata multa, quoniã dilexit multùm. Cui enim minùs dimittitur, minùs diligit*. Et de patrefamilias dicitur, quòd *peregrè proficiſcens vni dederit quinque talenta, alij duo, alij verò vnum, vnicuique ſecundùm propriã virtutem*. Quâ parabolâ ſignificatur Dei conſiliũ, qui gratię talentũ, quo inprimis neceſſe eſt nos in hac vita cælũ lucrari, iuxta propriam virtutem. 1. iuxta menſuram propriæ cooperationis, inæqualiter diſtribuit.

Luc 7.

Matt. 25.

Sed animaduertendum eſt, quod rectè notauit D. Thomas, quòd ſicut gratia Spiritus S. nos excitans, & adiuuans efficaciter, prima, & pręcipua cauſſa eſt diſpoſitionis noſtræ, atque adeò perfectioris diſpoſitionis; ita etiã inæqualitatem gratiæ

gratiæ iustificantis ad gratiam excitantem,& adiuuantem efficaciter, tanquam ad primam, & præcipuam causam, esse referendam.

Neque obstat hoc tamen, quo minùs adiuuante Deo,in nostra potestate situm sit, maiorem gratiam iustificantem obtinere, si scilicet adiuti diuinitùs liberè in Deum feramur per conuersionē perfectiorem. Quemadmodum licet Spiritus sancti inspiratio, & auxilium præcipua causa sit,cur absolutè gratiam iustificantem acquiramus; tamen adiuuāte Spiritu S. in nostra potestate situm est, absolutè gratiam acquirere. Vtrumque enim est cum adiutorio diuino similiter in nostra libera potestate, scilicet conuerti,& conuerti perfectiùs.

Quare quod D. Thomas in ratione, quam antea fecimus,sumit, idcircò gratiæ iustificantis mensuram inæqualiter distribui, quia Deus vult inæqualibus gratiæ donis Ecclesiam suam, eiusque statum perficere, nōn ita est intelligendum, quasi hoc Deus velit nullo respectu habito ad cooperationem vniuscuiusque propriā ex adiutorio gratiæ procedentē: sed sensus est, Deum iis,qui inæqualiter cum diuino adiutorio cooperantur, velle inæqualiter mensurā gra-

tiæ iuſtificantis partiri, vt ea ratione ſtatus Eccleſiæ ſit perfectior.

Conſiderandum eſt enim, quamcunque gratiam vocantem, & excitantem homini ſufficere, vt cum adiutorio Dei (quod præſto eſt) poſſit non modò conuerti, ſed etiam perfectiùs conuerti, atque adeò gratiam perfectiorem acquirere. Quanquam negandũ non eſt, quin peculiaribus inuitamẽtis, & inſpirationibus gratiæ vocãtis, & excitantis, Deus pro ſuo beneplacito cũ aliquibus agat, vt perfectiùs conuertantur.

Porrò fundamentum Iouiniani pro contrario errore fuit, quia conſtat duos
Matt. 25. tantùm ordines hominũ in iudicio extremo futuros: Alterum bonorum, qui collocabuntur ad Chriſti dexteram: alterum malorum, qui erunt ad ſiniſtram. Ex quo Iouinianus colligebat, omnes bonos bonitate eſſe pares; & omnes improbos ſimiliter pares improbitate. Sed hoc fundamentum nullius ponderis eſt. Nam, vt rectè reſpondet D. Hieron. *l. 2. contra Iouinianum,* nihil impedit, quò minùs in vtroque ordine, bonorum ſcilicet, & malorum hominum varij gradus ſint. Alioqui, vt rectè obiicit D. Hieron. non eſſet differentia inter Apoſtolum *Paulum, & inceſtuoſum illum hominem,*

minem, qui in Ecclesiam post pœnitentiam est receptus; sed quia simul à dextris est, in eadem cum Apostolo claritate fulgeret : quod absurdum est.

Morale.

Vni dedit quinque talenta. Matt. 25.

MVLTA talenta S. Nicolaus à Domino accepit. Primum fuit, quòd Nicolaus illustri loco Pataræ in Lycia natus sit. Sed parum prodest locus natiuitatis illustris, si non adsit nobilitas mentis. Ita cùm Eleazarum multi rogarent, vt simularet se manducasse carnes porcinas, *ille cogitare cœpit ætatis, ac senectutis suæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque à puero optimæ conuersationis actus, & respondit citò dicens, præmitti se velle in infernum. Non enim ætati nostræ dignum est, inquit, fingere: vt multi adolescẽtium, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorũ transisse ad vitam alienigenarum: & ipsi propter meam simulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur; & per hoc maculam, atque execrationem meæ senectuti conquiram.* 2. Machab. 6.

Secundum talentũ fuit, quòd parentes Nicolai steriles à Deo ipsum precibus impetrarint. In hoc comparandus est S. Ioanni Baptistæ, quo *maior non sur-* Matt. 11.

rexit inter natos mulierum: Nam Angelus de
Luc. 1. eo ad Zachariam : *Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua : & vxor tua Elisabeth pariet tibi filium.*

Tertium talentum fuit, quòd sanctitas huius viri iam ab incunabilis apparuit. Nam infans, cùm reliquos dies lac nutricis frequens sugeret, quarta, & sexta feria semel dumtaxat, idque vesperi sugebat : quam ieiunij consuetudinem in reliqua vita semper tenuit. Ita Angelus Domini dixit ad Manue de Samsone :
Iudic. 13. *Quicquid ex vinea nascitur, non comedat : vinum & siceram non bibat, nullo vescatur immundo.* Quid ita? *Erit enim puer Nazaræus Dei ab infantia sua, ex vtero matris suæ vsque ad diem mortis suæ.*

Quartum talentum fuit, quod adolescens parẽtibus orbatus, facultates suas pauperibus distribuit. Cuius illud insigne est Christianæ benignitatis exemplum, quòd cùm eius ciuis egens tres filias iam nubiles in matrimonio collocare non posset, earumque pudicitiam prostituere cogitaret, re cognita Nicolaus noctu per fenestram tantum pecuniæ in eius domum iniecit, quantũ vnius virginis doti satis esset : quod cùm iterum, & tertiò fecisset, tres illæ virgines honestis viris in matrimoniũ datæ sunt.

An

An non tres illæ virgines comparandæ ſunt cum tribus mulieribus pauperculis ſtatura, ætate, & facie per omnia ſimilibus, quæ S. Franciſco inter Campilium, & S. Quiritium occurrerunt? Nouum ſanè ſalutationis munuſculum offerebant, dicentes: *Bene veniat domina paupertas.* Quo audito, verus paupertatis amator indicibili repletus eſt gaudio. Ita S. Bonauentura *c. 7. vita eius, § .6.*

Quintum talentum fuit, quod in Palæſtinam profectus ſit, vt loca ſancta viſeret, & præſens veneraretur. Qua in peregrinatione nauem conſcendens ſereno cælo, & tranquillo mari, horribilem nautis tempeſtatem prædixit, moxque ortam, cùm eſſent omnes in ſummo periculo, orans mirabiliter ſedauit. An non in eo comparandus eſt S. Paulo? Prædicebat nauigantibus: *Viri,* aiebat, *video, quoniam cum iniuria, & multo damno, non ſolùm oneris, & nauis, ſed etiam animarum noſtrarum incipit eſſe nauigatio.* Et paulo pòſt: *Neque autem ſole, neque ſideribus apparentibus per plures dies, & tempeſtate non exigua imminente, iam ablata erat ſpes omnis ſalutis noſtræ.* Tunc Paulus: *Et nunc ſuadeo vobis bono animo eſſe. Aſtitit enim mihi hac nocte Angelus Dei, dicens: Ne timeas, Paule, Cæſari te oportet aſſiſtere: & ecce donauit tibi Deus omnes, qui nauigãt tecũ.*

Act. 27.
Ibid.
Ibid.

Sextum talentum fuit, quòd, cùm domum reuersus singularis sanctitatis omnibus documenta præberet, Dei admonitu Myream, quæ Lyciæ metropolis erat, venerit. Quo tempore eius vrbis Episcopo mortuo, prouinciales Episcopi de successore diligendo consultabãt. Itaque in ea deliberatione diuinitus admoniti sunt, vt eum eligerent, qui Nicolaus nomine postridie manè primus in Ecclesiam ingrederetur. Qua obseruatione adhibita, in Ecclesiæ ianua deprehensus est Nicolaus, & summo omniũ consensu Myreę Episcopus creatur.

1.Reg.9. Ita *Dominus reuelauerat auriculã Samuelis ante vnam diem, quàm veniret Saul, dicens: Hac ipsa hora, quæ nunc est, cras mittam virum ad te de terra Beniamin, & vnges eum ducem super populum meum Israel. Cumq; aspexisset Samuel Saulẽ, Dominus dixit ei: Ecce vir, quem dixeram tibi, iste dominabitur populo meo.*

Septimum fuit, quòd in Episcopatu castitatem, quam semper coluerat, grauitatem, orationis assiduitatem, vigilias, abstinentiam, liberalitatem, & hospitalitatem, in adhortando mansuetudinem, in reprehendendo seueritatem perpetuò adhibuerit. Viduis, & orphanis pecunia, consilio, opera non defuit. Oppressos adeò subleuauit, vt etiam tres

Tribunos

Tribunos per calumniam à Constantino Augusto condemnatos, qui se propter famam eius miraculorum orationibus longissimè absenti commendauerant, adhuc viuens cùm Imperatori, minaciter eum terrens, apparuisset, liberauerit. Ita S. Paulus monet Episcopum, dicens: *Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplo esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate.* 1 Tim. 4.

Octauum talentum fuit, quòd contra edictũ Diocletiani, & Maximiani Christianæ fidei veritatem Myreæ prædicauerit. Ideo & ab Imperatorum satellitibus comprehensus, & longissimè abductus, in carcerem coniectus est. Vbi fuit vsque ad Constantinum Imp. cuius iussu ex custodia ereptus, Myream rediit; mox ad Nicænum Concilium se contulit: vbi cum trecẽtis illis decem & octo patribus Arianam hæresiñ condemnauit. In hoc cum S. Petro comparandus est: qui cùm ab Herode missus esset in carcerem, *ecce Angelus Domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo: percussoq; latere Petri, excitauit eum dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius. Et exiẽs sequebatur eum.* Act. 12.

Vltimum talentum fuit, quod reuersus inde ad Episcopatum, non ita multo pòst, instãte morte, suspiciens in cælum,

cùm Angelos ſibi occurrentes intueretur, illo Pſalmo pronunciato: *In te Domine ſperaui*, vſque ad eum locum: *In manus tuas Domine commendo ſpiritum meum*, in cæleſtem patriam migrauit octauo Idus Decembris, anno ſalutis humanæ trecenteſimo quadrageſimo tertio. Referunt hæc Ioannes Diaconus, & Metaphraſtes de vita S. Nicolai.

Pſal. 30.

IN CONCEPTIONE B. MARIÆ.

Exordium:

Exod. 25

LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: Arcam de lignis ſetim compingite, cuius longitudo habeat duos, & ſemis cubitus: latitudo cubitum, & dimidium: altitudo cubitum ſimiliter, ac ſemiſſem. Et deaurabis eam auro mundiſsimo intus & foris: facieſq; ſuprà, coronam auream per circuitum.

Moraliter:

Arca illa B. Virginem Mariam ſignificat, quæ ex lignis incorruptibilibus conſtructa eſt, quia caro eius non computruit: intus, & foris auro mundiſſimo deaurata fuit, quia miris gratiarum donis

nis in anima, & corpore ornata fuit: & per circuitum coronã habuit auream, quia multis præfulgida virtutibus ſine macula concepta fuit. Vnde Pſalmiſta: *Sanctificauit tabernaculum ſuum altiſſimus.* Pſal.45.

Euangelium:

Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid, filij Abraham. Abraham genuit Iſaac, Iſaac autem genuit Iacob. Matth. 1.

Thema:

Virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus. Ibid.

Occaſione huius feſti quæritur, primò Vtrum B. Maria fuerit ſanctificata in vtero matris?

Reſp. Veritas certa eſt, B. Virginem fuiſſe ſanctificatam, priuſquam ex vtero matris naſceretur. In qua conſentiunt omnes Theologi cum D. Thoma *p.* 3. *q.* 27. *art.* 1. & Magiſtro *in* 3, *diſt.* 3.

Prob. ratione D. Thomæ, quæ in hoc principio fundatur: quia priuilegium gratiæ, & ſanctitatis ad maiorem puritatem, & gratię excellentiam pertinens, quod quibuſdam hominum conceſſum eſt, non eſt negatum B. Virgini. Sed ſanctificari in vtero conceſſum eſt aliquibus. Ergo.

Minorē probat D. Thomas ex ſanctifi-

catione Ieremię,& Ioannis Baptistę. Nec desunt, qui priuilegium hoc ad alios extendunt: sed sine probabilitate, & fundamento. Imò de Ieremiæ sunt, qui du-
Ierem. 1. bitent: nam licet de illo dicatur: *Antequam te formarem in vtero, noui te; & antequam exires de vuluâ, sanctificaui te, & Prophetam in gentibus dedi te*: existimant tamen hoc explicari secundum diuinam electionem, & prædestinationem. Ita sentit Abulensis *Iud.* 13.*q.*17. quia ibi etiam Samson di-
Iud. 13. citur *Nazaræus ex vtero matris suæ*, id est,
Gal. 1. sanctificatus. Et Paulus se dicit fuisse *segregatum ex vtero matris suæ*. Quod necessario secundum prædestinationem intelligendum est. Et tamen Hieron. *Ierem.* 1. videtur inter se conferre, & æquiparare illa duo loca, Pauli, & Ieremiæ: quod etiam facit Irenæus *l.*5.*c.*15. vnde Bernardus *epist.* 174. dictam expositionem probabilem esse existimat. Cui multùm fauet August. *epist.* 57.*q.*2. & Anastasius Nicenus *in quæst. sacræ Script. q.*59.*tom.*6.*Bibliot.* Et suaderi potest: nam eodem modo dicitur Ieremias sanctificatus in vtero, & effectus propheta: certum est autem non accepisse donum prophetiæ in vtero matris, sed ex illo fuisse deputatum, & electum in Prophetam. Ergo eodem modo potest dici sanctificatus in vtero.
Sed

Sed de Ioanne Baptiſta nulla poteſt eſſe dubitandi ratio, quanquam Auguſt. nonnihil dubitare videatur: tamen verba Euangelij ſunt adeò expreſſa, vt nullam aliam commodam expoſitionẽ admittant. Dicit enim Angelus: *Spiritu ſancto replebitur adhuc in vtero matris ſuæ.* Et ita docent omnes Patres ibi, Ambroſius, Theophylact. Origen. *hom.* 4. Chryſ. *ſerm.* 2. *de Ioanne Baptiſta*, Hieronymus, Bernardus, & alij. Luc 1.

De Ieremia tamen etiam verius, ac ferè certum eſt, fuiſſe in vtero ſanctificatum, vt D. Thom. docet, ac ferè Theologi *in* 3. *diſt.* 3. Eſt enim hæc ſententia magis conſentanea textui Script. Nam illud primum verbum: *Antequam te formarem in vtero, noui te*, prædeſtinationem ſignificat, & ideo dicitur eſſe ante formationem in vtero.

Secundum autem verbum ſignificat executionem, ſeu iuſtitiæ infuſionem; vt patet, tum ex proprietate verbi: tum ne idem iterũ repetatur: tum denique, quia propterea dicitur facta, nõ ante formationem, ſed ante natiuitatem ex vtero.

Tertium autem illud: *Et prophetam in gentibus dedi te*, cùm ibi non ſignetur tempus, poteſt ſatis commodè ad illud referri, in quo factum eſt: vel, ſi intelli-

gatur in vtero factum, dicendum esset, donum prophetiæ non esse habituale, & permanens; & ideo non dici aliquem constitui prophetam per huiusmodi donum: nec per actuale; aliàs non diceretur propheta, nisi cùm actu prophetat. Dicetur ergo constitui per specialem Dei deputationem, & fortasse per aliquam sanctificationem ad hoc ordinatam, cum parato Dei auxilio pro tempore oportuno.

Sed quæret aliquis: Quàm sit certa hæc assertio? Quidam solùm piam, & probabilem illam appellāt, vt Caietan. *tom.2. opusc. tract.1.c.1.* Alij verò hoc reprehendunt, & existimant simpliciter esse de fide, vt Catharinus *l.4.contra Caiet.* Sed media via videtur incedendum. Est itaque, vt minimum, temeraria contraria sententia, cùm sit contra omnium Catholicorum sensum, nullo contradicente, & non possit habere vllum probabile fundamentum, nisi fortasse, quòd non habetur in Script. ac si sola illa essent credenda, quæ in Script. habentur; quod est hæreticum dogma.

Deinde; Quamuis non sit aperta hæresis, hoc negare, quia hæc veritas non est expresſè definita, aut tradita, tanquam de fide, esse tamen censeo erroneum,

neum, vel errori proximum: quia eſt contra communem ſenſum Sãctorum; & quia Eccleſia celebrat feſtum Natiuitatis B. Mariæ; vt patet ex Concilio Lugdunenſi, *in c.* 1. *de conſecrat. diſt.* 3. Non celebrat autem, niſi quod ſanctum eſt. Eſt autem huius feſti celebritas antiquiſsima: nam Petrus Damianus, & Germanus Conſtantinopol. ante mille annos conciones in hoc feſto habuerunt.

Quæritur 2. Vtrum B. Virgo peccauerit in Adamo, & ideo ex vi ſuæ conceptionis fuerit peccato originali obnoxia?

Primum omnium ſtatuendum eſt, B. Virginem fuiſſe à Chriſto redemptam, quia Chriſtus fuit vniuerſalis redemptor totius generis humani, & pro omnibus hominibus mortuus eſt. *Sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem: ſic & per vnius iuſtitiam in omnes homines in iuſtificationem vitæ.* Et: *Si vnus pro omnibus mortuus eſt: ergo omnes mortui ſunt.* Et: *Vnus eſt mediator Dei, & hominum, homo Chriſtus Ieſus, qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus.* Et ſæpe aliàs. Ab hac autem generali Scripturæ regula aliquem excipere, contra fidem eſſe cenſet Auguſtinus *l.* 1. *de peccat. merit. & remiſſ. c.* 27. 28. *& l.* 3. *c.* 3. *& l.* 6. *contra Iulian.*

Rom. 5.

2. Cor. 5.

1. Tim. 2

Iulian. c. 8. Et videtur planè communis Ecclesiæ sensus. Nã Script. docet, totam humanam naturam collapsam esse in Adamo, & per Christum esse instauratam: & ideo simpliciter Mediator Dei, & hominum appellatur. Denique, ab hac redemptione Virginem eximere, esset aliquo modo dignitati Christi derogare.

Hoc posito difficultas est: An B. Virgo indiguerit hac redemptione, quia peccauit in Adamo, & de se fuit obnoxia originali peccato; an verò sine his possit stare vera redemptio?

1. sententia negat Virginem peccasse in Adamo. Ita tenet Catharinus *l. de peccat. origin. c. vlt. & l. de concept. ad synod. Trident. p.* 1. *c.* 1. *& Galat. l.* 7. *c.* 10. & Viguerius *in institutionibus, c.* 18. §. 5. Ad quam sententiam intelligendam supponendum est, vt omnes posteri Adæ dicantur in illo peccasse, nõ satis esse, vt omnes fuerint in illo contenti, tanquam in primo parente, & naturali principio hominum futurorum omnium: quia hæc sola ratio per se sumpta non satis est, vt peccatum parentis deriuetur ad filium, neque vt filius in parente peccare dicatur. Oportuit ergo, vt Deus speciali lege, & pacto voluerit constituere Adam quodam

dam modo, vt caput ceterorũ; & in eius voluntate, posterorum voluntates ponere, vt velut omnium nomine præceptum impositum seruaret, aut transgrederetur; ita vt eo in diuinâ obedientiâ perseuerante omnes posteri quasi hæreditario iure iustitiam, & gratiam Dei obtinerent; illo autem peccante omnes essent Deo inuisi, & inimici. Potest ergo intelligi, Deum in hoc pacto B. Virginem excepisse, propter merita Christi præuisa: quia nullam inuoluit repugnantiam, quo minùs hoc Deus facere potuerit; quia sicut liberè voluit hoc pactũ cum Adamo inire, ita eadem libertate potuit matrem suam iam præuisam illa lege liberare. Quòd si hoc potuit, verisimile est fecisse: quia prædestinatio Christi, & matris eius, prescientiam origenalis culpæ antecessit, & totum hoc priuilegium, dignitasque consentanea est dignitati matris. Sicut Assuerus dixit Esther: *Non morieris: non enim pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est.* Ex hoc autem principio sequitur dictorum auctorum sentẽtia, scilicet B. Virginem non peccasse in Adamo: quia licet in illo fuerit contenta, tanquam in naturali parente, non tamẽ fuit in eo pacto comprehensa. At sine pacto nullus peccasset Esth. 15.

in Adamo. Ergo. Et confirmatur quia ſentiēdo hoc modo de Virgine, & Chriſti, & matris eius dignitas illuſtratur: quia & ipſa purior eſſe intelligitur, magiſque à peccato aliena, & maiori gratiæ priuilegio præuenta; & Chriſti meritum oſtenditur efficacius; quia non ſolùm poſt lapſum vel in ſe; vel in parēte matrem liberare, ſed etiam præuenire potuit, ne in ipſo parente caderet. Vnde non fit, vt non ſit eius redemptor, ſed potiùs vt altiori modo illam redemerit. Sicut ſi quis, cùm mulier aliqua in ſeruam venditur, in ipſo contractu quempiam eius filium exciperet, ne ſeruus naſceretur, meritò diceretur illū à ſeruitute liberaſſe. Sic igitur dicetur Virgo à Chriſto redempta, etiamſi in Adamo nō peccauerit, quia ex meritis eius præuiſis ita exempta eſt, vt in illo peccare non potuerit. Et hinc vlteriùs ſequitur in hac ſententia, B. Virginē in re ipſa, & de facto nō fuiſſe reuerà obnoxiā originali peccato .i. non habuiſſe debitum cōtrahendi illud, ex vi cōceptionis ſuæ: quia nullus habet hoc debitum, niſi quantùm in Adam peccauit: in hoc autem ſenſu poteſt dici obnoxia, quia niſi propter Chriſtum fuiſſet exempta in illo pacto, ex vi modi, quo eſt concepta,

origi-

originale peccatum contraheret. Hæc ſententia licet ſpeciem quandam pietatis pręferat, tamen nec Script. ſacræ, nec Patribus videtur conſentanea.

Dicendum ergo cenſeo 1. abſolutè, & ſimpliciter fatendum eſſe, B. Virginem in Adam peccaſſe.

Prob. 1. quia Paulus abſolutè dicit, omnes peccauiſſe in Adam, & ideo indiguiſſe redemptione. Ergo non poteſt B. Virgo magis ab vna, quã ab alia clauſula excipi. Et ita vtramque exceptionem æquè falſam reputat Auguſtin. *l.2. de peccat. merit. c.*20.21. *&* 35. Et hoc planè conuincit locus Pauli: *Si vnus pro omnibus mortuus eſt; ergo omnes mortui ſunt.* Vbi neceſſe eſt, vtramque partem diſtributionis æquè eſſe vniuerſalem. Sicut ergo certum eſt, Chriſtum mortuum eſſe pro B. Virgine (aliàs non redemiſſet illam, quia per mortem nos redemit) ita certum eſt B. Virginem fuiſſe mortuam ſaltem in Adamo. Et eandem vim habent illa verba Pauli: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur.* Sicut ergo B. Virgo in Chriſto vitam habuit, ita & in Adam fuit mortua. Et ſimilia ſunt illa: *Sicut per vnius delictum in omnes homines, &c.* Quæ teſtimonia in hunc ſenſum ſæpe tractat Auguſtinus *de natura & gratia*

Rom. 3. & 5.

2. Cor. 5.

1. Cor. 15.

Rom. 5.

gratia c.4. & l.6. contra Iulian. c.1. & 8. & alibi.

Confirm. quia aliàs ſequitur, B. Virginem non fuiſſe à Chriſto redemptam, neque eum fuiſſe pro illa mortuum. Si enim B. Virgo fuit illo modo exempta in pacto, & in ipſo Adamo, etiamſi Deus noluiſſet Chriſtum mori nec redimere homines, nihilominus non eſſet in peccato cõcepta, nec indigeret redemptione, quia non peccauerat in Adam. Ergo ſignum eſt, ſi ita fuiſſet exempta, de facto non fuiſſe redemptam, neque Chriſtum pro illa mortuum.

Confirm. quia aliàs B. Virgo non contraxiſſet mortem, & alias corporis pœnalitates ex Adamo. Conſequens eſt omninò falſum, contra Paulum dicentem, *mortem in omnes homines per peccatum introiiſſe*. Vnde colligunt ſancti, neminem pati mortem, niſi vel ratione peccati, quod ad ipſum pertineat; vel vt pro aliorũ peccatis ſatisfaciat, quod eſt proprium Chriſti. Quare Patres vocãt carnem Virginis, *carnem peccati*; carnem autem Chriſti in ſimilitudinẽ carnis peccati: quia illa verè habuit mortem carnis ex peccato Adami contractam; hic verò voluntariè aſſumptam, *vt fratribus aſſimilaretur*.

Rom. 5.

Dico

Dico 2. B. Virgo ex vi suæ conceptionis fuit obnoxia originali peccato, seu debitum habuit contrahendi illud, nisi diuina gratia fuisset impeditum.

Hæc conclusio sequitur tam ex fundamento in principio posito, quàm ex præcedenti conclus.

Et probatur 1. à priori ex dictis, quia B. Virgo peccauit in Adamo, ex quo, tanquam ex radice infecta, est orta per seminalem ratione̅. Sed hæc est tota ratio contrahendi originale peccatum, quod est ex vi conceptionis, nisi gratia Dei præueniat. Ergo.

Prob. 2. à posteriori, quia aliàs non esset magis redempta, quàm Angeli: nullus enim redimitur, nisi qui sub peccato seruit. Ergo ad veram redemptionem necesse est, vel esse in peccato, vel saltem esse ita subditum necessitati contrahendi peccatum, vt sine gratia singulari redemptoris vitari non possit.

Confirm. & explicatur exemplo supra posito de muliere, quæ serua efficitur, excipiendo in ipso contractu alique̅ ex filiis, ne seruus nasci possit. Hoc enim posito, qui postea mulierem illam à seruitute redimeret, reuera non redimeret filium, quia non erat obnoxius seruituti, sed de se liber nasciturus. Sic

ergo, si B. Virgo nō fuisset (vt ita dicam) vendita in Adamo, & de se seruituti peccati obnoxia, nō fuisset verè redempta. Christus enim illos solos redemit, quos Adam vēdidit, & quantum in ipso erat, fecit captiuos.

Quæret aliquis: Quàm sit certa sententia his conclusionibus explicata? Nonnulli existimant, hæreticum esse, vel saltem erroneum, illā negare: quod tenet Corduba citans D. Thomā & Gerson *l.1. suarum quæst. q.44. concl.5.* Aliis videtur esse tantùm opinionem probabiliorem, & contrariam nulla censura dignam esse, quia Concilium Trident. *seß.* 5. post traditam totam doctrinā de peccato originali, in fine declarat, non esse mentis suæ in illa Virginē comprehendere: ergo non est erroneum à tota illa doctrina Virginem excipere: & tamen inter alia docuerat ibi Concilium, omnes peccasse in Adamo.

Mihi videtur dicendum, non posse sine errore negari, B. Virginem ex vi peccati Adæ ita fuisse obnoxiam maculæ, & peccato contrahēdo, vt, si per Christum non esset verè, ac propriè redempta, illud contraheret. Nec Concilium Trident. facultatē concedit illa detorquendi ad falsos, & improprios sensus, sed

solùm

ſolùm agit de præſeruatione Virginis à reali contractione originalis peccati, de qua ſola loquitur Sixtus IV. in ſua Extrau. ad quam ſe Concilium remittit. Si quis autem contendat, potuiſſe Virginem eſſe obnoxiam peccato Adæ contrahendo, atque adeò propriè redemptam per Chriſtũ, & nihilominus non peccaſſe in Adamo, ſed habuiſſe ſolum debitum peccandi in illo, fuiſſe autem propter Chriſtum præſeruatam, non ſolùm ne peccatum Adæ contraheret, verum etiam ne in ipſo peccaret: talis opinio non poſſet cenſura notari, quia vtcunque ſaluat Script. locutiones. Mihi tamen nullo modo videtur probanda, quia nec conſequenter loquitur, neque omnibus teſtimoniis adductis poteſt plenè ſatisfacere, neque ad tuendã Virginis dignitatem eſt neceſſaria.

Ad fundamentum contrariæ ſententiæ 1. dicitur, illud ſolùm eſſe coniecturam habentem quandam pietatis ſpeciem, quę ſatis eſſe non debet, vt tantum pondus auctoritatis relinquamus. Deinde, illa coniectura nullam vim habet: quia vt Auguſtinus docuit *l. 6. contra Iulian. c. 4. Peccatum originale, quatenus conſideratur in actione alterius, alienum eſt: fit autem proprium tantum contagione propaginis.* Sicut ergo

peccatum alienũ non derogat propriæ innocentiæ, & puritati; ita nec peccatum Adæ, quamdiu in eo consideratur, & reipsa aliqua macula ex illo contracta non est.

Sic igitur, quòd B. Virgo de se fuerit obnoxia peccato (si illud reuera nunquam habuit) non derogat perfectæ ipsius sanctitati, & puritati; sed tantùm ostendit naturæ originem, & infirmitatem, quæ ita per gratiam sanari potest, vt nullus in ipsa persona defectus appareat. Aliunde vero conuenientissima ratione diuinæ prouidentiæ factum est, vt B. Virgo simul cum tota natura fuerit in voluntate Adæ constituta, vt perfecta, & vniuersalis dignitas redemptoris, & efficacia gratiæ eius redderetur illustrior, & in matre sua perfectiùs illuceret.

Morale.

Luc. 1. *Aue gratia plena.*

MVltæ in S. Maria Virgine virtutes claruerunt.

Ibid. Primò enim fuit Maria profundissima apud se, per humilitatem. *Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini.* O mira, & profunda

profunda humilitas Mariæ! Ecce Mariam Archangelus alloquitur, Maria gratia plena dicitur, superuenturus Spiritus S. promittitur, Maria in matrẽ Domini assumitur, Maria iam omnibus creaturis anteponitur, Maria iam Domina cæli, & terræ efficitur, & pro his omnibus non extollitur, sed mira humilitate deprimitur, dicens: *Ecce ancilla Domini*. Nec solùm in verbo Mariæ humilitas, sed etiam declaratur in facto. Nam *postquam impleti sunt dies purgationis eius secundùm legem Moysi, tulerunt illum in Ierusalem, vt sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini*. Ecce Maria absque omni peccato legem subiit purgationis, & nos peccatis pleni subire nolumus legem satisfactionis. Luc. 2.

Secundò fuit Maria ignitissima per charitatem. Nam *exurgens Maria abiit in montana cum festinatione*. Abiit, inquam, vt visitaret, vt salutaret, vt ministraret Elisabeth. In visitatione autem illa Maria quater nominatur, in quo charitas eius ad Deum, & ad proximum pleniùs declaratur. Luc. 2.

Habebat enim primò charitatẽ proximi in corde: & ideo *exurgens Maria abiit in montana cum festinatione*. Ita pastores *venerunt festinantes* ad præsepium: Zachæus Ibid.

festinans

Luc. 19. *festinans descendit* ad excipiendum hospitio Dominum.

Luc 2. Secundò Maria charitatem proximi fouebat ore. *Et factum est, vt audiuit salutationem Mariæ Elisabeth, exultauit infans in vtero eius.* Charitas enim salutationibus, & charitatiuis verbis fouenda est. Vnde Angelus salutauit Mariam: Maria salu-

Luc. 1. tauit Elizabeth. Et *ecce Iesus occurrit* Ma-

Mat. vlt. riis, *dicens: Auete.* Sed væ illis, qui dolosè proximum salutant, sicut Iudas dicens:

Matt. 26. *Aue rabbi.*

Luc. 2. Tertiò Maria charitatem exercebat opere: *mansit* enim *Maria cum illa quasi mensibus tribus*. scilicet pro ministerio, & consolatione Elisabeth.

Quartò, sicut in omnibus Maria charitatem habuit ad proximum, ita super

Ibid. omnia charitatem habuit ad Deum. *Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum.*

Tertiò fuit Maria mansuetissima per lenitatem, & patientissima contra omnem aduersitatem. Dixit enim Simeon

Ibid. ad illam: *Ecce positus est hic in ruinam, & resurrectionem multorum in Israel; & in signum, cui contradicetur: & tuam ipsius animam pertransibit gladius.* Gladius iste acutissimam Christi passionem significat: quæ licet animam Mariæ per compassionem pertransierit, ipsam tamen nec per odium occidit,

occidit, nec per impatientiam vulnerauit. Nec solùm patiens fuit in Filij sui pasſione, ſed etiam vilipenſione, quando dicebant: *Nonne hic eſt faber, filius Mariæ? Et ſcandalizabantur in eo.* Verè tamen faber erat, de quo ſcriptum eſt: *Tuus eſt dies, & tua eſt nox: tu fabricatus es auroram, & Solem.* Mar. 6. Pſal. 73.

Quartò fuit Maria bonis operibus ſtudioſiſsima. *Hi omnes erant perſeuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria matre Ieſu.* Si Maria tam ſedulè orauit in terris, quomodo non orabit pro nobis in cælis? Nec ſolùm ore in orationibus, ſed etiam corde in ſanctis fuit meditationibus indefeſſa. *Maria autem conſeruabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo.* Act. 1. Luc. 2.

Quintò Maria fuit tenuiſsima per paupertatẽ. Nã *paſtores inuenerunt Mariam, & Ioſeph, & infantẽ poſitum in præſepio.* Quod ſi pauper non fuiſſet, opulentum facilè hoſpitiũ inueniſſet. Vnde Saluator ait: *Væ vobis diuitibus, quia habetis conſolationem veſtram.* Non deſperent tamẽ diuites, quia etiam Reges *intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius.* Pauperes ergo Chriſto conformantur per paupertatem: diuites Chriſto reformantur per liberalitatem. Ibid. Luc. 6. Matth. 2.

Sextò fuit Maria temperatiſsima per ſobrietatem. Ideo illi dictum fuit: *Ne ti-* Luc. 1.

meas, Maria, inuenisti gratiam apud Deum. Nunquam ipsa tantam inuenisset gratiam, nisi gratia ipsam in cibo, & potu inuenisset temperatissimam. *Optimum est gratia stabilire cor, non escis: quæ non profuerunt ambulantibus in eis. Ecce concipies in vtero.* Nunquam Deum in vtero concepisse, si vterus eius cōtra Deum crapulosus fuisset.

Heb. 13. Luc. 1.

Septimò Maria castissima fuit per virginitatem. Eximiæ castitatis eius testem habemus Euangelistam, testem ipsam Mariam, testem Angelicam personam. Casta enim fuit in virginea carne: *Nomen Virginis Maria.* Castior fuit in virginea mente, sicut ipsa testatur: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* id est, non cognoscere propono. Castissima fuit in virginea prole, sicut testatur Angelus: *Ioseph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est.*

Luc. 1. Ibid. Matth. 1.

Dulcissimum igitur Mariæ nomen inuocantibus seruulis per te, Regina clemens, gratiæ suæ munera largiatur Iesus Christus, filius tuus, qui cum Patre, & Spiritu S. viuit, & regnat Deus, Amen.

IN

IN FESTO S. THOMÆ.

Exordium:

CVm filij Iſrael ædificarent murum Ieruſalem, *vnâ manu ſuâ faciebant opus, & alterâ tenebant gladium: ædificantium enim vnuſquiſque gladio erat accinctus renes.* 2. Eſd. 4.

Moraliter:

Si velimus conſtruere ciuitatem virtutum animæ noſtræ, vt videat æternam pacem in cælo, vnâ manu tenere debemus gladium fidei, captiuãtes proprium intellectum in obſequium Chriſti: alterâ verò exhibere opera charitatis, & miſericordiæ. Aliàs arma fidei eſſent otioſa, & ſine exercitio, nec tueri poſſemus contra diabolum pacem noſtram, quam ipſe multis vitiorum exercitibus turbare conatur.

Euangelium:

Thomas vnus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venit Ieſus. Ioan. 20.

Thema:

Beati, qui non viderunt, & crediderunt.

Quæritur: An obiectum fidei ſit, aut

 eſſe

esse possit euidẽs per ipsammet fidem; an verò ineuidens, ita vt fidei assensus pendeat peculiariter à libera motione voluntatis, & in hominis potestate sit, non assentiri doctrinæ fidei? Certa, & communis Theologorum sententia est, fidem esse ineuidentem; & ideo ex libera motione voluntatis pendere; & contrariũ asserere esse prorsus erroneum.

Mar. 16. Prob. 1. ex Script. *Prædicate Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.* Quibus verbis indicat Dominus, in libera hominum potestate esse, credere, aut non credere, etiam postquam sufficienter eis fuerit explicata doctrina Euangelij; ac proinde fidẽ non esse euidentem. Euidens enim censeri solet illud, quod sufficienter ita mouet intellectum, vt in libera hominis potestate non sit dissentire: v. g. quòd sensu percipitur.

Ioan. 12. Et: *Cùm autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum, vt sermo Isaiæ impleretur, quem dixit: Domine, quis credidit auditui nostro?*
Act. 28. Et: *Quidam credebant his, quæ dicebantur* (à Paulo) *quidam verò non credebant:* nimirum,
Rom. 10. pro cuiusque arbitratu. Et: *Corde* (.i. arbitrio, & voluntate) *creditur ad iustitiam.* Et ibidem: *Non omnes obediunt Euangelio. Isaias*

enim

enim dicit: Domine, quis credidit auditui nostro? Et rursus: *Ad Israel autem dicit: Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem mihi.* Et: *Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* Isa.65. Heb.11.

Prob.2.ex Conciliis. Nam in Concilio Arausicano *can.* 5. dicitur, *initium fidei esse ipsum credulitatis affectum* (puta liberum) *eumq́ inesse nobis per inspirationem Spiritus S. corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem*, videlicet in hoc liberam. Et in Concilio Toletano IV.*can.* 55. neminem cogēdum esse ad fidem, inde probatur, quia *sicut homo propria arbitrij volūtate serpentī obediens periit, sic* (vocante se gratia Dei) *propriæ mentis conuersione quisque credendo saluatur.* Item, in Cōcilio Trident. *sess.6.c.6.* dicitur, homines disponi ad iustitiam, *dum excitati diuina gratia, & adiuti, fidem ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum, credentes vera esse, quæ diuinitùs reuelata, & promissa sunt.*

Prob.3.ex Patribus. S. Irenæus *l.4.c.72.* *Non tantum*, inquit, *in operibus, sed etiam in fide liberum, & suæ potestatis arbitrium homini seruauit Dominus, dicens: Secundùm fidem tuam fiat tibi; propriam fidem hominis ostendens, quoniam propriam suam habet sententiam.* S. Athanasius *in tractatu de salutari aduentu Christi* Matth.9.

aduersus

aduersus Apollinarium: Non *enim,* inquit, *fides de re euidenti concepta fides dici poterit. Sed fides est, quæ in impoßibili* (secundùm quandam apparentiam) *poßibilitatem, & robur in imbecillitate, & patibile in impatibilitate, & corruptionem in incorruptibilitate, & mortale in immortalitate, & in paucitate magnitudinem credit.* S. Hilarius *l. 8. de Trinit. ante medium:* *Habet,* inquit, *non tam veniam, quàm præmium, ignorare, quod credas, quia maximum fidei stipendium est, sperare, quæ nescias.* Vbi videtur alludere ad Apostoli dictum, scilicet fidem esse *substantiam, & argumentum sperandarum rerum, non apparentium.*

S. Ambrosius *l. 1. de Abraham, c. 3. Bonum est,* inquit, *vt rationem præueniat fides, ne tanquam ab homine, ita à Domino Deo rationem videamur exigere. Etenim quàm indignum, vt humanis testimoniis de alio credamus, Dei oraculis de se non credamus!*

S. Augustinus *tract. 40. in Ioannem:* Cre*dimus,* inquit, *vt cognoscamus; non cognoscimus, vt credamus. Quod enim cognituri sumus, nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Quid enim est fides, nisi credere, quod non vides? Fides ergo est, quod non vides, credere: veritas, quod credidisti, videre.* Et tract. 79. *in Ioannem: Hæc est,* inquit, *laus fidei, si quod creditur, non videtur.* Et *serm. 1. de festo Trinit.*

Trinit. Accepto, inquit, *baptiſmo hoc dicimus: Fidelis factus ſum, credo, quod neſcio, & propterea ſcio, quia me ſcio neſcire, quod neſcio.*

S. Gregorius *homil. 26. in Euang. Diuina*, inquit, *operatio, ſi ratione comprehenditur, non eſt admirabilis. Nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum.*

Probatur 4. orthodoxa ſententia de ineuidentia, & libertate fidei, ratione in Script. fundata. Nam quod laudatur, & remuneratur, & cuius contrarium reprehenditur, ac punitur, id ex libera voluntate pendet. Sed quòd homines credant, laudatur, & remuneratur: & quòd non credant, reprehenditur, & punitur. Ergo ex libera voluntate pendet fides; atque adeò non eſt euidens. Minor probat. ex iis locis: *Beati, qui non viderunt, & crediderunt*. Et: *Sancti per fidem vicerunt regna, adepti ſunt repromiſſiones*. Et: *Reportantes finem fidei veſtræ, ſalutem animarum*. Et contrà reprehenduntur increduli: *O ſtulti, & tardi corde ad credendum*. Et: *Exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis*. Et ibidem additur pœnæ comminatio: *Qui non crediderit, condemnabitur.* Ioan. 20. Heb. 11. 1. Pet. 1. Luc. 24. Mar. 16.

Probatur 5. ab experiẽtia difficultatis, quam

quam ſentit humana ratio in aſſentiendò rebus fidei: quæ difficultas ſatis ſuperque oſtendit, fidem non eſſe euidentem, cùm adeò intellectus ad id aſſentiendum non cogatur, vt etiam non ſine difficultate ad id adducatur, iuxta il-
2. Cor. 10. lud: *In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti.*

Morale.

Noli eſſe incredulus, ſed fidelis.

IN tribus debemus eſſe fideles.

Primò debemus eſſe fideles ſerui ad Dominum noſtrum. Dignum enim eſt, vt fidelis dominus fideles ſeruos habeat. Et quis vnquam ſic fidelis fuit, vt Dominus noſter, qui pro ſeruo, & pro
Pſal. 144. malo, & ingrato ſeruo ſe dedit in mortem? *Fidelis Dominus in omnibus viis ſuis.* ſci-
1. Cor. 10. licet in redimendo, in defendendo, in cuſtodiendo. Et Apoſtolus: *Fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis: ſed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt poßitis ſuſtinere.* Tales etiam nos
Eccli. 33. ſeruos eſſe decet. *Si eſt tibi ſeruus fidelis, ſit tibi quaſi anima tua, quaſi fratrem ſic eum tracta: quoniam in ſanguine animæ comparaſti illum.* Sed quis hodie eſt fidelis ſeruus, & prudens?

dens? Plures ſanè ſunt, qui ſeruiunt diabolo, plures, qui mũdo, quàm qui Christo. Hos canes, equi, & leones ſuperant, qui fidem dominis ſuis & beneficis ſeruant. Narrat etiã hiſtoria Romana, quòd quidam nòmine Machonius orator clariſsimus de inceſtu apud iudices fuerit accuſatus. Ad cuius teſtimonium ſeruus quidam aduocatus fuit, tanquã eius criminis conſcius. Cùm autem fidelis ſeruus dominum videret dolentem valdè, & nimium pertimeſcentem, ait ad eum: Noli timere, Domine mi: ſed ſecurè me iudicibus trade, certus quod nihil dicturus ſim. Traditus deinde iudicibus adeò fidelis fuit, vt multis verberibus laceratus, in eculeo ſuſpenſus, laternis ardentibus aduſtus, omniũ accuſationes ſubuerterit, vt meritò fortuna poſsit argui, quòd tantam fidelitatem ſeruili cordi impreſſerit. Quis hodie Chriſtianus ita fidelis eſt Chriſto? Tales olim fuerunt martyres: talis & S. Thomas fuit, qui pro Chriſto mori non timuit. Vnde & Chriſto volẽti eum ad Indos mittere reſpondit: *Tu es Dominus meus, & ego ſum ſeruus tuus, fiat voluntas tua.*

Secundò debemus eſſe fideles amici ad proximum noſtrum. Nam *amico fideli nulla eſt comparatio, & non eſt digna ponderatio* Eccli. 6.

auri,

auri, & argenti contra bonitatem fidei illius. Maius est enim amicitiæ vinculũ, quàm parentelæ. Hæc enim à natura contrahitur, & interdum à beneuolentia separatur. Vera autem amici fides maximè cognoscitur in aduersis: de quo pulchrũ Valerius Max. refert exemplum, *l.4.c.1.* Nam apud Romanos quidam nomine Gracchus morti damnatus, & bonis omnibus atque auxiliis erat destitutus: duo tamen eius amici Pomponius, & Lectorius telis hostium vndiq; ruentium se opposuerunt, &, vt amicus euaderet, effecerunt. Pomponius enim persequentibus Gracchum in porta ciuitatis se opposuit, nec ex ea pelli potuit, nisi postquam multis vulneribus perforatus occubuit, & per cadauer suũ viam aduersariis dedit. Lectorius in ponte super Tyberim stetit, & eum in ardore spiritus sui, donec Gracchus transiret, contra omnes defendit. At hodie, proh dolor! nulli amici sunt personæ, quamuis multi inueniantur amici fortunæ. S. tamen Thomas veram ad proximũ amicitiam habuit, pro cuius salute vitam suam posuit. Vnde cum S. Paulo dicere
2. Cor. 12. potuit: *Ego autem libentißimè impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris, licet plus vos diligens minùs diligar.*

Tertiò

Tertiò debemus esse fideles villici in dispensando omnia, quæ à Deo accepimus. *Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in sæculum sæculi.* Psal. 111. Nam de superfluis omnibus Dominus in iudicio petiturus est rationem. Vnde quilibet fidelis tunc audiet: *Euge serue bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam; intra in gaudium Domini tui.* Matt. 25. Quod si consideremus, quæ, & quanta sunt, quæ nobis promittuntur in cælis, vilescunt animo omnia, quæ habentur in terris. *Quis, putas, est fidelis seruus, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, vt det illis cibum in tempore? Beatus ille seruus, quem, cùm venerit Dominus eius, inuenerit sic facientem: amen dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum.* Matt. 24. Contrà verò seruum malum, & pigrum tradet tortoribus sempiternis, & dicet: *Inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus, & stridor dentium.* Matt. 25. Sed deplorandũ est, quòd fideliores inuenti sint pagani in dispensatione thesauri sibi commissi, quàm multi Christiani. Scipio Princeps nobilissimus Romanorũ, dum postularetur, vt rationem redderet innumerabilis sibi commissæ pecuniæ, tradidit eis librum, in quo factæ expensæ erant scriptæ, nec cum eis ad legendum ire voluit, quia se optimè eas col-

locasse sciebat. Dixitque ad Senatum: Nolite, Patres, de innocentia mea dubitare: quia licet Africam totam potestati vestræ subiecerim, nihil tamen ex ea, quod meum dici posset, præter nomen, & gloriam, reputaui.

S. igitur Thomas Apostolus, qui & Didymus, Galilæus, fidelis fuit: nam post acceptum Spiritum sanctum in multas prouincias profectus est ad prædicandum Christi Euangelium: Parthis, Medis, Persis, Brachmanis, Hyrcanis, & Bactris Christianæ fidei, & vitæ præcepta tradidit. Postremò ad Indos se cõferens, eos in Christiana religione erudiuit: qui ad extremum vitæ, doctrinæ sanctitate, & miraculorum magnitudine, cùm ceteris omnibus sui admirationem, & Iesu Christi amorẽ commouisset, illius gentis Regem, idolorum cultorem, magis ad iram accendit: cuius sententia condemnatus, telisque confossus, Calaminæ Apostolatus honorem Martyrij corona decorauit. Ita Isidorus *de Patribus noui Testamenti.*

IN
NATALI DOMINI.

Exordium:

CVm ægrotaret Ezechias vſque ad mortem, ſignum futuræ ſanitatis accepit, quòd Sol reuerteretur retrorſum decem gradibus. 4 Reg. 20.

Moraliter:

Cùm humanum genus peccato laboraret vſque mortem animæ, ſignum futuræ redemptionis humanæ fuit, quòd Filius Dei, verus iuſtitiæ Sol, humanam aſſumendo naturam ſeſe humiliauerit, atque infra nouem Angelorum choros ad mortalem noſtram carnem deſcenderit.

Euangelium:

Exiit edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. Luc. 2.

Thema:

Peperit filium ſuum. Ibid.

Quæritur primò, Vtrum verè, & propriè Chriſtus natus fuerit ex Virgine?

Non defuerunt, qui negarunt, Chriſtum propriè natũ eſſe ex Virgine, quia

 non

non naturali & ordinariâ viâ, ſed alia, neſcio qua, ex Virgine prodiit: quod fortaſſe dixerunt, vt eius virginitati, & integritati conſulerent. Ad quem errorem accedit Gotfredus *quodl. 7. q. 6.* dicens, Chriſtum non fuiſſe natum tranſeundo per medium, ſed ab extremo in extremum immediatè trãſiliendo. Hoc enim facilius ei viſum eſt, quàm quod interiacentia corpora penetrauerit abſque ruptione.

Dicendum eſt ergo, B. Virginem verè, ac propriè Chriſtum peperiſſe, ipſumque verè, ac propriè natum eſſe ex Virgine.

Eſt certum de fide. Probatur prior
Iſa. 7. pars apertiſsimis Scripturis. *Ecce virgo concipiet, & pariet.* Tam verè ergo peperit,
Matth. 1. quàm concepit. Et: *Pariet autem filium.* Et infrà: *Non cognouit eam, donec peperit filium.* Si ergo eſt verus, ac proprius filius, etiam eſt verus, ac proprius partus; vel, ſi alterum impropriè exponimus, cur
Luc. 2. non etiam alterum? Et: *Impleti ſunt dies, vt pareret, & peperit filium ſuum vnigenitum.*

Probatur ſecundò ex definitione, & traditione Eccleſiæ in Concilio Lateran. ſub Martino I. *conſult. 5. c. 3.* vbi definitur B. Virginem vere, & propriè fuiſſe Dei genitricẽ, *quia veraciter ipſum Deum concepit,*

concepit, & incorruptibiliter genuit. Idem traditur in Concilio Chalced.*act.*5.in *confessione fidei.* Idem docent alia Concilia, & Patres.

Ex hac verò priori parte necessariò sequitur posterior. Nam illa duo, scilicet partus, & natiuitas correlatiua sunt. Vnde aliis Script. locis Christus natus dicitur. *Paruulus natus est nobis.* Et: *Ego in hoc* Isai 9.
natus sum. Et in dicto Concilio Lateran. Ioan. 18.
*can.*4.definitur propriè, *& secundùm veritatem duas esse in Christo natiuitates.*

Nunc de circumstantiis Natiuitatis Domini agamus.

Prima circumstantia est Virginem fuisse expertem doloris in partu. Quod inde patet, quia Christus natus est absque vlla vteri virginei apertione, seu dilatatione, quæ aliis matribus adfert dolorem. Vnde Patres VI. Synodi *can.* 79. *absque vllo dolore Virginis partum esse confitentes*, aiunt. Idem Gregorius Nazianzenus *in tragœdia de Christo patiente*, & Cyprianus *serm. de Natiuitate.* Quod planè congruit cum narratione Euangelica, vbi dicitur, quòd Virgo statim, ac *peperit filium suum* Luc. 2.
primogenitum, pannis eum inuoluerit, & reclinauerit eum in præsepio, tanquam nihil detrimenti, aut languoris passa esset in partu. Quod etiã expressè obseruauit D. Hiero-

 rony-

ronymus *l. contra Heluidium tom.2.c.4. Nulla*, inquit, *ibi obstetrix, nulla muliercularum sedulitas intercessit*, &c. Quod autem decuerit Virginem sine dolore, imò cum iucunditate parere, ostendit S. Augustinus *in serm. de assumptione B. Virginis*, excipiens
Gen. 3. Virginem ab illa sententia: *In dolore paries filios.* Nā *quæ sine peccati colluuione*, inquit, *& sine virilis admixtionis detrimento Christum suscepit, sine dolore genuit.* Idem Cyprianus *suprà.* Itaque decuit potiùs Virginē cum iucūditate, & gaudio parere, iuxta illud:
Isa 35. *Germinans germinabit, sicut lilium, & exultabit lætabunda, & gaudens.*

Secunda circumstantia, locus Natiuitatis est. Nam inprimis ex Scriptura certum est, Christum natum esse in Bethle-
Mich. 5. hem. *Et tu Bethlehem Ephrata, paruulus es in millibus Iuda. Ex te mihi egredietur, qui sit domi-*
Matth. 2. *nator in Israel.* Et: *Cùm ergo natus esset Iesus in*
Luc 2. *Bethlehem Iudæ.* Et: *Factum est autem, cùm essent ibi* (in Bethlehem) *impleti sunt dies, vt pareret, & peperit filium suum*, &c.

Fuit autem hic locus Natiuitati Christi idoneus.

Primò, vt ex ipso etiam Natiuitatis loco magis constaret, impletam fuisse nato Christo promissionem diuinam factam Dauidi, de Christo nasciturο ex stirpe ipsius. Nam Dauid fuit etiam in Bethle-

Bethlehem natus. Quæ ratio ab Euangelista indicata videtur illis verbis: *Eò quòd esset de domo, & familia Dauid.* Ibid.

Secundò, vt vel eo ipso, quòd natus est in exigua ciuitate, hominum superbiam confutaret. Ita *cùm Gedeon excuteret, atque purgaret frumenta in torculari, vt fugeret Madian, apparuit ei Angelus Domini dicens: Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Israel de manu Madian: scito quòd miserim te.* Iudic. 6.

Tertiò, quia, vt ait Gregorius *hom.8.in Euang.* & Beda *in c.5. Lucæ, Bethlehem*, domus panis interpretatur. Fuit autẽ Christus *panis viuus, qui de cælo descendit.* Cùm venisset Gedeon ad castra Madian, narrabat aliquis somnium proximo suo, dicens: *Vidi somnium, & videbatur mihi quasi subcinericius panis ex hordeo volui, & in castra Madian descendere, cumq́; peruenisset ad tabernaculum, percußit illud, atque subuertit, & terræ funditus coæquauit.* Panis ille Christũ Dominum significat, qui è cælo in terram deuolutus est in natiuitate sua, & in morte tabernaculum Diaboli contriuit. Nec tantum panis ipse est, sed etiam aqua, & aqua viua: *Si scires*, inquit ad Samaritanam, *donum Dei, & quis est, qui dicit tibi: Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam.* Et iterum: *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ sa-* Ioan.6. Iud. 7. Ioan.4.

lientis in vitam æternam. De hac aqua loquebatur Dauid, quando in ſpiritu di-
2. Reg. 23. cebat: *O ſi quis mihi daret potum aquæ, de ciſterna, quæ eſt in Bethlehem iuxta portam!*

Quartò, vt eligens ignobilem locum natiuitatis, magis oſtenderet poteſtatem
1. Cor. 1. ſuam, iuxta illud: *Infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia, & contemtibilia elegit Deus, & ea, quæ non ſunt, vt ea, quæ ſunt, deſtrueret.*

Quintò, decuit illum ibi in peregrinatione naſci: quia, vt ait Gregorius *loco citato, per humanitatem, quam aſſumpſerat, quaſi in alieno naſcebatur.* Sic olim Rachel
Gen. 35. peperit Beniamin *in via, quæ ducit Ephratam, hæc eſt Bethlehem.*

Sextò, decuit etiam illum egere loco in diuerſorio, vt, ſicut ait Beda *in c. 2. Luc. per egeſtatem ſuam nobis multas manſiones in domo Patris ſui præpararet.* Ita Ioſeph à fra-
Gen. 37. tribus *in ciſternam veterem miſſus fuit. Et prætereuntibus Madianitis negotiatoribus, extrahentes eum de ciſterna, vendiderunt eum Iſmaelitis: qui duxerunt eum in Ægyptum,* vbi locum patri ſuo, & fratribus præparauit.

3. circumſtantia Tempus eſt. Natus eſt autẽ Chriſtus iuxta ſententiam probabiliorem (quam fusè confirmat Baronius *in apparatu ad Annales Eccleſ.*) anno orbis conditi 5199. qui idem annus fuit ſeptingenteſimus primus ab Vrbe condita:

dita: & ſecundus Olympiadis centeſimæ nonageſimæ quartæ: & Auguſti Cæſaris ab inito triumuiratu 41. à nece autem Cæſaris 42. & Herodis Regis 29. Natus autem menſe Decembri eius anni die 25.

Fuit autem congruens Chriſti natiuitati id tempus. 1. ſi conſideremus fuiſſe illud neque ſub initium mundi, neque etiam ſub finẽ. Sicut Iacob appropinquãte Eſau fratre ſuo cum quadringentis viris, *diuiſit filios Liæ, & Rachel, ambarumque famularum: & poſuit vtramque ancillam, & liberos earum in principio: Liam verò, & filios eius in ſecundo loco: Rachel autem, & Ioſeph nouiſſimos.* Gen. 33. Ita Chriſtus venit in medio temporis, vt omnes commodiùs participes eſſe poſſent humanæ redemptionis.

2. ſi conſideremus illo anno, ſub vno principe, Cæſare Auguſto fuiſſe pacem in toto orbe. Decebat enim eo tempore naſci Chriſtum, qui eſt *pax noſtra faciens vtraque vnum*, vt ait Apoſtolus. Ephеſ. 2. Ita *dixit Dauid ad Salomonem: Fili mi, voluntatis meæ fuit, vt ædificarem domum nomini Domini Dei mei, ſed factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: Multum ſanguinem effudiſti, & plurima bella bellaſti: non poteris ædificare domum nomini meo, tanto effuſo ſanguine coram me: filius, qui naſce-* 1. Par. 22

tur tibi, erit quietiβimus: faciam enim eum quiescère ab omnibus inimicis suis per circuitum: & ob hanc causam Pacificus vocabitur: & pacem, & otium dabo in Israel cunctis diebus eius.

Tertiò, si consideremus eo tempore natum esse, quo Rex alienigena Herodes regnabat in Iudæa. Sic enim natus est Christus congruenter illi prophetiæ
Gen 49. Iacob: *Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat, qui mittendus est.* Vbi tamen particula, *Donec*, non indicauit tempus quoad annum, vel diem, (cùm circiter 29. annis priusquã Christus veniret, abstulerit Herodes regium sceptrum de Iuda) sed indicauit ea particula tempus quoad periodum vnius circiter sæculi, siue ætatis hominis.

Quartò, si consideremus mensem, & diem, quo Christus natus est, nempè cùm inciperet incrementum sumere lux diurna: vt, quemadmodum S. Augustinus ait q. 53. *ex nouo Testam.* indicaretur ea re, illum nasci qui veniebat, *vt homines crescerent in lucem diurnam*, iuxta illud:
Luc. 1. *Illuminare his, qui in tenebris, & vmbra mortis*
Ioan. 12. *sedent.* Vnde Christus: *Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis sitis.*

Quintò, etiam asperitate hiemis natus est, vt iam inde inciperet pati pro nobis.

nobis. Ita matér Moysis *videns eum elegantem, abscondit tribus mensibus. Cumq́; iam celare non posset, sumpsit fiscellam scirpeam, & liniuit eam bitumine, ac pice: posuitq́; intus infantulum, & exposuit eum in carecto ripæ fluminis, stante procul sorore eius, & considerante euentum rei.* Exod. 3.

Morale.

Natus est vobis hodie Saluator. Luc. 2.

PRimò natiuitas Christi fuit plena gratia. *Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ, & veritatis.* Ioan. 1. Olim *Lamech genuit filium, vocauitq́; nomen eius Noë, dicens: Iste consolabitur nos ab operibus, & laboribus manuum nostrarum in terra, cui maledixit Dominus.* Gen. 5. Ita verus Noë Christus consolabitur nos in terra peccati per inhabitantem in se gratiam. *In me omnis gratia vitæ, & veritatis.* Eccli. 24.

Secundò fuit natiuitas Christi plena charitate. *Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret.* Ioan. 3. Sicut *Isai dixit ad Dauid filium suum: Accipe fratribus tuis ephi polentæ, & decem panes istos, & curre in castra ad fratres tuos, & decem formellas casei has deferes ad tribunum: & fratres tuos visitabis, si rectè agant: & cum* 1 Reg. 17.

& cum quibus ordinati sunt, disce. Tunc autem Philistæum occidendo, filios Israel à morte liberauit. Ita Deus Pater misit filium suum in mundum, vt fratres suos visitaret, & vincendo diabolum, eos è
1. Ioan. 4 morte eriperet. *In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam filium suum vnigenitum misit Deus in mundum, vt viuamus per eum.*

Tertiò fuit natiuitas Christi subtilissima. Nam vtramque naturam Dei scilicet, & hominis, in vnam conuenisse personam credi potest, non potest intel-
1. Reg. 16. ligi. Sicut Dauid *paruulus, & pascens oues vnctus est in medio fratrum suorum* in Regem Israel: ita filius Dei factus est homo, Rex gloriæ factus est paruulus, & pascens oues.

Quartò fuit natiuitas Christi admirabilissima. Nã Deus descendit in limum, cùm tamen limo nihil vilius, Deo nihil
Isa. vlt. sublimius. *Quis audiuit vnquam tale? aut quis vidit huic simile?* Virgo fuit sine grauamine grauida, sine dolore puerpera, sol natus est de stella, pater de filia, creator de
Isa. 53. creatura. *Generationem eius quis enarrabit?* In summis stat, in imis iacet: in nubibus tonat, in præsepio plorat. De hac merito
3. Reg. 10. dici potest illud: *Non est factum tale opus in vniuersis regnis.*

Quintò fuit natiuitas Christi vtilissima

ſima, de qua poteſt illud dici: *Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honeſtas per manus illius.* Per illum enim vita vixit, & mors mortua eſt. Sap. 7.

Meritò itaque nobis in natiuitate Domini gaudendum eſt. Nam Angelus dixit ad paſtores: *Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo.* Vnde etiam in ſignum lætitiæ *ſubitò facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cæleſtis, laudantium Deum.* Quid mirum? Si *gaudium erit in cælo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente:* quantum, putas, erit gaudium inter Angelos in redemptione totius generis humani? *Natus eſt* enim nobis *Saluator, qui eſt Chriſtus Dominus.* Ipſi honor, poteſtas, & gloria in ſæcula ſæculorum, Amen. Luc. 2. Luc. 15. Luc. 2.

IN FESTO S. STEPHANI.

Exordium:

CVm Naboth negaſſet vineã ſuam Achab, *adductis duobus viris, filiis Diaboli, fecerunt eos ſedere contra eum. At illi, ſcilicet vt viri Diabolici, dixerunt contra eum teſtimonium* 3 Reg. 21.

monium coram multitudine: Benedixit Naboth Deum, & Regem. Quam ob rem eduxerunt eum extra ciuitatem, & lapidibus interfecerunt.

Moraliter:

Act.6. *Surrexerunt quidam de synagoga, & non poterant resistere sapientiæ, & spiritui, qui loquebatur. Tunc summiserunt viros, qui dicerent, se audiuisse eum dicentem verba blasphemiæ in Moysen, & in Deum.* Act.7. Ac tandem *eiicientes eum extra ciuitatem lapidabant.*

Euangelium:

Matt.23. *Dicebat Iesus turbis Iudæorum, & principibus Sacerdotũ: Ecce ego mitto ad vos Prophetas, & sapiẽtes, & Scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis.*

Thema:

Ibid. *Quoties volui congregare filios tuos?*

Occasione huius Euangelij agendum erit de diuisione Gratiæ in Sufficiẽtem, & Efficacem. *Gratia sufficiens* est, quâ Deus ita hominem vocat, & excitat, & iuuare dirigendo, protegendo, cooperando paratus est, vt reuera possit ille sic excitatus, & vocatus velle credere, aut conuerti, aut bonum illud facere. *Gratia efficax* est, quâ Deus ita hominem vocat, & excitat, & iuuare dirigendo, protegendo, cooperando paratus est, vt re ipsa infallibiliter velit, qui sic excitatus est, & vocatus, & reipsa credat, conuertatur, bonum faciat.

Hære-

Hæretici autem noſtri temporis hanc partitionem omninò repudiare coguntur, cùm apud eos, qui à Deo mouentur, neceſſariò bene agant; qui non mouentur, non poſsint bene agere; ac per hoc omnis Dei motio ſit efficax, nulla ſufficiens tantum. Eandem partitionem ſine dubio Pelagiani quoque repudiabant, quippe qui exiſtimabãt, ipſum liberum arbitrium eſſe ſufficiens auxilium perueniendi ad ſalutẽ, neq; aliam agnoſcebant potentiorem gratiam, tanquam ad ſalutem neceſſariam: vt ex Auguſtino intelligi poteſt *l.* 1. *contra duas epiſt. Pelag. c. vlt.* Ad vtramque hæreſin refutandam ponimus hanc partitionem.

1. igitur auxilium Dei verè ſufficiens adfuiſſe nonnullis, qui tamẽ reipſa conuerſi nõ ſunt, ac per hoc auxilium illud efficax nõ fuiſſe, manifeſtè ex ſacris litteris colligitur. Dominus loquitur: *Habitatores Ieruſalem, & viri Iuda, iudicate inter me, & vineam meam: quid eſt, quod vltra debui facere vineæ meæ, & non feci? An quòd expectaui, vt faceret vuas, & fecit labruſcas?* Hi, quos Dominus reprehendit, ſine dubio non habuerunt gratiam illam efficacem, quæ à nullo duro corde reſpuitur: nam ſi habuiſſent, fructũ bonum vtique feciſſent. Si verò ſufficientẽ gratiã, per quã verè, Iſa. 5.

& pro-

& propriè cōuerti possent, non habuissent, non verè diceret Dominus: *Quid vltrà debui facere vineæ meæ, & non feci?* Responderetur enim, posteaquam plantasti vineam, & ex ea fructum ferre cupiebas, debuisti ea omnia circa illam adhibere, quę necessaria erant, vt ea fructum facere posset: quomodo autem omnia necessaria adhibuisti, si defuit illi sufficiens cultura, nec habuit verè, quæ requirebantur ad fructum faciendum? Deinde, quorsum diceret Dominus: *Expectaui, vt faceret vuas*, si non dedisset ei facultatem germinandi, & omnia necessaria ad proferendas vuas? Oportet igitur, vt fateamur, habuisse illos homines auxilium Dei planè sufficiens ad conuersionem, & ad vitam Deo gratam instituendam.

Matt. 23. Similis locus est in Euangelio: *Ierusalem, Ierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quēadmodū gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?* Illi, de quibus queritur Dominus, non habuerunt gratiam efficacem: si enim habuissent, voluissent sine dubio sub alas Domini congregari. Nec tamen caruerunt gratia necessaria, & sufficienti, qua possent velle, quod Deus volebat: alioqui non diceret Christus:

ſtus: *Volui congregare filios tuos, & noluiſti.* Quomodo enim voluit, & ita voluit, vt queratur de nolẽtibus, ſi eos, quos ſciebat per ſe non poſſe velle, non iuuit, vt poſſent velle.

Illud etiam, quod Stephanus dixit: *Dura ceruice, & incircumciſis cordibus, & auribus, vos ſemper Spiritui S. reſiſtitis, ſicut Patres veſtri, ita & vos,* ſatis apertè ſignificat quibuſdam inſpirari bona deſideria, & ita inſpirari, vt conuerti poſsint; & tamen eos nolle conuerti: nam ſi non inſpirabantur Iudæis illis bona deſideria, quomodo reſiſtebant Spiritui ſancto? ſi non poterant conuerti, cur à S. Stephano tam acriter arguuntur? Act. 7.

Apoſtolus quoque Paulus idem oſtendit, cùm ait: *An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis cõtemnis? Ignoras, quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* Cur enim, quæſo, Deus ad pœnitentiã expectaret, quibus non dediſſet ſufficiens auxilium ad conuerſionem? Ignorat fortaſſe neminem poſſe conuerti, & pœnitentiam agere, niſi cui vires ipſe præbuerit? Rom. 2.

Denique, vt alia multa loca prætercam, Dominus ait: *Ego ſto ad oſtium, & pulſo: ſi quis aperuerit mihi, intrabo ad eum.* Vel igitur ij, ad quorũ cor Dominus pulſat, Apoc. 3.

habent sufficiens auxilium aperiendi, vel non habent. Si habent, est quod volumus: si non habent, cur, obsecro, Dominus pulsat? An ignorat eos aperire non posse?

Possumus deinde demonstrare ex sacris litteris, quibusdam concedi efficax auxilium, per quod infallibiliter cōuertantur. Nam Dominus ait: *Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me.* Quòd si omnis, qui audit, & discit à Patre, venit ad Christum, nullus est, qui audiat, & discat, & non veniat. Est igitur quædā vox Patris intus in corde loquens, quæ infallibiliter persuadet. Istam vocē gratiam efficacem nominamus.

Ioan. 6.

Idem probant illa verba Domini de ouibus suis: *Et non rapiet eas quisquam de manu mea.* Ideo enim nō rapiet eas quisquam de manu eius, quia dabit illis gratiam efficacem, per quam infallibiliter conuertantur, & in finem vsque perseuerent.

Ioan. 10.

Rom. 8.

Eodem pertinet illud: *Quos vocauit, hos & iustificauit.* Loquitur enim de vocatis secundum propositum: nam paulò antè dixerat: *Omnia cooperantur in bonum his, qui secundū propositum vocati sunt sancti.* Et mox: *Nam quos præsciuit, hos & prædestinauit: quos prædestinauit, hos & vocauit: quos vocauit, hos & iustifi-*

iustificauit. Itaque licet multi ſint vocati, qui non reſpondent, nec iuſtificantur, tamen qui vocantur ſecundum propoſitum, omnes reſpondent, & iuſtificantur. Et ideo de his abſolutè pronunciat Spiritus ſanctus: *Quos vocauit, hos & iuſtificauit.* Iſta vocatio ſecundum propoſitum, quam nullus vocatus contemnit, gratia eſt efficax. Hinc etiam Dominus dicit: *Spiritum meum ponam in medio veſtri, & faciam, vt in præceptis meis ambuletis.* Vbi quia de gratia efficaci ſermo eſt, non dicit Dominus; Faciam vt in præceptis meis ambulare poſſitis; ſed, *faciam, vt ambuletis.* Dicente autem Domino: *faciam, vt ambuletis*, quis contra ſuſpicari audebit, fortè futurum eſſe, vt non ambulẽt: aut, quod eſt idem, ambulare nolint in Dei præceptis, quos Deus ambulaturos eſſe confirmat? Ezec. 36.

Probatur 2. hæc partitio, teſtimoniis S. Auguſtini *l.* 83. *quæſt. q.* 68. his verbis: *Ad illam cœnam, quam Dominus dicit in Euangelio præparatam, nec omnes, qui vocati ſunt venire voluerunt, nec illi, qui venerunt, venire poßent, niſi vocarentur. Itaque nec illi debent ſibi tribuere, qui venerunt, quia vocati venerunt: nec illi, qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, ſed tantùm ſibi.* Et ibidem aſſerit, Pharaonem, antequam induraretur, fuiſſe vocatum, Luc. 14.

& potuisse venire; sed quia noluit, meruisse obdurationem.

Et *l.* 1. *ad Simplician.* *q.* 2. sic ait: *Noluit Esau, & non cucurrit: sed etsi voluisset, & cucurrisset, Dei adiutorio peruenisset, qui etiam velle, & currere vocando præstaret, nisi vocatione contempta reprobus fieret.* Idem *in l. de correptione, & gratia, c.* 7. docet, omnes iustificatos posse perseuerare, si volunt. Quod etiam definitum est in Concilio Arausicano, *can.* 25. *& Tridentino sess. 6. cap.* 13. Ex quo sequitur, omnes iustificatos habere auxilium sufficiens ad perseuerandum: quia verò reipsa non omnes perseuerant, sequitur non omnes habere auxilium efficax.

Gratiam etiam efficacem ostendit Augustinus *l. de gratia, & libero arbitrio, c.* 5. *Vt Paulus de cælo vocaretur, & tam magna, & efficacissima vocatione conuerteretur, gratia Dei erat sola, quia eius merita erant magna, sed mala.* Et *l. de prædestinat. Sanctorum, c.* 8. *Hæc*, inquit, *gratia à nullo duro corde respuitur: ideo quippe tribuitur, vt cordis duritia primitùs auferatur.* Et *l. de correp. & gratia, c.* 12. dicit, electis non solum dari, vt perseuerare possint, si velint; sed etiam dari, vt velint, & certissimè perseuerent.

Probatur 3. ratione: nam, si non datur gratia aliqua verè sufficiens, tria sequun-

ſequuntur incommoda.

Primum, quòd primus homo non ſua culpa cecidiſſet: nam non habuit primus homo gratiam efficacem ad perſeuerandum; non enim perſeuerauit. Vel ergo habuit ſufficientem gratiam, qua ſtare poſſet; vel non habuit: ſi habuit, eſt, quod nos dicimus: ſi non habuit, certè non ſua culpa cecidit, vt S. Auguſtinus rectè colligit *l. de corrept. & gratia, c. 9.* Non enim culpæ adſcribi poteſt, quod nullo modo vitari potuit. Iniuſtè etiam obieciſſet Dominus Cain: *Quid feciſti? Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Gen. 4.

Secundum, quòd videbitur Deus amicos ſuos deſerere, antequam ab iis deſeratur: nam cùm iuſtus aliquis peccat, certè non habuit gratiam efficacem ad reſiſtendum peccato: ſi enim habuiſſet, vtique non peccaſſet. Quòd ſi ne ſufficientem quidem habuit, qua poſſet reſiſtere, quomodo non fuit à Deo deſertus, antequam ipſe Deum deſereret? Abſurdum autem eſſe, amicos Dei deſtitui neceſſario adiutorio, antequā ipſi cadendo Deum deſerant, teſtatur Auguſtinus *l. de natura, & gratia, c. 26. & tract. 2. in Ioannem,* & alij: item Concilium Tridentinum *ſeſſ. 6. c. 11. & c. 13.* Vnde Dominus: *Noli timere Abram: ego protector* Gen. 15.

tuus sum, & merces tua magna nimis.

Tertium est, quòd nemo poterit verè dicere, se non fecisse tãtum boni, quantum potuit; neque vllus meritò se reprehenderet, quòd gratiæ Dei non sit cooperatus, quantum potuit, & debuit: nam, si nulla sit gratia, nisi efficax, nulla erit gratia, cui vlla ex parte vnquam resistatur; ac per hoc vnusquisque nihil vnquã minùs aget, quàm id sit, ad quod eum gratia diuina mouet. At certè Sancti omnes seipsos negligẽtiæ, & ignauiæ accusare solent, ac non se cooperatos esse gratię, vt par erat, cum gemitu confitentur. Ita S. Franciscus, vt refert Diuus Bonauentura *in vita eius, c. 6. §. 7. Videor mihi maximus peccatorum.* Et adiungit: *Si quantumcunque sceleratum hominẽ tanta fuisset Christus misericordia prosecutus, arbitror sanè, quòd multò, quàm ego, Deo gratior esset.*

Iam verò præter gratiam sufficientem dari etiam gratiam efficacem, vel vnico illo argumento confirmari potest, quia sublata gratia efficaci, fundamentum tollitur diuinæ prædestinationis. *Prædestinatio enim* (vt ait Augustinus *l. de prædest. Sanct. c. 10.*) *est gratiæ præparatio: gratia verò ipsa donatio.* At præparatio gratiæ sufficientis communis est etiam reprobis. Deinde, prædestinatio non est

sola

ſola præparatio, ſed præſcientia,& præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur, vt idem Auguſtinus docet *l. de bono perſeu.c.*14. Nouit igitur Deus quædã eſſe beneficia, quibus aliquis infallibiliter liberabitur, & ea præparat, ſi is ad numerum pertinet electorum: illa autem eſt gratia efficax, per quam aliquis infallibiliter liberatur.

Pro altera parte concionis obiiciuntur Iudæis omnia beneficia ipſis in Teſtamento veteri à Deo exhibita: quomodo eduxerit eos de Ægypto per mare rubrum, quomodo aluerit eos in deſerto,& victoriam illis contra inimicos dederit, & in terram promiſſionis introduxerit: in nouo Teſtamento, quomodo de ſtirpe Iudæorum naſci voluerit, quot miracula inter eos ediderit, quomodo eos docuerit, & pro illis laborauerit, ac tandem pro illis mortuus fuerit; & tamen eum non agnouerint, cum repetitione illorum verborum: *Ieruſalem, Ieruſalem, quæ occidis Prophetas*,&c. Matt. 23.

IN FESTO S. IOANNIS EVANGELISTÆ.

Exordium:

CVm fratres Ioſeph accumberent
Gen. 43. coram eo, *mirabantur nimis, ſumptis partibus, quas ab eo acceperant: maiorq́ pars venit ad Beniamin, ita vt quinque partibus excederet*.
Gen. 45. Item: *Singulis* fratribus *iuſsit proferri binas ſtolas: Beniamin verò dedit trecentos argenteos cum quinque ſtolis optimis.*

Moraliter:

B. Ioannes Euangeliſta per Beniamin figuratus fuit, qui iunior fuit omnium Apoſtolorum, & multa præ ceteris ha-
Ioan. 13. buit priuilegia: nominatim quòd *erat recumbens vnus ex diſcipulis eius in ſinu Ieſu, quem diligebat Ieſus.*

Euangelium:

Ioan. 21. *Dixit Ieſus Petro: Sequere me. Conuerſus Petrus vidit illum diſcipulum, quem diligebat Ieſus, ſequentem.*

Thema:

Ibid. *Vidit diſcipulum, quem diligebat Ieſus.*

Diſputandum erit: Vtrum Ioannes Euan-

Euangelista, vel aliquis alius præter Eliam, & Henoch futurus sit præcursor secundi aduentus Christi Domini? De tribus tantùm aliis inuenio fuisse inter viros Catholicos opinatum, quòd futuri sint Christi præcursores, vel simul cum Elia, & Henoch, vel loco alterius eorum.

Prima sententia fuit Victorini *in expos. c. 11. Apoc.* qui dixit, Ieremiam futurum esse vnũ ex pręcursoribus secundi aduentus: & videtur sentire, solũ illum futurum socium Eliæ. Quæ sententia nititur illis verbis Ieremiæ: *Antequam exires de vulua, sanctificaui te, & Prophetam in gentibus dedi te.* Nam Ieremias hactenus non fuit Propheta Gentium, sed Iudęorum. Ergo iterũ est venturus ante diem iudicij, vt gentibus prophetet. Confirmat hoc Victorinus traditione veterum asserentium Ieremiam adhuc viuere, quia mors eius in Scriptura non inuenitur. Ierem. 1

Hæc opinio meritò ab Hilario *in prædicto loco* reiicitur, & tacitè reprobatur à Patribus, qui dum affirmant Henoch futurum socium Eliæ, & vbique duos tantùm præcursores numerant, satis excludunt hanc opinionem.

Præterea, nullum habet in Scriptura fundamentum: quia Ieremias non præ-

dicitur futurus Propheta in gentibus, quia aliquando esset cōcionaturus gentibus: sed quia vel non tantùm in Iudęa, sed etiam in Babylonia, & Ægypto prophetauit, scribens ad Iudæos, qui ibi morabantur: vel etiam, quia in sua prophetia non solùm de rebus ad Iudæos spectantibus, sed etiam ad gentes, prophetauit, scilicet de Assyriis, Ægyptiis, & aliis, vt Hieronymus exponit.

Multò verò magis friuolum est, asserere, non esse Ieremiam mortuum, quia in Scriptura mors eius non scribitur: quasi verò omnes illi, quorum decessum Script. non narrat, propterea semper viuere existimandi sint. Quòd igitur in Ægypto lapidibus à populo obrutus, ac mortuus fuerit, scribunt Epiphanius *l. de prophet. vitâ, & interitu.* Isidorus *l. de vita, & morte Sanct.* & Dorotheus *in Synopsi*, qui addunt, sepultum esse in eo loco, vbi Pharao habitauerat; & in magno honore ab Ægyptiis sepulchrum eius habitum.

Secunda sententia est, Moysen venturum cum Elia. Hanc tenuit Hilarius *can. 20. in Matth.* vbi affirmat eum viuere. Fundamentum eius fuit, quia in primo aduentu Elias, & Moyses fuerunt

runt teſtes gloriæ, & maieſtatis Chriſti in die transfigurationis. Ergo iidem erunt teſtes eius ante ſecundum aduentum. Confirmatur ex illis verbis: *Poteſtatem habent ſuper aquas, conuertendi eas in ſanguinem, & percutere terram omni plagâ.* Apoc. 11 Hac enim poteſtate Moyſen dumtaxat vſum legimus; & ideo optimè in illum hæc verba conueniunt.

Nihilominus ſententia hæc parum probabilitatis habet. Primò, propter antiquam ferè omnium veterum traditionem affirmantium Henoch venturum cum Elia.

Secundò, quia Moyſes reuera defunctus fuit. Deut. vlt. Ex quo fit, animam eius & cum SS. Patribus in ſinu Abrahæ fuiſſe ante Chriſti mortem, & poſt illam cum eo regnare, & beatam eſſe. Quis enim temerè audebit ab hac generali regula fidei ſanctam Moyſis animam excipere ſine auctoritate, vel rationis fundamento? Ergo non eſt veriſimile, redituram ad corpus mortale, quia nec priuanda eſt gloria, quam iam poſſidet, nec in corpore mortali futura eſt beata. Vtrumque enim eſt inuſitatum miraculum, quod ſine fundamento fingendum non eſt.

Præterea, quòd Moyſes in tranfiguratione

ratione Christi apparuerit, nullum argumentum est, quod sit etiam venturus ante iudicium. Quæ enim est consecutionis huius ratio? Tunc ergo apparuit propter speciales congruentias tunc occurrentes.

Illa autem verba Apoc. licet videantur alludere ad signa facta per Moysen in Ægypto, non tamen propterea indicant, eundem Moysen venturum, qui tunc illa signa patrauit; sed solùm significant, facilè posse Christum similem potestatem præcursoribus suis tribuere.

Tertia sententia est, Ioannem Euangelistam futurum esse præcursorem secundi aduentus Christi, simul cum Henoch, & Elia.

Quæ sententia primò supponit illum nondum esse mortuum, propter verba
Ioan. 21. Christi: *Sic eum volo manere, donec veniam: quid ad te?* Nam ibi Christus de secundo suo aduentu loquitur, cùm dicit: *Donec veniam*, quia non est alius aduentus Christi post resurrectionem eius. Et confirmatur hæc sententia ex historiis: quia nec mors Ioannis Euangelistę narratur, nec reliquiæ corporis eius inueniuntur: sed solùm refertur, quòd viuus sepulchrum ingressus discipulos suos abire iusserit, qui altera die reuersi nihil inuenerunt

uenerunt ibi. Et confirmatur ex illa generali sententia: *Statutum est hominibus semel mori.* Et: *Quis est homo, qui viuet, & non videbit mortem?* Ergo ab hac sententia non est excipiendus Ioannes sine fundamento. Rediturus ergo est, vt debitum mortis soluat. Heb. 9. Psal. 88.

Nihilominus probabilius apparet, Ioannem Euangelistam mortuum esse, quia antiquissimi Patres, & historiæ hoc testantur: Eusebius *l. 3. hist. c. 31. aliàs 25. & l. 5. c. 24.* Hieron. *l. de script. Ecclesiast. Confectus*, inquit, *senio, 68. post passionem Domini anno mortuus, iuxta eandem vrbem sepultus est.* Quod alibi repetit. Idem Nicephorus, Tertullianus, Ambrosius, Augustinus, Beda, Theophylactus, Euthymius, Chrysostomus, Isidorus, Dorotheus, Epiphanius, & alij.

Et hoc est, quod corrigere voluit ipsemet Ioannes scribens: *Et non dixit Iesus, non moritur; sed, sic eum volo manere, donec veniam.* Ioan. vlt.

Neque ex verbis Christi Domini aliquid sumi potest contra hanc receptam historiam, & traditionem. Nam omissis aliis tres sunt probabiles sensus illorum verborum: *Sic eum volo manere, donec veniam: quid ad te?* Ibid.

Primus est, vt Christus non loquatur

de

de ſecundo aduentu ſuo ad iudicium, ſed de aduentu ad vindictam ſumendam de Iudæis, non perſonali præſentia, ſed per effectum. Iuxta quam expoſitionem ſignificare voluit Chriſtus, Ioannem viuum permanſurum vſque ad deſtructionem Ieruſalem. Hanc expoſitionem refert Theophylact. eamque ſequitur Toletus.

Secundus eſt, Chriſtum locutum eſſe de proprio aduentu, & vltimo, tamen nihil affirmaſſe, ſed ſolùm interrogando Petrum, conditionali locutione illius curioſitatem eluſiſſe. Et hunc ſenſum videtur ſequi Chryſoſtom. & apertiùs eum tradit Cyrillus.

Tertius eſt, Chriſtum ſolùm affirmaſſe, Ioannem non futurum ſui ſectatorem per crucem, & violentam mortem martyrij. Et hoc ſenſu ipſum dixiſſe: *Sic eum volo manere, donec veniam*, ſcilicet, vt ipſum ad me recipiam. Ita Auguſtinus *ſerm*. 549. *de tempore, & tract*. 124. *in Ioannem*: quem Beda, & D. Thomas *ſuper Ioannem* imitantur.

Ex hoc autem fundamento colligitur, Ioannem iam cum Chriſto regnare in beatitudine cæleſti, vt patet ex iis, quæ de Moyſe dicebamus: quia generalis fidei regula eſt, hominem iuſtum,

ac perfectè purgatum, post mortem statim consequi beatitudinem. Et hoc plurimum confirmat Ecclesiæ traditio. Celebrat enim festum Ioannis Euangelistæ, cùm neminem colat, nisi beatum, Deoque fruentem: & ita hoc apertè supponit in toto officio illius festiuitatis. Et hinc etiam confirmatur quod diximus de morte eius: quia ante mortem corporis nullus hominum beatitudinem ingreditur.

Dixerunt ergo aliqui, Ioannem non solùm animo, sed etiam corpore iam esse beatum, non quod absque morte media ad illum statum fuerit assumptus: sed quòd statim post mortem resurrexerit gloriosus. Quod confirmant coniecturis suprà adductis, quia reliquiæ eius non apparent: & verba Christi videntur hoc modo propriùs exponi. Nam propter breuitatem mortis, & accelerationem resurrectionis potest dici sic semper manere, quia illa mors quasi nihil reputatur. Et huius sententiæ meminit Ambrosius *serm. 20. in Psalm. 118.* Hieronymus *in serm. de assumpt.* neque reiiciunt eam: neque D. Thomas *lect. 5. in c. 21. Ioannis:* eamque sequitur Nicephorus *1. hist. c. 35. & l. 2. c. 42.*

Sed

Sed nullum habet ſufficiens argumentum: quia ex antiquis Patribus conſtat, reliquias eius Epheſi diu permanſiſſe. Quinimò Chryſoſtomus *hom.26.in epiſt.ad Hebr.* cùm dixiſſet: *Apoſtolorum plurimorum oſſa neſcimus, vbi iacent*, ſubdit: *Petri, & Pauli quidem, Ioannis, & Thomæ manifeſta ſunt ſepulchra*. Loquitur autem manifeſtè de ſepulchro, in quo erant Ioannis oſſa, quæ ſupponit Epheſi fuiſſe. Poſtea autem aliò transferri potuerunt, & ignorari, vel aliquo caſu perire. Hiſtoria autem illa, quod viuus ingreſſus fuerit ſepulchrũ, apocrypha eſt, & incerta, maximè ſi fidem adhibeamus Abdiæ, qui *l.5.hiſt.Apoſtolicæ in fine*, aliter refert mortem eius, & illi ſe interfuiſſe affirmat. Et quamuis priorem hiſtoriam admittamus, ex ea ſolùm habetur, Ioannem ſingulari, & admirando quodam modo obiiſſe.

Confirmatur ſecundò ſententia 3. Matt. 20. aliis verbis Chriſti: *Calicem quidem meum bibetis.* Vbi Chryſoſtomus ita exponit: *Martyrij corona potiemini, & violenta morte, ſicut & ego, à vita diſcedetis.* Cùm ergo hactenus Ioannes Euangeliſta non ſit paſſus martyrium, vt hęc Chriſti verba impleantur, neceſſe eſt, vt Martyrium aliquando vſque ad mortem ſuſtineat.

Reſpon-

Respondet tamen ibi Hieronymus, hoc impletum esse, quando Ioannes in feruentis olei dolium missus est, vel Ephesi (vt scribit Abdias *dict. l.* 5.) vel Romæ (vt scribit Tertullianus *l. de præscription. hæreticorum, c.* 36. & antiquissima Ecclesiæ Rom. traditio confirmat) ex quo purior, & vegetior, quàm intrauerat, exiuit. Nam licet tunc mortuus non fuerit, tamē quia & voluntarie se morti obtulit in testimonium fidei, & causa illa de se sufficiens erat ad inferendam mortem, nisi miraculosè esset impedita, id satis est, vt dicatur *bibisse calicem* Christi: propter quod sæpe ab Ecclesia Martyr appellatur.

Addit Euthymius *in Matth.* 23. calicem Christi bibere non solùm, qui violenter moritur pro Christo; sed etiam qui exilia, flagella, aliaque similia propter eum patitur, & sic certans vsque ad mortem perseuerat. Quæ omnia cum magna perfectione, & dignitate in Ioanne reperiri manifestum est.

Confirmatur tertiò ex Apocal. vbi Angelus dicit Ioanni: *Oportet te iterum prophetizare gentibus, & populis, & linguis, & Regibus multis.* Sed hoc hactenus impletum non est. Erit ergo implendum saltem in consummatione mundi. Apoc. 10

Reſpondetur tamen hunc ſenſum eſſe, quòd in illa reuelatione, quam eo cap. narrat, intellexiſſet ſe plures alias viſiones propheticas ad varias gentes pertinētes deinceps habiturum, & ſcripturum. Alij exponunt, illud dictū eſſe propter Euangelium, quod poſtea ſcripſit, & per illud multis gentibus, regniſque prophetauit. Alij ſimpliciùs dicūt, illud impletum eſſe, cùm iterum in Aſia prædicauit.

Confirmatur vltimò congruentia, quia teſtimonium Ioannis aptiſsimum erit, & efficaciſsimum: tum quia ſi venturi ſunt teſtes legis naturæ, & veteris, cur non etiam gratiæ? tum etiam quia Ioannes erit teſtis oculatus, quia diutiùs cum Chriſto conuerſatus eſt, & omnia, quæ ad Antichriſtum, & diem iudicij ſpectant, fuſiùs, quàm alias prædixit.

Reſpondetur in lege gratiæ tot eſſe teſtes Chriſti, & doctrinæ eius, vt non ſit neceſſarium tunc nouum Ioannis teſtimonium. Erunt enim tunc multi Sancti, & prædicatores Euangelij, qui Eliæ, & Henoch adhærebunt. Nec fidei teſtimonium pendet ex viſione oculorū, vt propterea neceſſarius ſit teſtis oculatus. Quòd ſi hoc etiam concedere velimus,

velimus, aderit Elias, qui Christum vidit in carne mortali, & in gloriæ claritate in die resurrectionis.

Morale.

Vidit discipulum illum, quem diligebat Iesus, sequentem. Ioan. 21.

NVnc priuilegia Ioannis videamus. Primum est: *Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius in naui, cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua, & vocauit eos. Illi autem statim relictis retibus, & patre, secuti sunt eum.* Matth. 4.

Secundum est: *Assumit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos.* Matt. 17.

Tertium est: *Cùm venisset domum* principis Synagogæ, *non permisit secum intrare quemquam, nisi Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & patrem, & matrem puellæ.* Luc. 8.

Quartum est: *Misit Petrum, & Ioannem dicens: Euntes parate nobis pascha, vt manducemus.* Luc. 22.

Quintum est: *Erat recumbens vnus ex discipulis eius in sinu Iesu, quem diligebat Iesus.* Et cùm ceteri interrogare Dominum non auderent, quis eum traditurus esset, *in-*

nuit huic Simon Petrus, & dixit ei: Quis est, de quo dicit? Itaque cùm recubuiſset ille ſupra pectus Ieſu, dicit ei: Domine, quis eſt? Reſpondit Ieſus: Ille eſt, cui ego intinctum panem porrexero.

Matt. 26. Sextum eſt: *Et aſſumpto Petro, & duobus filiis Zebedæi, cœpit contriſtari, & mœſtus eſſe.*

Ioan. 18. Septimum eſt: *Sequebatur autem Ieſum Simon Petrus, & alius diſcipulus. Diſcipulus autem ille erat notus Pontifici, & introiuit cum Ieſu in atrium Pontificis: & introduxit Petrum.*

Ioan. 19. Octauum eſt: *Cùm vidiſſet Ieſus matrem, & diſcipulum ſtantem, quem diligebat, dicit matri ſuæ: Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſua.*

Ioan. 20. Nonum eſt: *Exiit ergo Petrus, & alius diſcipulus, quem amabat Ieſus, & venerunt ad monumentum. Currebant autem duo ſimul, & ille alius diſcipulus præcucurrit citiùs Petro, & venit primus ad monumentum. Et cùm ſe inclinaſſet, vidit poſita linteamina, non tamen introiuit.*

Ioan. 21. Decimum eſt: Cùm piſcarentur diſcipuli ad mare Tiberiadis, & nemo Dominum agnoſceret, *dixit diſcipulus ille, quem diligebat Ieſus, Petro: Dominus eſt.*

Alia addit priuilegia S. Hieronymus *l. 1. contra Iouinianum: Fuit, ait, Ioannes & Apoſtolus, & Euangeliſta, & Propheta. Apoſtolus, quia ſcripſit ad Eccleſiam, vt magiſter. Euangeliſta,*

lista, quia librum Euangelij condidit, quod, excepto Matthæo, alij ex duodecim Apostolis non fecerunt. Propheta, vidit enim in Patmos insula, in qua fuerat à Domitiano Principe ob Domini martyrium relegatus, Apocalypsin infinita futurorum mysteria continentem. Idem in comment. in epist. ad Galat. l. 3. c. 6. B. Ioannes Euangelista, cùm Ephesi moraretur vsque ad vltimam senectutem, & vix inter discipulorum manus ad Ecclesiam deferretur, nec posset in plura verba vocem contexere, nihil aliud per singulas solebat proferre collectas, nisi hoc: Filioli, diligite alterutrum. Tandem discipuli, & fratres, qui aderant, tædio affecti, quòd eadem semper audirent, dixerunt, Magister, quare hoc semper loqueris? Qui respondit dignam Ioanne sententiam: Quia præceptum Domini est, &, si solum fiat, sufficit.

IN FESTO SANCTORVM INNOCENTIVM.

Exordium:

DIxit Rex Ægypti obstetricibus Hebræorum: Quando obstetricabitis Hebræas, & partus tempus aduenerit, si masculus fuerit, interficite Exod. 1.

Exod.2. *terficite eum*. Moyses etiam in flumen proiectus est, sed mirabiliter à filia Pharaonis inuentus, & susceptus vitam retinuit, & postea populum Israel ex Ægypto per mare rubrum eduxit.

Moraliter:

Matth.2. Cùm Herodes *occideret omnes pueros, qui erãt in Bethlehem, & omnibus finibus eius*, Iesus Christus manus eius euasit, & à matre sua in Ægyptum transuectus fuit: qui tandem electos suos è seruitute diaboli per rubrum mare sanguinis sui eripuit.

Euangelium:

Ibid. *Ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Ægyptum, & esto ibi, vsquedum dicam tibi.*

Thema:

Ibid. *Fuge in Ægyptum.*

Occasione Euangelij quæri posset: Cur Christus in Ægyptum fugere voluerit? Matthæus Euangelista post narratam trium Magorum historiam, statim subiungit: *Qui cùm recessissent, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens*, &c. In quibus verbis significari videtur, statim post discessum Magorum, nullaque

Ibid.

laque temporis mora interposita, Christum in Ægyptum fugisse.

Si tamen bene rem inspiciamus, necesse est, vt multi dies intercesserint. Nam Magi adorauerunt Christum decimotertio die ab eius natiuitate: ex Luca autẽ constat, quadragesimo die fuisse Luc. 2.
Christum in templo oblatum, & postea reuersos esse parentes eius in Galilæam, in ciuitatem Nazareth: & verisimile est aliquo tempore ibi habitasse. Constat igitur plures dies, & fortasse aliquot menses præcessisse, antequam Beata Virgo discederet in Ægyptum, quamuis incertum sit, quantum illud temporis fuerit. Verbum ergo illud Matthæi: *Qui cùm recessissent, ecce Angelus Domini*, &c. positum est ad historiam continuandam, non ad indicandum statim post reditum Magorum hanc reuelationem fuisse subsecutam.

Dicere quidem posset aliquis, reuelationem quidem esse factam Iosepho statim post discessum Magorum, ante purificationem: illum verò expectasse conueniens tempus fugiendi. Sed hoc nullo modo dici potest, quia repugnat consequentibus verbis Euangelij: *Qui* Matth. 2.
consurgens accepit puerum, & matrem eius nocte, & secessit in Ægyptum.

Vbi omnes Sancti contemplantur diligentiam summam, & obedientiam Iosephi, quia subitò, & absque vlla mora Angelicæ monitioni paruit. Et ita omnes expositores hanc reuelationem ponunt factam, vt minimum post purificationem.

Et quamuis Ianssenius *in concord.* indicet, factam esse, antequam redirent Nazareth, post præsentationem templi; tamen, si attentè Euãgelium Lucæ consideretur, contrarium verius apparet, vt Euthymius ibi annotauit, & senserũt Tatianus, & Ammonius Alexandr. *in harmoniis Euangeliorum*: & colligi potest ex Origene *hom.* 28. *in Lucam*, & Anselmus in eadem est sententia, dicens: *Quo facto secesserunt in Nazareth, & cùm rumor de puero iam inciperet dilatari, mittitur Angelus Gabriel, qui in Aegypto faciat puerum deportari.* Vbi indicat, ante Præsentationem in templo Herodem non fuisse commotum, nec cœpisse quærere Christum ad interficiendum: postea verò cùm ex iis, quæ in templo Simeon, & Anna publicè de Christo prædicauerant, adiunctis aliis, quæ præcesserant, rumor de illo percrebuisset, cœpisse illum magis pertimescere, & contra Christum ira incitari: ideoque missum esse Angelum qui

qui Iosephum admoneret.

His ergo positis inquirendum occurrit: Quæ fuerit necessitas fugiendi in Ægyptum? Et est ratio dubij, quia Herodes non iussit interfici omnes infantes regni sui, sed solùm in Bethlehem, & in omnibus finibus eius; Christus autem, & parentes eius non habitabant in Bethlehem, sed in Nazareth. Ergo nullum erit periculum, quòd esset Christus interficiẽdus. Non ergo erat, quòd hac occasione arrepta fugerent in Ægyptũ, eò vel maximè, quòd Deus, à quo illa reuelatio profecta est, iam prouiderat, quo in loco Innocentium cædes futuræ essent, & præscierat non fuisse futuras in Nazareth. Et confirmatur, quia quando Ioseph rediit ex Ægypto, propter timorem Archelai, filij Herodis, diuertit à Iudæa in ciuitatem Nazareth, existimans, ibi se futurum omni periculo liberum, ac securum. Ergo eadem ratione potuisset ibi manere ante discessum.

Dicendum tamen est primòr, poximam, & litteralẽ causam, seu rationem huius itineris fuisse ad vitandum mortis periculum, quod ex insidiis Herodis Christo Domino imminebat. Erat enim à Deo prædefinitum, vt non in

infantia, ſed adulta ætate poſt Euangelium prædicatum pro hominibus moreretur: & ideo (vt ait Fulgentius *in ſer. de Epiphania*) *dignatus eſt in Ægyptum fugere, vt poſtea crucem dignaretur aſcendere: faciet enim eum mori benignitas propria, non malignitas aliena.*

Neque huic rationi obſtat obiectio facta: quia inprimis licet potuiſſet Chriſtus potentia, & maieſtate ſua non ſolùm Herodis inſidias impedire, ſed etiam regno illum, vitaque priuare: noluit tamen poteſtate vti, ſed dignatione.

Deinde, licet diuina prouidentia poſſet in ciuitate Nazareth eum cuſtodire immunem, tamen ſi prouidentiam humanam ſpectemus, non ſatis poterat exiſtimari ibi eſſe ſecurus: quia cùm Herodes tunc eſſet vtriuſque prouinciæ rex, facilè poterat inquirere, & perſcrutari diligenter, donec intelligeret feminam quandam peregrinam, & aduenam Bethlehem peperiſſe, ac poſtea diſceſſiſſe, ac ita paulatim poterat Saluatorem inuenire. Non enim ſolùm Herodes, ſed etiam Scribæ, & Phariſæi, vt illi morem gererent, Chriſti necem
Matth. 2. procurabant, iuxta illud: *Mortui ſunt enim, qui quærebant animam pueri.*

Nec

Nec refert, quòd Deus præſciuerit Herodem non fuiſſe interfecturum infantes in Nazareth, ſed Bethlehem: tum quia noluit Deus negotium hoc gubernari iuxta præſcientiam ſuam, ſed iuxta periculi grauitatem, prout modò hominibus accommodato vitari poterat: tum etiam, quia licet tantùm conſtet interfectos fuiſſe Bethlehemiticos infantes; non tamen inde ſequitur, non adhibuiſſe Herodem omnem aliam diligentiam in toto regno ſuo, ſi fortaſſe alicubi veſtigium aliquod noui Regis nati inueniretur.

Secundam & principalem cauſam addit Euangeliſta: *Vt adimpleretur, quod dictum eſt à Domino per Prophetam dicentem: Ex Ægypto vocaui filium meum.* Ibid. Communior autem ſententia eſt, illa verba in ſenſu litterali eſſe dicta de populo Iſrael, qui ſolet filius Dei in Scriptura appellari: *Filius meus primogenitus Iſrael*: Exod. 4. & ideo ſub ea ratione gerere interdum figuram Chriſti: atque ita conſequenter dicta eſſe de Chriſto in ſenſu ſpirituali.

Addere poſſumus, id etiam factum eſſe, vt adimpleretur, quod dictum eſt per Iſaiam: *Ecce Dominus aſcendet ſuper nubem leuem, & ingredietur Ægyptum, & commouebuntur ſimulacra Ægypti à facie eius.* Iſa. 19.

Per *nubem leuem* D. Virgo intelligitur, cuius vlnis in Ægyptum Saluator inuectus est. Quæ *nubes* dicitur, quia per eam Deus pluit in terram gratiã Christi. *Leuis* verò, quia virili semine prægrauata non fuit: vel quia nullum habuit pondus peccati, nec passionis, aut fomitis: vel quia super res omnes terrenas volabat. Quanquam per nubem leuem etiã caro Christi ex Spiritu sancto concepta possit intelligi.

Dicit autem Eusebius *l.6. de demonstrat. c.*20. etiam illa verba: *Commouebuntur simulacra Aegypti à facie eius*, impleta esse: *nam dæmones*, inquit, *qui animas Aegyptiorum subiectas habebant, cùm sensissent nouam, diuinamq; virtutẽ ad se accessisse, illicò commoti sunt, & fluctuationem, ac perturbationem in seipsis pertulerunt, corq; ipsorum, & vis intelligendi intrinsecus in ipsis conuicta sunt, cesseruntque, ac fugata sunt*. Indicat autem Eusebius simulacra tunc non fuisse sensibiliter commota: subdit enim: *Et tunc quidem inuisibiliter dæmones talia passi sunt*.

Nicephorus verò *l.*10. *hist. c.*31. significat, etiam ipsa corporea simulacra corruisse. Vbi miraculum quoddam refert de arbore, quæ in ciuitate Hermipoli ad Christi ingressum sese ad terram vsque reuerenter inflexit, vt ipsum adoraret.

Et in historia Lausicana *in vita S. Apollinis Abbatis c.52.* memoriæ prodidit Palladius, in eadem ciuitate Hermipoli extare templum, in quod ingresso Saluatore, omnia idola prostrata, & comminuta sunt. Scilicet habitare tenebræ nequeunt cum luce, mendacium cum veritate, dæmon cum Deo. Sicut cùm *Philisthijm tulissent arcam Dei in templum Dagon, & surrexissent diluculo Azotij altera die, ecce Dagon iacebat pronus in terra ante arcam Domini.* 1. Reg. 5.

Tertia causa est, quia Ægyptiorum gens fuit omnium superstitiosissima, & inimica populi Dei, & longissimè à Prophetis abfuit: & ideo apud illã Dei virtus commorata est. Vnde cùm virga Moysis versa esset in colubrum, *fecerunt etiam malefici per incantationes Aegyptiacas & arcana quædam similiter.* Exod. 7. Et cum aqua verteretur in sanguinem, *fecerunt similiter malefici Aegyptiorum incantationibus suis.*

Quarta causa est Eusebij Emisseni *sermone de Innocentibus* Christum fugiendo Herodem, nos docuisse, diabolum, & membra eius fugere, nec itineris difficultate terreri, quia melius est duro labore fatigari, quàm ab hostibus necari.

Ita Dauid fugiens Absalom *ascendebat cliuum oliuarum, scandens, & flens, nudis pedi-* 2 Reg. 15.

bus

bus incedens, & operto capite.

Quàm ſuaue fuit in fuga iſta conſortium! Ioſeph, Maria, & Ieſus. Egredere anima mea, & cum tribus illis te in viam da. Nec dubium etiam adfuiſſe Angelos, quorum alij fortè viam mundauerint, alij lapides ſuſtulerint, alij ramos pedibus illorum ſubſtrauerint, fortè etiam roſis viam conſperſerint. Nobile ſanè conſortium, Ioſeph, Maria, & Ieſus. Tres illi tres virtutes exprimunt, quæ ſpirituales tres hoſtes noſtros facilè vincere poſſunt.

Ioſeph virilem denotat conſtantiam, qua vincitur diabolus: Maria virginalem ſignificat pudicitiam, qua caro deiicitur: Ieſus puerilem ſimplicitatem denotat, quæ mundum ſupplantat. Fugiendo quidem hoſtes illos ſuperabis: ne tamen etiam in fuga lædaris, tribus
Gen. 27. illis virtutibus armari debebis. *Oderat ſemper Eſau Iacob pro benedictione, qua benedixerat ei pater.* Sed Iacob fugiendo manus Eſau euaſit, & toto ſuo itinere conſtantiam virilem retinuit. Ita diabolus odit nos pro benedictione, qua nos Chriſtus Dominus benedixit, quando ſanguine ſuo ianuam cæleſtis regni nobis aperuit: illius tamen facilè manus

nus euademus, si fugiendo virilem constantiam toto vitæ nostræ curriculo retineamus.

Maria castitatem significat, quia, quando caro nos persequitur, oportet fugere, & pudicitiam virginalem conseruare. Dum Iezabel Eliam persequebatur, *surgens abiit quocunque eum ferebat vo-* 3. Reg.
luntas. Quid Elias, nisi typum exprimit 19.
castitatis? Ipse namque *zona pellicea reni-* 4. Reg. 1.
bus accinctus erat. Dum ergo tristis dormiret in vmbra iuniperi, *ecce Angelus Domini* 3. Reg.
tetigit eum, & dixit illi: Surge & comede. Ita 19.
etiam nos oportet carnem fugere, nec propter infestationem eius, animum abiicere, sed in vmbra cælestis gratiæ obdormire. Tunc nobis Spiritus S. aderit, tanget, & surgere faciet, & comedere iubebit. Absit, vt subrepat pusillanimitas, vt dicamus cum Elia: *Sufficit mihi,* Ibid.
Domine, tolle animam meam: neque enim melior sum, quàm patres mei. Fortiter carni fugiendo oportet resistere, *ecce ad caput tuum subcinericius panis, & vas aquæ. Cibabit* te Spiritus sanctus *pane vitæ, & intellectus,* Eccli. 15.
& aqua sapientiæ salutaris potabit te Dominus Deus noster.

Iesus innocentiã significat puerilem, qua mundus facilè fugiendo vincitur, & qui suam vitæ innocentiam integram retinet,

retinet, rarò à mundo ſordidatur. Quid autem mundus? Aut cui comparabimus
Ion. vlt. eum, niſi *hederæ* illi, quam *præparauit Dominus Deus, vt aſcenderet ſuper caput Ionæ, & eſſet vmbra ſuper caput eius & protegeret eum? Et lætatus eſt Ionas ſuper hedera lætitia magna.* Ita in mũdo multi in proſperitate gaudent, & diuitiis, ac voluptate huius ſæculi, quaſi vmbra quadam caput ſuum protegunt, & ab æſtu tribulationum de-
Ibid. fendunt. Sed quid? *Parauit Deus vermem aſcenſu diluculi in craſtinum, & percuſsit hederam, & exaruit.* Ita ſubitò proſperitas mundana perit: & vbi ventus calidus, & vrens aduerſitatum caput mundanorum percutit, mori cupiunt, & cum Io-
Ibid. na dicunt: *Melius eſt mihi mori, quàm viuere.* Quare quiſque ſuam vitæ innocentiam retineat, mundi vanitates fugiat, ſic per bona tranſeat temporalia, vt non amittat æterna.

IN CIRCVMCISIONE DOMINI.

Exordium:

OLim Seruius Tullius ſextus Romanorum Rex gubernacula Vrbis inuaſit: nec obſcuritas inhibuit, quamuis matre ſerua creatum. Nam ob eximiam indolem vxor Tarquinij Tanaquil liberaliter educauerat: & clarum fore viſa circa caput flamma promiſerat. Ergo inter Tarquinii mortem, adnitente regina, ſubſtitutus in locum Regis quaſi ad tempus, regnum dolo partum ſic egit induſtria, vt iure adeptus videretur.

Ita & nos felicia omnibus apprecamur huius anni auſpicia.

Euangelium:

Poſtquam conſummati ſunt dies octo, vt circumcideretur puer, vocatum eſt nomen eius Ieſus. Luc. 2.

Thema:

Vocatum eſt nomen eius Ieſus. Ibid.

Antequam ad ſtrenam accedamus, auguſtiſsimi nominis Ieſu laudes pro tenui noſtra parte decantemus.

Prima laus ſit: Nomen Ieſu eſt imago Chriſtum Opt. Max. verum Deum, verumq́ue hominem repræſentans. Omne enim nomen imago eſt, & vicarium rei. Vnde Bernardus *ſer.* 15. *in Cant. Cùm nomino Ieſum, hominem mihi propono mitem, humilem corde, benignum, ſobrium, caſtum, miſericordem, & omni ſanctitate conſpicuum; eumdemq́; ipſum Deum omnipotentem, qui ſuo me exemplo ſanet, & roboret adiutorio.* Ita cæ-
Luc. 18. cus ille, cùm audiret, quòd *Ieſus Nazarenus tranſiret, clamauit dicens: Ieſu, fili Dauid, miſerere mei.*

Secunda laus: Nomen Ieſus ſignum eſt illa omnia in memoriam reuocans, quæ, vt homines ſeruaret, admirabilia fecit Deus. Quare diabolus ſupra modum ſaluti noſtræ inuidens, in ſalutiferum illud nomen inſaniuit dicens:
Mar. 1. *Quid nobis, & tibi, Ieſu Nazarene: veniſti perdere nos?*

Tertia laus: Nomen Ieſùs in capite libri vitæ ab æterno ſcriptum eſt. Primus enim prædeſtinatorum, per quem omnes homines prædeſtinati ſunt, Ieſus eſt. Primũ ergo locum in libro prædeſtinationis, illius nomen obtinet.
Pſal 39. Vnde Propheta: *In capite libri ſcriptum eſt de me, vt facerem voluntatem tuam.*

Quarta laus: Nomen Ieſus à cælo venit.

nit. Angelus nomen hoc è cælo attulit, Christoque, antequam in vtero conci- Luc. 2. peretur, imposuit. Et meritò è cælo venit, quia salutem non à terra, terrenísve regibus, sed è cælo, cælestique Imperatore allatam significat.

Quinta laus: Nomen Iesus Virgo Deipara ab Angelo prima audiuit, & corde dulcissimè voluit. Nam Angelus priùs dixit ad Virginem: *Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum*. Luc. 1. Deinde ad Ioseph: *Pariet autem filium, & vocabis nomen eius Iesum.* Matth. 1. An autem Virgo prior, quàm Ioseph nominauerit, dubium est. Virginem existimo priùs nominasse ex illis verbis præclarissimi cantici: *Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.* Luc. 1. Hebraicè credo dixisse: In Deo Iesuah meo; siue, In Deo Iesu meo: sicut ibi: *Exultabo in Deo Iesu meo.* Abac. 3.

Sexta laus: Nomen Iesus, & à Prophetis, & à Sibyllinis carminibus fuit prædictum. D. Augustinus *in orat. contra Iudæos, Paganos, & Arianos*, Sibyllæ de Christo carmina recitat, quorum capitales litteræ Græcæ hæc verba construunt: Ἰησοῦς Χριστὸς υἱὸς Θεοῦ, Σωτήρ. id est, Iesus Christus, filius Dei, Saluator.

Septima laus: Nomen Iesus est nomen Christi proprium, & personale in circumcisione impositum. D. Thomas *p.3.q.16.ar.5.* ait, nomen Christus vtramque naturam significare, tam diuinam vngentem, quàm humanam vnctam: nomen verò Iesus solummodo humanam; formaliter quidem naturam humanam Christi significat, sed diuinum suppositū, cum quo est coniuncta, etiam indicat. Est enim Christus Deus, & homo. Vt autem propria nomina, & personalia habet, naturam illius diuinam significantia, qualia sunt, Verbum, Filius Dei, Sapientia Patris, Imago; ita oportuit, vt nomē etiam haberet proprium, & personale, humanam naturam cum Verbo copulatam significans, quo ab hominibus, inter quos versari voluit, vocaretur. Hoc nomen est Iesus, quod reliqua nomina, quæ Messiæ in Scriptura tribuuntur, virtute complectitur.

Eccle.1. Sicut enim *omnia flumina intrant in mare*, ita omnia Messiæ nomina intrant in nomen Iesu. Lege Bernardum *serm. 2. de Circumcis. & serm. 10. sermonum, qui parui dicuntur*. & D. Thomam *p. 3.*

Isa.9. *q.37.ar.2.ad 1.* Isaias: *Vocabitur nomen eius Admirabilis, Consiliarius, Deus, fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis. Admirabilis* est Iesus,

quia

quia admirandum in modum, & præter Iudæorum opinionem ſalutem orbi attulit. *Conſiliarius*, quia eximia hominibus præcepta, & conſilia ad æternam ſalutem comparandam præbuit. *Deus*, & *Emmanuel*, id eſt, nobiſcum Deus, quia Saluatorē mundi Deum eſſe neceſſe erat: *Fortis*, quia hoſtes, morboſque hominum ſaluti aduerſantes ſuperauit. *Pater futuri ſæculi*, quia eos, quos ſaluos fecit, regenerauit, omniumque ſæculorum ſalutem peperit. *Princeps pacis*, id eſt, pacificus, quia extinxit bella. Bernardus *ſerm*.10. *citat*, *Admirabilis Chriſtus in natiuitate, Conſiliarius in prædicatione, Deus in operatione, fortis in paſſione, Pater futuri ſæculi in reſurrectione, Princeps pacis in perpetua beatitudine.*

Præterea, *Admirabilis* eſt Ieſus, id eſt, Saluator, in ſalute afferēda hominibus, quia admirabiliter voluntatem impij hominis auertit, & conuertit. Auertit à peccato, à mundo, à voluptate: conuertit ad Deum, ad virtutē, ad ſanctitatem. Si conſideres, quàm admirabiliter Pauli voluntatem, Auguſtini, Franciſci, aliorumque ſimilium à mundo abduxerit, & in omnem ſanctimoniam adduxerit, exclamabis cum Propheta: *Hæc mutatio dexteræ Excelſi*: hæc mutatio Saluatoris admirabilis. *Conſiliarius* eſt: nam, poſt- Pſal. 76.

quam ad Deum conuertimur, consilia nobis præbet Deus salutaria, salutem inspirat, quid nos facere velit, docet. *Deus* dicitur, quia salus nulli absque peccatorum remissione contingit: solus verò Deus peccata potest remittere. *Fortis* dicitur, vt conuersis fortitudinem largiatur, opemq́ue ferat, sine qua nemo potest obsistentes aduersarios superare. *Pater futuri sæculi*, quia corporibus, & animis in futuro sæculo salutem æternam afferet, cuius spe filij futuri sæculi in hoc sæculo fulciuntur: sicut filij huius sæculi temporalium rerum spe sustentantur. *Princeps pacis*, quia æternam in cælis pacem post huius sæculi bella largietur.

Strena.

Cogitanti mihi, quid strenæ loco elargirer, in mentem venit hiemis asperitas, dura glacies, venti rigidi, frequentiores nimbi, grandines, frigus hiemale. Quapropter tempus postulat, & requirit charitas, vt spirituale vobis singulis pallium è sacris litteris impartiar, quo & aëris inclementiam faciliùs tolerare, & hiemis asperitatem superare valeatis.

Sacerdotibus itaque primo loco tribuo pallium

pallium Eliæ, quod conuersationem cælestem significat. Cùm in monte staret coram Domino, *operuit vultum suum pallio*. Ita Sacerdotes altari astantes sensualitatis suæ vultum cælesti illo purioris vitæ pallio operire debent. Pallio isto *percussit aquas* Iordanis, *quæ diuisæ sunt in vtramque partem*. Ita Sacerdotes aquas tribulationum, & tentationum facilè diuident, si pallium cælestis conuersationis illis obiiciant. Pallium illud misit super Elizeum, qui statim eum secutus est: & cùm è terra raperetur, pallium illud Elizeo reliquit, qui Iordanis aquas etiam illo diuisit. Ita Sacerdotes multos trahent ad Dominũ, & præclarũ posteris relinquẽt exemplũ, si non amiserint illud cælestis conuersationis pallium.

3. Reg. 19. 4. Reg. 2. 3. Reg. 19 4. Reg 2.

Virginibus sacris omnibus pallium illud do, de quo legitur: *Fecit & saga vndecim de pilis caprarum ad operiendum tectum tabernaculi: & fibulas æneas quinquaginta, quibus necteretur tectum, vt omnium pallium ex omnibus sagis fieret.* Pallium illud charitatem significat, quæ animos proximorum vnit, & cum Deo nos coniungit. Tunc ergo plena in monasterio est lætitia, quando inuenitur ibi charitas perfecta.

Exod. 36

Superioribus Monialium, & omnibus, quæ in aliquo degunt officio, do pallium

1. Reg. 21. illud, de quo Achimelech: *Ecce hic gladius Goliath Philistæi est inuolutus pallio post Ephod.* Pallium illud clementiam, & compassionem designat erga subditas. Debent quidem habere gladium, id est, iustitiam, sed tamen inuolutum pallio misericordiæ.

Gen. 49. *Monialibus senioribus* pallium Iudæ de quo scribitur: *Lauabit in vino stolam suam, & in sanguine vuæ pallium suum.* Ita seniores se ad mortem debent præparare, & defectus vitæ præteritæ in sanguine Sponsi abluere, vt ita mundæ ad cælum possint euolare.

Monialibus iunioribus pallium filiorum
Exod. 12 Israel, de quo legitur: *Tulit igitur populus consparsam farinam, antequam fermentaretur, & ligans in palliis, posuit super humeros suos.* Ita Moniales iuniores debent actiones suas ex Ægypto mundi huius educere, antequam mundano inficiantur fermento, & palliis mortificationis propriæ inuoluere.

4. Reg. 4. *Laicis* pallium illud, de quo scribitur: *Egressus est vnus in agrum, vt colligeret herbas agrestes: inuenitq́ quasi vitem siluestrem, & collegit ex ea colocynthidas agri, & impleuit pallium suum.* Ita Laicæ in agrũ quotidie debent ire bonorũ operum, fructus ex eo colligere, & animæ suæ palliũ ex iis implere.

Virgini-

Virginibus sæcularibus pallium Rebeccæ: *quæ conspecto Isaac tollens citò pallium, operuit se*. Ita virgines, quæ verè virgines sunt, viriles debẽt aspectus fugere, & omnes cadendi occasiones euitare. Gen. 24

Viduis pallium, de quo legimus: *Festinauerunt itaque, & vnusquisque tollens pallium suum, posuerunt sub pedibus eius in similitudinem tribunalis, & cecinerunt tuba, atque dixerunt: Regnauit Iehu.* Ita viduæ mariti, & omnium mundanarum vanitatum obliuisci debent, & Iehu pedibus substernere pallium, id est, coram Domino Iesu sese totas humiliare, & vocibus illum, atque virtuosis operibus exaltare. 4. Reg. 9.

Coniugatis pallium Sem, & Iaphet, qui *pallium imposuerunt humeris suis, & incedentes retrorsum, operuerunt verenda patris sui, faciesq́ eorum auersæ erant, & patris virilia non viderunt*. Ita coniugati pallio amoris mutui sibi cohærere debent, nec de extraneis personis cogitare: eodem pallio debẽt & mutuos operire defectus, & humana omnia tegere charitate. Gen. 9.

Pueris pallium Ioseph, qui *nequaquam acquiescens operi nefario, relicto in manu dominæ suæ pallio fugit, & egressus est foras*. Pallium illud timorem Domini significat, quem Ioseph habens dicebat: *Quomodo possum hoc malum facere, & peccare in Deum* Gen. 39.

meum? Ita pueri timorem Domini debent addiſcere,& foras potiùs à peccato egredi, quàm vnquam in illud conſentire.

Ruth 3. *Seruis,& ancillis* pallium Ruth,ad quam dicebat Booz: *Expande pallium tuum,quo operiris, & tene vtraque manu. Qua extendente, & tenente menſus eſt ſex modios hordei, & poſuit ſuper eam. Quæ portans ingreſſa eſt ciuitatem,& venit ad ſocrum ſuam.* Pallium illud diligentiam ſeruorum,& ancillarum ſignificat, quia Ruth vtramque manum extendebat: ſignificat etiam patientiam, qua Ruth vtraque manu pallium illud patienter tenebat. Significat quoque fidelitatem, quia Ruth omnia,quæ in iſto gerebat pallio, ad ſocrũ ſuam portabat.

1. Reg. 15. *Peccatoribus* pallium Samuelis, qui nolens orare pro peccato Saulis, *conuerſus eſt, vt abiret: ille autem apprehendit ſummitatem pallij eius,quæ & ſciſſa eſt.* Ita peccatores opem veri Samuelis, id eſt, Dei, debent implorare, pallium miſericordiæ eius apprehendere, vt eos valeat à peccatis liberare. Quod ſi fortaſſis aliud adhuc pallium poſtulant, ecce pallium Saluatoris: nam *milites præſidis exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei.* Chlamys iſta Dominicæ paſſionis merita ſignificat: nam quantumcunque peccata homi-

Matt. 27.

hominum grauia sunt, facilè tamē chlamyde illa abscondi, & deleri possunt. *Si fuerint peccata vestra, vt coccinum, quasi nix dealbabuntur.* Munda nos, Domine Iesu, à peccatis nostris; munda nos sanguine tuo, quem effudisti hodie; munda nos, quęsumus, in hac vita, vt splendere possimus in æterna. Amen. Isa. 1.

IN EPIPHANIA DOMINI.

Exordium:

Regina Saba audita fama Salomonis in nomine Domini, venit tentare eum in ænigmatibus. Et ingressa Ierusalem multo cum comitatu, & diuitiis, & camelis portantibus aromata, & aurum infinitum nimis, & gemmas pretiosas, venit ad Regem Salomonem. Dedit ergo Regi centum viginti talenta auri, & aromata multa nimis, & gemmas pretiosas. Non sunt allata vltra aromata tam multa, quàm ea, quæ dedit Regina Saba regi Salomoni. 3. Reg. 10.

Moraliter:

Ita hodie ab Oriente venerunt Magi Ierosolymā ad regem natū Iudæorum: & ado- Matth. 2.

& adorantes eum *obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.*

Euangelium:

Matth 2. *Cùm natus esset Iesus in Bethlehem Iudæ in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Ierosolymam, dicentes: Vbi est, qui natus est Rex Iudæorum?*

Thema:

Ibid. *Vidimus stellam eius in Oriente.*

Dicendum erit: Quibus signis, quibusque personis Christi natiuitas manifestata sit?

De materia huius dubij nihil ferè certum inuenio præter ea, quæ Euangelistæ referunt: & ideo breuissimè dicendum est, quamuis non oportuerit Christi natiuitatem vniuerso orbi statim manifestari; oportuisse tamen aliquo modo disponi, seu præparari mundum, vt venientem Saluatorem susciperet.

Quocirca eo tempore adimpletũ videtur, quod Aggæus Propheta prædixerat: Agg. 2. *Adhuc vnum modicum est, & ego commouebo cælum, & terram, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes, & veniet desideratus cunctis gentibus.* Varia enim legimus in historiis eo tempore accidisse prodigia, vt videre licet in Orosio *l. 6. c. 22. & seqq.* & in Iulio Obsequente *l. de prodigiis c. 128. & seq.* quæ

licet

licet non omnia in die Natalis Domini facta fuerint, vniuersa tamen ad Christi ortum illustrandum diuinitùs ordinata fuisse, omnes Scriptores pij, & Catholici annotarunt.

Primum prodigium fit in templo pacis, quod Romanis putabatur æternum, quia ex suis oraculis haberent, donec virgo pareret, duraturum: corruisse autem dicitur ea nocte, qua Deipara Christum peperit. Ita refert Bonauentura *opusc. de quinque festiuitatibus pueri Iesu, c.*2. Et habetur etiam in homilia quadam de natiuitate Christi, quæ sub nomine Petri Damiani habetur in Lippomano *tom.*5. & Surio *tom* 6. Cæsar tamen Baronius in principio suorum Annalium, diligenter obseruauit, homiliam illam nõ esse Petri Damiani, quòd in ea mentio fiat D. Bernardi, qui (vt ipse dicit) 50. annis, vel (vt ex Trithemio colligitur) 90. annis posterior fuit: & eruditè ostendit historiam illam non solùm incertam, sed etiam falsam esse, quia ante Vespasianum, qui templum pacis Romæ ædificauit (teste Iosepho *l.*7. *de bello Iudaico*) nullum aliud templum pacis Romæ fuisse legitur, quod in natali Christi corruere potuerit.

Secundũ prodigium refertur de fonte olei,

olei, qui Romæ toto quodam die ſine intermiſſione fluxit. Huius meminit D. Thomas *p. 3. q. 36. ar. 3. ad 3.* & multi exiſtimant hoc accidiſſe eodem die, ſeu nocte, qua Chriſtus natus eſt. Oroſius tamen *dict. l.6. c.* 19. hnius prodigii meminit, & tertio anno Triumuiratus, id eſt, 27. annis ante Chriſti natiuitatem accidiſſe confirmat, quanquam illo ſignificatum fuiſſe dicat Chriſtum (qui vnctus interpretatur) regnante Auguſto fuiſſe naſciturum. Idemque dicit de multis aliis prodigiis, quæ eodem tempore refert accidiſſe.

Tertium eſt, quod D. Thomas *loco citato* ponit, de tribus ſolibus, qui in Hiſpania apparuerunt, & in vnum paulatim coierunt. Plinius verò *l.2. hiſt. c.* 31. ſæpiùs refert apparuiſſe tres ſoles: non dicit tamen in vnum coiuiſſe; quamuis hoc tempore Auguſti accidiſſe commemoret propè initium Triumuiratus, vt ex Coſſ. quos ibi refert, colligi poteſt.

Quartum, refert S. Bonauentura *loco citato* in nocte Natiuitatis omnes nefando peccato inquinatos ſubitò interiiſſe, additque alia, quæ incerta ſunt.

Quintum prodigium eſſe poteſt, dæmonũ oracula eo tempore conticuiſſe, & interdum vel inuitum dæmonẽ hanc

cauſam,

causam, seu rationem sui silentij reddidisse, vt Nicephorus post alios refert *l.1. hist. c.* 17. Cùm enim Augustus nullum in templo Apollinis responsum acciperet, causamque interrogaret, tandem in hunc modum respondit:

Me puer Hebræus, Diuos Deus ipse gubernans
Cedere sede iubet, tristem͂q; redire sub Orcum:
Aris ergo dehinc tacitis abscedito nostris.

Sextum, ac postremo prodigij loco ponere possumus generalem pacem in vniuerso Imperio Rom. sub vno Principe factam, vt Christus Princeps pacis nasceretur, sicut prædictum fuerat: *Habitabit lupus cum agno: & pardus cum hœdo accubabit: vitulus, & leo, & ouis simul morabuntur, & puer paruulus minabit eos.* Isa. 11.

Dicendum secundò oportuisse Christi natiuitatem aliquibus personis peculiariter manifestari. Hoc certè diuus Thomas declarat *p.* 3. *q.* 36. *ar.* 2. quoniam sicut posset in detrimentum fidei cedere, si Christus omnibus absque delectu manifestaretur: ita etiam, si lateret omnes. *Nam sapientia absconsa, & thesaurus inuisus, quæ vtilitas in vtrisque?* Eccli. 20.

Item propter hanc causam resurrectio Christi, quamuis non fuerit omnibus patefacta, demonstrata tamen est *testibus præordinatis à Deo.* Act. 10.

D. Thomas autem *p. 3. tota quæst. 36.* omnes manifeſtationes, quæ illis diebus Natiuitati proximis in Scriptura facta eſſe leguntur, ad quatuor reuocat.

Luc. 1. Matth. 1. Prima facta eſt Mariæ, & Ioſeph: & hæc ante natiuitatem Chriſti facta eſt, quia ad eos pertinebat reuerentiam exhibere proli conceptæ, & etiam obſequium naſcituræ. Et hoc quidem indubitatum eſt, quantum ad reuelationem fidei, quam Virgo, & Ioſephus habuerunt de diuinitate, & dignitate Chriſti naſcituri; & de modo etiam naſcendi (vt exiſtimo) ſalua matris integritate, & virginitate: quanquam hoc poſterius non ſit tam certum, ſicut prius, quod in Euangelio expreſſiùs habetur.

An verò circumſtantiæ huius natiuitatis, ſcilicet locus, tempus, & reliquæ reuelatæ fuerint B. Virgini, & Ioſepho, ante Chriſti ortum, eſt incertum: piè tamen ita credi poteſt. Ratio enim diui Thomæ hoc etiam probabiliter perſuadet, oportuiſſe ſcilicet hæc etiam illis priùs manifeſtari, vt conuenientiùs, & oportuniùs naſcituræ proli deſeruirēt.

Luc. 2. Secūda reuelatio facta eſt Paſtoribus. Circa quam ſolùm occurrit notandum ex Beda *de locis ſanctis, c.* 8. illos paſtores fuiſſe tres: & in loco, vbi eis apparuerit Ange-

Angelus, fuisse Ecclesiam ædificatam: illum autem locum fuisse propè Bethlehem, iuxta turrim Ader, id est, gregis, vt refert Hieronymus in *epitaphio Paulæ, seu epist.27.*

Tertia apparitio facta est Magis. Considerat autem Rupertus *l.2.in Matth. propè initium*, in Magorum adoratione gentium perfectionem esse præsignatam. Pastores enim Iudæi, & ab Angelo instructi, non adeò sunt eruditi, vt procidentes adorarent, aut munera offerrẽt; sed tantùm *venerunt, & cognouerunt de verbo, quod dictum erat illis.* Magi verò primitiæ gentium & venerunt, & *procidentes adorauerunt, & munera obtulerunt:* quibus interiorem fidem, magnamque mysteriorum Christi cognitionem protestati sunt. Matth.2. Luc. 2. Matth.2.

Quarta apparitio facta est Simeoni, & Annæ, quam D. Thomas *sup. art.6.* factam esse ait in templo. Intelligendus autem videtur quoad visibilẽ, seu corpoream manifestationẽ Christi nati, simul cum interna illius cognitione. Nam quoad aliquam interiorem reuelationem ante præcessisse videtur. Nam de Simeone inquit Lucas, quòd *responsum acceperat à Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini, & venit in Spiritu in templum.* Luc. 2. Ibid.

Morale:

Matth. 2. *Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.*

PRima expositio est Chrysostomi *homil. 2. in Matth. in opere imperfecto, super illud: Et intrantes domum. Et offerunt*, inquit, *munera dignitati Christi congruentia. Aurum*
Ibid. *quidem, quasi Regi magno:* iuxta illud: *Vbi est,*
Luc. 1. *qui natus est Rex Iudæorum?* Et Angelus: *Dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis.*

Thus, quod in Dei sacrificio ponitur, immola-
Matt. 16. *tur vt Deo,* iuxta illud Simonis Petri: *Tu es Christus Filius Dei viui.* Et illud Thomæ:
Ioan. 20. *Dominus meus, & Deus meus.*

Myrrha, qua mortuorum corpora condiuntur. præbetur tanquam pro salute omnium morituro.
Ioan. 3. *Sicut enim Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam*
Matt. 20. *æternam.* Et alibi: *Ecce ascendimus Ierosolymam, & filius hominis tradetur Principibus sacerdotũ, & Scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum.*

Secunda expositio: Aurum significat sapien-

ſapientiam, iuxta illud: *Poßide ſapientiam, quia auro melior eſt.* Vnde Sponſa de ſponſo ſuo loquitur: *Caput eius aurum optimum:* quia ſapientia caput eius plenum. Hanc poſtulabat Salomon dicens: *Dabis ſeruo tuo cor docile, vt populum tuum iudicare poßit, & diſcernere inter bonum, & malum. Quis enim poterit iudicare populum iſtum, populum tuum hunc multum?* Illam ergo nato Regi offeres, quando ſapienter vitam tuam inſtitues, ſapienter proximorum vitam verbo, vel exemplo corriges; quando Deum timere perges, quia *initium ſapientiæ timor Domini.*

Prou. 16. Cant. 5. 3. Reg. 3. Pſal. 110.

Thus verò bona opera ſignificat: nam quoties quis in bono opere ſe exercet, toties thus Deo exhibet. Vnde Raphael Angelus ad Tobiam: *Quando orabas cum lacrymis, & ſepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abſcondebas per diem in domo tua, & nocte ſepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino.* Quàm luculenter thus illud aſcendit, quando etiam Archangelus illud obtulit!

Tob. 12.

Myrrha cogitationem futurorũ denotat: nã vix aliquis à peccatis ſe abſtineat, qui non aliquando de futuris cogitat. *Spiritus meus attenuabitur*, dicebat ille, *dies mei breuiabuntur, & ſolùm mihi ſupereſt ſepulchrum.* Quid autem? *Putredini dixi:*

Iob 17.

Pater meus es: mater mea, & soror mea vermibus.

Tertia expositio: Aurum charitatem
Gen. 24. designat. Seruus Abrahæ *prolatis vasis argenteis, ac aureis, ac vestibus, dedit ea Rebeccæ pro munere.* Rebecca animam hominis significat, quæ tum vasa argentea, & aurea, & vestes à seruo Abrahæ acquirit, quando per ministrum Dei gratiam, & charitatem, ac virtutum dona in Sacramentis accipit. Aurum ergo illud Christo offeres, si ea, quæ tibi à Deo data sunt, in proximos iterum expendas: vt talentum tuum aureum non abscondas, sed plura superlucrando addas.

Thus oratione͂ significat. Vnde Pro-
Psal. 140. pheta: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* Vis autem scire, quantæ virtutis illud sit incensum? Audi Angelum
Tob 6. Raphaelem ad Tobiam: *Ipsa*, inquit, *nocte, incenso iecore piscis, fugabitur dæmonium.* Tantæ ergo virtutis est oratio, vt pellat diabolum: imò aliquod dæmoniorum ge-
Matt 17. nus est, *quod non eiicitur, nisi per orationem, & ieiunium.*

Myrrha denotat carnis mortificatio-
Iud. 13. nem. *Tulit Manue hœdum de capris, & libamenta, & posuit super petram, offerens Domino. Cumq; ascenderet flamma altaris in cælum, Angelus*

gelus Domini pariter in flamma aſcendit. Hœdus immortificatũ deſignat hominem, qui quantum voluntatis propriæ poſſidet, tantum penes ſe fœtoris habet. Sed tunc gratum Deo fit ſacrificium, quando hœdus ille ſuper altare mortificationis ponitur, & propria voluntas tota comburitur: tunc ſcilicet aſcendit flamma in cælum. Angelus quoque in flamma aſcendit, quia in mortificatione hominum delectantur Angeli, & ſocios illos optant in gaudio cæleſtis regni. Vel myrrha denotat pœnitentiam. Quamdiu enim homo in peccatis permanet, tamdiu hœdus adhuc coram Deo fœtet. Sed ſi peccata comburantur in altari pœnitentiæ, flamma aſcendit, quia Deus placatur: Angelus quoque in flamma aſcendit, quia *gaudium erit in cælo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia.* Luc 15.

Sed ante omnia Saluatorem noſtrum oportet agnoſcere, antequam munera illi poſſimus offerre. *Omnia quippe elementa*, ait Gregorius *homil.* 10. *in Euangelia, auctorem ſuum veniſſe teſtata ſunt. Deum hunc cæli eſſe cognouerunt, quia ſtellam protinus miſerunt. Mare cognouit, quia ſub plantis eius calcabile ſe præbuit. Terra cognouit, quia*

eo moriente contremuit. Sol cognouit, quia lucis suæ radios abscondit. Saxa, & parietes agnouerunt, quia tempore mortis eius scissa sunt. Infernus agnouit, quia hos, quos tenebat, mortuos reddidit. Et hunc homo non agnoscet? Solus illum homo ignorabit? Agnoscamus Saluatorem nostrum, nostra illi offeramus munera, vt aliquando nos etiam coronet in gloria. Amen.

IN CONVERSIONE S. PAVLI.

Exordium:

OLim apud Athenienses vir quidam eruditissimus, cùm ictum lapidis capite excepisset, cetera omnia tenacissima memoria retinens, litterarum tantummodo, quibus præcipuè inseruierat, oblitus est. Vtilius aliquanto fuisset ad talia studia aditum non impetrasse, quàm iam percepta eorum dulcedine caruisse.

A Ita *Saulus adhuc spirans minarum, & cædis in discipulos Domini*, cùm *cadens in terram audiuisset vocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid*

me persequeris? omnis amaritudinis oblitus *tremens, ac stupens dixit: Domine, quid me vis facere?*

Euangelium:

Dixit Simon Petrus ad Iesum: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? Matt 19.

Thema:

Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.

Occasione festi huius, in quo Saulus Christum in terra vidit, qui simul in cælo erat, probabimus non implicare contradictionem, & proinde possibile esse, vt vnum corpus sit in pluribus locis.

Primum argumentũ sumitur à Scriptura, quæ testatur Deo nihil esse impossibile: *Apud Deum omnia poßibilia sunt.* Ibid. Explicabunt aduersarij, Omnia, præter ea, quæ implicant contradictionẽ: quale est, vnum corpus esse in duobus locis. At refelli potest hæc explicatio multis modis, etiam ex eorum principiis.

Primum principium eorum est, nihil esse credendum sine verbo Dei. At verbum Dei nusquam excipit à Dei omnipotentiâ, vnum corpus esse in duobus locis. Excipit quidem alicubi mentiri Deum: *Impoßibile est mentiri Deum.* Et alibi: Heb 6.
Negare seipsum non potest. Ex quibus rectè 1. Tim. 2

colligitur, Deum illa tantùm non posse, quæ facere, non est facere, sed deficere. Sed vnum corpus in duobus locis esse, non potest clare ad illa reduci; proinde excipi non debuit.

Secundum principium eorũ est, eam esse veram doctrinam, quæ Deum exaltat, & hominem deprimit: & contrà falsam esse, quæ hominem exaltat, & deprimit Deum. At qui dicit, inter ea quæ potest Deus, esse etiam, ponere vnum corpus in pluribus locis, hic Deum exaltat, & hominem deprimit, cùm fateatur plura posse facere, quàm nos intelligamus: qui autem id negat, Deum deprimit, & hominem exaltat, cùm dicat, Deum non posse facere, quod homo non potest capere. Ergo.

Tertio, Illa implicant contradictionem, quæ pugnant cum essentia rei, ita vt dicatur res esse, & non esse. At esse in loco non est de essentia corporis, sed quid extrinsecum, & accidentarium. Nam cælum vltimũ est verum corpus, & non est in loco. Ergo non repugnat essentiæ corporis, esse in vno, vel pluribus locis, cûm sint extrinseca omnia, & posteriora ipsa corporis essentia.

Secundum argumentum ducitur ab
Act.9. & 22. exemplo Scripturæ sacræ. Nam Christus

ſtus cùm Apoſtolo Paulo apparuit, fuit ſimul in ſummo cælo, & in terra, ſiue in aëre terræ vicino. Igitur vnum corpus in pluribus ſimul locis eſſe poteſt. Fuiſſe autem tunc Chriſtum ſimul in cælo, patet ex illo Petri: *Quem oportet cælum ſuſcipere vſque ad tempus reſtitutionis omnium.* Act. 3.

Ad hoc argumentum duplex ſolutio dari poteſt. Vna eſt, quòd Paulus non viderit reipſa Chriſtum in propria perſona, ſed in ſpecie aliqua ſibi apparente, & audierit vocem non ex ipſo Chriſti ore, ſed vocem quandam diuinitus factam: qualis fuit vox Dei Patris ſuper ipſum Chriſtum in Baptiſmo, & in monte Thabor. Ita videtur Caluinus totum hunc locum intellexiſſe *in c. 9. Act.*

Altera, quòd Paulus viderit quidem, & audierit Chriſtum, ſed in cælo exiſtentem, ita vt diuina virtute factum fuerit, vt oculi, & aures Pauli cælos penetrarent. Et hoc modo reſpondet ad argumentum propoſitum Caluinus *lib. 4. Inſtitution. cap. 17. §. 29.* Cui ſanè commodum eſſet obiicere, quod idem ſcribit *l. 3. Inſtitution. c. 20. §. 24.* vbi ridet Sanctorum inuocationem: *Quis*, inquit, *eouſque longas illis*

eſſe aures reuelauit, vt ad voces noſtras porrigantur? oculos etiam tam perſpicaces, qui neceßitatibus noſtris aduigilẽt? Quid igitur, ſi illi obiiciamus, non habuiſſe Paulum tam longas aures, nec oculos tam perſpicaces, vt in cælum vſque penetrarent, & ibi Chriſtum viderent, & audirent? Quid, quæſo, reſpondebit, niſi diuina virtute id fieri potuiſſe? At ſi diuina virtute fieri poteſt, vt oculi carnei, & aures carneæ in cælum penetrent; non poterit eadem virtute fieri, vt oculi, & aures ſpirituales animarum glorificatarum in terram vſque penetrent?

Sed his omiſsis probandũ nobis eſt, à Paulo ipſum Chriſtũ verè, & propriè viſum eſſe oculis corporalibus, idque in terra, non in cælo. Ac primum quidem non modò certiſsimum, ſed etiam euidentiſsimum eſt. Nam cùm Lucas dicat
Act.9. de comitibus Pauli: *Viri autem illi, qui comitabantur cum eo, ſtabant ſtupefacti: vocem quidem audientes, neminem autem videntes:* ponit antitheſin inter Paulũ, & comites eius: quaſi dicat: Comites eius audiebant vocem loquentis, ſed non videbant, quis loqueretur: Paulus autem & vocem audiebat, & videbat eum, qui loquebatur.
Ibid. Et: *Barnabas apprehenſum illum duxit ad Apoſtolos, & narrauit illis, quomodo in via vidißet Domi-*

Dominum, & quia locutus est ei. Item, Ananias dicit ad Paulũ de visione illa, quam habuerat in via: *Deus Patrum nostrorum præordinauit te, vt cognosceres voluntatem eius, & videres iustum, & vocem audires ex ore eius.* Vidit igitur tunc Paulus Christum, & vocem audiuit, non ex aliqua nube, aut Angelorum ministerio formatam in aëre, sed ex ore Christi. Et ipse Christus Paulo dicit: *Ad hoc apparui tibi, vt constituam te ministrum, & testem eorum, quæ vidisti.* Vbi facit illum Apostolum, & testem oculatum resurrectionis. Non fuisset autem verus testis, nisi ipsum corpus vidisset, quod resurrexerat, idque oculis corporalibus. Præterea; Paulus probaturus Apostolatum suum: *Nonne*, inquit, *Dominum nostrum vidi?* Et enumerãs testes oculatos resurrectionis Christi, posteaquam posuerat Petrum, Iacobum, & alios, tandem ait: *Nouissimè tanquam abortiuo visus est & mihi:* quæ probatio nihil valet, nisi vidisset ipse, vt alij viderant. Itaque dubitari non potest, quin verè corporalibus oculis corpus ipsum Christi viderit.

Act. 22.

Act. 26.

1. Cor. 9.

Iam verò quòd Christum viderit, non in cælo, sed in terra, vel aëre propinquo terræ, probatur, quia tanta lux eius, qui illi apparuerat, Paulum circumfulsit; vt eum planè excæcauerit. Non autem lædere

Act. 9.

lædere potuiſſet eius oculos lux illa corporis Domini, niſi propinqua fuiſſet. Deinde, lumẽ quoddã etiam comites eius viderunt, & ſonum quoque vocis audierunt: quod eſt argumentum certiſſimum, in terra, vel in aëre proximo Chriſtum apparuiſſe: nec enim comites Pauli ſummum cælum oculis, & auribus penetrare potuiſſent. Adhæc; Licet comites Pauli audierint vocem, tamen non diſtinctè intellexerunt, quid
Ibid. Dominus dixerit. Quare propinquior
Act. 22. Paulo Dominus fuit, quàm aliis, & quaſi in aurem ei locutus eſt. Si autem de cælo vox facta fuiſſet, omnes æquè audiuiſſent. Præterea, illa interrogatio: *Quis es, Domine?* & illa reſponſio: *Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris*: apertè indicant præſentiam Domini. Si enim vidiſſet Paulus Chriſtum in ſummo cælo, vt eum vidit Stephanus, non dubitaſſet, quiſnam eſſet: ſed quia repentè vidit coram ſe hominem quemdam ſupra lucem ſolis rutilantem, ideo dixit: *Quis es, Domine?* Denique, ſi ſolùm in cælo Paulus Chriſtum vidiſſet, non fuiſſet idoneus teſtis reſurrectionis: potuiſſent enim facilè homines calumniari eius teſtimonium, & dicere eum deceptum fuiſſe, aut ſola imaginatione vidiſſe.

Confir-

Confirmatur ex aliis Christi apparitionibus. Nam inprimis Petro Apostolo Christum apparuisse in terra, & cum eo collocutum, testantur grauissimi auctores, Ambrosius *in orat. contra Auxent.* Hegesippus *l. 3. de excidio vrbis Ierosol. c. 2.* Et Athanasius licet paulò obscuriùs, *in apologia pro fuga sua.* Deinde, Christum apparuisse S. Antonio, posteaquā à dæmonibus grauissimè cæsus fuerat, & ad Christi præsentiam dæmones fugisse, & plagas Antonij repentè curatas, testatur Athanasius *in vita eius.* S. Gregorius *l. 4. Dialog. c. 16.* affirmat, ipsum Christum verè apparuisse S. Thersillæ amitæ suæ paulò ante obitum: & realem, non imaginariam visionem fuisse, probat ex immensa odoris fragrantia, quæ in cubiculo relicta est. Et ipsi Gregorio Dominum humana specie verè apparuisse, testatur Ioannes Diaconus *l. 2. vitæ ipsius c. 22.* aliaque id genus multa ex probatis auctoribus possent adduci: quæ si quis velit omnia negare, meritò impudentiæ, ac temeritatis argui posset.

Tertium argumentū sumitur à testimoniis Patrū, qui rem vnā in pluribus simul locis esse posse docent. Ac primū Chrys. *l. 3. de Sacerd.* disertis verbis affirmat, eundē Christum eodem temporis

articulo, & ſurſum in cælo cum Patre ſedere, & in terra omnium communicantium manibus pertractari. Et non loqui eum de pertractatione ſolùm in ſymbolo, patet, quia tribuit id miraculo. Idem etiam Chryſoſtomus, & cum eo Primaſius, & Anſelmus, & commentarius Ambroſio adſcriptus *in c.* 10. *ad Hebr.* idem corpus Domini in multis altaribus ſimul offerri dicunt, nec loquuntur de ſigno corporis, ſed de vero corpore.

Item, Cyrillus *l.* 12. *in Ioannem, c.* 32. & Theophylactus *c.* 19. *Ioannis*, diſertis verbis docent, Chriſtum per carnem ſuam in Euchariſtia perceptam ſanctificare animas, & corpora omnium communicantium in toto mundo, & eſſe in omnibus totum, & impartibilem.

S. Auguſtinus *l. de cura pro mortuis c.* 16. proponit quæſtionem: vtrùm cùm diuerſis locis ſimul fiant miracula alicuius Martyris, ſit ipſe Martyr præſens tam multis locis; an iſta fiant miniſterio Angelorum? Et reſpondet, quæſtionem eſſe ſupra ingenij vires. Ex quo intelligimus nō exiſtimaſſe Auguſtinum impoſsibile eſſe, vt vna res ſit in diuerſis locis: alioqui non dubitaſſet, ſed apertè dixiſſet (vt Caluiniſtæ dicunt)

impli-

implicare contradictionem, vt sit vnum aliquid in diuersis locis simul. Præterea c.17. refert historiam quandam S. Ioannis Monachi, qui, cùm ex monasterio suo non discessisset, apparuit tamen adhuc viuens in somnis cuidam alteri longè posito: ac deinde dicit dubium esse, an spiritus eius reuera fuisset in vtroque loco, an id esset factũ alio modo. Denique dicit se, si cum sancto illo Monacho loqui potuisset, ab eo quæsiturum fuisse solutionem vtriusq; quæstionis, & verbis eius crediturum.

Si quis obiiciat, aliam esse rationem corporum, aliam spirituum: Augustinum autem spiritibus concedere, vt possint esse in pluribus locis simul, non corporibus; is facilè refelli poterit. Nam ratio, cur corpora non videantur posse esse in pluribus locis, non est tam moles, quàm vnitas. Non enim quæstio est: An possit corpus occupare duo loca: nam corpus Christi non occupat, nisi vnum locum ordinariè: in Sacramento enim non est localiter, nisi ratione dimensionũ panis. Et licet etiam localiter arbitramur posse vnum corpus esse in pluribus locis, & id probant exempla allata in secundo argumento; tamen ad mysterium Eucharistiæ defenden-

fendendum non requiritur, vt vnum corpus posſit occupare, ſeu replere plura loca, ſed ſatis eſt, ſi posſit quocunque modo eſſe in pluribus locis. Ideo autem non videtur poſſe eſſe, quia non poteſt diuelli à ſeipſo; & videtur neceſſariò debere diuelli, ac diſtrahi à ſe, ſi ponatur in variis locis. Quocirca Petrus Martyr, cùm negat idem corpus poſſe eſſe in duobus locis, rationē reddit, quia geminaretur. Porrò iſta repugnantia, quæ ſumitur ab vnitate rei, non minùs inuenitur in ſpiritu, quàm in corpore: vtrumque enim eſt vnum, & à ſe diuidi non poteſt. Quare perinde eſt in hac quæſtione, ſiue de corpore, ſiue de ſpiritu probetur.

Quartum argumentum ſumitur ab exemplis Dei, & animæ rationalis. Deus enim, cùm ſit res vna, & ſimplicisſima, atque indiuiſibilis; tamen eſt ſimul in infinitis locis. Eſt enim præſens totus Deus omnibus rebus creatis. Quod certè ſuperat captum hominum: nec enim poſſumus cogitare rem vnam in diuerſis locis, niſi cogitemus, aut loca illa fieri vnum locum, aut rem vnam diuidi in plures. Vnde Auguſtinus *epiſt. 3. ad Voluſianum* de hac exiſtentia Dei in tot locis ſimul ait: *Miratur hoc mens humana, &*

quia

quia non capit, fortasse non credit.

Pari ratione anima rationalis tota est in qualibet parte corporis: alioqui enim, si extenderetur ad extensionem corporis, esset materialis, & à corpore penderet; proinde non esset immortalis; quod cum fide Catholica pugnat.

Quintum argumentnm sumitur à mysteriis nostræ fidei vel difficilioribus, vel æquè difficilibus, atque hoc, de quo agimus.

Primum mysterium Trinitatis est (quod etiam Lutherani, & Caluinistæ admittunt) in quo vnam naturam in tribus personis reipsa verissimè distinctis credimus: quod sanè mirabilius est, quàm vt corpus vnum sit in pluribus locis. Nam sicut hic est realis distinctio locorum, ita ibi Personarum: sicut hic vnitas corporis, ita ibi vnitas naturæ. Sed mirabilius est mysterium Trinitatis, quia natura in Trinitate identificatur realiter, & formaliter cum singulis personis: corpus autem non identificatur vllo modo cum locis. Si ergo potest vna numero natura non distrahi à seipsa, licet identificetur cum Personis realiter distinctis: cur non faciliùs poterit vnum corpus coniungi extrinsecùs cum distinctis locis, & ta-

men non distrahi à seipso?

Secundum est mysterium Incarnationis, in quo vnam hypostasin in duabus naturis perfectis, & dissimillimis confitemur. Et quia longè maior vnio est inter hypostasin, & naturam, quàm inter locatum, & locum; (cùm illa intrinseca, & substantialis; hæc extrinseca, & accidentaria sit) profectò rectè inspicienti mirabilius videtur, vnam esse hypostasin in duabis naturis, quàm vnum corpus in duobus locis.

Adde, quòd illa hypostasis identificetur prorsus realiter, & formaliter cum altera naturarum, id est, cum natura diuina; & tamen vnitur intimè cum natura humana, quæ realiter, & formaliter differt à natura diuina. Ex quo sequitur, vt sit planè incomprehensibile, quomodo in illa vnione vel non confundantur naturæ, vel non diuidatur hypostasis.

Tertium est mysterium resurrectionis mortuorum, quod vt semper Philosophis impossibile visum est, ita semper à fidelibus certa fide creditum est; & nunc etiam à Lutheranis, & Caluinistis creditur, si tamen creditur. Porrò in hoc mysterio id maximè difficile, & mirabile est, vt vnum, & idem indiui-

diuiduum fiat bis. Si enim bis fit, quomodo non duplici actione? Si duplici actione, quomodo non sunt duo? nam effectus per se ab actione dependet, vt eius terminus. Atqui id maximè cernitur in accidentibus, quæ penitùs perierunt, & tamen eodem numero restituuntur à Deo.

Quartũ est creatio, & annihilatio, quæ ab omnibus fidelibus diuinæ potentiæ cõceduntur, licet à Philosophis rideantur, & contradictionem implicare dicantur. Nam qui dicit ex nihilo aliquid fieri, quod est creari, vel ex aliquo nihil fieri, quod est annihilari, videtur dicere, nihil esse aliquid, vel aliquid esse nihil. Et sanè superat humanam cogitationẽ, quòd res aliqua nunc existat, quæ paulò antè nihil erat. Quis enim concipiat, vnde venerit? vnde extracta sit? vnde processerit in lucem, si nusquam latebat, nisi ipsum nusquam aliquid sit? Pari ratione quis intelligat, ex aliquo nihil fieri, nisi ipsum nihil sit aliquid? Et tamen ista credunt, aut credere se dicunt, qui nolunt credere ea, quæ faciliora sunt; vt vnum corpus posse à Deo poni in pluribus locis.

Quintum mysterium æternitas est. Difficilius enim videtur, vt vnũ instans

durationis ſimul ſit in diuerſis temporibus, ſiue coexiſtat diuerſis temporibus; quàm vt vnum corpus ſimul ſit in locis diuerſis. Tempora enim fluunt, & impoſſibile eſt ſimul manere præteritum, & futurum : at loca ſimul permanent, licet diſtincta, & ſeparata ab inuicem. Iam æternitas eſt vnum inſtans durationis non fluens, & proinde coexiſtens toti tempori præterito, & futuro : & tamen nec ipſum inſtans diuiditur, nec tempora cõfunduntur: quod ſuperat planè humanum captum.

Sextum argumentum ſumitur à ſimili. Nam poteſt vnus locus capere duo corpora ſibi adæquata ſimul: & tamen neque locus diuiditur in duo loca, neque corpora illa confunduntur in vnum corpus. Ergo poterit etiam vnum corpus replere duo loca, etiamſi nec ipſum corpus diuidatur in duo corpora, nec loca illa conueniant in vnum locum. Conſequentia videtur optima, quia ita ſe habet locatum ad locum, ſicut locus ad locatũ. Antecedens certum eſt exemplis diuinæ Scripturæ de egreſſu corporis Chriſti ex clauſo ſepulchro; & aliis.

Quidam tamen Catholici (atque in eis S. Thomas *in 4. diſt.* 14. *q.* 2. *ar.* 3.) exiſtimant,

mant, non posse vnum corpus esse in duobus locis localiter, sed tantùm Sacramentaliter, vel in vno localiter, in aliis Sacramentaliter; & ideo negant conseq. argumenti adducti. Et rationem hanc reddunt, quia vnum est illud, quod est indiuisum in se, & diuisum à quocumque alio: ex quibus conditionibus prior est essentialis, & inseparabilis; posterior autem est accidentaria, & separabilis. Cùm autem duo corpora sint in vno loco, tollitur tantum posterior conditio vnitatis, ac proinde non destruitur essentia vnitatis: cùm verò vnum corpus ponitur in locis diuersis, tollitur prior conditio, ac destruitur tota essentia vnitatis.

Sed hæc ratio, pace tanti Doctoris, non est solida. Nam duplex est indiuisio in se, & diuisio ab aliis. Vna respectu loci, quæ extrinseca est, & planè accidentaria. Altera respectu rei ipsius, quæ intrinseca est; & vel est de essentia, vel certè proprietas quædam vnitatis. Iam igitur, quando duo corpora sunt in vno loco, non tollitur diuisio ab aliis intrinseca, sed extrinseca solùm, quæ est respectu loci. Nam licet se penetrent duo corpora, sunt tamen duo diuersa, & distincta

quoad omnia principia essentialia, imò etiam quoad accidentalia, excepto situ. Sic etiam, cùm vnum corpus est in diuersis locis, nõ tollitur indiuisio intrinseca, sed solùm extrinseca respectu loci: nam non diuiduntur principia intrinseca, quæ corpus constituunt, sed solùm diuiduntur situs, siue Vbi illius corporis.

Adde, quòd, si non posset esse vnum corpus localiter in duobus locis, quia diuideretur à seipso; profectò nec posset esse Sacramentaliter, eadem ratione: licet enim esse alicubi Sacramentaliter, non dicat esse per loci occupationem; tamen dicit esse per realem, & veram præsentiam in pluribus hostiis, siue altaribus: quæ realis præsentia in tot altaribus, & non in locis intermediis non minùs tollere videtur indiuisionẽ rei, quàm repletio plurium locorum.

Morale.

SEd de S. Paulo quæri potest, vnde tam citò conuersus sit. Nimirum ob quatuor causas. Primò, ex verbi Dei
Act. 9. virtuosa operatione. *Cadens* enim *in terram, audiuit vocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris?* Nam, vt ait Apostolus:
Viuus

Viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior, omni gladio ancipiti. Tunc enim *dedit voci suæ vocem virtutis.* Heb 4. Psal 67.

Secundò, ex inspiratione diuina. Vnde dixit: *Quis es, Domine? Et tremens, ac stupens dixit: Domine, quid me vis facere?* Act. 9.

Tertiò, ex fulgore diuinitatis relucentis in humana Christi facie, *in quam desiderant Angeli prospicere.* Si enim *vniuersa terra desiderabat videre faciem Salomonis,* certè *plus, quàm Salomon, hic.* Vnde & Saulum *subitò circumfulsit lux de cælo.* 1 Pet 1. 3 Reg. 10. Matt 12. Act. 9.

Quartò, ex potenti Dei attractione. Si enim magnes ferrum attrahit, quanto magis Dominus cæli, & terræ trahit, quem vult? *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit illum.* Vnde & Dominus ad Saulum: *Ego sum Iesus, quem tu persequeris: durum est tibi contra stimulum calcitrare.* Ioan. 6. Act. 9.

IN PVRIFICATIONE B. MARIÆ.

Exordium:

D*Ixit Gedeon ad Deum: Si saluum facis per manum meam Israel, sicut locutus es, po-* Iud 6.

nam hoc vellus lanæ in area: si ros in solo vellere fuerit, & in omni terra siccitas, sciam, quòd per manum meam, sicut locutus es, liberabis Israel. Et rursum: *Oro, vt solum vellus siccum sit, & omnis terra rore madens.*

Moraliter:

Vellus Gedeonis significat D. Virginem, quæ sola illo cælestis gratiæ rore repleta fuit, vt mereretur concipere filium Dei, & parere. Rursum: Quando tota terra peccato maduit, illa sola à peccato, paucis exceptis, libera, & sicca fuit.

Euangelium:

Luc. 2. *Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ, secundùm legem Moysi, tulerunt Iesum in Ierusalem, vt sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini.*

Thema:

Ibid. *Secundum quod dictum est in lege Domini.*

D. Thomas *p. 3. q. 37. art. 3.* quærit: Vtrum Christus conuenienter fuerit in templo oblatus? Respondet: dicendum, inquit, quòd Christus voluit *sub lege fieri, vt eos, qui sub lege erant, redimeret,* & vt iustificatio legis in suis membris spiritualiter impleretur. Sic Iudas orãs pro fratre suo Beniamin, dixit ad Ioseph:

Gal. 4.

Gen. 44. *Manebo seruus tuus pro puero in ministerio domini*

mini mei, & puer scendat cum fratribus suis.

De prole autem nata duplex præce- Leuit.12
ptum in lege traditur. Vnum quidem generale quoad omnes: vt scilicet completis diebus purificationis matris offerretur sacrificium pro filio, siue pro filia. Et hoc quidem sacrificium erat, & ad expiationem peccati, in quo proles erat concepta, & nata; & etiam ad consecrationem quandam ipsius; quia tunc primò præsentabatur in templo; & ideo aliquid (scilicet agnus anniculus) offerebatur in holocaustum, & aliquid (turtur scilicet, aut pullus columbæ) pro peccato. Ita Anna etiam *adduxit secum Sa-* 1 Reg. 1.
muel, postquam eum ablactauerat, in vitulis tribus, & tribus modiis farinæ, & amphora vini, & adduxit eum ad domum Domini in Silo.

Alterum præceptum erat speciale in lege de primogenitis, tã in hominibus, quàm in iumentis. Sibi enim Dominus Exod.13
deputauerat omne primogenitum filiorũ Israel, pro eo, quòd ad liberationem populi Israel percusserit primogenita Ægypti, ab homine vsque ad pecus, primogenitis filiorum Israel reseruatis. In hoc etiam præfigurabatur Christus, qui est *primogenitus in multis fratribus*, vt ait Rom. 8.
Apostolus.

Quia igitur Christus ex muliere puta-

batur natus quaſi primogenitus, voluit fieri ſub lege, & hæc duo Euangeliſta circa eum fuiſſe obſeruata oſtendit.

Luc. 2. Primò quidem id, quod pertinet ad primogenitos, cùm dicit: *Tulerunt eum in Ieruſalem, vt ſiſterent eum Domino: ſicut ſcriptum eſt in lege Domini: Quia omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur.* Secundò illud, quod pertinet communiter ad omnes, cùm dicit: *Vt darent hoſtiam, ſecundum quod dictum erat in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.*

Num. 28 Sed obiicit D. Thomas: Inter legales hoſtias præcipua fuit Agnus, qui erat iuge ſacrificium: vnde etiam Chriſtus
Ioan. 1. dicitur Agnus: *Ecce Agnus Dei.* Magis ergo fuit conueniens, quod pro Chriſto offerretur agnus, etiam ſecundũ legem, quàm par turturum, aut duo pulli columbarum.

Leuit. 12 Reſpondet, quod in lege pręcipiatur, vt, qui poſſent, agnum pro filio, aut filia, ſimul & turturem, ſiue columbam offerrent. Qui verò non ſufficerent ad offerendum agnum, duos turtures, vel duos pullos columbarum offerrẽt. Do-
2. Cor. 8. minus ergo, qui, *cùm diues eſſet, propter nos egenus factus eſt, vt illius inopia diuites eſſemus,* pro ſe pauperum hoſtiam voluit offer-
Luc. 2. ri: ſicut & in ipſa natiuitate pannis inuoluitur,

uoluitur, & reclinatur in præsepio.

Est & alia ratio mystica. Quia enim Sponsus in Canticis frequenter Sponsam suam columbã appellat, hinc considerare oportet conditiones columbæ, vt ex iis Sponsa, id est, anima Christiana consideret, quas in se perfectiones debeat habere.

Primò, Columba est victu munda. In cuius signum Columba *non inueniens, vbi requiesceret pes eius*, (quia scilicet in aquam non poterat descendere, nisi super cadauera mortuorum) *reuersa est ad Noë in arcam*. Ita anima Christiana à cadaueribus vitiorum, & rerum mundanarum debet abstinere, nec nisi in virtuosis actibus quiescere. Gen. 8.

Secundò, Columba est fructu fœcunda. Nam in regione calida, sicut est Ægyptus, omni mẽse pullos dat. Et quanto pennosior, tanto fructuosior. Sic anima Christiana in bonis operibus esse debet fructuosa, & omni tempore pullos bonorum operum gignere. Et ideo debet esse in calida regione, id est, in charitatis feruore; & pennosa in virtutum multiplicitate. Vnde Dauid: *Quis dabit mihi pennas, sicut columbæ, & volabo, & requiescam?* Psal. 45.

Tertiò, Colũba est cantu gemebunda.

Ita

Ita anima Christiana pro cantu mundanarum lætitiarum, & humanæ consolationis debet habere gemitum tristis
Isa.59. & gemebundæ meditationis. *Quasi columbæ meditantes gememus.* Vnde etiam
Isa.38. Ezechias: *Meditabor, vt columba: attenuati sunt oculi mei, suspicientes in excelsum.* Columba enim semper meditando vadit, & postquam diu meditata fuerit, pro conclusione gemit. Ita etiam meditari debet anima, præterita, præsentia, & futura. Alioqui similis erit serpenti, Scila nomine, qui nullo modo potest respicere retro se: si enim flecteretur, creparet.

Quartò, Columba caret felle. Ita mansueta debet esse anima Christiana. Vis exemplum? Tolle corpus exanime, (dicebat S. Franciscus, vt refert D. Bonauentura *c.6.vitæ*) & vbi placuerit, pone: videbis non repugnare motum, non murmurare situm, non reclamare dimissum. Quòd si statuatur in cathedra, non alta, sed ima respiciet: si collocetur in purpura, duplo pallescet.

Quintò, Columba rostro non lædit. Hoc taciturnitatem significat animæ Christianæ, & neminem lædendum vitio linguæ. Taciturnitas enim puri cor-
Prou.18. dis est custodia. Et Sapiens ait: *Mors, &*

vita

vita in manu linguæ; ſcilicet non tam ratione guſtus, quàm ratione loquelæ. Quare columba ſecunda, quam Noë ex arca emiſerat, *venit ad eum ad veſperam, portans ramum oliuæ virentibus foliis in ore ſuo.* Gen. 8. Ramus oliuæ pacem ſignificat, quam debemus in ore gerere: virentia folia pulchritudinem ſignificant refrænatæ linguæ.

Sextò, Columba in cauernis petrarum nidificat. Ita nidificare debet anima Chriſtiana in vulneribus Chriſti. Nam dum S. Franciſcus (*c.*1.*vitæ*) ſequeſtratus oraret, & præ nimietate feruoris totus eſſet abſorptus in Deum, apparuit ei Chriſtus Ieſus veluti cruci confixus: ad cuius conſpectum liquefacta eſt anima eius, & memoria paſſionis Chriſti ab illa hora ita illi inhærebat, vt de ea cogitans non poſſet à lacrymis abſtinere.

Septimò, Columba nutrit pullos alienos. Significat proximorum tolerandos eſſe defectus. Ita S. Franciſcus (*c.*1. *vitæ*) cùm obuium haberet leproſum, à quo abhorrebat, ex equo lapſus, accurrit, & pecuniam ei cum oſculo dedit. Poſtea equum conſcendens, ſtatim vt ſe vertit, leproſum illum minimè vidit.

Octauò, Columba alias errantes associat, recolligit. Significat ex charitate monendos esse à via recta aberrantes.
1. Reg. 9. Ita *Cis dixit ad Saul: Tolle tecum vnum de pueris, & consurgens vade, & quære asinas. Qui cùm transissent per montem Ephraim, & per terram Salisa, & non inuenissent, transierunt etiam per terram Salim, & non erant: sed & per terram Iemini, & minimè repererunt.* Asinę aberrantes sunt animæ deuiantes.

Nonò, Columba iuxta fluenta manet, & in iis vmbram accipitris de lõge venientis inspicit, quam videns statim ad interiora foraminis fugiens se abscondit. Accipiter diabolus est: vmbra illius in aqua splendet, quando tentatione mundi hominem torquet. Ita *assumpsit Iesum diabolus in montem excelsum valdè: & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.* Sed Christus eum repulit, & ad interiora sacræ Scripturæ confugit, dicẽs: *Scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.*

Matth. 4.

Decimò, Columba meliora grana eligit. Significat animam frequenter corpore Christi nutriendam. Sic Ruth in agro Booz *colligebat spicas post terga metentium.* Metentes sunt Sacerdotes, qui quotidiè cælestẽ illum panem de mensa

Ruth 2.

Domini

Domini metunt. Tunc autem & animæ ſpicas colligunt, quando menſæ Domini aliquando participes fiunt.

Vndecimò, Columba gregatim volat, & ſocietatem diligit. Quod ſignificat bonam quærendam eſſe ſocietatem. Ita Eſau, licet malus eſſet, dicebat Iacob: *Gradiamur ſimul, eroq́; ſocius itineris tui.* Gen. 33.
Ille tamen nolebat, dicens: *Præcedat Dominus meus ante ſeruum ſuum, & ego ſequar paulatim veſtigia eius.* At ille: *Oro te, vt populo, qui mecum eſt, ſaltem ſocij remaneant viæ tuæ.*

12. Columba ſanguinem habet medicinalem. Dicitur enim, quòd ſanguis eius ſub dextera ala extractus, & calidus oculis inſtillatus dolorem mitigat, & ſanat ophthalmiam oculorum. Sanguis, qui per animam viuit, ſignificat fidem, quæ per charitatem viuit. Fides autem vera ſanat ophthalmiam oculorũ, quia cæcitatem pellit hæreticorum. Iſto ſanguine *Ieſus tetigit oculos cæcorum* ſecus viam Matt. 20.
ſedentium; *& confeſtim viderunt, & ſecuti ſunt eum.* Qui ſecus viam ſedebant errorum, illuminati fuerunt per veram fidẽ, & ſecuti ſunt Ieſum per charitatem.

13. Obliuioſa iniuriæ: nam ſublatis pullis, damni ſui immemor, nidificare, pullificare iterum in eodem loco non omittit. Ita cùm *Iudæi ſuſtuliſſent lapides, vt* Ioan. 10.
lapida-

lapidarent Iesum, & eum quærerent apprehendere, statim oblitus eorũ, dixit ad discipulos suos: *eamus in Iudæam iterum*. At illi:
Ioan. 11. *Rabbi, nunc quærebant te Iudæi lapidare, & iterum vadis illuc?*

14. Columba, quando potat, caput suum non erigit, quousque ei haustus potus sufficiat. Aqua significat gratiam diuinam, quæ è cælo pluit sicut aqua ex aëre descendit. Hanc oportet diligenter haurire, nec ad mundi auxilia interdum respicere, neque ad carnis blanditias caput leuare, neque etiam ad occursum diaboli trepidare; sed continuò ad satietatem bibere. Ita Dominus dixit Paulo:
2. Cor. 12. *Sufficit tibi gratia mea*. Quasi dicat: Noli aliunde expectare auxilium, noli caput tollere, sed ad satietatem bibe: *sufficit enim tibi gratia mea.*

15. Caro columbina dura est ad digerendum, & viscosa: vnde grossum nutrimẽtum dat, maximè caro pullorum. Sed quando volare incipiunt, ratione motus multum ex illa grauitate amittunt. Quanto autẽ senior, tanto durior ad digerendum. Tunc columba carnem habet pullorum, quando adhuc mortificata est anima, nec per virtutes adhuc volare potest. Tunc autem senuit, quando primus feruor efferbuit, & charitas

languefcit. Vnde Sponfus dicit: *Vtinam* Apoc. 3.
frigida esses, aut calida: sed quia tepida es, incipiam te euomere ex ore meo.

16. Columba aliquando inuenitur domita, quæ ad deceptionem filueftrium eft inftructa. Nam filueftribus fe affocians, ad rete illas ducit, & cum illis rete intrat, & inuolui fe permittit, & ita eas decipit. Ita anima, fi per morum difciplinam fuerit edomita, facilè alios ad virtutes trahet. Ita B. Agnes poft fedecim dies à conuerfione S. Claræ, diuino afflata fpiritu, properat ad fororem Claram, eiq́ue indicat fe velle penitùs Domino deferuire. Quam illa gaudenter amplectens: Gratias, ait, ago Deo, dulciffima foror, quòd me de te follicitam exaudiuit.

17. Columba aliquando eft litteræ gerula. Diligit enim naturaliter locũ, vbi primitùs eft nutrita: & quantumcunque deferatur ad longinquas partes, femper redit ad propria, fi libertati fuerit reftituta. Vnde columbæ folet alligari epiftola fub afcella, quæ eleuat fe in aëra, & non ceffat, donec ad natiuitatis fuæ locum redeat. Tunc columba fert epiftolam, quando anima per orationem ad cæleftem tendit patriam. Proficifcitur etiam tunc in terram longinquam: ex

qua tunc refert epiſtolã, quando è cælo reſponſionem accipit diuinam.

Talem mittebat Ezechias epiſtolam, quando accepta mortis ſententia orabat dicens: *Obſecro, Domine, memento, quæſo, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum eſt coram te, fecerim.* Mittebatur hæc epiſtola in cælum: ſed quale inde tulit reſponſum? *Hæc dicit Dominus Deus patris tui Dauid: Audiui orationem tuam, & vidi lacrymas tuas: & ecce ſanaui te, die tertio aſcendes in templum Domini.*

4. Reg. 20.

Quòd ſi has columbæ proprietates anima Chriſtiana habeat, neceſſe eſt, vt æterno ſponſo placeat. Tunc benignè ab illo vocabitur: *Surge, propera, amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni.* Surge à veteri conuerſatione, propera per virtutum incrementum, & veni per optatum perſeuerantiæ complementum.

Cant. 2.

IN

IN CATHEDRA S. PETRI.

Exordium:

OLim apud Romanos Metello Africano debitus honos non solùm à ciuibus, sed etiam ab hoste tributus est. Siquidē rex Antiochus bello, quod cum Romanis gerebat, filium eius à militibus suis interceptum, honoratissimè excepit, regiisq; muneribus donatum, vltrò, & celeriter patri remisit: quanquam ab eo tum maximè finibus imperij pellebatur. Sed & Rex lacessitus maiestatem excellentissimi viri venerari, quàm dolorem suum vlcisci maluit.

Quantò ergo honore, & reuerentia S.Petrus Apostolus excipiendus est, qui caput Ecclesiæ in terris à Christo constitutus est?

Euangelium:

Venit Iesus in partes Cæsareæ Philippi, & interrogabat discipulos suos, dicens: Quem dicunt homines esse filium hominis? Matt 16.

Thema:

Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Ibid.

Hæretici noſtri temporis, cùm in aliis ferè dogmatibus non minùs inter ſe, quàm à nobis diſſentiant, in hoc tamen omnes conueniunt, vt totis viribus, ſummaque animi contentione Romani Pontificis ſedem oppugnent: & nulli fuerunt vnquam hoſtes Chriſti, atque Eccleſiæ, qui ſimul cũ hac ſede bellum non geſſerint. Quod longè ante præui-
Iſa. 28. diſſe, & prædixiſſe videtur Iſaias: *Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretioſum, in fundamento fundatum.* Et vt hæreticorum contentionem, & impetum ſignificet, vocat hunc
Iſa. 8. ipſum lapidem, *lapidem offenſionis, & petram ſcandali.* Quæ poſteriora verba etſi ab Iſaia non eodem loco poſita ſint, quo
Rom. 9. priora, tamen Apoſtolus Paulus, & Apo-
1. Pet. 2. ſtolus Petrus ita hæc Prophetæ verba copularunt, vt nemini dubium eſſe poſſit, quin ad eundem finem, idemque propoſitum referantur: & quanquam hæc verba in Chriſtum præcipuè conuenire non ignoramus, eadem tamen non ineptè in Vicarium Chriſti quadrare cenſemus.

Quæ ſunt igitur fundamenta Sion? Explicat hoc Apoſtolus Ioãnes. Deſcribens enim huius eiuſdem ciuitatis partes omnes, atque ornamenta, inter cetera

tera ſic ait: *Et murus ciuitatis habens fundamenta duodecim, & in ipſis duodecim nomina duodecim Apoſtolorum agni.* Fundamenta ergo Sion Apoſtoli ſunt: in his numeratur, & excellit ſingularis quidam lapis. *Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem.* Quis iſte lapis ſit, nemo ignorat, qui Euangelium legit. Cùm enim ex Apoſtolis duodecim vnus diceretur Simon, Dominus ei nomen mutauit, & pro Simone Petrum dici voluit, petram inquam: ſiquidem lingua Syrorum, qua Dominus ſine dubio vtebatur, nihil aliud Cephas, quàm petram ſignificat. *Intuitus autem eum Ieſus, dixit: Tu es Simon filius Iona: tu vocaberis Cephas. quod interpretatur Petrus.* Et alibi: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus,* ſiue petra, ſed nos Latini commodiùs dicimus Petrus, *& ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Ecce vobis lapidem in fundamentis Sion. Sed qualem putatis lapidẽ? *Lapidem,* inquit, *probatum, angularem, pretioſum, in fundamento fundatum.*

Apoc. 21 · Iſa. 28. · Ioan 1. · Matt. 16. · Iſa. 28.

Lapidem probatum: ſiquidem omni genere probationis tentata eſt hæc petra, omnes portæ inferorum in eam impetum fecerunt. Ac vt omittam perſecutiones Iudæorum, & Ethnicorum, quæ huic ſedi cum reliqua Eccleſia communes fuerunt, certè inprimis hæretici

permulti non ſemel, neque bis, ſed frequentiſſimè renouatis exercitibus cum hac ſede aperto Marte conflixerunt.

Deinde Græcorum æmulatio, ac ſuperbia non antea diſtitit cum hac ſede bellum gerere, quàm ipſi à Turcarum Imperatore oppreſſi religionem quoque cum dignitate amiſerunt.

Tum Imperatores potentiſsimi, & Chriſtiani, & quod maius eſt, ſub nomine religionis, & pietatis, hanc ipſam ſedem, vnde ad ipſos Imperij Romani ſceptra peruenerunt, deiicere, atque euertere ſunt conati. Nec enim ignoratis, quas tragœdias in Eccleſia Henricus IV. Henricus V. Otho IV. Fridericus II. aliique nonnulli aduerſis temporibus excitauerint.

Et quaſi hæc parua fuiſſent, addidit Satan Romanum populum contra Pontifices commouere. Extat adhuc S. Bernardi epiſtola grauiſsima ad Senatum, populumque Romanũ, qua ſeditionem eorum contra Eugenium Papam à Diabolo concitatam ſedare conatur. Eiuſmodi verò ſeditiones turbulentiſsimæ, & pernicioſiſsimæ, atque ad Romanum Pontificem perdendum aptiſsimæ aliquot non diebus, neque menſibus, ſed annis, imò & ſæculis durauerunt.

Huc

Huc acceſſerunt ſchiſmata grauiſsima,& plurima ipſorum inter ſe Romanorum Pontificum, quibus non potuiſſet vllo modo non cedere, & tandem labefactari,ac deſtrui Petri ſedes, ſi non petra eſſet firmiſsima, ac probatiſsima, & ab illo in fundamentis Sion conſtituta, qui ait: *Et portæ inferi non prævalebunt aduerſus eam.* Matt. 16.

Ac ne fortè putaremus ob vitam incorruptã, & mores integerrimos ſummorum Pontificũ tam diu ſtetiſſe hanc ſedem, permiſit ad extremum Deus, vt etiam quidam parum probi Pontifices aliquando hanc ſedem tenerent, & regerent: quales ſanè fuerunt Stephanus VI. Leo V. Chriſtophorus I. Sergius III. Ioannes XII. aliique non pauci, ſi vera ſunt, quæ de eorum vita, & moribus, & rebus geſtis apud Hiſtoricos eorum temporum ſcripta legũtur. Itaque nihil eſt, quòd hæretici tãtùm laborent in quorũdam Pontificum vitiis conquirendis. Nos agnoſcimus enim, & fatemur, ea fuiſſe non pauca: ſed tantùm abeſt, vt iis gloria huius ſedis obſcuretur, vel minuatur, vt iiſdem potiùs vehementer creſcat, & amplificetur. Hinc enim intelligimus, non humano conſilio, prudentia, viribus Romanum Ponti-

tificatũ tamdiu consistere, sed quia hæc petra ita à Domino roborata, diuinitus fundata, Angelorũ custodiis septa, singulari Dei prouidentia, & protectione munita est, vt aduersus eam portæ inferorum nullo modo præualere possint, siue illis portis persecutio Tyrãnorum, siue rabies Hæreticorum, siue schismaticorum furor, siue scelera & flagitia designentur.

Isa. 28. *Angularem:* qui nimirum duos parietes connectat. Quod positum videtur ad demonstrandum discrimen inter Pontificem Christianorũ, & Iudæorũ. Ille enim lapis quidam erat, & fundamentum, sed non lapis angularis. Nec enim parietes duos, sed vnum tãtùm sustentabat. At noster lapis angularis est: nam & Iudæi, & Gentes, quasi parietes duo coniuncti simul, atque vnam Christianam Ecclesiam facientes, ab hoc vno angulari lapide continentur.

Ibid. *Pretiosum:* hoc vno verbo infinitus bonorum thesaurus significatus est, qui à Petri sede in omnem Ecclesiam copiosissimè, atq; vberrimè deriuatur. Vnde ad Germaniã, Galliam, Angliam, aliasque remotissimas prouincias missi sunt, qui Euangelium prædicarẽt, nisi ab hac sede? Vbinam Episcopi de suis sedibus pulsi,

pulsi, totoque orbe profugi, vt Athanasius quondam, & Petrus Alexandrini, Paulus, & Chrysostomus Constantinopolitani, auxilium, & refugium inuenerunt, nisi in hac sede? Vnde dogmatum explicationem, ritus Sacramentorum, indulgentiarum communicationẽ habemus, nisi ab hac sede? Vnde, vt cetera prætermittam, quæ nimis longum esset enumerare, consensio in doctrina, vinculum pacis, vnitas fidei, quæ est ipsa salus, & vita religionis, nisi ab hac sede? Alioqui enim cur hæretici nostri temporis, cùm satis multas, & amplas prouincias obtineant, Angliam, Scotiam, Daniam, Noruegiam, Sueciam, & Germaniæ, Poloniæ, Boëmiæ, Hungarię non exiguam partem, nunquã adhuc vnum generale Concilium, in quo vel de vno articulo omnes cõuenirent, cogere potuerunt? Cur etiam Græci ab anno D. CCC. quo à sede Petri, Romanaque Ecclesia discesserũt, per illos totos fermè D. CCC. annos ne vnam quidem Synodum celebrarunt in argumentum mutuæ per ipsos consensionis, & pacis? Cùm nos è cõtrario ab eo tempore circiter decem Concilia generalia, eaque frequentissima habuerimus, quorum postremum est hoc ipso tempore, quo

Lutherani inter se acerrimè digladiantur, & de concordia planè desperant, summa Patrum consensione celebratum. Quæ potest esse huius tantæ differentiæ ratio, nisi quòd illi eo duce, ac rectore carent, qui solus potest, ac debet fratres omnes in fide confirmare, & Ecclesiam vniuersam in vnitate retinere?

Isa 28. *In fundamento fundatum*. Quid est In fundamento fundatum, nisi fundamentum post fundamentum, fundamentum secundarium, non primarium? Siquidem primum, ac præcipuum Ecclesiæ fundamētum non ignoramus esse Christum,
1. Cor 3. de quo Apostolus ait: *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus.* At post Christum fundamentum est Petrus, & nisi per Petrum, non peruenitur ad Christum. Iactent licet Hæretici Christum, eiusque verbum, & doctrinam sequi se glorientur, necesse tamen est, vt inquit magnus Leo *epist. ad Episcopos Viennensis prouinciæ*, exortem ministerij illum esse diuini, qui ausus fuerit à Petri soliditate rece-
Isa. 28. dere. Est igitur Petri sedes *lapis probatus, angularis, pretiosus, in fundamento fundatus*: & id quidem nobis.

At verò aduersariis nostris hæreticis nihil

nihil est aliud, quàm *lapis offensionis, & petra scandali.* Cùm enim deberent se super eam ædificare in templum sanctum in Domino, illi contrà vt verè cæci, atque furentes in eam impingunt. Displicet enim humanæ sapientiæ, displicet superbiæ eorum, qui in oculis suis prudentes sunt, vt vnus mortalis, quo nec eruditione, nec probitate, nec vlla alia ratione inferiores se iudicant, fundamentum dicatur Ecclesiæ, super quod tantum, tam ingens, tam sublime, tam immensum ædificium collocetur. Propterea verò eis hoc displicet, quia non intelligũt, quàm sit Deo non solùm facile, sed etiam gloriosum *infirma eligere, vt confundat fortia.* Nec animaduertunt hanc esse Dei consuetudinem, vt per fidem, & humilitatem, ad sapientiam, & gloriam nos deducat. Sic nimirum constituit per stultitiam prædicationis crucifixi saluos facere credentes. Sic piscatores elegit, vt conuerteret Imperatores. Sic rebus abiectis, ac vilibus, aqua, oleo, panis, viniq́ue speciebus Sacramentorum virtutes, & infinitos donorum cælestium thesauros alligauit: vt dum fide, & humilitate rebus illis abiectis subiicimur, ad sortem filiorum Dei, & ad ipsius diuinæ naturæ consortium eueha-

Isa. 8.

1. Cor. 1.

euehamur. Sed illi ad hæc omnia oculos claudunt, & solùm contra petram salutarem, contraque consilium Dei insanire, & debacchari non cessant, vt verè sit illis *lapis offensionis, & petra scandali*. Hanc enim sedem Donatistæ quondã cathedram pestilentiæ nominabant: huius sedis Pontificem Berengarius Pompificem, atque pulpificẽ vocitabat: hanc Waldenses purpuratam meretricem: hanc Ioannes Wiclef Satanæ synagogam: hanc Lutherani, Caluinistæ, Anabaptistæ, Antichristi solium esse contendũt. Et cùm à nobis in plurimis aliis rebus dissideant, tamen hinc solùm nobis nomen imponere voluerunt. Nec enim aliud, quàm Papistas nos vocant, quasi vel solùm, vel præcipuè in summo Pontifice tuendo errare nos arbitrentur. Neque putant se maiori contumelia aliquem afficere posse, quàm si eum nominent Papam. Quin etiam è contrario loca omnia cœnosa, ac sordida, & quidquid turpe in rerum natura reperitur, Papę vocabulo appellare cœperunt. Denique is est Caluini, atque Lutheri, eorumque similium in Pontificem animus, vt cùm de omnibus aliis rebus mordaciter, & petulanter, scribant, in Pontifice summo vexando, & probris,

probris, calumniis, conuiciis onerando, furiis agitari, & malo dæmone pleni esse, vel potiùs hominem exuisse, & dæmonem induisse videantur. Ceterùm quia ipsi, velint, nolint, lutei fragilesque sunt, summus verò Pontificatus firmissima petra est, non ipsi, dum ad hanc sedem offendunt, eam confringent, sed ab ea potiùs sine dubio cōterentur. *Qui ceciderit super lapidem istum*, ait Dominus, *confringetur: super quem verò ceciderit, conteret eum.* Vt enim ingens aliquis scopulus, qui in medio mari super vndas, ac fluctus eminet, non deiicitur vnquam, nec mouetur, licet identidem vētórum flatus, marisque fluctus magno impetu in eum incurrant, sed eos potiùs omnes soluit, ac frangit: sic Petri sedes toties iam à Iudæis, ethnicis, hæreticis, seditiosis, schismaticis, incredibili furore pulsata, illis ferè omnibus vel consumptis, vel subactis, vel prostratis, supra mille & sexcentos annos stat immota: & semper frustra circumlatrantibus hæreticis culmen auctoritatis obtinuit. Sicut *accedens Abimelech iuxta turrim, pugnabat fortiter: & appropinquans ostio, ignem supponere nitebatur: & ecce vna mulier fragmen molæ desuper iaciens, illisit capiti Abimelech, & confregit cerebrum eius.*

Matt. 21.

Iudic. 9.

Morale.

Morale.

Matt. 16. *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.*

SAnctus Petrus ter exaltatus fuit in
Psal. 88. terra. Primò per electionem. *Exaltaui electum de plebe mea.* Præ ceteris enim electus est à Christo in pastorem ouium. *Dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam Domine, tu scis, quia amo te.* Quod eum secundò, & tertiò in-
Ioan. vlt. terrogauit, & tunc dixit ei: *Pasce oues meas.* Ter hoc eum interrogauit, ad designandum, quòd S. Petrus cum successoribus suis populum sibi subiectum tripliciter debet pascere: verbo, exemplo, & ora-
1. Pet. 5. tione. *Pascite, qui in vobis est, gregem.* Nam
Ezec. 34. *hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum.* Et
Ibid. paulò antè: *Væ pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos: nonne greges à pastoribus pascuntur? Lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod crassum erat, occidebatis: gregem autem meum non pascebatis.* Pastores itaque peruigilare
Heb. 13. debent, *quasi rationem pro animabus* ouium
Sap. 6. *reddituri: quoniam iudicium durissimum his, qui præsunt, fiet.*

Secundò fuit exaltatus per miraculo-
Act. 5. rum operationem. *Magis autem augebatur creden-*

credentium in Domino multitudo virorum, & mulierum, ita vt in plateas eiicerent infirmos, & ponerent in lectulis, ac grabatis, vt veniente Petro, saltem vmbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis. Iterum: *Inuenit autem ibi hominem quemdam, nomine Æneam, ab annis octo iacentem in grabato. qui erat paralyticus. Et ait illi Petrus: Ænea, sanat te Dominus Iesus Christus: surge, & sterne tibi. Et continuò surrexit.* Item: *In Ioppe autem fuit quædam discipula, nomine Tabitha. Factum est autem in diebus illis, vt infirmata moreretur. Eiectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua orauit: & conuersus ad corpus, dixit: Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos, & viso Petro resedit. Et quidam vir, qui erat claudus ex vtero matris suæ, baiulabatur.* Ad quem Petrus: *Quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula. Et exiliens stetit, & ambulabat.*

Act.9.

Ibid.

Act 3.

Tertiò exaltatus fuit per passionem: nam à terra eleuatus in cruce suspensus fuit pedibus sursum, & capite in terram dimisso. *Cùm autem senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet, quò tu non vis. Hoc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Deum.*

Ioan.vlt.

Porro D. Augustinus *serm.1. de cathedra S. Petri* ait: Institutio solennitatis hodiernæ à senioribus nostris Cathedræ

nomen

nomen accepit, ideo quòd primus Apostolorum Petrus hodie Episcopatus Cathedram suscepisse referatur. Sicut Pharao dixit ad Ioseph: *Tu eris super domum meam, & ad tui oris imperium cunctus populus obediet: vno tantùm regni solio te præcedam.* Ita Christus S. Petrum *constituit dominum domus suæ, & principem omnis possessionis suæ*, scilicet Ecclesiæ, ita vt vicem Christi in terris subeat. Ipsum ergo honoremus in hoc mundo, vt eum nobis propitium sentiamus in cælo. Amen.

Gen 41.

Psal. 104.

IN FESTO S. MATTHIÆ.

Exordium:

Iosu. 4.

CVm arca Domini transiret Iordanem, *dixit Dominus ad Iosue: Elige duodecim viros, singulos per singulas tribus, & præcipe eis, vt tollant de medio Iordanis alueo, vbi steterunt pedes Sacerdotum, duodecim durissimos lapides, quos ponetis in loco castrorum, vbi fixeritis hac nocte tentoria.*

Moraliter:

Duodecim illi lapides significant duode-

duodecim Apostolos. Quamdiu in hoc mundo agimus, quasi Iordanem fluentium aquarum transimus: & felices, qui sicco transeunt pede, nec madefiunt præterlabente vanitate. Vbi autem tentoria figuntur Catholicæ Ecclesiæ, ibi lapides illi sunt ponendi: quia fundamenta Ecclesiæ sancti collocātur Apostoli. Vnde Paulus: *Iam non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorū, & domestici Dei, superædificati supra fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide, Christo Iesu.* Ephes. 2.

Euangelium:

Confiteor tibi Pater, Domine cæli, & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus. Matt. 11.

Thema:

Idem.

Occasione horum verborū duo ponemus dogmata de ordinatione, & vocatione Ministrorum Ecclesiæ.

Primum est: Vocatio, seu missio Ministrorum non ad populum pertinet; sed ad Episcopos, & potissimùm summum Pontificem.

Probatur primò ex verbo Dei: legimus enim Petro collatam potestatem: *Tibi dabo claues.* Et: *Pasce oues meas.* Et rursus Apostolis: *Ego mitto vos: quorum remiseritis* Matt. 16. Ioan. 21. Ioan. 20.

 peccata,

peccata, remittuntur eis. Multitudini autem fidelium Christus auctor omnis Ecclesiasticæ iurisdictionis nihil vnquam tribuisse legitur.

Probatur secūdò ex Apostolica consuetudine: nam Paulus & Barnabas Episcopi, & Apostoli cōstituebant per ciuitates Presbyteros. Et: *Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt constituas per ciuitates Presbyteros, sicut ego constitui tibi.* Et ipsi etiam Centuriatores *cent. 1. l. 2. c. 2.* fatentur, primos Episcopos post Apostolos ab Apostolis constitutos.

Act 14. Tit. 1.

Probatur tertiò ex eo, quòd electio Episcoporum populo nequaquam conuenit: ex quo sequitur maiori ratione, vocationem eidem populo non conuenire.

Dogma secundum: Electio Ministrorum Ecclesiæ non fit à solo Deo. Asseritur illud aduersus errores Ioannis Wiclef, & Ioannis Husſi, qui damnati sunt in Concilio Constantiensi.

Refellitur iste error, & sententia nostra probatur primò exēplo ipsius Dei, qui non semper eligit prædestinatos ad gubernacula politica, vel Ecclesiastica. Nam Saulem Deus elegit, qui tamen postea reprobus fuit. Et Christus Iudam elegit, quem constat minimè fuisse prædestina-

1. Reg. 10.

destinatum. *Nonne ego*, inquit, *vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est?* Ioan.6.

Probatur secundò exemplis Apostolorum, qui elegerunt Diaconos, & inter eos Nicolaum, qui postea fuit Hæresiarcha. Ex quo apparet, eos non laborasse in electione, essentne prædestinati, an reprobi, quos eligebant, cùm satis intelligerent, id sciri non posse. Act.6.

Probatur tertiò ex Patribus. Origenes *hom.4.in l. Iudic.* docet ac demonstrat, sæpe diuinam prouidentiam ad punienda peccata populorum efficere, vt impij sedeant ad gubernacula, tum regnorum, tum etiam Ecclesiarum. Chrysostomus autem *homil. postrema in epistola ad Hebræos*, Augustinus *l.2.c.4.contra epist. Parmeniani*, & Bernardus *serm.66. in Cant.* docent, homines malos veros esse posse Episcopos, si legitimè eligãtur. Id quod etiam confirmat S. Bernardus ex testimonio illo de Caipha: *Cùm esset Pontifex anni illius, prophetauit.* Fuit enim Caiphas, etsi iniquus, & reprobus, verissimus Pontifex, cùm eius dignitatis gratiâ Deus dederit ei, vt prophetaret. Ioan.11.

Probatur quartò ratione. Si solus Deus eligeret Pastores Ecclesiæ, aut id faceret sola sua voluntate, sine vllo signo externo, & visibili: aut certè visibili

aliquo signo. Si primũ affirmetur, quid nobis eiusmodi electio prodesset? Nunquam enim sciremus, quis Ecclesiæ esset Pastor. Si secundum, aut signum illud prodigiosum esset, ac præter ordinem naturæ; vt columbæ descensus, aut cælestis aliquis fulgor: aut certè loco signi accipiendæ essent sortes; quomodo Apostoli cupientes S. Matthiam eligi à solo Deo, sortibus vsi sunt.

At prodigia illa columbæ, & luminis rarissima esse solent, certè hoc tempore minimè videmus.

Sortibus autẽ vti, cùm humano consilio res potest transigi, nullo modo licet. Nam sortes putantur gubernari, aut à casu, aut à cælo, aut à diabolo, aut à Deo. Si à casu, stultum est homines ratione præditos velle sortibus eligere Pastores suos, & fortunæ temeritati committere, quod poterant cõsilij maturitate definire. Si à cælo, superstitionis vitium est, vti sortibus in eiusmodi electionibus. Neque enim cælum vim habet moderandi liberas actiones, quales sunt iacere sortes, vel educere.

Si à diabolo, impium, & sacrilegum est, sacrarum rerum auctorẽ diabolum facere. Si denique à Deo, peccatum est tentationis Dei, expetere, atque expe-

ctare

ctare à Deo, vt ipse sortes dirigat, quando neque ipse facturum id se promisit, neque deest humanum consilium.

Quocirca Ecclesia rationem eligendi Prelatos sortibus meritò improbauit *c. Ecclesia, Extra. de sortilegiis*: quam rationem reprehendunt etiam Hieronymus *in c. 1. Ionæ*, & Beda *in c. 1. Act.*

At, inquies, Salomon asserit sortes gubernari à Deo: *Sortes mittuntur in sinu, à Domino autem temperantur*. Respondetur Salomonem dicere voluisse, omnia gubernari à diuina prouidētia, etiam si nobis planè casu quodam fieri videantur; vt id, quod sorte alicui contingit. Porrò diuina prouidētia in sortibus cernitur, non quod semper, qui sorte eligitur, melior sit, sed quòd siue melior, siue peior sit, non sine Dei prouidentia eligatur: qualis prouidentia in omnibus aliis euentibus, quamuis maximè fortuitis, cernitur. Proinde non tollit ista communis prouidentia casum, neque facit, vt melius sit, Præpositos Ecclesiæ sorte eligere, quàm suffragiis. Prou. 26.

Neque his repugnat exemplū Matthiæ, qui sorte electus fuit. Nam inprimis non fuerunt fortasis illæ sortes propriæ dictæ, sed cæleste aliquod lumen super Matthiam à Deo effusum; vt Act. 1.

 indicare

indicare videtur Dionysius Areopagita *de Ecclesiastica Hierarchia c.5.p.3.* Aut sortes illæ certè veræ, & propriæ fuerunt, sed priuilegium, atque inspiratio Dei peculiaris causa fuit, cur iis Apostoli vterentur. Quia enim Apostoli ceteri à Christo electi fuerant, ne videretur S. Matthias ceteris inferior, voluit fortassis idem Christus per se illum eligere. Itaque inspirauit Apostolis, vt vterentur sorte. Sed priuilegium, vt Hieronymus notat *in c.1. Ionæ*, non debet trahi in exemplum ordinarium electionum.

Aut postremò sine vllo priuilegio sortibus Apostoli in ea electione vti voluerunt, quòd Matthias, & Barnabas adeò essent pares sanctitate, & doctrina, vt humano iudicio discerni non posset, vter esset præponendus. In eiusmodi enim casibus licitus est sortiũ vsus, tum quia non tentatur Deus, cùm ab eo exquiritur, quod humano iudicio non potest declarari: tum quia nullum est periculum, quicunque sorte exeat, etiamsi planè exiret casu, quando pares sunt, de quibus præficiendis agitur, & tollitur materia querimoniarum, nullique fit iniuria.

Quapropter sortibus vtendum esse in eiusmodi casibus, docet S. Augustinus

nus *l.1.doctrinæ Christianæ,c.28.& in ep.180. ad Honoratum:* Quomodo apud Iudæos ex multis ſacerdotibus ſorte eligebatur vnus, qui certo tempore thus Domino adoleret. Vnde illud: *Sorte exiit, vt Zacharias incenſum poneret,*&c. Atque ad hunc ritum reſpexiſſe Apoſtolos in electione Matthiæ, teſtantur Ambroſius *in c.1.Lucæ,*& Beda *in c.1.Actorum.* Luc.1.

Morale.

Abſcondiſti hæc à ſapientibus,& prudentibus. Matt.11.

SCiendum eſt,quòd aliter eligit mundus,aliter Chriſtus. Mundus eligit ad honores nobiles, & potentes : eligit iudices , & ſapientes : eligit diuites, & abundantes.

Chriſtus autẽ primò elegit infirmos, & ignobiles. Vnde ſcribitur: *Ibi fuerunt gigantes nominati,illi qui ab initio fuerunt,ſtatura magna, ſcientes bellum. Non hos elegit Dominus.* Quare,quæſo ? Vt oſtenderet ſe humana non indigere potentia:tunc enim tota laus in Deum refertur,cùm potentiſsimus ab infirmiſsimo expugnatur. Nemo miratur,quando felis vincit murem,canis leporem,lupus ouem,leo bouem : ſed magna eſſet admiratio, ſi mus Baruch 3

felem inuaderet, lepus canem occideret, ouis lupum fugaret, bos sibi leonem
1.Cor. 1. subiiceret. Ita *infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia: & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea, quæ non sunt, vt ea, quæ sunt, destrueret: vt non glorietur omnis caro in conspectu eius.* Quis vilior Petro? & tamen per ipsum Dominus totum Romanum Imperium subiugauit. Videmus etiam, quòd aquila timeat hirundinem, elephas murem, leo gallum albas pennas habentem, lupus lapidem. Ita sæpe
Iud. 16. potentes à debilibus superantur. Samsonis sufficiat exemplum, qui à femina ligatus fuit, à Philistæis excæcatus. Cum ergo in omnibus rebus magna, & fortia timeant parua, & debilia: cur diuinam mirabimur prouidentiam, quæ trepidare facit fortia, & debilia facit esse secura?

Secundò non elegit Christus Philosophos, & sapientes, sed stultos, & sim-
1.Cor. 1. plices. *Quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, vt confundat sapientes.* Quis Ioãne simplicior? Ipse rusticus, piscator, indoctus: & tamen Christi magnalia intonuit, dicens:
Ioan. 1. *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum.* Hoc doctus Plato nesciuit: hoc Demosthenes eloquens ignorauit. Augustinus tamen dicit *l. 10.*
de

de ciuitat.c.29. se legiſſe in libris Platonis totum Ioannis Euangelium à principio vſque ad eum locum: *Verbum caro factum eſt:* quia incarnationis beneficium non agnouit. Et dicit S. Auguſtinus ſe audiuiſſe à S. Simpliciano ſene, quod quidam Platonicus Euangelium S. Ioannis legens ad circumſtantes dixerit: Hoc aureis deberet litteris conſcribi, & in loco valdè alto ſuſpendi, vt ab omnibus poſſit legi. Refert etiam Caſsiodorus *l.2. hiſtoriæ tripartitæ c.4.* quòd dum Conſtantinus fidem Chriſti acceperat, quidã Philoſophus eum arguebat, quòd antiquam inconſultè fidem reliquiſſet. Et cùm diſputare vellet cum Alexãdro Epiſcopo Conſtantinop. viro ſimplicisſimo, ſed ſancto, & in Deo confidente, is coram omnibus dixit Philoſopho: *In nomine Chriſti tibi præcipio, vt non lo uaris.* Quo audito loqui non potuit obligato ſibi ore. S. etiam Catharina ſolum Chriſtũ confeſſa electos philoſophos obmuteſcere fecit, & eos ad Chriſti fidem conuertit.

Tertiò Dominus elegit pauperes. *Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes regni, quod repromiſit Deus diligentibus ſe?* Quare hoc? Ne ſi per diuites mundum viciſſet, non Deo victoria, ſed diuitiis attributa fuiſſet. Nam & Romani Iac. 2.

rusticos ab aratro subtrahebant, quos ad Imperium promouebāt, & per eos gentes subiugabant. Maximum hoc igitur miraculorum est, quòd Deus per paucitatem Apostolorū mundi vicerit multitudinem; per eorum infirmitatē mundi potentiam; per eorum simplicitatem mundi sapientiam; per eorum paupertatem mundi diuitias & sæculi gloriam.

Psal. 64. Vnde Psalmista: *Beatus, quem elegisti, & assumpsisti: inhabitabit in atriis tuis.* Quem elegisti secundùm veritatem, non secundùm opinionem: secundùm æternitatem, non secundùm vocationem temporalē. Nam & de Iuda dicit Dominus:

Ioan. 6. *Nonne ego vos duodecim elegi: & ex vobis vnus diabolus est? Dicebat autem Iudam Simonis Iscariotem: hic enim erat traditurus eum, cùm esset vnus ex duodecim.* Atria Domini sunt habi-

Psal. 83. tacula cælestia. *Quàm dilecta tabernacula tua, Domine virtutum: concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini.* Ad hæc atria hodie ingressus est Apostolus, qui loco Iudæ in Apostolum prius electus erat. Nam

Act. 1. *Apostoli statuerunt duos, Ioseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Iustus, & Matthiam. Et dederunt sortes eis, & cecidit sors super Matthiam, & annumeratus est cum vndecim Apostolis.*

IN ANNVNCIATIONE B. MARIÆ.

Exordium:

IN arca Noë, per quam ſalus mundo remanſit, erat feneſtra vitrea, per quam lux intrabat habitantibus in arca; & tamen aqua diluuij per feneſtram illam intrare non valuit. Per arcam nota B. Virginem, in qua Noë, ſcilicet vera requies, id eſt, Dei Filius requieuit. *Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo.* Aures namque eius adeò erant diaphanæ, vt per ipſas intraret diuina lux Angelo nunciante, quam omnes ſaluandi perciperent. *Ego feci,* inquit, *in cœlis, vt oriretur lumen indeficiens.* Sed etiam tantæ ſoliditatis fuit B. Virgo, vt nec aquæ alicuius peccati per ipſam, vel ad ipſam poſſent accedere. Qui igitur ad æternam venire volunt patriam, hanc lucem indeſinenter aſpiciant, vt valeant peruenire.

Gen. 6.

Eccli. 24.

Ibid.

Euangelium:

Miſſus eſt Gabriel Angelus à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad Virginem deſpon- Luc. 1.

desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid, & nomen Virginis, Maria.

Thema:

Idem.

Quatuor hîc breuiter cum D. Thoma *p. 3. q. 30.* quæstiones tractabimus, quibus mysteria annuntiationis Angelicæ aperiemus. Prima est: Cur annunciatum fuerit Virgini, quod in ea generandum erat? Nunquid etiam sine nuncio concipere poterat?

Quatuor huius rei causas inuenio.

Primò, vt seruaretur congruus ordo coniunctionis filij Dei ad Virginem, vt scilicet priùs mens eius de ipso instrueretur, quàm carne eum conciperet. Vnde S. Augustinus *l. de virginitate, c. 3.* dicit: *Beatior Maria percipiendo fidem Christi, quàm concipiendo carnem Christi.* Et postea subdit: *Materna propinquitas nihil Mariæ proposuisset, nisi fælicius Christum corde, quàm carne gestasset.* Beatior sanè fuit Euangelicus ille Paralyticus, quando audiuit à Domino: *Remittuntur tibi peccata tua:* quàm quando illi dixit: *Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.*

Matth. 9.

Secundò, vt posset esse certior testis huius Sacramenti, quando super hoc diuinitùs erat instructa. Ita vxor Manue,

postquam ab Angelo didicerat fœcunditatem, quasi certa venit ad maritum, dicens: *Vir Dei venit ad me, habens vultum Angelicum, terribilis nimis. Quem cùm interrogassem, quis esset, & vnde venisset, & quo nomine vocaretur, noluit mihi dicere; sed hoc respondit: Ecce concipies, & paries filium: caue ne vinum bibas, nec siceram, & ne aliquo vescaris immundo: erit enim puer Nazaræus Dei ab infantia sua, ex vtero matris suæ vsque ad diem mortis suæ.* Iud. 13.

Tertiò, vt voluntaria sui obsequij munera Deo offerret: ad quod se promptam obtulit dicens: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum.* Ita Abigail, cùm peteretur à Dauid in vxorem, respondit: *Ecce famula tua sit in ancillam, vt lauet pedes seruorum Domini mei.* 1. Reg. 25

Quartò, vt ostenderetur esse quoddam spirituale matrimonium inter Filium Dei, & humanam naturam: & ideo per annunciationem expectabatur consensus Virginis, loco totius humanæ naturæ. Sicut etiam, antequam Rebecca daretur vxor Isaac, dixerunt: *Vocemus puellam, & quæramus ipsius voluntatem. Cumq; vocati essent, sciscitati sunt: Vis ire cum homine isto? Quæ ait: Vadam.* Gen. 24.

Secunda quæstio est: Cur annunciatio B. Virgini per Angelum fieri debuerit?

Conue-

Conueniens fuit annuntiari matri Dei diuinæ incarnationis mysterium per Angelum, propter tria.

Primò, vt in hoc etiam seruaretur diuina ordinatio, secundùm quam mediantibus Angelis diuina ad homines perueniunt. Vnde Dionysius *c.4. Cælestis hierarchiæ* dicit, quòd diuinum Iesu benignitatis mysterium Angeli primò edocti sunt, postea per ipsos ad nos cognitionis gratia transiuit. Sic ergo diuinissimus Gabriel Zachariam quidem docuit, Prophetam Ioannem ex ipso na-

Luc. 1. sciturum, dicens: *Vxor tua Elisabeth pariet tibi filium.* Mariam autem, quomodo in ipsa fieret thearchicum ineffabilis Dei

Luc. 2. formationis mysterium. *Ecce concipies & paries filium.*

Secundò, hoc fuit conueniens reparationi humanæ, quæ futura erat per Christum. Vnde Beda dicit, *glossa ordinar. in c.1. Lucæ: Aptum humanæ restaurationis principium, vt Angelus à Deo mitteretur ad Virginem partu consecrandam diuino: quia prima perditionis humanæ fuit causa, cùm serpens ad mulierem mittebatur spiritu superbiæ decipiendam.* Tunc

Gen. 3. serpens dicebat: *Scit enim Deus, quòd in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis, sicut Dij, scientes bonum & malum.*

Tertiò, hoc congruebat virginitati matris

matris Dei. Vnde Hieronymus dicit *in ferm. Assumpt. Bene Angelus ad Virginem mittitur, quia semper est Angelis cognata virginitas. Profectò in carne præter carnem viuere, non terrena vita est, sed cælestis.* Sicut Abrahã quando vxorem filio suo eligi voluit, non puerum aliquem, aut iuuenem misit, sed *seruum seniorem domus suæ, qui præerat omnibus, quæ habebat:* sic & Dominus Archangelum ad eligendam matrem filio suo. Gen. 24.

Tertia quæstio est: Vtrùm Angelus annuncians debuerit B. Virgini in corporali specie apparere?

Dicendum, quòd Angelus annuncians apparuit matri Dei corporea visione.

Et hoc conueniens fuit. Primò quidem, quantum ad id, quod annunciabatur. Venerat enim Angelus annunciare incarnationẽ inuisibilis Dei, per quam visibilis fieret. Vnde etiam conueniens fuit, vt ad huius rei declarationem inuisibilis creatura formam assumeret, in qua visibiliter appareret.

Sicut, cùm capta esset arca Domini à Philistæis, *currens vir de Beniamin ex acie, venit in Silo in die illa, scissâ veste, & conspersus puluere caput.* Et, cùm occisus esset Saul, *apparuit homo veniens de castris Saul, veste conscissâ, & puluere conspersus caput.* Tristes ergo veniebant, 1.Reg. 4. 2.Reg. 1.

niebant, qui triſtia nunciabant. Ita & Angelus ſpecie apparuit corporea, vt incarnationis Dominicæ annunciaret myſteria.

Secundò, fuit congruum dignitati matris Dei, quæ non ſolùm in mente, ſed in corporeo ventre erat Dei filium receptura, & ideo nō ſolùm mens eius, ſed etiam ſenſus corporei erant viſione Angelica refouendi. Vnde & Magi, antequam inuenirent Regem Iudæorum,
Matth. 1. priùs ſtellam viderunt, & dixerunt: *Vidimus ſtellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.* Et Zacheus, antequam Ieſum in domum ſuam reciperet, antequam filius
Luc. 19. Abrahæ fieret, priùs *quærebat videre Ieſum, quis eſſet.*

Tertiò, cōgruit certitudini eius, quod annuntiatur. Ea enim, quæ oculis ſubiecta ſunt, certiùs apprehēdimus, quàm ea, quæ imaginamur. Vnde Chryſoſtomus, *homilia 4. in Matth.* dicit, quòd Angelus non in ſomnis, imò viſibiliter Virgini aſtitit; nam, quia magnam valdè relationem accipiebat ab Angelo, egebat ante tantæ rei euentus viſione ſolenni. Sanè, niſi Angeli apparuiſſent Saræ corporali ſpecie, forſitan non crediſiſſet
Gen. 18. dicentibus Abrahæ: *Reuertens veniam ad te tempore iſto, vitâ comite, & habebit filium Sara,*

vxor

vxor tua. Nam *audito eo Sara risit post ostium tabernaculi.* Putásne, si non vidisset Angelos, quòd credidisset? Nam dicebat intra se: *Postquam consenui, & Dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo?* Vnde & Zacharias, licet Angelum viderit *stantem à* Luc. 1.
dextris altaris incensi, non tamē filium promittēti credidit, sed dixit: *Vnde hoc sciam? Ego enim sum senex, & vxor mea processit in diebus suis.* Et ideo à Domino punitus fuit.

Quarta quæstio est: Quo ordine fuerit Annunciatio per Angelum perfecta?

Tria Angelus circa Virginem intendebat. Primò quidem, reddere mentem eius attentam ad tantæ rei considerationem: quod fecit salutando eam quadam noua, & insolita salutatione. Ita *cùm vidisset Abigail Dauid*, captare priùs vo- 1. Reg.
luit beneuolentiam, *festinauit, & descendit* 25.
de asino, & procidit coram Dauid super faciem suam, & adorauit super terram, & cecidit ad pedes eius, & dixit: Loquatur, obsecro, ancilla tua in auribus tuis, & audi verba famulæ tuæ: & tum demum iratū placauit. Et, cùm obsessa esset ciuitas Abela à Ioab, *exclamauit mu-* 2. Reg.
lier sapiens de ciuitate: Audite, audite, dicite Ioab: 20.
Appropinqua huc, & loquar tecum. Qui, cùm accessisset ad eam, ait illi: Tu es Ioab? Et ille respondit: Ego. Ad quem sic locuta est: Audi sermones ancillæ tuæ: & postea rationibus suis ciui-

tatem ab obſidione liberauit. Ita & Angelus ſalutando Virginem, eam ſtuduit attentam reddere, dicens: *Aue*. Deinde, eam ad conceptum talem idoneam iu-
Luc. 1. dicauit illis verbis: *Gratia plena*. Tum conceptum expreſſit, dicens: *Dominus tecum*. Denique, honorem conſequentem, quando ait: *Benedicta tu in mulieribus*.

Secundò, intendebat eam inſtruere de myſterio Incarnationis, quod in ea erat implendum. Quod quidem fecit in prænunciando conceptum, & partum, dicens: *Ecce concipies in vtero*, &c. & oſtendendo dignitatem prolis cõceptæ, cùm dixit: *Hic erit magnus*, &c. & etiam demonſtrando modum conceptionis, cùm dixit: *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te*.

Tertiò, intendebat animum eius ad conſenſum inducere: quod fecit exemplo Eliſabeth: *Et ecce Eliſabeth cognata tua*, &c. & ratione ex diuina omnipotentia ſumpta: *quia non erit impoßibile apud Deum omne verbum*.

Itaque amemus Virginem, & eam colamus, quia & eos, à quibus honoratur, honorat. Vis exemplum? Religioſus quidam nomine Ioſcio, B. Virginem ſingulari deuotione venerabatur, adeò vt in honorem nominis MARIA ad ſingulas litteras quotidie Pſalmum legeret.

geret. Pro prima legebat, *Magnificat*: pro ſecunda, *Ad Dominum, cùm tribularer*: pro tertia, *Retribue ſeruo tuo*: pro quarta, *In conuertendo Dominus captiuitatem*: pro quinta, *Ad te leuaui oculos meos*: addens ad ſingulos Pſalmos verſiculum, *Poſt partum virgo inuiolata permanſiſti*, &c. & collectam, *Concede nos famulos tuos*, &c. Anno verò Domini M.C.LXIII. in nocte S. Andreæ Apoſtoli, cùm præter morem à choro abeſſet, & cella eius à Superiore viſitaretur, mortuus in lecto inuentus eſt: ſed miræ pulchritudinis roſæ ex ore eius, & vtroque oculo & aure excreuiſſe videbãtur. In roſa oris ſcriptum erat M. cùm primo verſu *Magnificat*: in roſa oculi dexteri ſcriptum erat A. cum primo verſu ſecundi Pſalmi: in roſa oculi ſiniſtri ſcriptum erat R. cum primo verſu tertij Pſalmi: in roſa dexteræ auris ſcriptum erat I. cum primo verſu quarti Pſalmi: in roſa ſiniſtræ auris ſcriptum erat A. cum primo verſu quinti Pſalmi. Quo viſo miraculo omnes obſtupuerunt, & ſummas Deo ac matri ejus glorioſæ gratias retulerunt. Contigit hoc in Monaſterio S. Bertini oppidi S. Audomari in Artheſia, tempore Leonis Abbatis dicti Monaſterij, & Theodorici Flandriæ Comitis.

IN RESVRRECTIONE DOMINI.

Exordium:

Gen. 39. &c. IOseph, post captiuitatem, & compedes, post patris ploratum videntis tunicam eius cruentam, factus est dominus, & dispensator totius domus Regis Pharaonis: ad quem fratres accedentes, vt cibum emerent, non cognouerunt eum; ipse verò cognoscebat illos.

Moraliter:

Ioseph, id est, augmentum, Christum Psal. 104. significat, de quo dicitur: *Auxit populum suum vehementer.* Hic ergo post venditionem à discipulo, post lacerationem, & cruentationem suæ carnis, resurgens à mortuis, iam ampliùs non moriturus accepit potestatem à Patre in cælo, & in terra, & factus est dispensator tam diuinæ gloriæ in futuro, quàm gratiæ in præsenti.

Euangelium:

Mar. 16. *Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum.*

Thema:

Thema:

Surrexit, non est hic. Ibid.

Quatuor hic quęstiones cum D. Thoma *p.3.q.*54. tractandæ sunt: prima de Resurrectione Domini quæstio est: An post resurrectionem suam Christus habuerit verum corpus?

Respondetur, quòd, sicut Damascenus dicit *l.*4.*c.*28. illud resurgere dicitur, quod cecidit. Corpus autem Christi per mortem cecidit, in quantũ scilicet fuit ab eo anima separata, quæ erat eius formalis perfectio. Vnde oportuit ad hoc, quòd esset Christi vera resurrectio, vt idem corpus Christi iteratò eidem animæ vniretur. Et quia veritas naturę corporis est ex forma, consequens est, quòd corpus Christi post resurrectionem, & verum corpus fuerit, & eiusdem naturę, cuius fuerat prius. Si autem eius corpus fuisset phantasticum, nõ fuisset vera resurrectio, sed apparens. Vnde, cùm discipuli *conturbati & conterriti existimabant se* Luc. 24. *spiritum videre*; dixit Dominus: *Palpate, & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.*

Videtur tamen, quòd Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus. Nam verum corpus non potest

ſimul eſſe cum alio corpore in eodem loco. Sed corpus Chriſti poſt reſurrectionem fuit ſimul cum alio corpore in eodem loco: reſurrexit enim clauſo ſepulchro, vt patet, nam tres iſtæ Mariæ
Mar. 16. dicunt ad inuicem: *Quis reuoluet nobis lapi-*
Ioan. 20. *dem ab oſtio monumenti?* Et cùm *fores eſſent clauſæ, vbi erant diſcipuli congregati propter metum Iudæorum, venit Ieſus, & ſtetit in medio.*

Reſpondent quidam, quòd corpus Chriſti poſt reſurrectionem, non ex miraculo, ſed ex conditione gloriæ, cũ alio corpore in eodẽ loco eſſe potuerit. Alij, quòd nõ ex natura corporis, ſed potius ex virtute diuinitatis illud corpus clauſis ianuis ad diſcipulos introiuit. Vnde S. Auguſtinus *ſerm. 3. in Dominica octaua Paſchæ* dicit, quòd quidam ſic diſputant: Si corpus erat, ſi hoc ſurrexit de ſepulchro, quod pependit in ligno, quomodo per oſtia clauſa intrare potuit? Et reſpondet: *Si comprehendis modum, non eſt miraculum: vbi deficit ratio, ibi eſt fidei ædificatio.*

Obiicitur ſecundò, Verũ corpus non euaneſcit ab aſpectu intuentium, niſi
Luc 24. fortè corrumpatur. Sed corpus Chriſti poſt reſurrectionem euanuit ab oculis intuentium eum diſcipulorum. Ergo videtur, quòd Chriſtus poſt ruſurrectionem non habuerit verum corpus.

Sed

Sed respondeo, quòd Christus resurrexerit ad immortalem gloriæ vitam. Hæc est autem dispositio corporis gloriosi, vt sit spirituale, id est, subiectū spiritui. Nam *seminatur corpus animale, surget corpus spirituale.* 1. Cor. 15

Ad hoc autem, quòd sit omninò corpus subiectum spiritui, requiritur, quòd omnis actio corporis subdatur spiritus volūtati. Quod autem aliquid videatur, fit per actionem visibilis in visum, vt patet ex Philosopho *l. 2. de anima, tex.* 74. & 75. Et ideo, quicunque habet corpus glorificatum, in potestate sua habet, videri quando vult; & quando non vult, non videri. Hoc tamen habuit Christus non solùm ex conditione corporis gloriosi, sed etiam ex virtute diuinitatis, per quam fieri potest, vt etiam corpora non gloriosa miraculosè nō videantur. Vnde, cùm Iudæi præcipitare vellēt Iesum de monte, *ipse transiens per medium illorū ibat.* Luc. 4. Et, cùm tollerent lapides, vt iacerent in eum, *abscondit se, & exiuit de templo.* Dicitur Ioan 8. ergo, quòd Christus ab oculis discipulorum euanuit, non quia corrumperetur, aut resolueretur in aliqua inuisibilia, sed quia sua voluntate desiit ab iis videri, vel eo præsente, vel etiam eo abscedente velociter per dotem agilitatis.

Secunda quæstio est: An corpus Christi resurrexit integrum?

Respondeo, quòd corpus Christi in resurrectione eiusdẽ fuerit naturæ, sed alterius gloriæ. Vnde quidquid ad naturam corporis humani pertinet, totum fuit in corpore Christi resurgentis. Manifestum est autem, quòd ad naturam corporis humani pertinent carnes, ossa, & sanguis, & alia huiusmodi: & ideo ista omnia in corpore Christi resurgentis fuerunt, & etiam integraliter absque omni diminutione; alioqui non fuisset perfecta resurrectio, si non fuisset redintegratum, quidquid per mortem ceciderat. Ita Iacob *tulit omnem substantiam suam, & greges, & quidquid in Mesopotamia acquisierat, pergens ad Isaac patrem suum in terram Chanaan.* Et, cùm deuicissent filij Israel Gabaonitas, *reuersus est omnis exercitus ad Iosue in Maceda, vbi tunc erant castra, sani, & integro numero.* Ita Dominus Iesus, postquam in morte sua diabolum superauit, sano, & integro corpore resurrexit. Nos etiam fortiter pugnemus, vt fæliciter mori valeamus, & integri resurgere, quia nobis dictum est: *Vestri capilli capitis omnes numerati sunt.* Et alibi: *Eritis odio omnibus propter nomen meum, & capillus de capite vestro non peribit.*

Gen. 31. Iosu. 10. Matt. 10. Luc. 21.

Morale.

Morale.

Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata. Mar. 16.

QVid Maria Magdalena significat, nisi rationem; Maria Iacobi, nisi rationalem appetitum; & Salome, nisi sensitiuum? Istæ sunt mulieres, quæ per ciuitates & castella sequebantur Dominum, & *ministrabant ei de facultatibus suis*. Sequatur etiam anima Christiana Dominum, siue per castra solitudinis, siue per ciuitatem multitudinis, & tribus suis potentiis illi ministret. Maria autem Magdalene primo loco ponitur, quia ratio imperare debet appetitui: facilè enim sensus à via recta aberrat, & voluntas deuiat, nisi ratio illa dirigat. Luc. 8.

Emerunt aromata. Quid est aromata emere, nisi labore magno & industria, bona sibi opera comparare? Pecunia, quæ pro re empta datur, laborem significat, quo opera bona acquirũtur? Multi quidem vngere Dominum cupiunt, sed emere aromata nolunt. Vellent quidem gratum illi offerre obsequium, sed vt gratum sit, laborare refugiunt. Quàm durum videtur quibusdam, aliquali car- Mar. 16.

nem ieiunio affligere, nocturnâ vigiliâ quietem interrumpere? Quàm difficile aliis, eleemosynas elargiri, imò aliena restituere? Illi tamen bene fructum aromatum expetunt, sed emere ea no-
2.Reg. 24. lunt. Non ita fecit Dauid, qui ab Areuna Iebusæo aream emere voluit, vt altare Domino ædificaret. Et ait Areuna ad Dauid: *Accipiat, & offerat Dominus meus Rex, sicut placet ei.* Cui respondens Rex, ait: *Nequaquam vt vis, sed emam pretio à te, & non offeram Domino Deo meo holocausta gratuita.*

Mar. 16. *Vt venientes vngerent Iesum.* Multi etiam vngere Iesum cupiunt, sed venire nolunt. Quid autem est venire, nisi Dominum ardenter desiderare? Tantùm abest, vt eum desiderent, vt etiam vltro venientem ad se repellant. Ita nimirum cor hominum præsentis sæculi curis obruitur, & deliciis mundi immergitur, vt nihil de salute sua cogitet, nec venientem vltrò ad se Saluatorem agnoscat. Talis erat diues ille Euangelicus,
Luc. 16. *qui induebatur purpurâ & bysso, & epulabatur quotidie splendidè*, nec Lazarum plenum vlceribus vel aspicere dignabatur.

Mar. 16. *Et valdè manè vna Sabbathorum veniunt ad monumentum, orto iam sole.* Quid ortus sol designat, nisi tempus gratiæ. Iam enim

apparuit

apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris nostri Dei, qui *in Sole posuit tabernaculum suum*. Multi sanè olim vngere Dominem voluissent, si sol exortus fuisset. Quomodo, putas, vnxisset Dominum mulier illa Sareptana, quæ Eliæ subcinericium afferebat panem? Quomodo Sunamitis illa mulier vnxisset Dominum, quæ hospitio excipiebat Elizæum? Attamen tunc nondum Sol exortus erat. *Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. Dico enim vobis, quòd multi Prophetæ, & Reges voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt; & audire, quæ auditis, & non audierunt.* Tit. 3. Psal. 18. 3. Reg. 17. 4. Reg. 4. Luc. 10.

Et valdè manè. Significat illud intentionem rectam operi bono adhibendam. Ita Pharisæi, multa bona opera fecerunt; sed quia recta illis intentio defuit, nequaquam Dominum vnxerunt. Quomodo enim ab iis vngeretur Dominus, qui *iustitiam suam faciebant coram hominibus, vt viderentur ab eis? Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.* Matth. 6.

Vnâ Sabbatorum, statum designat gratiæ, sine quo opera bona Deo nequeunt placere. Quis enim nesciat, in Sabbato ab operibus vacandum esse seruilibus? *Septimo die Sabbatum Domini Dei tui est: non facies omne opus in eo.* Ita sanè à serui- Mar. 16. Exod. 20

seruitute peccati liber esse debet, qui Dominum Iesum vngere studet. Ideo & Pharisæus ille Dominum non vngebat,
Luc. 18. qui *ieiunabat bis in Sabbato, & decimas omnium, quæ poßidebat, dabat*; quia nimirum elationis vitio inflatus erat.

Ex his, puto, intellexistis, quid sit *vngere Iesum*; nempe virtuosa exercere opera, & proximo charitatem impendere, quia charitas nunquã otiosa. Vnguenta sunt opera fructuosa. An non vnguenta pretiosa, esurientibus cibum, sitientibus potum, nudis præbere vestimentũ? An non pretiosa vnguenta, hospites colligere, infirmos, & incarceratos visitare? Et, qui talia agunt dicuntur vngere Ie-
Matt. 25. sum, quia *quamdiu fecistis vni ex fratribus meis minimis, mihi fecistis.*. Vnde & Mariæ istæ veniunt ad monumentum, vt mortuum scilicet vngerẽt Iesum. Iam enim quasi mortuus est, & sentire non videtur vnctionem bonorũ operum, viuit tamen, & quò occultiùs, eò fructuosiùs omnia obseruat. Dicet aliquando in extremi
Ibid. die iudicij: *Esuriui, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere.* Tunc respondebunt iusti: *Domine, quando te vidimus esurientem, & pauimus te: sitientem, & dedimus tibi potum?* Nunquid, quando te vnximus, eras mortuus? Quasi mortuus omnia dissimu-

dissimulat: viuus tamen omnia notat.

Et dicebant ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Lapis iste iustorum tentationes significat, & bonorum impedimenta operum. Cùm enim operam illis dare quis desiderat, heu, quot obstacula! Tobiam, cùm sepelisset mortuos, & tamen cæcus factus fuisset, irridebant parentes eius, & cognati, dicentes: *Vbi est spes tua, pro qua eleemosynas, & sepulturas faciebas?* Cùm Iob cunctis nudatus esset, & vlcere percussus pessimo, dixit illi vxor sua: *Adhuc tu permanes in simplicitate tua? Benedic Deo, & morere.* Cùm Maria Magdalene vnguentum pretiosum super caput recumbentis Iesu effunderet, indignati sunt discipuli, dicentes: *Vt quid perditio hæc? Potuit enim istud venundari multò, & dari pauperibus.* Quis reuoluet nobis istum lapidẽ ab ostio monumenti? Frequenter enim magnus est valdè. Tam magnus ille lapis quibusdam videtur, vt potius opera bona relinquant, quàm obloquentium linguas incurrere audeant.

Mar. 16.
Tob. 2.
Iob 2.
Matt. 26.

Et respicientes viderunt reuolutum lapidem. Respicere significat mentem in Deum intendere, & inuidentiũ, vel obloquentium susurria non curare. Ita cæcus clamauit, dicens: *Iesu, fili Dauid, miserere mei.* Et,

Mar. 16.
Luc. 18.

Et, cui præibant, increpabant eum, vt taceret. Ipse tamen non erubuit, sed multò magis clamauit: *Fili Dauid, miserere mei.*

Mar. 16. *Et introeuntes in monumentum.* Multi Iesum vngere gestiunt, sed in monumentum introire exhorrescunt. Quid autem est in monumentum introire, nisi per humilitatem conscientiam suam discutere? Ibi videas, quàm fœdus sis, quàm ad malum facilis, quomodo etiam aliquando in puluerem reuerteris. In

Ibid. monumentum illud intrauit *publicanus à longè stans*: tam profundè intrabat, vt *nec oculos ad cælum leuare* cuperet; *sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus propitius esto mihi peccatori.*

Mar. 16. *Viderunt iuuenem sedentem à dextris coopertum stolâ candidâ.* Quid designat iuuenis iste à dextris, nisi consolationem iusto-

Gen. 48. rum in terris? Vnde Iacob benedicere volens Ephraim, manum dexteram po-

Matt. 25. suit super caput eius. Et Filius hominis oues à dextris suis statuet, quas ad gloriam eliget. Qui ergo Dominum Iesum vngere student, etiam in hac vita spiritu consolationis eos vnget. An non vnxit Maria Magdalene, quando dul-

Ioan. 20. citer eam interrogauit: *Mulier, quid ploras? Quem quæris?* An non vnxit eam, quãdo illi in verbo isto innotuit: *Maria?*

An

An non vnxit eam, quando *iuuenem ſedentem à dextris* illi miſit? Et nota, quòd additur: *Coopertum ſtolâ candidâ*. Bene operitur ſtolâ, qui futuram vitam, in qua nulla erit nuditas, nulla egeſtas, annunciare veniebat: vnde & iuuenis ille, vt quietem illius vitæ oſtenderet, ſedebat. Operitur autem candidâ ſtolâ, vt ex ſplendore candoris, gloriam intelligeremus reſurrectionis. Sicut exploratores terræ Chanaan retulerũt palmitem cum vua ſua, mala granata, & ficus, vt ex vbertate fructuum, fertilitatem oſtenderent terrarum. Num. 13

Et obſtupuerunt. Quis non obſtupeat, qui amplam gloriæ mercedẽ, tenui reddendam iuſtorum labori conſiderat? *Quicunque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine diſcipuli, non perdet mercedem ſuam*. Quis non obſtupeſcat? Pro potu aquæ frigidæ, calicem gloriæ? *Dico autem vobis: Non bibam amodò de hoc genimine vitis, vſque in diem illum, cùm illud bibã vobiſcum nouum in regno Patris mei*. Quis non obſtupeat? *A ſæculo non audierunt, neq; auribus perceperunt: oculus non vidit, Deus, abſque te, quæ præparaſti expectantibus te*. Vt autẽ ad iſtam gloriam venire valeamus, eamus, dicamus diſcipulis eius, & Petro, quia præcedet nos in Galilæam. Qui ſunt diſcipuli Domini,

Mar. 16.
Matt. 10.
Matt. 26.
Iſa. 64.

Ioan.13. Domini, nisi qui se mutuo diligunt? *In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem hal ueritis ad inuicem.* Itaque diligamus proximum, instruamus verbis, dirigamus exemplis, vt sequi valeamus Dominum, & videre eum in Galilæa, vt per eum ad gloriã introire mereamur.

Ioan.10. *Ego,* inquit, *sum ostium. Per me si q is introierit, saluabitur: & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet.*

FERIA II.

RESVRRECTIONIS.

Exordium:

Iud.16. SAmson adamauit mulierem meretricem, quæ erat in Gaza: &, cùm ingressus fuisset ad eã, Philisthini circumdederunt domum, & posuerunt custodes, vt manè facto occiderent illum. *Dormiuit autem Samson vsque ad noctis medium, & inde consurgens apprehendit ambas portæ fores cum postibus suis, & serâ, impositasq; humeris suis, portauit ad verticem montis.*

Moraliter:

Samson denotat Christũ, qui adamauit

uit humanam naturam, de qua ſcriptum eſt: *Tu fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus, & ego ſuſcipiam te.* Intrauit autem in Gazam, quæ ſignificat, diuidens, quia, vt canit Eccleſia: Ierem. 3.

Se naſcens dedit ſocium,
Conueſcens in edulium:
Se moriens in pretium,
Se regnans dat in præmium.

Igitur tempore paſſionis, dum obdormiſſet per mortem, Philiſthini, id eſt, Phariſæi, curarunt circumdari domum, id eſt, muniri ſepulchrum, & cuſtodiri, putantes coram mundo Chriſtum extinguere, & ipſius denigrare virtutes: ſed poſt mediam noctem conſurgens à morte, & via vitæ patefacta, aſcendit in montem, in quo beneplacitum eſt ei habitare cum ſanctis ſuis.

Euangelium:

Duo ex diſcipulis Ieſu ibant ipſa die in caſtellum, quod erat in ſpacio ſtadiorum ſexaginta à Ieruſalem, nomine Emmaus. Luc. 24.

Thema:

Et ita intrare in gloriam ſuam? Ibid.

Tertia quæſtio eſt: An Chriſti corpus reſurrexerit glorioſum?

Reſpondetur, Triplici ratione apparet, Chriſti corpus in reſurrectione fuiſſe glorioſum. Primò quidem, quia reſurrectio Chriſti fuit exemplar, &
1.Cor.15 cauſa noſtræ reſurrectionis. *Per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum.* Sancti autem in reſurrectione habebunt
Ibid. corpora glorioſa. *Seminatur* enim corpus *in ignobilitate, ſurget in gloria.* Vnde, cùm cauſa ſit potior cauſato, & exemplar exemplato, multò magis corpus Chriſti
Num.17 reſurgentis fuit glorioſum. Ita virga Aaron arida fuit poſita in tabernaculo teſtimonij: ſed ſequenti die germinaſſe inuenta eſt. Chriſtus mortuus poſitus in ſepulchro, tertia die glorioſus reſurrexit.

Iud.6. Ita & ſiccũ vellus poſitum fuit à Gedeone in area, atque nocte ſequenti inuenit illud rore plenum. Mortuum fuit corpus Chriſti poſitum in tumulo, ſed reſurrexit gloria fulgidum.

Secundò, quia per humilitatem paſſionis meruit gloriam reſurrectionis.
Ioan.12. Vnde & ipſe dicebat: *Nunc anima mea turbata eſt*: quod pertinet ad paſſionem: & poſtea ſubdit: *Pater, clarifica nomen tuum:*
Ioſu.7. in quo petit gloriã reſurrectionis. Sicut Ioſue, poſtquam pronus ceciderat in terram coram arca Domini vſque ad veſpe-

vesperam, postquam puluerem super caput suum miserat, postquã longa illi prece supplicuerat, tandem audiuit à Domino: *Surge cur iaces pronus in terra?* & manè surrexit. Gedeon, postquam coram Angelo se humiliauerat, dicens: *Ecce familia mea infima est in Manasse, & ego* Iud. 6.
minimus in domo patris mei; audiuit à Domino: *Surge, & descende in castra Madian, quia* Iud. 7.
tradidi eos in manu tua. Ita Dominus Iesus, postquam *quasi leprosus, & percussus à Deo, &* Isa. 53.
humiliatus reputatus fuerat, descendit ad inferos, prædam faucibus inferni eripuit, surrexit à mortuis, & virtute sua aëreas potestates cõtriuit. Saul quoque, postquam se coram Samuele humiliauerat, dicens: *Nunquid non filius Iemini ego* 1. Reg. 9.
sum, de minima tribu Israel, & cognatio mea nouissima inter omnes familias de tribu Beniamin? postquam in solario dormiuerat, dixit Samuel: *Surge, & dimittam te*. Surrexit Saul, & in Regem vnctus fuit. Ita Dominus Iesus postquam per passionem humiliatus erat, *& cum sceleratis reputatus*, Isa. 53.
postquam dormiuerat in tumulo, surrexit à morte, & vnctus fuit vnctione gloriæ suæ.

Tertiò, quia anima Christi à principio suæ conceptionis fuit gloriosa per fruitionem diuinitatis perfectam. Est

autem dispensatiuè factum, vt ab anima gloria non redundaret in corpus, vt ita nostrę mysterium redemptionis sua impleret passione: & ideo peracto hoc mysterio passionis, & mortis Christi, statim anima in corpus per resurrectionē resumptum suam gloriam deriuauit; & ita factum est corpus illud gloriosum.
Cùm audiuisset Dauid à Nathan, mori-
2. Reg. 12. turum filium natum ex Bethsabee, *deprecatus est Dominum pro paruulo, & ieiunauit Dauid ieiunio, & ingressus seorsum, iacuit super terram*. Christus Dominus orauit pro
Luc. 23. crucifigentibus se, dicens: *Pater, dimitte illis: non enim sciunt, quid faciunt*. Ieiunauit, quando vinum cum felle mistum gusta-
Matt. 27. uit, & *noluit bibere*. Iacuit seorsum super terram, quando Ioseph ab Arimathæa *posuit corpus eius in monumento suo nouo, quod ex-*
2. Reg. 12. *ciderat in petra*. Quid autem? *Surrexit autem Dauid de terra, & lotus vnctusq́ue est. Cumq́ue mutasset vestem, ingressus est in domū Domini*. Christus Dominus à mortuis surrexit: lotus vnctusq́ue est, quando gloriam suam assumpsit: vestem mutauit, quando etiam gloriosus apparuit, & gloriosus in domum Patris sui iuit. Dixit aliquando Sa-
1. Reg. 10. muel ad Saul: *Hoc tibi signum, quia vnxit te Deus in Principem: Cùm veneris in collem Dei, vbi est statio Philisthinorum, insiliet in te Spiritus Domini*,

Domini, & mutaberis in virum alterum. Hoc signum, quòd Dominus Iesus *vnctus sit oleo lætitiæ præ consortibus suis*, quia, quando surrexit à mortuis, quando milites sepulchrum custodientes transiuit, insiluit in illum gloria corporis, & in alterum virum mutatus fuit. Psal. 44.

Morale.

Mane nobiscum, Domine, quoniam aduesperascit, & inclinata est iam dies. Luc. 24.

QVod si Dominus olim Sodomæ pepercisset, si in ea 50. iustos, aut 45. aut 40. aut 30. aut 20. imò & 10. reperire potuisset: quid non faciet ob præsentiam Saluatoris nostri, per cuius *obedientiam iusti constituuntur multi?* Nunquid ob peccata nostra nos delere poterit? *Mane nobiscum, Domine, quoniam aduesperascit*. Laban etiam, cùm ab eo Iacob vellet discedere, dixit illi: *Inueniam gratiam in conspectu tuo: experimento didici, quia benedixerit mihi Deus propter te*. Quantò magis benedicet nobis propter Iesum Christum Filium suum? Inueniamus gratiam in conspectu eius: *mane nobiscum, Domine, quoniam aduesperascit*. Quòd si *benedixerit Dominus domui Ægyptij propter Ioseph, & multiplicauerit* Gen. 18. Rom. 5. Luc. 24. Gen 30. Luc 24. Gen. 39.

tam in ædibus, quàm in agris cunctam eius substantiam: nobis, putas, propter Saluatorem nostrum non benedicet? *Mane nobiscum, Domine, quoniam aduesperascit. Seruiuit Israel Domino cunctis diebus Iosue, & seniorum, qui longo vixerunt tempore post Iosue, & qui nouerant omnia opera Domini, quæ fecerat in Israel.* Et præsente Iesu, Domino non seruiemus? Quomodo mandata eius transgredi poterimus? *Mane nobiscum, Domine, quoniam aduesperascit.* Elizæus in honorem Iosaphat, Regis Iuda, Deum colentis, impetrauit aquas dari exercitui, in quo erant duo alij mali Reges, Ioram Rex Israel, & Rex Edom. Dicebat enim ad Ioram: *Viuit Dominus exercituum, in cuius conspectu sto, quòd si non vultum Iosaphat, Regis Iudæ erubescerem, non attendissem quidem te, nec respexissem.* Ita etiam nobis dabuntur aquæ gratiæ, si præsentem habeamus Saluatorem nostrum: *mane nobiscum, Domine, quoniã aduesperascit.* Dum Paulus Romam vinctus nauigaret, *erant vniuersæ animæ in naui ducentæ septuaginta sex:* in summo autem potestatis periculo propter Paulum omnes saluati sunt. Astiterat enim ei nocte Angelus, & dixerat: *Ecce donauit tibi Deus omnes qui nauigant tecum.* Quantò magis præsente Saluatore nostro nemo peribit? *Mane nobiscum, Domine, quoniam aduesperascit.*

Luc. 24. Iosu. 24. Luc 24. 4. Reg. 3. Luc 24. Act. 27. Luc. 24.

uesperascit. Nunc enim motus factus est magnus in mari huius sæculi, nauicula nunc operitur fluctibus; *Domine, salua nos, perimus.* Matth. 8. Vbi surget, imperabit ventis, & mari; tranquillitas magna statim aderit: Luc. 24. *mane nobiscum, Domine, quoniam aduesperascit.* Tu ad discipulos tuos venisti ambulans super mare: tu iussisti Petrum super aquas ad te venire, &, cùm cœpisset mergi, extendisti illi manum tuam, & apprehendisti; cùm ascendisses in nauiculam, contrarius ventus cessauit: *mane nobiscum, Domine, quoniam aduesperascit.* Matt. 14. Luc 24.

FERIA III.

RESVRRECTIONIS.

Exordium:

NOë, cùm iam aquæ diluuij decrescerent, secundam misit ex arca columbam. *At illa venit ad eum ad vesperam, portans ramum oliuæ virentibus foliis in ore suo.* Gen. 8.

Moraliter:

Columba ista Christi animam denotat, quæ egressa est de corpore eius in morte, quando *inclinato capite emisit spiritum.* Ioan. 19.

tum. Sed in resurrectione sua ad carnem rediit virore immortalitatis induta. Oliua autem misericordiam designat. Vnde scriptum est: *Quod si audire nolueris vocem Domini Dei tui, vt custodias, & facias omnia mandata eius, &c. Oliuas habebis in omnibus terminis tuis, & non vngeris oleo: quia defluent, & peribunt*. Nunc oliuæ sunt in omnibus terminis nostris: nunc Saluator noster tot modis misericordiã suam erga nos aperuit, dum pro nobis vinculis ligatus, flagellatus, spinis coronatus, crucifixus, & mortuus est: & tamen peccatoribus oliuæ illæ defluũt, & pereunt, quia nequaquam passionis Domini, & sanguinis effusi participes fiunt.

Deut. 28.

Euangelium:

Luc. 24. *Stetit Iesus in medio discipulorum suorum, & dixit eis: Pax vobis: ego sum, nolite timere.*

Thema:

Ibid. *Videte manus meas, & pedes.*

Vltima nunc quæstio superest de resurrectione Domini: An corpus Christi debuerit cum cicatricibus resurgere?

Respondeo, quòd conueniens fuerit, animã Christi in resurrectione corpus cum cicatricibus resumere. Primò, propter gloriam ipsius Christi. Dicit enim Beda

Beda *c. 97. in Lucam*, quòd non ex impotentia curandi, cicatrices seruauit; sed vt in perpetuum victoriæ suæ circumferret triumphum. Vnde & S. Augustinus *l. 22. de ciuitate Dei, c. 20. in princ.* dicit, quòd fortassis in illo regno in corporibus Martyrũ videbimus cicatrices vulnerum, quæ pro Christi nomine pertulerunt. Non enim deformitas in eis, sed dignitas erit, & quædã, quamuis in corpore, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit. Angelus, qui luctabatur cum Iacob, *cùm videret, quòd eum superare non posset, tetigit neruum femoris eius, & statim emarcuit.* Vnde ipse in signum, quòd cum Deo luctatus fuisset, *claudicabat pede.* Quanta hæc illi erat gloria! *Si cõtra Deum fortis fuisti*, Iacob, *quantò magis contra homines praualebis?* Ita & cicatrices vulnerum in corpore Domini, pugnæ eius & victoriæ fuere signa. Gen. 32.

Videmus in bello Tarentino, quòd Romani cum Pyrrho Gręcię Rege gesserunt, quales illi fuerint milites. Nam apud Heracleam, & Campaniæ fluuium, Sirim, Læuino Consule prima pugna. Quæ tam atrox fuit, vt Ferentanæ turmæ præfectus, Obsidius, in Regem inuectus turbauerit, coëgeritque proiectis insignibus prælio excedere. Actũ erat,

nisi elephanti conuersi in spectaculum belli procurrissent: quorum tum magnitudine, tum deformitate, & nouo colore, simul ac stridore consternati equi, cùm incognitas sibi belluas ampliùs, quàm erant, suspicarentur, fugam, stragémque latè dederunt. Quinam illi viri fuerunt, quos ab elephantis in isto prælio obrutos accepimus? Omnium vulnera in pectore, quidam hostibus suis immortui, omnium in manibus enses, & relictæ in vultibus minæ, & in ipsa morte ira viuebat. Quod adeò Pyrrhus miratus est, vt diceret: *O quàm facile erat, orbis imperium occupare, aut mihi Romanis militibus, aut me Rege Romanis!*

Secundò, ideo Christus cum cicatricibus resurrexit, ad confirmanda corda discipulorum circa fidem suæ resurre-
2. Reg. 1. ctionis. Si enim Amalecites ille, vt probaret mortem Saul, attulit diadema, quod erat in capite eius, & armillam
2. Reg 4. brachij illius ad Dauid. Et si Rechab, & Baana attulerint caput Isboseth ad Dauid in Hebron, dicentes: *Ecce caput Isboseth, filij Saul, inimici tui, qui quærebat animam tuam*· quantò magis oportuit Saluatorem nostrum resurrectionem suam per cicatrices probare? Et hoc est, quod di-
Luc. 24. cit: *Videte manus meas, & pedes meos, quia ego ipse*

ipſe ſum. Et, cùm illis manus, & pedes oſtenderet, nondum tamen eum reſurrexiſſe credebant: quid feciſſent, ſi cicatrices non habuiſſet?

Tertiò, vt Patri pro nobis ſupplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, ſemper oſtendat. Ita fratres Ioſeph tinxerunt tunicam eius in ſanguine hœdi, quem occiderant, mittentes, qui ferrent ad Patrem, & dicerent: *Hanc* Gen. 37.
inuenimus: vide, vtrum tunica filÿ tui ſit, an non. Quam cùm agnouiſſet pater, ſciſſis veſtibus indutus eſt cilicio, lugens filium ſuum multo tempore, ita vt conſolationem à liberis ſuis nollet accipere. Et Dominus Ieſus, quando vulnera ſua Patri oſtendet, putáſne, illum non flectet? An non ad miſerendum nobis eum impellet?

Cùm ex obſidione facta eſſet fames magna in Samaria, & Ioram Rex Iſrael tranſiret per murum, mulier quædam exclamauit ad eum, dicens: *Salua me, Domine mi Rex.* Et ille: *Quid* 4.Reg 6.
tibi vis? Quæ reſpondit: *Mulier iſta dixit mihi: Da filium tuum, vt comedamus eum hodie, & filium meum comedemus cras. Coximus ergo filium meum, & comedimus. Dixique ei die altera: Da filium tuum, vt comedamus eum. Quæ abſcondit filium ſuum. Quod cùm audiſſet Rex, ſcidit veſtimenta*

ſua,

ſua,& tranſibat per murum. Mulier iſta diuinam ſignificat iuſtitiam, quæ coëgit Filium Dei ad paſsionem, ita vt quaſi dentibus Iudæorum comederetur, cùm ab
Matt 27. iis clamabatur: *Crucifigatur. Ait illis Præſes: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant, dicentes: Crucifigatur.* Cùm ergo Pater cæleſtis iſta in filio ſuo aſpiciet vulnera, putaſne, iracundiæ ſuæ non ſcindet veſtimenta? Imò & per murum tranſibit, quia, quidquid ab eo petet filius, impetrabit.

Quartò, vt ſua morte redẽptis, quàm miſericorditer ſint adiuti, propoſitis eiuſdem mortis indiciis inſinuet. Cùm Saul percuſsiſſet Ammon, & diſperſiſſet eos, ita vt non relinquerentur in eis duo pariter, dixit omnis populus ad Samuelem: *Quis eſt iſte, qui dixit: Saul non regnabit ſuper nos? Date viros,& interficiemus eos.* (1. Reg. 11.) Ita & nos regnare Dominum Ieſum ſuper nos curemus, & mandata illius obſeruemus: quia ipſe vicit diabolum, ecce vulnera adhuc in corpore gerit. *Porrò, cùm reuerteretur percuſſo Philiſtæo Dauid, egreſſæ ſunt mulieres de vniuerſis vrbibus Iſrael, cantantes, choroſq; ducentes in occurſum Saul Regis, in tympanis lætitiæ,& in ſiſtris.* (1. Reg. 18.) Et nos nonne exultabimus? nonne Chriſto Domino gratias agemus? Ipſe diabolũ percuſsit,

ecce vulnera adhuc in corpore gerit.

Postremò, vt in iudicio, quàm iustè damnentur, ibidem denuntiet. Vnde S. Augustinus dicit *l.2.de Symbolo,c.8.* Sciebat Christus, quare cicatrices in corpore suo seruaret. Sicut enim demonstrauit Thomæ non credenti, nisi tangeret, & videret; ita etiã inimicis sua demonstraturus est vulnera, vt conuincens eos veritas dicat: Ecce hominẽ, quem crucifixistis: videtis vulnera, quæ infixistis: agnoscitis latus, quod pupugistis: quoniam per vos, & propter vos apertũ est, nec tamen intrare voluistis. Cùm Dauid audiuisset de morte Saul nuncium, vocans vnum de pueris suis, ait: *Accedens irrue in eum. Qui percussit illum, & mortuus est.* 2.Reg.1. Quia nimirum Saul occiderat, vt necaretur ab alio, dignus erat. Et cùm Rechab, & Baana retulissent ad Dauid caput Isboseth, *præcepit pueris suis, & interfecerunt eos, præcidentesq; manus & pedes eorum, suspenderunt eos super piscinam in Hebron.* 2.Reg.4. Dignæ manus sunt, quæ ligauerunt, flagellauerunt Dominum Iesum, coronã spineam illi imposuerunt, & crucifixerũt, dignæ sunt, vt abscindãtur. Et pedes, qui illum ad Pontificem, Præsidem, & mortem duxerunt, quid meruerunt? *Ligatis manibus, & pedibus* Iudæorum *mittite in tenebras* Matt.22.

bras exteriores : ibi erit fletus & stridor dentium.

Morale.

LVbet nunc ex Euangelio vobis proponere prandiolum, nempe *partem piscis assi, & fauum mellis.* Etsi enim nunc carnibus vesci liceat, quorundã tamen eas ferre nequit stomachus: nec me pudebit piscem proponere, quando dignatus fuit Saluator noster ex eo comedere, & reliquias discipulis dare.

Primò, piscis non est diuturnæ vitæ. Tu etiam te moriturum aliquando co-
Eccli 7. gita, & peccata deuita. *In omnibus operibus tuis*, ait Sapiens, *memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.*

Secundò, piscis viuit in aquis. Ita & peccator in pœnitentia viuere debet.
Psal. 6. Sicut Dauid: *Lauabo per singulas noctes lectum meum, & lacrymis meis stratum meum rigabo.*
Matt. 26. Et Petrus *egressus foras fleuit amarè.* Ac Maria Magdalena *lacrymis cœpit rigare pedes Iesu.*

Tertiò, pisces in cauernis meliores sunt, quàm in paludibus, quòd significat
Colos. 3. sublimitatem conuersationis. *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt, quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens; quæ sursum sunt, sapite, & non quæ super terram.*

Quartò

Quartò, piſcis aſſus ſignificat charitatem. Scribit S. Hieronymus *in comment. in epiſtolam ad Galat. l. 3. in cap. 6.* quòd beatus Ioannes Euangeliſta, cùm Epheſi moraretur vſque ad vltimam ſenectutem, & vix inter diſcipulorum manus ad Eccleſiam deferretur, nec poſſet in plura vocem verba contexere, nihil aliud per ſingulas ſoleret proferre collactas, niſi hoc: *Filioli, diligite alterutrum.* Tandem diſcipuli, & fratres, qui aderant tædio affecti, quòd eadem ſemper audirent, dixerunt: *Magiſter, quare hoc ſemper loqueris?* Qui reſpondit dignam Ioanne ſententiam: *Quia præceptum Domini eſt, & ſi ſolum fiat, ſufficit.*

Quintò, tantùm appono partem piſcis, vt diſcatis ſplendorem, & ſuperfluitatem vitare in conuiuiis. Nam diues ille, qui *epulabatur quotidie ſplendidè*, poſtea Luc. 16.
triſti clamat voce: *Crucior in hac flamma.*

Porrò mel dulce ſignificat Saluatoris præſentiam, cuius nomen mel in ore. Exemplum ab heſterno ſumamus Euangelio, quia diſcipuli illi præſente Domino nullum habuerunt in via tædium, ſed ad inuicem dixerunt:
Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum Luc. 24.
loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?

Secun-

Secundò, Mel ſanat vulnera. Triſtes erãt illi diſcipuli: ſed vbi cognouerunt
Luc. 24. Dominum, abiit triſtitia, *& ſurgentes regreßi ſunt in Ieruſalem eadem hora.*

Tertiò, Mel illuminat oculos. Ita diſcipuli illi præſente Domino illuminati
Ibid. ſunt: *& aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum.* Det nobis Dominus ita eum in hac vita cognoſcere, vt facie ad faciem illum aliquando poſsimus videre. Amen.

IN FESTO S. MARCI.

Exordium:

Gen. 24. CVm ſeruus Abraham veniret in Meſopotamiam, Laban appoſuit iumentis, & camelis paleas, & fœnum; hominibus verò panem.

Moraliter:

Laban frater Rebeccæ ſignificat concionatorem: nam Laban eſt candidatio. Candidus enim debet eſſe, tã per ſplendorem ſcientiæ, quàm per lucem bonæ vitæ. Nam lex prædicatoribus eſt poſita, vt viuendo illuminet, quibus loquendo

ſuadere

ſuadere feſtinant. Hic prædicator apponere debet iumentis, id eſt, rudibus; fœnum & paleas, id eſt, expoſitiones groſſiores, vt eas capere poſſint: hominibus, id eſt, acutioribus, ſubtiliora debet prædicare. Non enim vna, & eadem exhortatio omnibus congruit, quia nec cunctos peccatorum qualitas aſtringit. Sæpe namque alios offendunt, quæ aliis proſunt: & quæ hæc animalia nutriunt, alia occidunt. Leuis etiam ſibilus equos mitigat, qui canes inſtigat: & medicamentum, quod hunc morbum ſanat, alteri virus gignit: panis etiam, qui vitam fortium roborat, paruulorum vitam necat. Pro qualitate igitur audientium formari debet ſermo doctorum, vt ars eorum ſingulis congruat, & tamen à communis ædificationis arte nunquam diſcedant.

Euangelium:

Deſignauit Dominus & alios ſeptuaginta duos, & miſit illos binos ante faciem ſuam in omnem ciuitatem, & locum, quò erat ipſe venturus. Luc. 10.

Thema:

Ite, ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos. Ibid. Et: *Dicite illis: Appropinquauit in vos regnum Dei.*

Oportunè explicabitur, nondum regnare cœpisse, neque venisse Antichristum: sed venturum, & regnaturum circa mundi finem, qui quantum adhuc absit, nullo modo sciri potest. Hæc sententia demonstratur sex rationibus. Sex enim signa certa aduentus Antichristi nobis in diuinis litteris dedit Spiritus S. duo præcedentia ipsum Antichristum: duo concomitantia: & duo sequentia.

Primum signum est prædicatio Euangelij in toto mundo. Testantur enim Scripturæ, in toto mundo prædicandum Euangelium, antequam veniat vltima persecutio, quę excitabitur ab Antichri-
Matt. 24. sto. *Prædicabitur hoc Euangelium regni in vniuerso orbe, in testimonium omnibus Gentibus.*

Quod autem hęc verba: *In vniuerso orbe*, propriè, & simpliciter sint intelligenda, id est, in omni Gente prædicari debere Euangelium, & Ecclesias constitui, probatur primò, nam ideo expresse additur: *In testimonium omnibus Gentibus*: id est, ne vlla Gens in die iudicij posit excusare infidelitatem suam prætextu ignorantiæ.

Secundò, quia Christus dicit, prædicationem illam in vniuerso orbe esse signum consummationis sæculi. Sic enim subiungit: *Et tunc veniet consummatio.*

At,

At, si non propriè, sed per synecdochen deberet prædicari Euangelium in toto mundo, sumendo totum pro parte, nihil valeret illud signum. Nam eo modo primis xx. annis fuit prædicatum ab Apostolis in toto mundo.

Tertiò, quia, vt Augustinus *epist*.80. *ad Hesychium* argumentatur, omnes Gentes sunt Christo promissæ. *Omnes gentes seruient ei*. Et Christus generaliter pro omnibus mortuus est: & ideo describũtur electi *ex omnibus Gentibus, & tribubus, & populis, & linguis*. Psal. 71. Apoc. 7.

Porrò quòd hoc signum nondum impletum sit, docet experientia. Inuentæ sunt enim in Oriente, & Occidente regiones vastissimæ, in quibus nulla extat memoria Euangelij. Neque dici potest, fuisse ibi fidem, sed postea extinctã esse. Nam saltẽ aliqua vestigia remanerent, vel ibi, vel in scripturis veterum. Sicut, cùm Iosue cum populo transisset Iordanem siccis vestigiis, *duodecim lapides positi sunt in Iordanis medio, in monumentum filiorum Israel vsque in æternum*. Iosue 4. Præterea; scimus, vbi prædicauerũt omnes Apostoli, fuisse loca multis nota, ne dicam omnibus. At nouus orbis terræ nũc inuentus, non fuit cognitus ab Apostolorum temporibus, nisi paulò antè nostrã ætatem.

Secundum ſignum aduentus Antichriſti eſt deſolatio omnimoda Rom. Imperij. Sciendum eſt enim Rom. Imperium tandem diuidendum in decem Reges, quorum nullus erit, vel dicetur Rex Romanorum, etſi omnes occupabunt prouincias aliquas Rom. Imperij. Sicut modo Rex Galliæ, & Rex Hiſpaniæ, Rex Angliæ, & fortè alij aliqui, tenent partes Rom. Imperij, & tamen non ſunt Romani Reges, vel Imperatores. Donec autem hoc non fit, non poteſt Antichriſtus venire.

Probat hoc Irenæus *l.5.c.26.* primò ex illo loco, vbi deſcribitur ſucceſsio præcipuorum regnorũ vſque ad finẽ mundi per ſtatuam quandã; cuius caput aureum ſignificat primum regnum, id eſt, Aſſyriorũ. Pectus argenteũ eſt regnum ſecundum, id eſt, Perſarũ. Venter æneus tertium regnum, id eſt, Græcorũ. Tibiæ ferreæ regnum quartũ, id eſt, Romanorum: quod longiſsimo tempore fuit bipartitum, ſicut tibiæ duæ ſunt, & longiſſimæ. Porrò ex duabus tibiis oriebantur decem digiti, & in eis tota illa ſtatua deſinebat: quia videlicet Rom. Imperium tandem in decem Reges erat diuidendum, quorum nullus erit Rex Romanorum, ſicut nullus digitus eſt tibia.

Dan. 2.

Proba-

Probat secundò ex alio loco, vbi clarissimè Daniel per quatuor bestias eadem quatuor regna designat; & addit, ex vltima bestia proditura decem cornua, quæ decem vltimos Reges significant, qui orientur quidem ex Romano Imperio, sed non erũt Romani Imperatores: sicut cornua ipsa oriuntur ex bestia, sed bestia ipsa non sunt. Dan. 7.

Probat tertiò ex illo loco, vbi describit Ioannes bestiã cum septẽ capitibus, & decem cornibus, super quam mulier quædam sedebat. Et explicat, mulierem esse vrbẽ magnam, quæ sedet super septem colles, id est, Romam: septẽ capita esse septẽ illos montes, & etiam septem Reges; quo numero intelligũtur omnes Rom. Imperatores. Decem cornua dicit esse decẽ Reges, qui vno tempore simul regnabunt: &, ne putemus, hos fore Romanos Reges, addit, quòd hi reges odio habebunt fornicariam, & desolatam facient illã, quia ita inter se diuidẽt Rom. Imperium, vt illud penitus destruant. Apoc. 17

Probat quartò ex eo: *Et nunc quid detineat, scitis, vt reueletur in suo tempore, vt, qui tenet nunc teneat, donec de medio fiat, & tunc reuelabitur ille iniquus*. Vbi Paulus, non ausus apertè scribere de euersione Romani Imperij, quod tamen apertè 2. Thes. 2

illis coram explicauerat, sic loquitur, & sensus est: Scitis, quid impediat aduentum Antichristi. Dixi enim vobis Romanum Imperium impedire, quia non non sunt adhuc impleta eius peccata, & non ante veniet Antichristus, qui hoc imperium propter sua peccata tollat è medio. Ideo, qui nunc tenet Rom. Imperium, teneat, id est, regnet, donec de medio fiat, id est, aboleatur, & tunc reuelabitur ille iniquus.

Tertium signum est aduẽtus Henoch & Eliæ, qui adhuc viuunt, & ad hoc viuunt, vt venienti Christo se opponant, & conseruent electos in fide Christi, & tandem Iudæos conuertant: quod tamen certũ est, nondum esse impletum.

Quatuor de hac re Scripturæ extant.

Malac. 4. Prima est: *Ecce ego mittam vobis Eliam Prophetam, antequam veniat dies Domini magnus, & conuertet corda patrum ad filios, & corda filiorum ad patres eorum.*

Eccli. 48. Secunda est, vbi de Elia legimus: *Qui receptus es in turbine ignis, in turbine equorum igneorum: qui inscriptus es in iudiciis temporum, linire iracundiam Domini, conciliare cor patris ad*
Eccli. 44. *filium, & restituere tribus Iacob.* Et: *Henoch placuit Deo, & translatus est in paradisum, vt det Gentibus pœnitentiam.*

Quòd hæc non possint intelligi de quibus-

quibuscunque doctoribus, vt de Luthero, Zwinglio, & similibus, patet: nam Malachias dicit, ab Elia conuertendos esse Iudæos, & propter Iudæos præcipuè mittendum, vt patet ex illo: *Mittam vobis.* Et Eccli. *Restituere tribus Iacob.* At Lutherus & Zwinglius nullum Iudæorum conuerterunt.

Quod etiam non posſint hæc intelligi de Ioanne Baptiſta ad litteram, ſed ſolùm de Elia, patet, quia Malachias loquitur de ſecundo aduentu Domini, qui erit ad iudicandum. Sic enim ait: *Antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis.* Primus enim aduẽtus non vocatur dies magnus, & horribilis, ſed tempus acceptabile, & dies ſalutis. Vnde etiam ſubditur: *Ne fortè veniens feriam terram anathemate,* id eſt, ne veniens ad iudicium, & inueniens omnes iniquos, omnẽ terram condemnem: ideo mittam Eliam, vt habeam aliquos, quos ſaluem. At in primo aduentu Dominus non venit iudicare, ſed iudicari; nec perdere, ſed ſaluare.

Quòd etiam Eccli. loquatur de perſonis ipſis Henoch & Elia, non de aliquibus aliis, probatur, Nam dicit illum Henoch venturum, *qui tranſlatus eſt in paradiſum:* & illum Eliam venturum, qui in curru igneorũ equorum raptus fuerat.

Quæ certè non conueniunt, nisi illis particularibus personis.

Matt. 17. Tertia Scriptura est: *Elias quidem venturus est, & restituet omnia.*

Quòd ista verba intelligantur de vero Elia, nō de Ioan. Baptista, planū est, quia Ioānes iā venerat, & absoluerat cursum suum; & tamē Dn̄s dicit: *Elias venturus est.*

Quòd verò non intelligantur de omnibus Doctoribus; sed de vno vero Elia, probari potest. Primò, quia Apostoli, qui mouerunt quæstionem de Elia, fuerunt Petrus, Iacobus, & Ioannes, & occasionem acceperunt ex transfiguratione Domini, vbi Moysen & Eliam viderūt.

Ibid. Itaque eum interrogabant: *Quid ergo Scribæ dicunt, quia Eliam oportet venire primùm?* & loquebantur de illo Elia, quem viderāt in monte cum Christo. Et Christus respondens: *Elias quidē venturus est, & restituet omnia*; loquitur etiā de illo Elia particulari, qui apparuerat in transfiguratione.

Deinde; Idem patet ex illis verbis: *Et restituet omnia.* Id enim non fecit Ioannes Baptista, nec vllus alius. Nam restituere omnia, est omnes Iudæos, & hæreticos, & fortè multos Catholicos ab Antichristo deceptos reuocare ad veram fidem.

Apoc. 11 Quarta Scriptura est: *Dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus M.CC.LX.*

Quòd

Quòd hęc verba intelligantur de singularibus personis Henoch & Elia, non de omnibus Doctoribus patet: nã Ioannes addit eos interficiẽdos ab Antichristo, & corpora eorũ per tres dies mãsura insepulta in platea Ierusalẽ, & post tres dies eos resurrecturos, & in cælũ ascensuros: quæ nulli hactenus contigerunt.

Quartum signũ est, quòd Antichristi persecutio erit notissima, & grauissima, ita vt cessent omnes publicæ religionis cæremoniæ, & sacrificia, quorum nihil adhuc videmus.

Quòd illa vltima persecutio sit futura grauissima, patet ex illo: *Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi, neque erit.* Matt. 24. Et ex illo, vbi legimus: *Tunc satanã soluendum*, qui vsque ad illud tempus fuerat ligatus. Apoc. 20 De quo loco disputãs August. *l.* 20. *ciuit. Dei, c.* 8. *&* 9. dicit Antichristi tẽpore diabolum soluendũ, & proindę tãto grauiorẽ fore illam persecutionẽ omnibus præcedentibus, quanto crudeliùs potest diabolus sæuire solutus, quàm ligatus. Et Hippolytus Martyr *in oratione, de mundi consummatione*, ac Cyrillus *catechesi* 15. dicunt Martyres, quos Antichristus occidet, futuros illustriores omnib. præteritis, quia pręteriti cõtra homines diaboli ministros; at futuri cõtra ipsũ diabolum

personaliter grassantem pugnabunt.

Quòd autem illa persecutio sit futura notissima,& manifestissima,probat sanctus Augustinus *l.20.de ciuitate Dei,c.*11.ex
Apoc.20 illis verbis: *Et circuierunt castra Sanctorum, & dilectam ciuitatẽ.* His enim verbis significatur,omnes prorsus impios simul futuros in exercitu Antichristi, & aperto Marte oppugnaturos omnẽ Sanctorum Ecclesiam. Nunc enim sunt multi ficti in Ecclesia, qui suam tegẽtes malitiam, corde sunt extra Ecclesiam,corpore intus: At tunc erumpẽt omnes,inquit Augustinus, in apertam persecutionem ex latebris odiorum.

Denique: Quòd propter atrocitatem persecutionis Antichristi cessare debeat publicum, & quotidianum Ecclesiæ officium,& sacrificium, apertè docet Da-
Dan.12. niel: *A tempore, cùm ablatum fuerit iuge sacrificium,dies* M.CC.XC.Vbi omnium consensu loquitur de tempore Antichristi,vt Patres exponunt. Et sensus est, Antichristum interdicturum omnem diuinum cultum, qui in Ecclesiis Christianorum nunc exercetur; ac præsertim sacrificium Eucharistiæ.

Quintum signũ est duratio Antichri-
Dan.7. 12. sti. Non enim regnabit, nisi tres annos cũ medio. Colligitur hoc ex Daniele &

Apoc.

Apoc. vbi legimus duraturũ Antichristi regnum *per tempus, & tempora, & dimidium temporis*. Nam per tẽpus intelligitur vnus annus; per tempora, duo anni; per dimidium temporis, medius annus. Sic enim explicat idem Ioannes. Nam dicit, Antichristum regnaturum mensibus XLII. qui rectè faciunt tres annos cum medio. Et dicit, Henoch & Eliam prædicaturos diebus M.CC.LX. Nam Hebręi vtebantur annis & mensibus lunaribus, etsi eos reuocarent ad solares, addendo sexto quoque anno vnam lunationem. Tres autem anni lunares cum medio faciunt rectissimè XLII. menses, siue M. CC. LX. dies: siquidem annus lunaris plenus, & perfectus cõstat XII. mensibus, quorum quilibet habet XXX. dies; vt Augustinus docet. *l.* 15. *de ciuit. c.* 14. Apoc. 12 Apoc. 11 13. Apoc. 11

Neque obstat, quòd dicitur Antichristus regnaturus M.CC.XC. diebus, id est, diebus XXX. ampliùs, quã dixerat Ioannes. Nam Ioannes loquitur de Henoch & Elia, qui ab Antichristo occidentur vno mense, antequam Antichristus pereat. Dan. 12.

Confirmatur hoc signũ, quia aliquoties legimus septem tempora transitura, quibus erit futurus extra regnum suum Nabuchodonosor: per illa autem Dan. 4.

tempora omnes intelligunt annos.

Deinde Scripturæ dicunt, tempus diaboli soluti, & Antichristi fore breuissimum. *Væ terræ & mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam, sciens, quod modicum tempus habet.* Et: *Ligauit eam per mille annos: & post hæc oportet illum solui modico tempore.* Vnde Dominus: *Nisi breuiati fuissent dies illi, nõ fieret salua omnis caro.* Denique; Christus prædicauit solùm tribus annis, cum medio. Ergo decet etiam, vt Antichristus non permittatur diutiùs prædicare.

Apoc. 12
Apoc. 20
Matt. 24.

Sextum signum est, quòd post Antichristum statim erit mundi consummatio. Daniel enim bis loquens de Antichristo, semel narrans visionem suam, & semel exponens visionem, vtraque vice subiungit, post Antichristũ statim secuturum vltimum iudicium. *Considerabam,* inquit, *cornua, & ecce cornu aliud paruulum ortum est, & tria de cornibus eius euulsa sunt à facie eius. Aspiciebam, donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit,* &c. Et infrà explicans visionem: *Bestia quarta,* inquit, *quartum regnum erit. Porro cornua decem, decem Reges erunt, & alius consurget post eos, & ipse potentior erit prioribus, & tres Reges humiliabit,* &c. *Et tradentur in manu eius per tempus, & tempora, & dimidium temporis: & iudicium sedebit,* &c.

Dan. 7.
Ibid.

Similis

Similis est prophetia Ioannis: *Post hæc* Apoc. 20
oportet illum solui modico tempore: & vidi sedes, & sederunt super illas, & iudicium datum est eis, &c. Et rursum idem Daniel, postquam Dan. 12.
dixerat, Antichristi regnum duraturum diebus mille, ducentis, nonaginta, subiungit: *Beatus, qui expectat, & peruenit vsque ad dies mille, trecentos, & triginta quinque*; id est, vsque ad dies XLV. post mortem Antichristi: tunc enim Dominus veniet ad iudicium, & coronas iustitiæ victoribus reddet, vt exponunt Hieronymus & Theodoretus *in comment. huius loci.*

Deinde; Idem colligitur ex eo: *Prædi-* Matt 24
cabitur hoc Euangelium regni in vniuerso mundo, in testimonium omnibus gentibus; & tunc erit consummatio. Et infrà: *Statim autem post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum: & tunc apparebit signum filij hominis,* &c. Et ex eo: *Tunc reuela-* 2.Thes. 2
bitur ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui, &c. Vbi Apostolus docet fere immediatè post Antichristum, venturũ Christum, quia nimirũ intercedet breuissimũ tẽpus: & doli, & fraudes Antichristi, quæ destrui cœptę erãt per Eliam & Henoch, destruẽtur penitus per IesuChristi aduentũ, & horribilia signa præcedẽtia.

Deniqeu; Idem habetur ex eo: *Filioli,* 1. Ioan. 2

nouißima

nouißima hora est, & sicut audistis, quia Antichristus venit, & nunc Antichristi multi facti sunt. Vnde scimus, quia nouißima hora est. Vbi Ioannes dicit, hoc tempus à Christo vsque ad finem mundi esse nouissimã horam, siue vltimam ætatem, vt Augustinus exponit. Et probat pulcherrimè ex hoc principio, quia scimus, Antichristũ venturum in fine mundi: & iam videmus multos nunc adesse eius præcursores, siue minores Antichristos. Det nobis Deus vsque ad finem constantes permanere, vt cum ipso tandem regnare valeamus. Amen.

IN FESTO
SANCTORVM
PHILIPPI ET IACOBI.

Exordium:

Exod. 15. Num. 33 FIlij Israel *profecti de Mara venerunt in Elim, vbi erant duodecim fontes aquarum, & palmæ septuaginta: ibiq; castrametati sunt.*

Moraliter:

Mara, id est, amara, denotat infidelitatem, & statum peccati. Elim, id est, inuocatio Dei, fidem significat, & statum gratiæ,

gratiæ, in quibus Deum, & Saluatorem nostrum Christum inuocamus, & credimus. Dum ergo ab infidelitate ad fidem, aut à peccato ad virtutem conuertũtur homines, inueniunt 12. fontes, scilicet Apostolos effundentes aquas dulcedinis, doctrinæ & charitatis, quibus mundus totus irrigatur. O quàm mirabiles illi fluuios nobis effuderũt, non terram irrigãtes, sed animas hominum ad producenda virtutum germina suscitantes! 70. autem palmæ designant 72. discipulos, *quos Dominus designauit, & misit binos ante* Luc. 10.
faciem suam, in omnem ciuitatem, & locum, quò erat ipse venturus. Illi nobis vmbram adferunt, & prædicatione sua ab æstu tentationum defendunt.

Euangelium:

Non turbetur cor vestrum. Creditis in Deum, Ioan. 14.
& in me credite: in domo Patris mei mansiones multæ sunt.

Thema:

In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Ibid.

Quorum occasione verborum opportunum erit demonstrare, non esse omnes iustos inter se pares.

Conueniunt autem Lutherani in eo, vt dicant, omnes iustos æqualiter esse iustos, ita vt neque vnus sit iustior alio, neque

neque idem homo in iuſtitia creſcat. Similem errorem docuit olim Iouinianus teſte S. Hieronymo *in l. 2. aduerſus Iouinianum*, quãuis non ex fundamento eodem.

Iouinianus enim docebat, virtutes eſſe pares, & peccata etiam paria, iuxta antiquam ſententiam Stoicorum. Lutherani verò non dicunt (quòd ſciam) virtutes eſſe pares, aut peccata paria; neque negant, poſſe hominẽ creſcere in fide, ſpe, & charitate, aliiſque virtutibus; neque dicunt, non eſſe vnum alio maiorem, quod attinet ad eiuſmodi virtutes: ſed affirmãt, per has virtutes neminem iuſtificari; ac per hoc creſcere in fide, ſpe, & charitate, non eſſe creſcere in iuſtitia; & ex eo, quòd alius alio fide, & charitate ſit maior, non effici, vt vnus ſit alio iuſtior: quandoquidẽ vna & eadem Chriſti iuſtitia fide apprehenſa, atque à Deo imputata, omnes iuſtificari docent.

Quòd attinet ad Iouinianũ, euidenter refellitur error ipſius his teſtimoniis.
Iob 1. *Nunquid conſideraſti ſeruum meum Iob, quòd non*
1. Reg. 9. *ſit ei ſimilis in terra?* Et: *Non erat vir de filiis*
Eccli. 44. *Iſrael melior illo.* Et: *Non eſt inuentus ſimilis illi, qui conſeruaret legem excelſi*; de Abraham di-
Pſal. 83. citur. Et: *Beatus vir, cuius eſt auxilium abs te, aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lacrymarum, in loco, quem poſuit. Etenim benedictionem*

dabit

dabit legiſlator, ibunt de virtute in virtutem, &c. Quem locum tractans S. Gregorius *homil.* 15. *in Ezech.* Non mirum, inquit, ſi de virtute in virtutem gradus ſunt, quando ipſa vnaquæque virtus quaſi quibuſdam gradibus augetur, & ſic per incrementa meritorum ad ſumma producitur. Apo- Luc. 17.
ſtoli etiam petunt ſibi augeri fidem. Ex quo loco ducit argumentum S. Hieronymus, *l.* 2. *in Iouinianum*: Quare, inquit, dicunt Apoſtoli: *Adauge nobis fidem*, ſi omnium vna menſura eſt? Item: *Non inueni* Matth. 8.
tantam fidem in Iſrael. Et: *Non ſurrexit maior* Matt. 11.
Ioanne Baptiſta. Et: *Remittuntur ei peccata* Luc. 7.
multa, quoniam dilexit multum.

Huc pertinent variæ ſimilitudines. Comparatur enim Eccleſia terræ, quæ Matt. 13.
pro varia diſpoſitione alicubi reddit fructum tricenum, alicubi ſexagenum, alicubi centenum.

Comparatur etiam corpori humano, Rom. 12.
in quo ſunt varia membra, alia ſubli- 1. Cor. 12.
miora, alia inferiora; alia nobiliora, alia viliora.

Dicuntur in domo Dei eſſe vaſa au- 2. Tim. 2.
rea, & argentea, lignea, & fictilia. Et ſine dubio præſtantiora ſunt aurea, quàm argentea; & argentea, quàm lignea, & fictilia.

Denique; Idem probant omnia teſti-

monia, quæ docent, præmia in cælo non
1. Cor. 15 esse paria. Vt: *Alia claritas Solis, alia claritas Lunæ, alia claritas stellarum; & stella differt à*
Ioan. 14. *stella in claritate.* Et hoc loco: *In domo Patris mei mansiones multæ sunt.*

Matt. 20. Neque his repugnat, quòd dari videtur idem præmium omnibus operariis, videlicet denarius diurnus. Nam denarius ille significat æqualitatem æternitatis, non gloriæ, & excellentiæ. Itaque datur omnibus idem denarius, quoniam sancti omnes sine fine regnabũt, quamuis non omnes eâdem eminẽtiâ regnabunt. Quemadmodum commune est stellis omnibus, perpetuo fulgere in cælo, tametsi aliæ aliis clariùs micent. Atque hoc modo hunc locum exponunt sancti Patres.

At, inquies, si denarius diurnus non significat omninò par præmium: vnde murmurabant operarij, qui plus laborauerant, quòd eandem mercedem acciperent cum iis, qui minùs laborauerãt?

Introducitur murmur illud in parabola, non quòd in cælo vllum futurum sit murmur, sed vt ostendatur nullam esse in Deo iniquitatem, si cum aliis liberalior, quàm cum aliis esse velit.

Huius rei figura est: Cùm fratres Ioseph in domo eius mẽsæ accumberent, *sederunt*

ſederunt coram eo, primogenitus iuxta primogenita ſua, & minimus iuxta ætatem ſuam. Et mirabantur nimis, ſumptis partibus, quas ab eo acceperant, maiorq; pars venit ad Beniamin, ita vt quinque partibus excederet. Biberuntq;, & inebriati ſunt. Eadem menſa ſignificat æqualitatem æternitatis: diuerſa loca diuerſitatem gloriæ. Et ſicut Ioſeph ſine aliorum iniuria maiorē partem miſit Beniamin: ita Deus non facit iniuriam ei, cui debitam mercedem reddidit, ſi parem, vel maiorem alteri ex liberalitate donauerit. Tunc mirabimur, bibemus, & inebriabimur. Mirabimur diuinam præſentiam: audiemus nobis loquentem Dominum: *Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſsimi.* Gen. 43. Cant. 5.

Nunc aduerſus Lutheranos primò pugnat illud: *Iuſtorum ſemita, quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit vſque ad perfectum diem.* Hîc enim deſcribitur iuſtitiæ ipſius progreſſus per ſimilitudinem lucis, quæ ab aurora progreditur ad meridiem. Sicut enim vera lux eſt, quæ fulget in aurora, & augetur ſemper, & creſcit vſque ad perfectionem meridianam: ſic etiam vera iuſtitia eſt in hominibus iuſtificatis, & ea tamen ſemper magis, ac magis augetur; donec ad perfectionem beatorum in cæleſti fælicitate pertingat. Prou. 4.

2.Cor.9. Secundò, illud: *Augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ.* Quomodo enim Deus augebit incrementa frugum iustitiæ nostræ, si nulla est in nobis iustitia, nisi Christi, quæ augeri non potest?

Apoc.vl. Tertiò, illud: *Qui iustus est, iustificetur adhuc; &, qui sanctus est, sanctificetur adhuc; & qui in sordibus est, sordescat adhuc.* Quis autem dubitat, eos, qui in sordibus sunt, verè posse adhuc sordescere, & vnum esse sordidiorem alio? cur igitur non concedũt, posse etiam iustos effici iustiores, & vnum alio in iustitia esse maiorem.

Quartò, pugnant aduersus eos omnia loca, in quibus dicitur charitas augeri,
Luc. 7. & in vno maior esse, quàm in alio. *Remittuntur ei peccata multa; quoniã dilexit multum.* Et: *Cui minus dimittitur, minus diligit.* Item:
Ioan. 15. *Maiorem hâc dilectionem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis.* Et: *Diligis me plus*
Ioan. 21. *his?* Item: *Perfecta charitas foras mittit timo-*
1. Ioã 4. *rem.* Et: *Qui timet, non est perfectus in charitate.* Nam secundùm Scripturã iustitia nihil aliud est, quàm charitas. Nam Apostolus Ioannes pro eodem accipit, iustum esse,
1. Ioã. 3. & diligere. *In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli. Omnis, qui non est iustus, non est ex Deo, & qui non diligit fratrem suum: quoniam hæc est annunciatio, quam audistis ab initio, vt diligatis alterutrum.* Et ibidem: *Qui non diligit, manet*

in

in morte. Et: *Translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres*. Item; Apostolus Paulus, cùm ait: *Regnum Dei est iustitia, pax & gaudium in Spiritu sancto*, per *iustitiam* intelligit charitatem, cuius proprij sunt effectus, Pax, gaudium, iuxta illud: *Fructus autem Spiritus sunt, charitas, gaudium, pax*. Et Dominus, cùm nos admonet: *Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum*; præcipuè loquitur de charitate. Scribarum enim & Pharisæorum iustitia erat, diligere amicos, & odio prosequi inimicos: iubet autem Christus, vt diligamus etiã inimicos, & sic iustitia nostra abundet plusquam Scribarũ & Pharisęorum.

Rom. 14
Gal 5.
Matth. 5.

Quintò, pugnant contra eos omnia loca, quæ docent, in cælo varietatẽ esse præmiorum, & coronarum, suprà allata. Nam præmia regni cęlorum propriè iustis parata sunt: *Ibunt iusti in vitam æternam*. Et Apostolus vocat beatitudinẽ *brauium supernæ vocationis*. Et apertiùs vocat *coronam iustitiæ, quam reddet iustus Iudex*. Quare, si diuersitas est in cælo præmiorum, sine dubio est diuersitas in terra meritorum: & si varia est corona iustitiæ, varia quoque est ipsa iustitia.

Matt. 25.
Philip 3.
2. Tim. 4.

Morale.

Ioan. 14. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt.*

DE priuilegiis sancti Philippi nunc agendum erit: de S. Iacobo in aliud tempus reseruabimus.

Primum Philippi priuilegium est, quòd inter primos à Domino vocatus fuerit: primus namque fuit Andreas, secundus Petrus, tertius Philippus. *In crastinum voluit exire in Galilæam, & inuenit Philippum. Et dicit ei Iesus: Sequere me.* Et statim secutus est eum. Vnde bene potuit dicere illud: *Dominus aperuit mihi aurem: ego autem non contradico, retrorsum non abij.* Sed nos (heu!) quoties à Deo per bonas vocamur inspirationes, non audimus. *Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias eius, nec reuersi sunt per semitas eius,*

Ioan. 1.

Isa. 50.

Iob 24.

Secundum priuilegium est, quòd primus annunciauerit Iesum. *Inuenit Philippus Nathanael, & dicit ei: Quem scripsit Moyses in lege, & Prophetæ, inuenimus Iesum filium Ioseph, à Nazareth. Et dixit ei Nathanael: A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus: Veni, & vide.* Ex quo docemur, quòd magna debeamus fiducia Philippum interpellare in cælis, qui charitate plenus dona

Ioan. 1.

dona gratiæ, & fidei alteri communicauit in terris.

Tertium priuilegium est, quòd procurator collegij Christi fuisse videatur. Nam *cùm subleuasset oculos Iesus, & vidisset,* Ioan. 6.
quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum: Vnde ememus panes, vt manducent hi? Hinc videtur fuisse dispensator Christi, *Quis, putas, est fidelis dispensator, & prudẽs, quem* Luc. 12.
constituit Dominus super familiam suam, vt det illis in tempore tritici mensuram? Si ergo volumus refici in cælis, ipsum honoremus in terris.

Quartum priuilegium est, quòd apud Christum Mediator fuit. *Erant autem qui-* Ioan. 12.
dam gentiles ex his, qui ascenderant, vt adorarent in die festo. Hi ergo accesserunt ad Philippum, qui erat à Bethsaida Galilææ, & rogabant eum, dicentes: Domine, volumus Iesum videre. Venit Philippus, & dicit Andreæ. Andreas rursus, & Philippus dixerunt Iesu. Si fuerit mediator in mundo, quid credendũ est fieri in cælo?

Quintum priuilegium est, quòd æternæ felicitatis summus fuerit æmulator. Nam cùm Apostoli ceteri visione filij Dei, & promissione Spiritus sancti essent cõtenti, Philippus ex charitatis seruore paternam visionem petere ausus est, dicens: *Domine, ostende nobis Patrem, &* Ioan. 14.
sufficit nobis. Facit enim charitatis diuinæ

consolatio in homine familiaritatis ausum: ausus gustum: gustus desiderium, & ita contemptum omnium aliorum.

Sextum priuilegium est, quòd familiaritate Christi multum fuerit clarus. Cuius signum vnum est, quod ceteris Apostolis non audētibus excellentissimum donū petere, ipse petiuit, scilicet gaudiū visionis paternę. Magnę in Ioanne familiaritatis fuit indiciū, quòd pro-
Ioan. 13. ditorem peteret: *Innuit ergo huic Simon Petrus, & dixit: Quis est, de quo loquitur?* quia ipse pētere non audebat. *Itaque cùm recubuisset ille supra pectus Iesu, dicit ei: Domine, quis est?* Sed adhuc maioris familiaritatis fuit aduentum eius, & finem mundi inuesti-
Matt. 24. gare. *Dic nobis, quando hæc erunt? Et quod signum aduentus tui, & consummationis sæculi?* Et quòd patrem sibi reuelari petierit, cùm
Exod. 33 Moysi hoc petenti responsum sit: *Non videbit me homo, & viuet.* Alterum signum, quòd Christus magna ei reuelauerit se-
Ioan. 14. creta, dicens: *Philippe, qui videt me, videt & Patrem.* Scilicet aut in via per fidem, aut in patria per claram visionem.

Septimum priuilegium est, quòd in martyrij gloria Christo fuerit similis. Nam cùm Hierapolim Phrygiæ venisset, pro Christi nomine cruci affixus, lapidibusque obrutus est, Kalendis Maij.

Gloria

Gloria magna est sequi Dominum. Nos etiam Eccli. 23.
vitia nostra crucifigamus, vt inter illos
simus, de quibus Apostolus: *Qui Christi* Gal. 5.
sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis, &
concupiscentiis.

IN INVENTIONE S. CRVCIS.

Exordium:

Videbam, & ecce arbor in medio terræ, & altitudo eius nimia. Magna arbor, & fortis: proceritas eius contingens cælum: aspectus illius erat vsque ad terminos vniuersæ terræ. Folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius: & esca vniuersorum in ea. Subter ea habitabant animalia, & bestiæ, & in ramis eius conuersabantur volucres cæli: & ex ea vescebatur omnis caro. Dan 4.

Moraliter:

Arbor hæc denotat crucem Christi. *In medio terræ:* fertur enim, quòd mons Caluariæ sub Æquinoctiali situs sit. *Cælum tãgit:* quia nulla est alia via ad cælum, nisi per crucem Christi. *Ad terminos terræ;* quia omnes ad se Christus vocat. *Fructus*

eius Christus est. *Volucres cæli* sunt beati. *Bestiæ* significant viatores, qui adhuc in terris degunt.

Euangelium:

Ioan. 3. *Erat homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum. Hic venit ad Iesum nocte, & dixit ei: Rabbi, scimus, quia à Deo venisti, magister.*

Thema:

Ibid. *Nisi quis renatus fuerit.*

Oportunũ erit probare, Baptismum esse necessarium ad salutem, in re, vel in voto, vt medium (nam quòd diuino Christi præcepto sit necessarius, nulla controuersia est) ita vt si quis non baptizetur, pereat, etiãsi fortè ob ignorantiã excusetur à præuaricatione præcepti. De hoc Concilium Trident. *sess.* 7. *can.* 2. dicit: *Si quis dixerit, Baptismum non esse necessarium ad salutem, anathema sit.*

Ioan. 3. Probatur ex Scriptura: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Quæ verba non sonant præceptum, sed medium, vt Augustinus demonstrat *l.* 1. *de peccatorum merito & remissione, c.* 30. vbi hunc locum accuratè expendit.

Patet etiam ex ratione, quæ redditur: *Quod*

Quod natum est ex carne, caro est. Et: *Oportet* Ibid.
vos nasci denuò. Indicat enim Dominus, homines nasci carnales, & peccatores, atque adeò seruos peccati; & proinde necessarium esse remedium contra hæc mala, quod remedium deinceps erit Baptismus. Idem apertissimè conuincitur Num. 21
ex figura ænei serpentis, quam ibidem Dominus ponit. Vult enim ita remedium esse contra mortem æternam, renasci per fidem, & Baptismum suum; vt olim fuit serpens æneus remedium vnicum contra morsum serpentiũ. Itaque illud: *Nisi quis renatus fuerit,* &c. simile est, Ioan. 3.
ac si quis diceret: Nisi comedas, non viues: vel, Nisi pharmacum sumas, non conualesces. Ista enim non tam præceptum, quàm medium denotãt. Sed quæstio est: Quando Baptismus cœperit esse necessarius ad salutem?

Pro qua sit dogma primum: *Baptismus ante passionem Domini institutus est.* Negari non potest, quin aliquem Baptismum Christus in vsu habuerit ante passionem: nam dicitur: *Post hæc venit Iesus, & di-* Ibid.
scipuli eius in terram Iudæam, & illic demorabatur cum eis, & baptizabat. Et: *Vt ergo cognouit* Ioan. 4.
Iesus, quia audierunt Pharisæi, quòd Iesus plures discipulos facit, & baptizat, quàm Ioãnes (quamquam Iesus nõ baptizaret, sed discipuli eius, &c.)

Sed

Sed dubium esse potest: An ille Baptismus fuerit Sacramētum illud, quod nunc habemus, de quo fit mētio Matth. vlt. an verò fuerit præparatio quædam ad Baptismi Sacramentum postea instituendum, vt erat Baptismus Ioannis?

Et quidem Chrysost. *homil. 28. in Ioan.* Theophylactus *in cap. 3. Ioannis*, apertè docent posteriorem partem. Probabilior tamen est prior pars, & est communis sententia Theologorum, cum Magistro *in 4. d. 3.*

Ioan. 3. Probatur primò, quia Christus dicitur baptizasse, cùm tamen non ipse baptizaret, sed discipuli eius. Ergo ille Baptismus erat propriè Baptismus Christi, vt distinguitur à Baptismo Ioannis: alioqui non ipse, sed Ioannes diceretur eos baptizasse, quos discipuli Christi baptizabant. Adde, quod dicitur de Christo in

Ioan. 1. præsenti: *Hic est, qui baptizat in Spiritu S.*

Act. 19. Probatur secundò, quia legimus rebaptizatos, quos baptizauit Ioannes. At nusquam legimus rebaptizatos, quos discipuli Christi ante passionem eius baptizauerant. Imò probabilissimū est (vt Aug. docet *ep. 108*) Apostolos non fuisse baptizatos, nisi ante Christi passionem.

Probatur tertiò, Patres docent, communi consensu, Christum, cùm baptizaretur

retur in Iordane, dediſſe aquis vim ſanctificandi: at certè non habuerunt aquæ vim ſanctificandi, niſi ab eo tempore, quo cœperunt eſſe materia Baptiſmi.

Dogma ſecundum: *Baptiſmus Chriſti inſtitutus eſt, quãdo Dominus ipſe in Iordane à Ioanne baptizatus eſt.* Nõ volumus dicere, Chriſtum in die ſui Baptiſmi verbis docuiſſe materiam & formam Baptiſmi; ſed tum primùm ſtatuiſſe, & decreuiſſe, quod poſtea declarauit Nicodemo, & alio tempore ſuis diſcipulis, vt aqua eſſet materia Baptiſmi, & forma eſſet inuocatio trium perſonarum diuinarum. Matth 3.

Determinauit enim aquas ad Baptiſmi materiam, cum eas tactu mundiſsimæ carnis ſuæ cõſecrare, & illuſtrare dignatus eſt. Et ſimul determinauit formam, cũ in eius baptiſmate tota Trinitas ſenſibiliter apparuit. Vbi etiam declaratus eſt effectus Baptiſmi à Chriſto inſtituti; nimirum quòd baptizatis aperiatur cælum, & à Patre in filios adoptantur, & à Spiritu S. replentur.

Dogma tertium: *Baptiſmus Chriſti nõ fuit neceſſarius neceſsitate medij, aut præcepti, ante Chriſti mortem.*

Probatur, quia vſque ad Chriſti mortem lex antiqua vim ſuã retinuit; vt patet, quia Chriſtus eam ſeruauit vſque ad mortem.

mortem. N[illegible]n pridie, quàm pateretur,
Matt. 23. seruauit cæremoniam Agni Paschalis: & monebat homines, vt seruarent, & facerent, quæ Scribæ & Pharisæi docebant ex cathedra Moysis. Quare illud Christi
Ioan. 3. verbum: *Nisi quis renatus fuerit,* &c. non significat, ab eo die, quo Dominus cum Nicodemo loquebatur, fuisse Baptismũ necessarium: sed significat, necessarium futurum fuisse in lege noua, postquam cessarent legales cæremoniæ. Similiter
Luc. 16. illud: *Lex & Prophetæ vsque ad Ioannem,* non significat, tunc legem cessasse, quoad vim, & obligationem; sed quoad prædicationem: Ioannes enim fuit vltimus Prophetarum. Vnde subiungitur: *Ex eo regnum Dei euangelizatur.*

Præterea; In morte Christi cessauit efficacia cæremoniarum, & totius legis veteris. Ergo cessauit etiam vis Circumcisionis. Ergo vsq; ad tempus illud vim habuit lex vetus. Porro in morte Christi cessasse vim legis, patet ex Euãgelio:
Matt. 27. Ioan. 19. *Scissum est velum.* Et: *Consummatum est.* Item,
Rom. 7. ex Apostolo: *Mortificati estis legi per corpus Christi.* Item; Omnes ferè cæremoniæ le-
Colos. 2. Heb. 10. gis erant figuræ Christi. Christus autem in sua morte compleuit opus redemptionis.

Dogma quartum: *Baptismus Christi cœpit esse*

esse necessarius necessitate medij, & præcepti, in die Pentecostes, vbi promulgatus fuit.

Nota, veterem legem simpliciter cessasse in morte Christi, quia tunc cessauit vniuersaliter ratio legis: tamen ob ignorantiam huius rei obligasse adhuc Iudæos vsque ad publicam promulgationem Euangelij: & contrà legem Euangelicam, & Sacramenta Christiana condita fuisse, & multùm profuisse ante Christi mortem; tamen non habuisse vim pręcepti, nisi post promulgationem solennem; vt Concilium Trident. dicit, *sess. 6. c. 4. de Baptismo.*

Et ratio est, quia promulgatio est de essentia legis, vt S. Thomas docet, 1. 2. *q. 90. art. 4.* Promulgatio autem solennis nouæ legis facta est in die Pentecostes.

Quod probatur primò, quia, vt diximus, lex vetus viguit vsque ad Christi mortem: ab eo autem tempore vsque ad Pentecosten, neque Christus, neque Apostoli publicè ad populũ locuti sunt.

Secundò, non debuit promulgari solenniter lex noua, nisi completis omnibus mysteriis redemptionis: mysteria autem completa sunt in ascensione Christi.

Tertiò, lex vetus solenniter promulgata fuit in monte Sina, die quinquagesimo

ſimo poſt Paſcha Iudæorum primum. Ergo lex noua promulgari debuit die quinquageſimo poſt primum Paſcha Chriſtianorũ. Fuiſſe autem illam legis promulgationem, figuram promulgationis Euangelij, docẽt Auguſt. *epiſt.*119. Leo *ſermone* 1.*de Pentecoſte*, & alij.

Act.1. Quartò, cõcioni primæ, quam habuit S. Petrus ipſo die Pentecoſtes conueniunt omnes conditiones promulgationis ſolennis. Nam habita eſt in vrbe regia Ieroſolymorum, pręſentibus omnibus hominibus omnium nationum, à ſummo præcone Euangelij, qui erat Apoſtolus Petrus: & in ea concione comprehenſa ſunt præcipua capita totius doctrinæ Euangelicæ. Denique; Continuò etiam cœpit vſus Sacramentorum.

DE CRVCE.

DE Cruce ſciendum, ex tribus lignis eam factam fuiſſe, quorum vnum erat longũ, cui corpus adhærebat: alterum tranſuerſum, ſuperpoſitum longo, cui manus affigebantur: tertium lignum erat infixum in longo ligno, vt in eo pedes crucifixi ſtarent, & affigi poſſent. Id teſtatur Irenæus, *l.*2.*c.*42. Habitus, inquit, id eſt, figura crucis fines, & ſummitates habet

habet quinque, duas in longitudinem, duas in latitudinem; vnam in medio, in qua quiescit, qui clauis affigitur. Idem habet Iustinus, *in Dialogo cum Tryphone vltra medium*. Vtrum autem lignum transuersum suprapositum esset ligno longo, ita vt non emineret lignum longum sursum versus, non est certum: nam Beda *in quæst. in Gen.* vbi de victoria Abrahæ loquitur, dicit, crucem similem fuisse litteræ Græcæ T. qualem etiam olim fuisse Hebraicum Thau, docet Hieronymus *in c. 9. Ezechielis*. At B. Augustinus *epist.* 120. *c.* 26. dicit, lignum longum eminuisse supra transuersum. Et hoc est probabilius: nam est conformius verbis Irenæi, & verbis Apostoli: *Vt possitis comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ sit latitudo & longitudo, sublimitas & profundum.* Sublimitas enim est pars ligni, vbi est titulus supra transuersum. Ephes. 3.

Modus crucifigendi communis non erat, vt multi putant, funibus alligando, sed clauis affigendo. Pictores vero solēt ferè solum Christum depingere clauis affixum; latrones autem, & S. Petrum, atque Andream funibus. Sed non ita est: omnes enim clauis figebantur; imò & omnes crucem suam ferebant, omnesque antea flagellis cædebantur. Adde,

quòdideo dubitabatur, quænam ex tribus repertis crucibus esse Dominica, quia omnes tres habebant similia foramina,& clauos.

De inuentione S. Crucis quatuor notanda sunt.

Primò, quòd non permiserit Deus lignum illud in mare mergi, vel flammis absumi. Quòd enim hostes Christianorum conati sint abolere crucem, eiúsque omnia vestigia, patet ex eo, quòd altissimè crucem sub terra absconderunt, & in loco crucis, Veneris simulachrum; in loco resurrectionis, Iouis; in loco natiuitatis, Adonidis posuerunt; vt refert B. Hieronymus *in epist. ad Paulinum, de institutione Monachi*. Cur, quæso, non cremarunt crucem, cùm vellent, & possent, nisi quia Deus abstulit illis mentem, vt ad solatium piorum lignum pretiosissimum seruaretur?

Notandum secundò, quòd Deus eo tempore crucem inueniri voluerit, quo tutò poterat coli, nimirum ad initium Imperij Constantini. Nam, si antea reserata fuisset, regnantibus persecutionibus, magis ludibrio, quàm honore excepta fuisset: si autem diu postea, fraudata fuisset S. Crux debito honore.

Notandum tertiò, quòd per euidentia mira-

miracula demonstratum sit, esse veram crucem, & proinde crucis inuentionem ac reuelationem illam esse à Deo. Nam, cùm tres cruces simul inuentę fuissent, nec posset planè crux Domini à crucibus latronum internosci, admotæ fuerunt omnes tres ad quandam mulierem in extremis agentem, &, cùm duæ priores nihil egissent, tertia admota mulieri mox illam reddidit sanitati. Scribit hoc Ruffinus *l.*10.*hist.c.*8. Socrates *l.*1.*cap.*13. Theodoretus *l.*1.*c.*18. Sozomenus *l.*2.*c.*1. & Nicephorus *l.*8.*c.*29. Eodem tempore etiam virũ mortuum excitauit, vt scribunt Paulinus *epist.*11.*ad Seuerum*, Seuerus *l.*2.*hist.sacræ*, & Sozomenus *l.*2.*c.*1.

Notandum quartò, quòd Helena non ex se incitata sit ad crucẽ Domini quærendam, sed diuinis admonita reuelationibus. Sic enim testatur Eusebius *in Chronico*, quod Hieronymus Latinum fecit. Et idem Ambrosius, Ruffinus, Paulinus, Sulpitius, & alij dicunt.

Morale.

Ita exaltari oportet filium hominis. Ioan 3.

FVit autem passus Christus in cruce. Primò, propter exemplum virtutis.

Gen, 30. Oues Iacob, dum varium virgarum colorem aſpiciunt, maculoſas, & vario reſperſas colore oues pariunt. Ita nos humilitatem in cruce Chriſti aſpiciamus, patientiam, charitatem, obedientiam; & illa imitemur.

Gen. 32. Iacob ait: *In baculo meo tranſiui Iordanem iſtum.* Si nihil, niſi baculum, in via habebat, profectò illum frequenter manibus agitabat. Ita nos oportet de cruce Domini frequenter cogitare, & cum Apo-

Gal 7. ſtolo dicere: *Mihi abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.*

Secundò, Chriſtus pependit in cruce, quia Eua in ligno peccauit: vnde ipſe in

Pſal. 64. ligno ſatisfecit. *Quæ non rapui, tunc exolue-*

Gen. 44 *bam.* Et ſicut Ioſeph ſcyphum in ſacco Beniamin ligari iuſsit, & ob hoc eum comprehendere voluit: ita Dominus Ieſus ob peccata noſtra comprehenſus fuit, & illa ad montem Caluariæ tulit.

Tertiò, ideo in excelſo ligno, & non ſub tecto paſſus eſt, vt ipſius aëris natura mundetur; ſed & ipſa terra ſimile beneficium ſentiat decurrentis de latere ſanguinis ſtillatione mundata. Hoc ite-

Num. 21 rum illa figura deſignat Euangelij: *Sicut*

Ioan. 3. *Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto: ita exaltari oportet Filium hominis, &c.*

Quartò,

Quartò, per hoc, quòd in altum moritur, aſcenſum nobis parat in cælum. *Ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum.* Vnde & Zachæus, dum in arborem ſycomorum aſcendit, Saluatorem mundi vidit, & ab eo vocatus fuit. Ioan. 12. Luc. 19.

Quintò, quia hoc competit vniuerſali ſaluationi totius mundi. Sicut Dauid, dum baculo ſuo Philiſtæum ſuperat, vniuerſum Iſrael à ſeruitute eius liberat: ita Chriſtus Dominus diabolum in cruce vicit, & ita ab eius ſeruitute nos omnes liberauit. 1. Reg. 17.

Eſther cum duabus famulabus ad Aſſuerũ intrat, & cùm vultum Regis terribilem aſpiceret, corruit, & laſſum ſuper ancillulam reclinauit caput: at ille feſtinus exiliuit de ſolio, dicens illi: *Quid habes, Eſther? Ego ſum frater tuus, noli metuere. Et tulit auream virgam, & poſuit ſuper collum eius, & oſculatus eſt eam.* Eſther humanum genus deſignat, quod innitebatur legi nouę, & ſequebatur illud vetus lex. Hoc, dum diuinę rigorem iuſtitiæ conſiderat, nimirum eſt, ſi non per humilitatem cadat. Sed Chriſtus Dominus, dum è cælo in terram exiliit, & carnem humanam aſſumẽdo frater noſter factus fuit; dum per pretioſum crucis lignum nos redemit, quid aliud, quàm oſculando Eſther 15

pacem composuit? Et ita vniuersum genus hominum redemit.

IN ASCENSIONE DOMINI.

Exordium:

LEgimus in historiis Romanorum, quòd Romulus, cùm concionẽ haberet ante vrbem apud Capræ paludem, repentè è conspectu ablatus sit. Discerptum aliqui à Senatu putant ob asperius ingenium: sed oborta tempestas, solísque defectio consecrationis speciem præbuere: cui mox Iulius Proculus fidem fecit, visum à se Romulum affirmans augustiore formâ, quàm fuisset: mandare præterea, vt se pro numine acciperent: Quirinum in cælis vocari placitum Diis: ita gentium imperio Roma potiretur.

Quantò magis nos Saluatorem nostrum Iesum colere debemus, qui ante vrbem Ierusalẽ, in monte Oliueti, dum disci-

discipulis suis loquitur, *videntibus illis ele-* Act. 1.
uatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum?

Euangelium:

Recumbentibus vndecim discipulis, apparuit Mar. 16.
illis Iesus, & exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, quia iis, qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt.

Thema:

Assumptus est in cælum. Ibid.

Occasione huius festi operæprecium erit errorem Lutheranorum refellere, qui Christum vbique esse docent.

Repugnat autem Vbiquitas ista primò expressis Scripturis, quæ dicunt Christum hominẽ ratione humanitatis alicubi non fuisse; & proinde non semper fuisse vbique.

Lazarus mortuus est, & gaudeo propter vos, vt Ioan. 11.
credatis, quoniam non eram ibi. Et: *Non est hîc,* Matt vlt.
sed surrexit. Mar. vlt.

Repugnat secundò, illis Scripturis, quæ dicunt, Deum esse vbique, vt hoc modo illũ discernant ab omnibus creaturis. *Cælum & terram ego impleo.* Et alibi: Iere 23.
Quò ibo à Spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? Psal 138.
Vnde Patres ex hoc Dei attributo probant, Spiritum sanctum esse verum Deum, non creaturam, quia scriptum

Sap 1. est: *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum.*

Repugnat tertiò Vbiquitas testimoniis, quibus Patres probant, in Christo duas esse naturas. Præcipuus enim locus
Ioan 3. est: *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis, qui est in cælo.* Ex quo loco plurimi Patrum deducunt, Christũ esse Deum & hominem, quia, quando erat corpore solùm in terra, dicebat tamen se esse in cælo, nimirum Deitate. At si vera sit Vbiquistarum sententia, hoc argumentum nihil concludit. Nam dicerent Eutychiani ab Vbiquistis edocti, etiam carne tunc fuisse Christum in cælo, in terra, & vbique.

Præterea; Probant Patres, Christum Deum esse & hominem, ex illis locis, vbi dicitur Christus iter fecisse, ac mutasse loca, nunc naui, nũc pedibus, nunc etiam asello, cùm tamen, vt Deus vbique esset, & moueri nõ posset. At secundũ Vbiquistas ista omnia nihil probant. Nam, si Christi caro vbique erat, certè non poterat moueri, nisi metaphoricè: sicut Deus dicitur aliquando descendere de cælo in terram, quia apparet hominibus, non vbi non erat, sed vbi non videbatur. Nam moueri propriè de loco in locum, est deserere vnum locum, & acquirere alium: qui autem est vbique,

que, nec poteſt deſerere vnum, nec alium acquirere.

Repugnat quartò Vbiquitas articulis Symboli.

Ac primò conceptioni Chriſti. Nam fides habet, in ſolius Mariæ vtero fuiſſe carnem Chriſti. At ſecundum Vbiquiſtas mox à conceptione fuit illa caro in vteris omnium mulierum; imò & virorum: & proinde illa laus eſt communis omnibus: *Beatus venter, qui te portauit.* Luc. 11.

Secundò Natiuitati Chriſti. Docet enim fides, Chriſti corpus poſt nonum menſem prodiiſſe ex vtero in lucem, & ſic verè eſſe natum. At ſecundum Vbiquiſtas ante nonum menſem, imò primo die conceptionis fuit extra vterum; & poſt decimum menſem adhuc erat in vtero, imò inde nunquam exiuit.

Tertiò morti Chriſti repugnat. Fides enim requirit, vt in morte Chriſti, corpus & anima ſeparata fuerint; & corpus quidem in ſepulchro fuerit, anima verò ad infernum deſcenderit. At ſecundum Vbiquiſtas, in ſepulchro etiam erat anima cum corpore, & in inferno erat caro cum anima.

Quartò reſurrectioni Chriſti. Tradit enim fides, corpus poſt tres dies rediiſſe à morte ad vitam, & exiiſſe de monu-

mento clauſo, & intraſſe ad diſcipulos ianuis clauſis, quæ notantur ab Euangeliſtis, tanquam miracula. At ſecundum Vbiquiſtas nũquam exiit de ſepulchro Chriſtus, nec intrauit ad diſcipulos ſuos; ſed manifeſtauit ſolùm ſe extra ſepulchrum, quamuis ibi manſerit inuiſibiliter; nec intrauit ianuis clauſis ad diſcipulos, ſed tantùm fecit ſe viſibilem in loco, vbi erat viſibiliter.

Quintò Aſcenſioni Chriſti. Habet enim fides, Chriſtum in cælum aſcendiſſe, & inde venturum ad iudicium. At ſecundum Vbiquiſtas nec aſcendit, nec deſcendit. Porrò Catholici credunt, Chriſtum in verum cælum corporeum aſcendiſſe, ſiue maneat intra ipſum cælum, ſiue maneat ſupra, & extra omnes cælos. Iſta enim non ſunt certa. Illud certum eſt, Chriſti corpus nunc eſſe viſibile, & palpabile, & tantum ſpacium occupare, quanta eſt moles corporis, & eſſe in cælo iſto corporeo, ſiue ſit intus, ſiue ſuprà.

Probatur primò, quia Chriſtus ad illud cælum aſcendit, vbi eſt ſedes Dei.
Pſal. 113. Illud autem cælum corporeum eſt. *Cælum cæli Domino: terrã autem dedit filiis hominum.* Vbi, cùm opponatur cælum terræ, & terra propriè accipiatur corporea

ista, quam calcamus, certè & cęlum proprie accipi debet. *Cælum mihi sedes est: terra autem scabellum pedum meorum.* Et: *Nolite iurare per cælum, quia thronus Dei est, neque per terram, quia scabellum est pedum eius.* Et: *Pater noster, qui es in cælis.* Et infrà: *Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra.* Vides, vbicunque dicitur cælum sedes Dei, semper opponi terræ, quam nos inhabitamus. Quæ antithesis apertissime docet, cælũ illud corporeum, quod supra nos cernimus, sedem esse Dei, & proinde ad hoc cęlum Christum ascendisse.

Isa 66. Matth. 5. Matth. 6.

Probatur secundò ex historia ascensionis, quæ ita describitur in Scriptura, vt nõ possit vllo modo per tropos euerti, nisi quis impudens planè esse velit. *Videntibus illis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum.* Huc vsque non est locus tropis. Nam Apostoli viderunt eum euntem vsque ad nubes: quę autem videntur, corporea sunt, nisi fortè præstigiatorem faciant Christum. Quòd autem terminus, ac finis illius veri motus non esset nubes, patet: *Et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cælum.* Christum autem vere peruenisse eò, quò ibat, testatur Marcus: *Et Dominus quidem Iesus, postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei.* Itaque narrant

Act. 1. Luc. 24. Mar. 16.

rant Euangelistæ initium, progressum, & finem ascensionis. Initium autem fuit verum, & propriũ, non metaphoricum, non phantasticum. Igitur & progressus, & finis vera, & propria fuerunt. Verè igitur, ac propriè Christus ascendit in cælum.

Probatur tertiò ex descensu de cælo ad iudicium. Nam de eo cælo descendet
Act. 1. ad iudicium, ad quod ascendit. *Ita veniet,*
Matt. 24. *sicut vidistis eum euntem in cælum.* Et: *Tunc ap-*
1. Thes. 4 *parebit signum filij hominis in cælo.* Et: *Ipse Dominus in iussu, & in voce Archangeli, & in tuba*
2. Thes. 1 *Dei descendet de cælo.* Et: *In reuelatione Domini Iesu de cælo.* At certum est, Dominum non descẽsurum de cælo metaphorice, ita vt descendere de cælo sit relinquere gloriam, regnum, & maiestatem; quin potiùs tunc maxime apparebit in potestate magna, & maiestate. Igitur cælum, vnde descendet, non est regnum, & maiestas, sed locus quidam.

Probatur quartò ex loco Sanctorum. Nam ibi est homo Christus, vbi sunt, &
Ioan. 14. erunt sancti homines. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Si quò minùs, dixissem vobis, quia vado parare vobis locum. Et, si abiero, & præparauero vobis locum, iterum veniam, & accipiam vos ad meipsum, vt, vbi ego sum, & vos sitis.* At Sancti non erunt vbique, sed in certo loco,

loco, & si in certo loco certè in nobilissimo, id est, in cælo. Ergo & Christus homo in eo loco est, & erit.

Repugnat quintò Vbiquitas cum ipso Sacramento Eucharistiæ. Nam si caro Christi est vbique, non egemus Eucharistia, & frustra imus ad templa, frustra recitamus verba cœnæ, frustra paramur ad illam cœnam, cùm domi habeamus in pane, & vino, & aliis omnibus cibis corpus Christi.

Morale.

Assumptus in cælum. Mar. vlt.

CHristus ex monte Oliueti ascendit in cælum. Multi cum illo in cælum vellent ascendere; sed alios cum ipso montes nolunt subire.

Primus mons, quem priùs ascendere oportet, est ille, de quo scriptum est: *Assumit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem,* Matt. 17.
fratrem eius, & ducit illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos. Significat mons ille, propositum nos debere habere in omnibus actionibus gloriæ æternæ finem. Vnde Apostolus: *Sic currite,* 1. Cor. 9.
vt comprehendatis. Et: *Ego sic curro, non quasi in incertum.*

Secun-

Secundus mons eſt, de quo legimus:
Matth. 4. *Iterum aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum valdè, & oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum,* &c. Significat contemptum
1. Cor. 7. temporalium, iuxta illud: *Tempus breue eſt: reliquum eſt, vt, qui habent vxores, tanquam non habentes ſint: & qui flent, tanquam non flentes: & qui gaudent, tanquam non gaudentes: & qui emunt, tanquam non poßidentes: & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur: præterit enim figura huius mundi.*

Matth. 5. Tertius mons eſt: *Videns Ieſus turbas, aſcendit in montem, & cùm ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, & aperiens os ſuum, docebat eos.* Significat doctrinam vitæ, ad quam
Prou. 1. nos adhortatur Sapiens: *Audi, fili mi, diſciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ, vt addatur gratia capiti tuo, & torques collo*
Prou. 4. *tuo.* Et alibi: *Fili mi, ne obliuiſcaris legis meæ, & præcepta mea cor tuum cuſtodiat: longitudinem enim dierum, & annos vitæ, & pacem apponent tibi.*

Matt. 14. Quartus mons eſt: *Dimißâ turbâ aſcendit in montem ſolus orare.* Significat intentio-
Matth. 6. nem rectam in operibus bonis. *Cùm oratis, non eritis, ſicut hypocritæ, qui amant in ſynagogis, & in angulis platearum ſtantes orare, vt videantur ab hominibus: amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.*

Matt. 15. Quintus mons eſt: *Aſcendens in montem, ſedebat*

sedebat ibi. Tunc curauit cæcos, mutos, claudos, debiles, & alios multos: & quatuor millia septem panibus nutriuit. Significat opera misericordiæ. Ibi Christus dixit: *Misereor turbæ, quia iam triduo sustinent me, &c.* Et pauperum nullus nostrûm miseretur. Quò ditiores homines sunt, eò auariores.

Sextus mons est: *Et baiulans sibi crucem, exiuit in eum, qui dicitur Caluariæ, locum.* Significat patientiam. *Qui non baiulat crucẽ suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus.* Ioan. 19. Luc. 14.

Septimus mons est, ex quo ascendit Dominus: *Vndecim autem discipuli abierunt in Galilæam, in montem, vbi constituit illis Iesus.* Qualis ille mons fuerit, Lucas indicat: *Tunc reuersi sunt Ierosolymam, à monte, qui vocatur Oliueti, qui est iuxta Ierusalem, Sabbathi habens iter.* Si quis ergo ex hoc monte ascendere cum Domino desiderat, alios priùs necesse est, montes cum eo conscendat. Vnde matri petenti: *Dic, vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram, in regno tuo:* respondit Dominus: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* quasi dicat: Priùs laborandum erit in patientia, antequam sedendum in gloria. Matt. 28. Act. 1. Matt. 20.

IN FESTO S. BERNARDINI

Ordinis Minorum.

Exordium:

Num. 4. OLim tres familiæ Leuitarũ ad cultum Sanctuarij erant deputatæ, Gersonitæ, Meraritæ, Caathitæ. Quæ significant tria hominum genera, quæ ad colendum Deum in Christiana religione deputata sunt. Gersonitæ in profectione castrorum portabant cortinas, & tectum tabernaculi, & vela, & quæque tactu mollia: & in erectione castrorum ad occidentem, post tabernaculum castrametabantur. Hi sunt molles Christiani, qui non nisi leuia pœnitentię opera agunt, & proinde in humiliori gloriæ splendore locabuntur. Meraritæ portabant tabulas tabernaculi, & columnas, & vectes, & illa maximè, quæ dura erant, & media inter cortinas, & Sanctuarium: & in erectione tabernaculi ad Aquilonem castrametabantur. Hi sunt Christiani aliquantò perfectiores, qui multa bona opera faciunt; ad perfectionem tamen

tamen religiosorum non pertingunt. Caathitæ portabãt ipsum Sanctuarium, id est, arcam, & altare, & mensam propositionis cum vasis suis; inuoluta tamen, & cooperta: & in erectione tabernaculi castramẽtabantur ad Meridiem. Hi Religiosos significant, qui dura pœnitentiæ onera ferẽtes, ceteris altiorem in cælis gloriam consequentur. Talis etiã fuit S. Bernardinus. Prioribus duabus familiis iussit Dominus dari plaustra: hi verò, qui seruiunt in tabernaculo, onera propriis portabant humeris: quia sæculares à bonis tẽporalibus subsidium habent; Religiosi verò his destituti, tantò grauiùs in via Domini laborant, quantò magis à temporalibus se rebus elongant.

Euangelium:

Dixit Simon Petrus ad Iesum: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Quid ergo erit nobis? Matt. 19.

Thema:

Secuti sumus te.

Antequam ad vitam S. Bernardini accedamus, videndum erit, quid sit Religio.

Religio est status hominum ad perfectionem Christianam per paupertatis, continentiæ, & obe-

dientia vota tendentium. Sunt autem quædam notanda.

Primum eſt, verã perfectionẽ in charitate conſiſtere. Perfectio enim vniuſcuiuſque rei in eo poſita eſt, vt ſuo fini vltimo quàm arctiſſimè cõiungatur. Finis verò hominis Deus eſt. Charitas autem maximè vnit hominem cum Deo,
1. Ioan. 4 iuxta illud: *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Et: *Charitas eſt vinculum perfectionis*: id eſt, vinculum, quod ligans hominem cum Deo, hominem reddit perfectum. Vel (vt Chryſoſtomus exponit) vinculum, quod ligans, & continens in homine omnes virtutes, hominem reddit perfectum. Vt enim ſpiritus humanus ligat, & continet omnes humores, & partes alioqui dilapſuras: ita Spiritus ſanctus inhabitãs corda noſtra per charitatem, continet omnes virtutes alioqui dilapſuras. Quod Apoſtolus oſtendit, dicens: *Charitas patiens eſt, benigna eſt, &* quæ ſequuntur. Itaque Irenæus *l. 5. c. 6.* exponens illud Apoſtoli: *Vt integer ſpiritus veſter, & anima, & corpus conſeruetur,* dicit, hominem perfectum tribus conſtare, corpore, anima, & Spiritu ſancto inhabitante per charitatem. Vt enim, ſi deſit ei corpus, vel anima, erit imperfectus in genere naturæ: ita, ſi deſit charitas, erit imper-

[Margin notes: Coloſ. 3. — 1. Cor. 13. — 1. Theſs. vlt.]

imperfectus in genere moris. Et eo modo hunc locum intelligunt ferè omnes Græci.

Denique, quòd charitas sit Christiana perfectio, ex eo patet, quòd ad eam omnia referantur: *In his duobus præceptis vniuersa lex pendet, & Prophetæ.* Et: *Finis præcepti, charitas.* Matt. 22. 1. Tim. 1

Notandum secundò ex Diuo Thoma *opusc. de perfectione*, quatuor esse gradus charitatis, proinde etiam quatuor esse gradus perfectionis. Dicitur enim perfectum id, cui nihil deest in ordine ad aliquem finem. Quare non repugnat, aliquid esse perfectũ & imperfectum, si cõparetur ad diuersos gradus, seu fines. Gen. 2. Vnde *fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum, qui inde diuiditur in quatuor capita: Phison, Gehon, Tygrin, & Euphraten.*

Primus gradus est, diligere Deum, quantum est diligibilis, id est, infinito amore. Qui gradus soli Deo conuenit; & idcirco solus Deus in ordine ad istum gradum est perfectus. Angeli, & Sancti omnes imperfecti sunt: quanquam hæc imperfectio non est propriè dicenda priuatio, aut vitium, sed pura negatio.

Secundus est, diligere Deum, non quantum est diligibilis, sed quãtum potest creatura diligere: ita vt semper actu

de Deo cogitet, & ſine intermiſsione in eum per affectum feratur, & ne primos quidem motus cupiditatis ſentiat contra Deum. In hoc gradu verſantur beati, quorũ comparatione omnes alij ſunt imperfecti. Quare Apoſtolus, cùm dixiſ-
Philip. 3. ſet: *Quicunque perfecti ſumus, hoc ſentiamus*; idem ait: *Non quòd iam acceperim, aut iam perfectus ſim.*

Tertius gradus eſt, diligere Deũ, non quantùm eſt diligibilis, nec quantùm poteſt creatura quælibet abſolute diligere; ſed quantum poteſt creatura mortalis, quæ à ſe remouit omnia diuini amoris impedimenta, & totam ſe Dei obſequio conſecrauit. Qui in hoc gradu verſantur, imperfecti ſunt, reſpectu beatorum; ſed perfecti, reſpectu aliorũ hominum, etiam iuſtorum, & piorum.

Et hæc eſt perfectio, de qua loquuntur Theologi, cùm dicunt, ſtatũ Epiſcoporum eſſe ſtatum perfectionis adeptæ, & ſtatum religioſorum eſſe ſtatum perfectionis acquirendæ.

Quartus gradus eſt, diligere Deum, non quantũ eſt diligibilis, nec quantùm poteſt creatura vel abſolute, vel in hac vita diligere; ſed tamẽ ita, vt nihil æque, aut magis, quàm Deũ diligat, id eſt, nihil admittat contrarium diuinæ dilectioni.

Et

Et hic gradus præceptus est omnibus, & quandam habet perfectionem, licet respectu superiorum sit imperfectus. Vnde dicitur: *Qui seruat verbum eius, verè in hoc charitas Dei perfecta est.* Et tamen Dominus ei, qui dicebat, se omnia præcepta Domini seruasse ait: *Si vis perfectus esse, vade, vēde omnia,* &c. Loquitur enim Ioannes de isto quarto gradu: Dominus autem de tertio, de quo nos in definitione agimus. 1. Ioan. 2 Matt. 19.

Notandum tertiò, instrumenta aptissima, atq; vtilissima ad hanc perfectionem acquirendam, esse illas tres virtutes: paupertatem, continentiam, & obedientiam. Nam, vt quis perfectè Deum diligat, debet & se totum Deo tradere, & omnia impedimenta remouere. Vtrumque consequimur per has virtutes.

Tradimus enim nos Deo totos, quando tradimus animam, corpus, & res externas: nihil enim habemus aliud. Tradimus autē animam per obedientiam, corpus per continentiam, & res externas per paupertatem. Ita Gabaonitæ offerunt se Iosue, dicentes: *Serui tui sumus.* Iosu. 9. Item; Per has virtutes remouentur omnia impedimenta diuini amoris. *Radix* 1. Ioan. 2 enim *omnium malorum est cupiditas*: quemadmodum radix omnium bonorum est

charitas, vt Augustinus adiungit, *ser. 12. de verbis Domini*. Omnis autem mala cupiditas ad tria capita reuocatur, luxuriam, auaritiam, & superbiam. *Quidquid est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut est concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.* Hos tres impedimentorũ fontes obstruunt tres virtutes illæ: concupiscentiam carnis continentiam; concupiscentia oculorum paupertas; superbiam vitæ obedientia.

1. Ioan. 2

Notandum quartò, non sufficere ad religionem has tres virtutes, nisi etiam accedat votum, id est, sacra promissio Deo facta, qua quis obstringat se perpetuò ita victurum. Religio enim est status quidam: status autem significat immobilem rem, & perpetuam. Gedeon trecentos tantùm milites elegit cõtra Madianitas, qui aquas lambuerant, sicut solent canes lambere. Et illi *stantes* erant *singuli in loco suo per circuitũ castrorũ hostilium.* Ita Religiosi per humilitatẽ se prosternere debent, ad lambendas aquas diuinę gratiæ: & per vota emissa contra hostes suos pugnando stare. Gladij designant verbum Dei. Lagenæ cogitationẽ mortis. Lampades castitatem. Obedientes etiam erant Gedeoni: & pauperes, quia nihil aliud, quàm iam dicta, habebant.

Iud. 7.

Morale

Morale de S. Bernardino.

PVerulus nutrici dixit: *Demus pauperi, quod mihi in cœna præstaretur*; cùm panis deesset.

Cùm alij adolescentes minùs honesta inter se conferrent, & Bernardinum accedere viderent, à sermone diuertentes, dicebant: *En Bernardinus adest*.

Anno ætatis 17. se recepit in hospitale *de la Scala*, in sodalitate B. Mariæ. Et anno 1400. sæuiente illa generali, & terribili peste, duodecim Religiosos ad se vocat, & ægrotis in omnibus deuotè cum illis ministrabat: Deus tamen incolumem illum seruabat. Vnde Propheta: *Etsi ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es*. Psal 22.

Anno 1404. ætatis 22. in Ordine Diui Francisci receptus est. Et cùm vestiretur, Ioannes Tristorius, senex Ordinis Minorum, magna voce exclamauit: *Hodie miles strenuus datus est nobis, fructus vberrimos in horrea Domini congregaturus*.

Iuuenis, cum panem mendicaret, & à matrona ad turpia peteretur, nudã egregie flagello excepit. Laudabile sane fuit impudentem eius libidinẽ honesta vincere fraude. Sicut Athanasius Episco-

pus Alexandrinus, cum à muliercula accuſaretur, quòd ſtuprum illi intuliſſet, introduxit ſecum Timotheum Presbyterum: qui ſimulans ſe Athanaſium eſſe: *Egone*, inquit, *mulier apud te ſum diuerſatus? Egone te violaui?* Cui illa petulanter: *Tu mihi vim attuliſti*, idque iureiurando affirmans, iudicum fidem obteſtabatur, vt tantum flagitium vindicarent. Qua cognita fraude, reiecta eſt mulieris impudentia.

Bernardinus Sacerdos factus ignitas ad populum habebat conciones: & ideò ſolem manu geſtans pingi ſolet. Fabro etiam teſſerario ob conciones illius de inopia lucri conquerenti, circino circulum expreſsit, in eoq; Solem depinxit, & in medio Solis ſacroſanctum nomen Ieſu. Hanc effigiem iuſsit illum fabrum ſua arte imitari, ex qua pauper diues factus eſt. Romæ quoque de illo nomine ſublimiter concionatus, quidam hæreſin ei impingere conati ſunt. At poſtero die, in confirmationem concionis præcedentis, nomen Ieſu miro ſplendore coruſcans ſuper illum concionantem apparuit.

Vitia acriter perſtringebat, iuxta illud S. Franciſci 9. *cap. Regulæ: Annunciando eis vitia, & virtutes, pœnam, & gloriam cum breuitate*

uitate sermonis. Cúmque Principem Mediolanensem grauiter offendisset,& minas illius non curaret: ipse, vt insigni Bernardinum ignominiâ afficeret, misit illi poculum aureis nummis refertum. Illo autem recusante,iterum,atque iterum ad illum remisit. Tum Bernardinus virum nobilem munus adferentem se sequi iussit, & ad carcerē duxit, vbi magnam multitudinem obæratorum pecunia ista redemit. Duobus autē adhuc manentibus in carcere promisit se in illorum locum successurum. Quo cognito gratis redempti sunt.

Sicut Mitradates olim apud Romanos Cyzicum vrbē obsidebat. Sed fiduciam opidanis resistēdi nuncius fecit docens aduentare Lucullum: qui horribile dictu per medias hostium naues vtre suspensus, & pedibus iter adgubernans, videntibus procul, quasi marina pistrix, euaserat. Mox clade conuersa, cùm ex mora obsidentem Regem, & ex fame pestilentia vrgeret, recedentem Lucullus assequitur, adeoque cecidit, vt Granicus, & Asapus amnes cruenti redderentur. Rex callidus, Romanæque auaritiæ peritus, spargi à fugientibus sarcinas, & pecuniam iussit, quâ sequentes moraretur.

Cùm fama ſanctitatis eius longè lateque dimanaret, à tribus ciuitatibus Senenſi, Ferrarienſi, & Vrbinate, Epiſcopus electus eſt. Quin & Pontif. Eugenius IV. ſuis manibus mitram capiti eius impoſuit. Sed ille humiliter eum rogauit, ne vellet eum compedibus illis à ſalute proximi vincire.

Romam quandoque ad concionem iturus, in ipſo itinere claudum miſerabili voce opem eius implorantem vidit. Cui Bernardinus: *Credis*, inquit, *in Chriſti nomine me tibi ſanitatem reddere poſſe?* Illo reſpondente: *Credo vtique, poſſe me à Deo per preces tuas illam adipiſci.* Tum vir ſanctus porrectâ manu è terra illum ſubleuauit, prorſuſque incolumem à ſe dimiſit.

Poſt hæc in Apuliam iturus, in ipſo itinere morbo prægrauatus, Aquilam declinauit, vbi in quodam Ordinis ſui cœnobio lætus ex mortali corpore ad cælos migrauit, anno ætatis ſuæ 63. Corpus eius, cùm Fratres Senas deferre vellent, quamplurimi piis clamoribus totam ciuitatem repleuerunt: *Mortuus eſt vir ſanctus, Bernardinus.* Quidam autem ſurdus virtute aquæ, quâ corpus eius ablutum fuerat, auditum recepit. Duo etiam claudi ad funus illius ſanati ſunt, quorum alter Antonius de Bagno vocabatur.

tur. Det nobis Deus eius ſequi veſtigia, vt cum ipſo aliquando regnare poſsimus in patria. Amen.

IN FESTO PENTECOSTES.

Exordium:

DIxit Elias ad puerum ſuum: *Aſcende, & proſpice contra mare.* Cúmque ſeptima vice contemplatus eſſet, *Ecce nubecula parua, quaſi veſtigium hominis, aſcendebat de mari.* Et mox *cæli contenebrati ſunt, & nubes, & ventus, & facta eſt pluuia grandis.* 3. Reg. 18.

Moraliter:

Nubecula aſcendens de mari fuit humanitas Chriſti, quæ de pœnalitate fluctuum noſtræ iniquitatis aſcendit ad cælum: & poſtmodum in die Pentecoſtes facta eſt pluuia gratiarum in mundum, quâ priuatus extiterat per quinque millia annorum: & ita corda fidelium tali pluuiâ madefacta germinauerunt, veluti campi, fructus Deo gratos, quibus mediantibus ad patriam redituri ſumus.

Euange-

Euangelium:

Ioan. 14. *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.*

Thema:

Ibid. *Paraclitus autem Spiritus sanctus.*

Occasione festi huius probandũ est, Spiritum sanctum esse verum Deum: id quod aduersarij tametsi negant, tamen non magnopere de eo laborant. Ipsi enim contendunt pro excellẽtia Patris: sed si ea excellẽtia tolli debeat propter confessionem alicuius Personæ æqualis Patri, parum referre credunt, vtrum ea Persona sit vna, vel duæ. Itaque Valentinus Gentilis semper fere dicebat, de Spiritu sancto non esse quæstionem. Transyluani autem *l.2.c.5.* negant quidem Spiritum sanctum esse adorãdum, aut vocandum Deum, tamen non accurate id probant, nec refellunt cõtraria.

Prima itaque classis argumentorum ad probandam Spiritus sancti diuinitatem, ex Testamento veteri sumitur.

Hæc sunt verba nouissima, quæ dixit Dauid: *Spiritus Domini locutus est per me, & sermo eius per linguam meam. Dixit Deus Israel, qui mihi locutus est, fortis Israel, dominator hominum.* Vbi aperte vides, illum ipsum, qui dicitur Spiritus Domini, eundem dici Deum

2. Reg. 23.

Deum Israel: ex quo sequitur, vt sit Deus verus.

Secunda classis ex nouo Testamento, ex quo vnus etiam locus sufficiat: *Euntes baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Non enim Dominus copularet cum Patre, & Filio Spiritum S. si creatura esset. Deinde, vt S. Gregorius Nazian. ratiocinatur *oratione 5. de Theolog.* quomodo posset Spiritus sanctus per Baptismũ nos regenerare, & Deos quosdam facere, nisi ipse esset verus Deus? nam *gratiam & gloriam dabit Dominus.* Matt. vlt. Psal. 83.

Tertia classis ex vtroque simul Testamento clarissimum nobis testimonium prębet. Nam illũ ipsum, quem Isaias vocat Dominũ exercituũ, quémq; omnes fatentur esse Deum verũ, illum ipsum, inquã, Apostolus, dicit esse Spiritum S. *Dicit Dominus exercituum Isaiæ: Vade, & dic populo huic, audite audiẽtes, & nolite intelligere,* &c. Isa. 6. Et Apostol. *Bene Spir. S. locutus est per Isaiam dicens: Vade ad populũ istũ, & dic eis: Aure audietis, & non intelligetis,* &c. Præterea; Omnes Prophetæ, cũ sermones suos ad populũ explicarẽt, nonne identidẽ repetebant: *Hæc dicit Dominus Deus?* At: *Spiritu S. inspirati, locuti sunt sancti Dei homines.* Igitur ille Dominus Deus erat Spiritus sanctus. Quare Zachar. ait: *Benedictus Dominus Deus Israel.* Act. vlt. 2. Pet. 1. Luc. 1.

Et mox: *Sicut locutus est per os Sanctorum, qui à sæculo sunt, Prophetarum eius.* Quibus verbis non potuit clariùs Zacharias exprimere, Spiritum ſanctum eſſe ipſum Dominum Deum Iſrael: quibus vocibus verum Deum ſignificari, aduerſarij paſsim teſtantur.

Quarta claſsis ex nominibus eſt: ex qua ſumuntur tria argumenta.

Primum negatiuum, quia nuſquam in Scriptura Spiritus ſanctus dicitur creatura, aut factus; cùm tamen multis in locis enumerentur præcipuæ creatu-
Dan.3. ræ: vt in cantico puerorum: & in isto
Pſal.148. Pſalmo: *Laudate Dominum de cælis*, &c. Vbi excitantur omnes creaturæ ad laudem Dei, & nominatim Angeli, cæli, aquæ, homines, beſtiæ, &c. Spiritus verò ſancti nulla mentio fit. Enumerantur etiam
Coloſ.1. nobiliſsimæ creaturæ ab Apoſtolo, *throni, dominationes, poteſtates, principatus.* & ab
1.Pet. 3. alio: *Profectus* eſt *in cælum* (Chriſtus) *ſubiectis ſibi Angelis, & poteſtatibus, & virtutibus.* Quibus locis debuiſſet omninò etiam Spiritus ſanctus nominari, ſi creatura eſſet, & ipſo Filio Dei minor, vt aduerſarij docent.

Alterum argumentum ſumitur ab ipſo nomine Dei: nam ſolus Deus verus in Script. dicitur abſolutè Deus. At Spiritus

ritus ſanct. vocatur abſolutè Deus: *Anania, cur tentauit Satanas cor tuum mentiri te Spiritui ſancto? Non es mentitus hominibus, ſed Deo.* Ecce expreſſum nomen Dei tributum Spiritui ſancto contra mendacium Tranſyluanorum *l.2.c.5.* vbi dicunt nuſquam expreſsè vocari Deum Spiritum ſanctum. Act. 5.

Tertia ex cõfeſſione aduerſariorum: nam Ariani eraſerant ex ſuis codicibus illa verba: *Spiritus eſt Deus*; vt teſtatur Ambroſius *l.3. de Spiritu ſancto, c.*11. Ergo putauerunt Spiritum ſanctum in Scriptura Deum eſſe appellatũ. Si enim putabant, ſenſum eſſe: Deus eſt ſpiritualis naturæ: quare illa verba deleuerunt? Sed magis eis nocuit litura ſua, quàm littera Dei: ſiquidem verba illa Dei non neceſſariò de Spiritus ſancti perſona ſunt intelligenda: at litura illa clamat, hæreticos Arianos in reprobum ſenſum datos, in Spiritum ſanctum peccare, cùm malint Scripturas ſanctas delere, quàm errores ſuos deponere. Ioan. 4.

Quinta claſsis conſtat ex attributis. Nam ſolus Deus eſt immẽſus, & vbique. At de Spiritu ſancto legimus: *Quò ibo à Spiritu tuo?* Et: *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum.* Pſal. 138. Sap. 1.

Solus Deus eſt omnipotens. At de Spiritu

Sap.7. Spiritu ſancto legimus: *Omnem habens virtutem.*

Solus Deus cognoſcit ſeipſum perfe-
1.Cor 2. ctè. At de Spiritu ſancto legimus: *Nemo ſcit, quid ſit in Deo, niſi Spiritus Dei.* Et rurſum: *Spiritus ſcrutatur omnia, etiam profunda Dei.*

Solus Deus templum habet. At de
1.Cor.6. Spiritu ſancto legimus: *Membra veſtra templum ſunt Spiritus ſancti.* Et ita: *Portate, & glorificate Deum in corpore veſtro.*

Sexta claſsis ſumitur ex operibus. Nam primò ſolius Dei opus eſt creatio. Et tamen legis: *Spiritus Dei fecit me.* Et:
Iob 33. Pſal 32. *Verbo Domini cæli firmati ſunt, & Spiritu oris eius*
Pſal.103. *omnis virtus eorum.* Et: *Emitte Spiritum tuum, & creabuntur.*

Secundò, ſolius Dei eſt conſeruare:
Sap. 1. & tamen legis: *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum, & hoc* πνεῦμα, *quod continet omnia,* &c.

Tertiò, ſolius Dei eſt ſaluare, & iuſti-
1.Cor.6. ficare: & tamen legis: *Iuſtificati eſtis in nomine Domini Ieſu Chriſti, & in Spiritu Dei noſtri.*

Quartò, ſolius Dei eſt futura prędice-
2.Pet. 1. re, & ſcrutari corda. Et tamen legis: *Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines.*
Sap. 1. Et: *Renum illius teſtis eſt Deus, & cordis illius ſcrutator eſt verus, quoniam Spiritus Domini repleuit orbem terrarum, & hoc, quod continet omnia,*

omnia, scientiam habet vocis. id est, ideo Deus scrutatur corda, quia Spiritus eius est vbique, omnia penetrat, omnia nouit genera linguarum, etiam quæ in intimo corde sunt.

Quintò, solius Dei est miracula facere. At Christus ipse *in Spiritu Dei eiiciebat dæmonia.* Et Paulus auctorem facit doni linguarum, sanitatum, &c. Spiritum S. Et omnia miracula, quæ per Apostolos fiebant, vocat *Spiritus sancti distributiones.* Matt. 12. 1. Cor. 12. Heb. 2.

Sextò, solius Dei est, Ecclesiam regere absolutâ potestate. At Spiritus sanct. gubernat Ecclesiam, quæ est regnum Christi, planè vt Dominus absolutus, & non minùs, quàm Pater & Filius. Dixit Spiritus Petro: *Ecce viri tres quærunt te. Surge itaque, & descende, & vade cum eis nihil dubitans, quia ego misi eos.* Et: *Dixit Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos.* Et paulò pòst: *Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto abierunt Seleuciam*, &c. Et: *Visum est Spiritui sancto, & nobis, nihil vltra imponere vobis oneris*, &c. Et Saulus, & Timotheus *vetati sunt à Spiritu sancto loqui verbum in Asia.* Et Paulus ad maiores natu Ecclesiæ: *Attendite vobis, & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Et: *Omnia operatur vnus, atque idem Spiritus diuidens singulis, prout vult.* Act. 10. Act. 13. Act. 15. Act. 16. Act. 20. 1. Cor. 12.

Morale.

Ioan. 14. *Paraclitus autem Spiritus ſanctus.*

QVòd ſi Spiritum ſanctum Deum creditis, cur ergo eum triſtitia afficitis, reſiſtitis illi, contemnitis; imò occiditis?

Gen. 49. Dixit Iacob ad Ruben: *Ruben primogenitus meus: tu fortitudo mea, & principium doloris mei.* Quare, quæſo? *Quia aſcendiſti cubile patris tui, & maculaſti ſtratum eius.* Nimirum
Gen. 35. quando *dormiuit cum Bala, concubina patris ſui: quod illum minimè latuit.* Nos, quoties in peccata incidimus, toties creaturis Dei nimis adhæremus, & ita Spiritui ſancto dolori ſumus: & ideo nobis etiam dicet
Gen. 49. verba Iacob: *Non creſcas.*

Num. 22 Cùm Balaam proficiſceretur ad Balac, Regem Moab, ſtetit Angelus Domini in via contra eum, euaginato gladio, & ait: *Ego veni, vt aduerſarer tibi, quia peruerſa eſt via tua, mihiq; cõtraria.* Nos etiam, quando peccamus, in terrã Moab tendimus. Aduerſatur nobis ſæpe Spiritus ſanctus, & gladium minatur furoris ſui, & nos (eheu cæci!) non videmus. Aſina autem etiam percuſſa ter, tranſire nolebat, ſed Balaam Angelum non aduertebat. Ita

bruta animantia inſtinctu naturæ à Deo inditæ, non audent ſe opponere: ſed homo per peccata ſua Deum non timet offendere.

Achab, Rex Iſrael, cùm pepercisset Benadad, Regi Syriæ, occurrit ei in via Propheta, qui *aſperſione pulueris os, & oculos ſuos mutauerat*, & in parabola illum admonuit. *Sed reuerſus eſt Rex in domum ſuam audire contemnens, & furibundus venit in Samariam.* Quando peccata non delemus per pœnitentiam, quid aliud nos, quàm Regi Syriæ parcimus? Venit ad nos Spiritus ſanctus, & mutat aſperſione pulueris os, & oculos ſuos, quia mittit ad nos frequẽter cõcionatores pauperes, & mendicantes, qui nos admonent: nos autem contemnimus audire, & in domum reuertimur, quia monitiones eorum contemnimus, & ad deſideria noſtra, & peccata redimus. Quid dico, cõtemnimus? Sæpe etiam Spiritum ſanctum, quantùm in nobis eſt, occidimus. Noë, quando aperiens feneſtram arcæ, coruum dimiſit, egreſſus eſt coruus, ſed non reuerſus, quia in aqua ſubmerſus fuit. Nos etiam, quando peccato conſentimus, quaſi ad aquas feneſtram animæ aperimus: per illam Spiritus ſanctus dimittitur, & non reuertitur, ſed per peccata

3. Reg. 20.

Gen. 8.

noſtra (eheu!) à nobis alienatur. Si igitur Spiritum ſanctum Deum credimus, vt Deum eum honoremus, vt aliquando ab eo coronemur. Amen.

FERIA II.

PENTECOSTES.

Exordium:

Apoc. 22 *ET oſtendit mihi fluuium aquæ vitæ, & ſplendidum, tanquam cryſtallum, procedentem de ſede Dei, & Agni. In medio plateæ eius, & ex vtraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menſes ſingulos reddens fructum ſuum; & folia ligni ad ſanitatem Gentium.*

Moraliter:

Fluuius iſte denotat Spiritũ ſanctum, qui ſuo ſplendore viam pandit æternæ
Pſal. 15. vitæ, quæ priùs ignota erat: *Notas mihi feciſti vias vitæ.* Hic procedit à ſede Dei Patris pariter, & Agni: quia Spiritus ſanctus à Patre & Filio procedit. Fluit etiam in medio plateæ, quia per ſanctam Eccleſiam Catholicam decurrit in canalibus ſanctorum Doctorũ. Habet hoc flumen duo

duo latera, & in vtroque est lignum vitæ: quia Spiritus sanctus duas habet vitas, contemplatiuam & actiuam, & in vtraq; est spiritualis refectio animarum, & æterna retributio. Producit hoc lignum duodecim fructus, qui sunt duodecim fructus Spiritus sancti. Iste fluuius fœcunditate sua omnia implet; sua velocitate omnia subitò mutat; sua claritate omnia mundat, & clarificat.

Euangelium:

Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis, qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Ioan. 3.

Heri sextuplicia argumenta in medium adduximus, vt Spiritus sancti diuinitatem probaremus: vnum adhuc, aut alterum ponamus.

Thema:

Sic Deus dilexit mundum.

Septima itaque clafsis argumentorum constabit ex comparatione Spiritus sancti ad Christum. Nam, si probemus Spiritum sanctum maiorem esse Christo, quatenus Christus homo est, probatum quoque erit, Spiritum sanct. vnum esse Deum cum Patre: siquidem aduersarij nihil omninò esse volunt

 Christo,

Christo, quem nudum hominē faciunt, maius, præter Deum Patrem.

Esse igitur Spiritum sanctum, homine Christo maiorem, omnibus illis demonstratur argumentis, quibus aduersarij probant, Deum Patrem esse Christo maiorem.

Primò, maior est Pater homine Christo, quia eum misit: *Testimonium perhibet de* Ioan. 8. *me, qui misit me, Pater.* At eundem misit Spiritus sanctus: *Et nunc Dominus meus misit* Isa. 48. *me, & Spiritus eius.*

Secundò, Pater sanctificauit Filium: *Quem Pater sanctificauit, & misit in mundum.* Ioan. 10. Sanctificauit etiam Spiritu sanctus: *Spiritus Domini super me, eò quòd vnxerit me, euangelizare pauperibus misit me.* Isa. 51. Luc. 4.

Tertiò, Pater Filij incarnationē operatus est: *Misit Filium suum in similitudinem carnis peccati.* Rom. 8. Idem operatus est Spiritus sanctus: *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Matth. 1.

Quartò, in virtute Patris Filius faciebat miracula: *Pater in me manens ipse facit opera.* Ioan. 14. Et de Spiritu sancto dicit: *Si ego in Spiritu Dei eiicio dæmonia.* Matt. 12.

Quintò, Pater Filium obtulit ad mortem: *Sic Deus dilexit mundum, &c.* Ioan. 3. Et: *Proprio Filio suo non pepercit.* Rom. 8. Idem fecit Spiritus sanctus: *Per Spiritū sanctū obtulit semetipsum.* Heb. 9.

Sextò,

Sextò, Pater ſuſcitauit filium à mor- Act.2.
te. Idem Paulus dicit de Spiritu ſancto: *Spiritus eius, qui ſuſcitauit Ieſum à mortuis, habi-* Rom.8.
tat in nobis.

Septimò, grauius eſt peccare in Spiri- Matt.12.
tum ſanctum, quàm in Chriſtum hominem. Ex quo planè ſequitur, maiorem eſſe Spiritum ſanctum Chrſti humanitate: ac proinde eſſe Deum verum.

Octaua claſsis argumentorum ſumitur ex Patribus.

Nona conſtat ex miraculis. Vnum inſigne eſt apud Gregorium Turonẽſem *l.2. hiſt. Franc. c. 3.* Cùm in Africa Cirola, quidam Patriarcha Arianorum, Catholicos perſequeretur, & eodem tempore tres ſancti Epiſcopi, Eugenius, Vindemialis, & Longinus, qui præter ceteros ei reſiſtebãt, miraculis omnes coruſcarent, voluit etiam hæreticus miraculum facere. Itaque cuidam quinquaginta aureos numerauit, vt ſe cæcum fingeret: ſed dum tranſeunte per viam Cirolâ, ille cæcum ſe ſimulans Cirolæ auxilium poſtularet, acceſsit Cirola, & oculos eius tetigit, imperans, vt videret in ſignum veritatis, quam prædicabat: repentè verò tantus ardor oculos illius miſeri occupauit, vt coactus fuerit manibus eos comprimere, ne è fronte exſilirẽt: tum

verò detexit dolum, & fidem Catholicam alta voce confeſſus, à S. Eugenio ſigno crucis repentè curatus eſt.

Morale.

Ioan. 3. *Sic Deus dilexit mundum.*

IAm verò, vt virtutem Spiritus ſancti cognoſcamus, Samuelem loquentem audiamus ad Saul: *Inſiliet in te Spiritus Domini, & prophetabis cum eis, & mutaberis in virum alium.* Nos etiam, ſi Spiritum Domini in nos inſilire velimus, in virũ alium mutemur oportet. Qui auari, fiant liberales: qui ſuperbi, humiles: qui iracundi, manſueti: qui impudici, caſti: qui tepidi, feruentes.

1. Reg. 10.

Apoſtoli, quando Spiritum ſanctum acceperunt, quomodo in viros alios mutati! Antequam acceperant Spiritũ ſanctum, *Diſcipuli omnes relicto eo fugerunt*. At poſtquam illum acceperant, *ſtans Petrus cum vndecim, leuauit vocem ſuam, & locutus eſt eis.*

Matt. 26. Act. 2.

Luc. 24. Antea dicebatur illis: *Sedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto.* Sed poſtea *ibant gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati.*

Act. 5.

Antea *fores erant clausæ, vbi erant discipuli congregati, propter metum Iudæorum.* At postea: *Angelus Domini per noctem aperiens ianuas carceris, & educens eos, dixit: Ite, & stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ huius.* Ioan. 20. Act. 5.

Antea Petrus vnius vocem ancillulæ expauit, quæ dicebat: *Et tu cum Iesu Galilæo eras. At ille negauit coram omnibus, dicens: Nescio quid dicis.* At postea nec Principem Sacerdotum, nec concilium timuit, sed *Petrus, & Apostoli dixerunt: Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus.* Matt. 26. Act. 5.

Antea vnam tantùm linguam nouerant, adeò vt ideo proderetur Petrus, cui dicebant: *Verè tu ex illis es: nam & loquela tua manifestum te facit.* At postea *cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis.* Matt. 26. Act. 2.

Antea interrogabat des Iesus: *Quid in via tractabatis? At illi tacebant: siquidem in via inter se disputauerant, quis eorum esset maior.* At postea gaudebant, *quia digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.* Mar. 9. Act. 5.

Antea accesserunt ad Iesum discipuli eius, dicentes: *Edissere nobis parabolam zizaniorum.* Et alibi Petrus dixit ei: *Edissere nobis parabolam istam. At ille dixit: Adhuc & vos sine intellectu estis?* Sed postea per Spiritum sanctum illuminati sunt, adeò vt Scripturas ipsi tunc exponerent. Matt. 13. Matt. 15. Act. 2.

Antea non poterant eiicere dæmonium: *Obtuli eum discipulis tuis, & non potuerunt curare eum.* Sed postea *currebat multitudo vicinarum ciuitatum Ierusalem, afferentes ægros, & vexatos à spiritibus immundis, qui curabantur omnes.*

Matt. 17.
Act. 5.

Antea nõ nisi mollitiem quærebant, & mortem fugiebant, adeò vt, cùm Iesus passionis suæ mentionem faceret, *assumens eum Petrus, cœperit increpare illum, dicens: Absit à te, Domine: non erit tibi hoc.* Et: *Faciamus hîc tria tabernacula.* At postea omnes ferè pro nomine Iesu sanguinem suum fuderunt, omnes pro Christi nomine mortui sunt.

Matt. 16.
Matt. 17.

Si ita per Spiritum sanctum Apostoli mutati fuerint, æquum est, nos etiã mutari. *Iacob conuocatâ omni domo suâ, ait: Abiicite Deos alienos, qui in medio vestri sunt, & mundamini, ac mutate vestimenta vestra.* Nos etiam Deos alienos abiicere debemus, id est, terrenorum affectum relinquere; mundari à peccatis; & vestimenta, id est, opera externa in meliora mutare; & tunc in Bethel poterimus ascendere, id est, Spiritum sanctum recipere. Ita etiam *ad Regis imperium eductum de carcere Ioseph totonderunt, ac veste mutatâ obtulerunt ei.* Nos quando de carcere peccatorum educimur, tondere debemus desideria carnalia, ac mutato

Gen. 35.
Gen. 41.

mutato veteri homine in nouum, ad recipiendum Spiritum sanctum offerri, vt per ipsius gratiam tandem mereamur in æterna tabernacula deduci. Amen.

FERIA III.

PENTECOSTES.

Exordium:

LEgimus in historiis Romanorum, quòd Romulus & Remus gemini erant. Itaque in condenda noua Vrbe vter auspicaretur, & regeret, adhibere placuit Deos. Remus montem Auentinum, Romulus Palatinum occupauit. Prior ille VI. vultures; hic postea, sed duodecim vidit. Sic victor augurio Vrbem excitat, plenus spei bellatricem fore: ita illi assuetæ sanguini, & prædæ aues pollicebantur.

Moraliter:

Nos omnes fratres sumus, & æquale ius ad regnum cælorum habemus. Quis tamen occupabit illud? Eamus ad montem Oliueti, & accipiamus cum Apostolis dona Spiritus sancti, qui meliùs secun-

ſecundum illa operabitur, dignior ille Rex in cælo coronabitur. Eamus, quia
Ioan. 10. vocat nos paſtor bonus: *oues vocem eius audiunt, & ſequuntur eum.*

Euangelium:

Ibid. *Amen, amen dico vobis, qui non intrat per oſtium in ouile ouium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt, & latro.*

Thema:

Ille fur eſt, & latro.

Superioribus diebus diuinitatem Spiritus ſancti probauimus, nunc argumenta hæreticorum refutabimus.

Tranſyluani *l. 2. c. 5.* nihil ferè aliud adferunt aduerſus diuinitatem Spiritus ſancti, quàm quòd nuſquam in Scriptura appelletur Deus, aut Dominus: quod argumentum fuit veterum Arianorum, teſte Gregorio Nazian. *lib. 5. de Theologia.* Sed facile eſt reſpōdere. Nam & falſum eſt, non vocari Deum, cùm legamus:
Act. 5. *Anania, cur tentauit Satanas cor tuum mentiri te Spiritui ſancto. Non es mentitus hominibus, ſed*
1. Cor. 6. *Deo.* Et: *Membra veſtra templum ſunt Spiritus ſancti.* Et paulò infrà: *Glorificate ergo, & portate Deum in corpore veſtro.* Et præterea, licet nomen, Deus, in Scriptura non haberetur, nonne ſatis eſſe deberet, ſi euidēter oſtenda-

oſtendatur in Scriptura ex operibus Deo ſoli propriis, Spiritũ ſanctum eſſe Deum? Quid, quòd Scriptura nuſquam dicat, Spiritum ſanctum eſſe creaturam; & tamen aduerſarij audacter Spiritum ſanctum creaturam appellant?

Veteres Ariani obiiciebant quædam loca Scripturæ, quæ tamen facilè à ſanctis Patribus explicabantur.

Primò, obiiciebant illud: *Ego firmans tonitru, & creans ſpiritum*. Sed reſpondit Baſilius *l. 3. in Eunonium*, ventum eo loco ſpiritum eſſe vocatum, non Spiritum ſanctum. Sicut in Pſalmo dicitur, *Spiritus procellarum*. Eodem modo exponunt omnes interpretes eius Prophetæ, vt Hieronymus, Theodoretus, Rupertus. Amos 4. Pſal. 148.

Secundò obiiciebant illud: *Ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*. Reſpondit Auguſtinus *l. 1. cõtra Maximinum, non longè à principio*, his verbis: Intellige, inquit, locutionem, blaſphemiam deuitabis. Sic enim dictum eſt: *gemitibus interpellat*, vt intelligeremus; gemitibus interpellare nos facit. Denique alio loco Apoſtolus, cùm dicit: *Clamantem, Abba, Pater*, expoſuit, quid ſit, *clamantem, Abba, Pater*, dicendo: *In quo clamamus, Abba, Pater*: ac per hoc quid eſt, *clamantem*, niſi, clamare facientem? Hæc ille. Chryſoſtom. Rom. 8. Gal. 4. Rom. 8.

quoque

quoque *homilia decima quarta in epistolam ad Romanos* per Spiritum sanctum clamantem intelligendum esse docet donum orationis, quo anima clamat, ac gemit.

Ioel. 2. Tertiò obiiciebant illud: *Effundam de*
Ioan. 15. *Spiritu meo*. Et: *Cùm venerit Spiritus veritatis, quem ego mittam vobis à Patre*, &c. Nam vt refert Augustinus *lib. 2. de Trinitate, cap. 5.* Ariani docebant, eum, qui mittitur, minorem esse eo, à quo mittitur: & quoniam legebant, Filium missum esse à Patre; Spiritum sanctum verò à Patre & Filio; inde colligebant, Filium minorem esse Patre, & Spiritum sanctum vtroque. Sed respondet Augustinus, missionem per modum imperij significare excellentiam mittentis; non autem quamlibet missionem. Ita Dominus ad Samue-
1. Reg. 16. lem: *Imple cornu tuum oleo & veni, vt mittam te ad Isai Bethlehemiten*. Et Samuel ad Isai: *Mitte, & adduc eum. Misit ergo,*
Ibid. *& adduxit eum. Misit* etiam *Saul nuncios ad Isai, dicens: Mitte ad me Dauid, filium tuum.* Et ipse munera *misit per manum Dauid, filij sui Sauli*. Porrò Filius & Spiritus sanctus non mittuntur ita secundùm imperium, sed solùm dicuntur mitti, quia Filius à Patre procedit; &

Spiritus

Spiritus sanctus à Patre & Filio: & tam Filius, quàm Spiritus sanctus cœpit ex tempore, nouo modo, & quidem manifesto,& visibili, esse in creatura. Nam Filius apparuit in carne: Spiritus sanctus in columbæ specie, & rursum aliàs in linguis igneis. Itaque illa manifestatio visibilis personæ inuisibilis ab alio procedentis, in Scriptura missio nominatur. Et nihil officere hanc missionem veræ diuinitati Filij, aut Spiritus sancti: ex eo colligit sanctus Augustinus, quòd vterque missus est ad eum locum, vbi antea erat inuisibili maiestate. Nam de Filio dictum est: *In mundo erat, & mundus eum non cognouit.* Et postea: *In propria venit.* Et de Spiritu sancto: *Quò ibo à Spiritu tuo?* Ioan. 1. Psal. 138.

Quartò obiiciebant illud: *Omnia per ipsum facta sunt.* Respondet Chrysostomus *homilia 4. in Ioannem*, Euangelistam idcircò statim addidisse: *Et sine ipso factum est nihil, quod factum est*, vt excluderetur obiectio Arianorum; & intelligeremus, non omnia omninò, quæ sunt, facta esse per Verbum; sed solùm omnia, quæ facta sunt. D. Cyrillus autem, & D. Augustinus legunt: *Et sine ipso factum est nihil. Quod factum est, in ipso vita erat,* &c. Et Ioan. 1.

Arianis

Arianis respondent, Ioannem sine dubio loqui solùm de creaturis, cùm ait: *Omnia per ipsum facta sunt.* Alioqui etiam Patrem oporteret esse factum per Verbum, si omnia, quæ sunt, per Verbum facta sunt.

Quintò obiiciebant ratiunculã. Sunt duo modi agendi: per naturam, & per artem. Nam per naturam gignuntur filij: per artem efficiuntur opificia. At solum Verbum productum est à Deo per modum naturę, siquidem est Filius Vnigenitus. Igitur Spiritus sanctus ex arte procesſit, proinde opificium est.

Respondemus modũ agẽdi per naturam esse duplicẽ in iis rebus, quę mente atque intelligentia præditæ sunt: vnum per intellectum, alterum per voluntatem. Nam & intellectus naturaliter producit notionem, & voluntas naturaliter producit amorem. Hoc tamen interest inter Deum & creaturas: quòd ille intelligendo, atque amando substantiam producit: creaturæ verò accidentia. Ex quo fit, vt Verbum, & Spiritus sanctus veræ sint hypostases: nostræ autẽ mentis conceptus, nostræque voluntatis amor hypostases dici non posſint.

Morale.

Morale.

Oues vocem eius audiunt. Ioan. 10.

HÆc de Spiritu sancto audiuimus: sed ante omnia laborandum, vt in nobis illum habeamus. Nam Deus dixit: *Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est.* Gen. 6. Si ergo Spiritũ sanctum in nobis habere velimus, opera carnalia fugiamus. Tunc enim Deus *adduxit spiritum super terram,* Gen. 8. quando *imminutæ sunt aquæ.* Aquæ desideria carnalia significant: quantò magis minuuntur illa, tãtò magis Spiritus crescit, iuxta illud: *Flabit Spiritus eius, & fluent aquæ.* Psal. 147. O quàm preciosus Spiritus sancti thesaurus est! Dixit Pharao ministris suis de Ioseph: *Num inuenire poterimus talem virum, qui Spiritu Dei plenus sit?* Gen 41. Et ad illum: *Tu eris super domum meam: vno tantùm regni solio præcedam te.* An etiam inter nos inuenire poterimus aliquẽ, qui Spiritu Dei plenus sit? In multis, metuendũ, habitat spiritus diaboli, in aliis spiritus peccati, in aliis spiritus mundi. Vbi autem spiritu Dei pleni erimus, in cælesti domo etiam reges erimus: vno tantùm incomprehensibilitatis gradu Deus præcedet nos.

Gen. 45. Quid ergo? *Cùm vidiſſet Iacob plauſtra, & vniuerſa, quæ miſerat Ioſeph, reuixit ſpiritus eius.* Miſit nobis Spiritus ſanctus ſua dona: miſit Dei Filius ſua Sacramenta: ô aptiſſima plauſtra! Noſter nunc etiã animus,
Pſal. 142. Domine Deus, reuiuiſcat. *Spiritus tuus bonus in terram rectam nos deducat.* Vultis ſcire,
Exod. 15. quantùm poſsit Spiritus ille? *Flauit Spiritus tuus, & operuit eos (Ægyptios) mare: ſubmerſi ſunt, quaſi plumbum, in aquis vehementibus.* Si Spiritum ſanctũ habuerimus, omnes facilè hoſtes vincemus, & quaſi in mari illos ſubmergemus. De illo etiam Spiri-
Exod. 28. tu dicitur: *Et loqueris cunctis ſapientibus corde, quos repleui Spiritu prudentiæ, vt faciant veſtes Aaron, in quibus ſanctificatus miniſtret mihi.* Sapientes illi iuſtos denotãt, qui nimirum
Matt. 25. *acceperunt oleum in vaſis ſuis*: illi quando boni inſtinctu ſpiritus pauperibus charitatis opera exhibent, quid aliud, quàm veſtes
Ibid. Aaraoni noſtro Chriſto Domino faciũt. Vnde ipſe ait: *Quamdiu feciſtis vni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.*

Exod. 31. *Impleuit Dominus Beſeleel ſpiritu Dei, ſapientia, & intelligentia in omni opere, ad excogitandum, quidquid fabrefieri poteſt ex auro, & argento, & ære, & marmore, & gemmis, & diuerſitate lignorum.* Nos, ſi Spiritũ ſanctum habuerimus, facile etiam diuerſas virtutes exercere poterimus. Multi in auro, argento,

gento,ære,&c.ſculpere volunt, ſed quia politici ſunt, & Spiritu Dei non agũtur, opera illorum Deo grata non ſunt.

Dedit quidem Dominus de Spiritu Moyſis ſeptuaginta viris: ſuper Eldad quoque,& Medad requieuit Spiritus: ſed *quis tribuat, vt omnis populus prophetet, & det eis* Num.11.
Dominus Spiritum ſuum?

Multi proprium quærunt commodum, conſtituere ſibi ducem volunt, vt reuertãtur in Ægyptum: at *ſeruum meum, Caleb*, dicit Dominus, *qui plenus alio ſpiritu* Num.14.
ſecutus eſt me, inducam in terram hanc, quam circuiuit, & ſemen eius poßidebit eam.

Qui cæleſtem illam terram promiſſionis ſincero ſpiritu circumeundo deſiderat, dignus eſt, vt eam accipiat.

Sed politici noſtri, ſicut Balaam, faciunt, qui *eleuans oculos, vidit Iſrael in tentoriis* Num.24.
commorantem per tribus ſuas, & irruente in ſe Spiritu Dei prophetauit, & populo Dei benedixit: verumtamen *pergens ad populum meum*, ait ipſe ad Balac, regem Moabitarum, *dabo cõſilium, quid populus tuus populo huic faciat extremo tempore*. Ita multi, quando florent Catholici, catholici ſunt: ſed in aduerſis ad populum ſuum pergunt, & contra ipſos conſilium ſtruunt.

At de Gedeone, cùm aram Baal deſtruxiſſet, legitur: *Spiritus Domini induit* Iud.6.
 Gedeon,

Gedeon, qui clangens buccina conuocauit domum Abiezer, vt sequeretur se.

Nos non tantùm buccina debemus clangere, sed ante priùs destruere Baal, id est, non tantùm verbis alios ad virtutem prouocare, sed priùs exemplis. Plus enim ad hoc exempla valent, quàm verba.

Iud. 11. *Factus est* etiam *super Iephte Spiritus Domini, & circuiens Galaad, & Manasse, Maspha quoque, & Galaad, & inde transiens ad filios Ammon, votum vouit Domino.* Nobis etiam cum filiis Ammon, id est, cum diabolo, & instrumentis eius quotidiè pugnandum est: eia, Spiritum sanctum accipiamus, & animam nostram Deo deuoueamus, & ita hostes nostros virtute Spiritus sancti vincamus. Quàm fortis illo Spiritu Samson fuit!

Iud. 14. *Irruit Spiritus Domini in Samson, & dilacerauit leonem, quasi hœdum in frusta discerpens, nihil omninò habens in manu.* Quàm noxius leo est auaritia! Quàm fœdus, superbia! Quã terribilis, iracundia! Quàm sordidus, luxuria! Quàm rapidus, gula! Et tamen, si Spiritum sanctum habuerimus, facillimè eos dilacerare poterimus.

Iud 15. *Ligauerunt etiam viri Iuda Samson duobus nouis funibus*, vt traderent eum Philistæis. Ita nos etiam amici nostri duobus frequenter funibus ligant, quando amorem

rem proprium,& amorem mundi nobis instillant. Noui funes sunt, quibus nos ornare volunt: & (eheu!) nescientes sæpe in manus Philisthijm nos tradunt. Sed cùm Philisthijm vociferantes occurrissent Samsoni, *irruit Spiritus Domini in eum, & sicut solent ad odorem ignis ligna consumi, ita vincula, quibus ligatus erat, dissipata sunt, & soluta.* Iud. 15. Et de nobis ita ligatis triumphare gestit inimicus: sed, si Spiritum Dei habuerimus, facillimè vincula illa rumpemus. Vnde vir, per quem *locutus est Spiritus Domini*, 2. Reg. 23. laudando Dominum clamat: *Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis.* Psal. 115.

IN FESTO SANCTISSIMAE TRINITATIS.

Exordium:

TArquinius Priscus, quintus Romanorum Rex, aliquando Attium Neuium in experimẽtum rogauit; Fierine posset, quod ipse mente cõceperat? Ille rem expertus augurio, posse respondit.

Atque hoc, inquit, agitabam, an cotem illam secare nouacula possem? Augur: Potes ergo, inquit: & secuit.

Moraliter:

Si summus ille augurio, nescio qua arte, cotē nouacula secare potuit, quod naturalem tamen vim nouaculæ superat, quantò magis in Diuinis credi debent, quæ natura negat fieri? quantò, inquam, magis in Sanctissima Trinitate tres Personæ credi debent, & vna natura?

Euangelium:

Matt. 28. *Dixit Iesus discipulis suis: Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.*

Thema:

Ibid. *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.*

Occasione illorum verborum de forma Baptismi disputabimus: illa enim certissimè est forma Baptismi, quam omnes Orthodoxi colligunt ex illis Christi verbis: *Baptizantes eos*, &c. Itaque sic dicendum est: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* vt D. Thomas *p.* 3. *q.*66.*art.*5. & omnes *in* 4.*d.*3. docent.

cent. Estque hæc forma etiam ab omnibus iam Sectariis receptissima, explosis quibusdam aliis formis ineptis hæreticorum veterum, quarum mentio etiam fit can. 49. Apostolorũ, vbi sic habetur: *Si quis iuxta præceptum Domini non baptizat in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti; sed in tribus sine initio principiis, aut in tribus paracletis, aut in tribus Filiis, abiiciatur.*

Asserunt etiam hanc eandẽ Baptismi formam sancti Patres: ac nominatim S. Irenæus *l.* 1. *c.* 18. Athanasius *serm.* 3. *contra Arian. circa medium*, Basilius *lib. de Spiritu sancto, c.* 12. & alij: qui omnes ex prædicta sententia Domini asserunt, hanc etiam baptizandi formam esse planè necessariam, ita vt sine illa Baptismus non valeat.

Quod est notandum contra paradoxon Lutheri *l. de captiuitate Babylon. c. de Baptismo*, & Zwinglij *l. de vera Religione, cap. de Baptismo*, qui, etsi admittant hanc Baptismi formam, censuerũt tamen sine illa etiam Baptismum valere. Qua in re repugnant sententię illi Domini, & Ecclesiasticæ traditioni: sed etiam manifestissimæ rationi. Nam nihil est tam essentiale, & necessarium Sacramento, quàm Sacramenti forma. Vnde & postea Lutherus ipse *in hom.* 1. *de Baptismo an.* 1535.

faſſus eſt, non valere Baptiſmum niſi adhibitâ prædictâ verborum formâ.

Verùm cùm in hac forma Baptiſmi quatuor omninò exprimãtur: primum, cauſa principalis, ſcilicet Perſonæ diuinæ: ſecundum, Miniſter: tertium, perſona baptizati: quartum, actus ipſe baptizandi; quæſtio eſt: An ad veritatem Baptiſmi oporteat omninò omnia hæc, & ſingula exprimere in forma?

Et de actu quidem baptizandi conuenit inter omnes, quòd ſit neceſſariò exprimendus: vt etiam explicatum eſt in Concilio Florentino.

Item, conuenit, perſonam baptizati exprimi debere: quia, ſi ille taceretur, non ſatis exprimeretur ipſe actus Sacramentalis, qui eſt nimirum ablutio, quatenus eſt paſsio quædam, & receptio in hac perſona.

Quanquam iſta determinatio perſonæ, quæ baptizatur, nõ ita neceſſaria eſt, vt ſi contingeret quoad hoc errare circa determinatam omninò perſonam, quæ baptizanti proponitur, ideo Baptiſmus nullus futurus ſit. Imò verò Sotus *in d. ar.* 5. & alij rectè ſentiunt, fore Baptiſmum validum, quamuis Miniſter nominaret, & putaret ſe baptizare puerum, cùm eſſet femella, vel hunc, cùm eſſet

esset ille. Ratio est, quia secundum intentionem Ecclesiæ, quæ in Ministro præualet particulari cogitationi, & intentioni suæ, satis est, quòd nominetur illa persona indiuidua, quæ ad baptizandum proponitur, qualiscunque illa sit, quoad rationes magis particulares, & determinatas.

Præterea etiam conuenit inter Doctores, non necesse esse, vt persona Ministri expressè indicetur, sed sufficere, si significetur implicitè: quod fit eo ipso, quo actus ipse baptizandi exprimitur. Itaque licet omittatur particula, *Ego*, nihilominus valebit Baptismus. Ita docet D. Thomas *ar.* 5. *ad* 1. estque receptissima sententia.

Quinimò neque necesse est, vt actus baptizandi verbo illo declaretur, *Baptizo*, quo magis indicatur persona Ministri; sed sufficit secundùm omnes, si ille declaretur quomodocunque; scilicet, si dicas: *Baptizo*, vel *Baptizetur*, vel *Baptizatur* talis à me. Atque hinc D. Thomas *loco citato* & alij communiter probant Baptismum Græcorum, qui dicunt: *Baptizetur seruus Christi in nomine Patris*, &c.

Quanquam Innocentius *in c.* 1. *de Baptismo, & eius effectu*, negat esse verum Baptismum, si quis apud Latinos dicat:

Baptizetur, vel Baptizatur iste. Sed rectè ab Adriano refutatur *in q. de Baptismo ar. 2.* & à Soto *d. 3. q. vnica art. 5.* ex communi aliorum sentẽtia. De qua iam post Concilium Florẽtinum dubitare non licet, cùm ibi in decreto vnionis ea forma Græcorum reputetur valida.

Nihilominus tamen mortale peccatum esset, eo animo, & intentione, quâ Græci schismatici vsurpãt illã formam Baptismi, Baptismũ conferre. Illi enim eo modo dicunt, vt significent suum errorem, quo pertinaciter putant, formam Baptismi apud nos vsitatam non esse validam. In quo perspicuum est, eos peccare mortaliter: sed etsi quis apud nos non hac intentione vsurparet illam formam Græcorum; tamen sæpenumero propter scandalum, & suspicionem esset mortale; aliàs tantùm esset veniale.

Cum igitur de his inter Doctores conueniat, magna tamen quæstio est circa causam Baptismi principalem; An scilicet significatio trium personarum debeat esse distincta, & expressa per illa verba: *In nomine Patris*, &c. Et est ratio dubitandi propter varietatem sententiarum. Communiorẽ tamen, certiorem, & solidiorem longè doctrinam animaduerto

uerto eam esse, quā ponit D. Thom. *ar.6.* & inter ceteros sequitur Petrus à Soto, *l. de instit. Sacerd. lect.1. de Baptis.* & tuetur copiosè Domin. à Soto *d.3. q. vnica, art.6.* Ea verò est, Trinitatem personarum esse claris, & sensibilibus verbis expresse significandam.

Ad quam expressam significationem duo pertinere dicimus.

Primò, vt ipsæ Personæ, quatenus Personæ tales in se sunt, nempe *Pater,* & *Filius, & Spiritus sanctus* significētur per verba, quæ vel ex natura sua, vel etiam ex accommodatione vsus primariò, & formaliter Personas easdem indicent sub ea ratione, qua diximus. Alioqui si nomina sint eiusmodi, quæ vel ex natura sua, vel ex accommodatione vsus tantùm materialiter, & secundariò significent Personas, quatenus tales secūdum se sunt, non erit expressa illorum significatio sub ea ratione. Sicut album v.g. quoniam substātiam significat non nisi secundariò, & materialiter, non omninò expresse eam significat, sed quodammodò confusè, & implicitè: albedinem autem explicitè, quoniam illam primariò, & formaliter significat. Itaque vt sit expressa significatio Personarum, qualem in proposito requirimus, oportet,

vt

vt dixi, nomina vel ex natura sua, vel ex accommodatione certè significare formaliter, & primariò Personas, vt sunt in se tales, nempe *Pater, Filius, & Spiritus sanctus.*

Dicimus secundò ad hanc expressam significationem pertinere, vt virtus, & auctoritas Personarum, quatenus sunt principalis causa Baptismi, significetur singulariter illo verbo: *In nomine.*

Hæc sententia probatur primò ex mandato Domini: nam talem formam ita expressam Dominus præscripsit illis
Ibid. verbis: *Euntes docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus S.*

Probatur secundò ex auctoritate Ecclesiæ, & summorum Pontificum. Nam Concilium Florentin. cùm requirit, vt exprimatur *actus baptizandi cum SS. Trinitatis inuocatione*, perspicuũ est (si locus ille inspiciatur) nomine Trinitatis ibi intelligi ipsas Personas distinctè significatas. Nam paulò antè ibi definitur, formam Baptismi contineri expressâ illâ significatione Trinitatis: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Quare cùm Concilium definiat, necesse esse, vt sic Trinitas exprimatur, expressam illam significationẽ requirit. Item Zacharias Papa, *de consecrat. d. 4. can. in Synodo,* probans

probans decretum cuiusdam Concilij Anglicani super hac re editum, sic inquit: *Si quis vnam de Trinitate Personam non nominaret, illud baptisma verum esse non posset.*

Quod testimonium, quoniam valdè illustre est, est defendendum aduersus falsas opiniones Caietani hic, & Adriani *in q. de Baptis. ar. 3. ad 1. rationem principalem.* Interpretatur enim Caietanus sententiam ibi Pontif. esse, si quis ne implicitè quidem vnam Personam nominet. Sed hæc expositio certissimè pugnat cum ipsa mente, & oratione Pontif. Definit enim, Baptismum tum esse nullum, cùm contingit aliquam Personam nominari, vel etiam aliquas, & aliam quandam ex tribus non nominari. At cùm aliqua Persona nominatur, ipse Caietanus fatetur, implicitè nominari hoc ipso reliquas Personas omnes. Ergo Pontifex ibi plane cēset, Baptismum tum etiam esse nullum, cùm tantū vna, vel altera Persona nominatur expresse, etiamsi alia nominetur implicite: atque adeò non solùm loquitur in casu, quo ne implicite quidem nominatur vna aliqua Persona, sicut vult Caietanus.

Deinde Adrianus exponit, Pontificem tantū loqui in casu, quo Minister vnam tantum esse Personam, vel alteram crederet;

deret; atque ita baptizaret ea intẽtione, vt Baptiſmus valeret hoc ipſo ſolum, quòd vna, vel altera Perſona nominaretur, & non ex vi etiam alterius vllo modo, id eſt, neque expreſſe, neque implicite nominatæ, ſi videlicet omninò talis alia Perſona eſſe negaretur ab eiuſmodi Miniſtro. Hãc etiam interpretationem dico minime conuenire textui.

Nam primò Pontifex id abſolute, & ſimpliciter pronunciat de Baptiſmo, qui ita daretur à quouis omninò Miniſtro, quantumcunque fideli: & dicit ideo illum eſſe nullum, quoniam vna aliqua Perſona non nominatur; id quod etiam poteſt accidere, ſiue Miniſter credat omnes perſonas, ſiue neget aliquam. Neque vllũ eſt in eo Canone indicium, quod propter defectum intentionis improbet Pontifex talem Baptiſmum, ſed propriè improbat ob defectum formæ. Nam quod ad confirmationem ſuæ definitionis ſubiungit: *perfectum Chriſtianum non eſſe, qui aliquam de Trinitate Perſonam non confitetur*, eò pertinet, vt oſtẽdat, niſi omnes Perſonæ diſtinctè exprimãtur, non fieri in forma Baptiſmi tam perfectam, & abſolutam confeſſionem fidei de SS. Trinitatis myſterio, quàm omninò requiratur ad veritatem Baptiſmi, eò quòd
eſt

est peculiari ratione Sacramentũ fidei.

Deinde magnum contra Adrianum argumentum est, quòd si perfecta alioqui, & vera forma Baptismi esset, cum nominaretur tantùm expresse vna, vel altera Persona, non debuisset, neque potuisset Põtifex absolutè improbare, tanquam inualidum eiusmodi Baptismum, propter defectum intentionis in Ministro ita hæretico, sicut interpretatur Adrianus. Etenim non obstãte illo priuato errore, posset in eiusmodi Ministro nihilominus præponderare generalis intentio faciendi, quod facit Ecclesia: atque ita valeret tunc ille Baptismus, si in eo casu nihil deest alioqui ad integritatem formæ.

Præterea, Pelagius Papa *de cõsecrat. d. 4. Cap. Si reuera, ad Gaudentium Episcop.* sic dicit: *Si reuera hi de hæreticis, qui in locis dilectioni tuæ vicinis commorari dicuntur, solummodò in nomine Domini baptizatos se fuisse confitentur, sine cuiusque dubitationis ambiguo eos ad fidem Catholicam venientes in SS. Trinitatis nomine baptizabis.* Vbi similiter contra Glossas falsas Caietani, & Adriani diligẽter est obseruandum, ideo Pontificem improbare Baptismum *in nomine Domini solummodò* administratum: quoniam non sit datus in nomine Trinitatis, id est, Patris, & Filij,

& Spiritus sancti. Hinc enim patet, nihil obstare nobis, siue ibi loquatur de Baptismo collato in nomine Dei, vt parum probabiliter exponunt Caietanus, & Adrianus: siue in nomine Christi, qui secundùm phrasin Scripturæ, & Ecclesiæ appelletur ibi Dominus. Vtroque enim modo apparet ex Canone, Baptismum in nomine Trinitatis omninò conferendum.

Quòd verò ibidem, *In nomine Trinitatis* significet tantundem, atque in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, patet ex aliis multis Canonibus, *ead. dist.* 4. vbi est perspicuum hoc sonare modum illum, quo breuitatis, & compendij causa dici solet à Pontificibus, & Patribus, *In nomine SS. Trinitatis*. Maximè verò id patet in Can. *Quamuis*, & Can. *Multi sunt*, *ead. d.* Vbi item Zacharias Papa ex Euangelio confirmat formam debere esse: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus S.* Quanquam quod ibidem de trina mersione ait, non requirit quidem, vt necessarium; sed declarat eum ritum esse congruentẽ cum forma in Euangelio præscripta.

Probatur tertiò assertio auctoritate sanctorum Patrum. S. Athanasius *serm.* 3. *contra Arianos circa medium*: *Nominatur*, ait, *Pater in Baptismate: necessarium ergo est & Filium*

Filium nominare. Et paulò ſuperiùs de Spiritu ſancto dixerat: *Eadem ratione, quem Filius baptizat, is in Spiritu ſancto initiatur.* Et infrà probat, *planè vacuum, ac inutile fuiſſe Baptiſma ab Arianis datum*: quia non illud etiam in nomine Filij dabãt eo ſenſu, quo debebant. *Saluator enim,* inquit, *non quouis modo baptizandum præcepit. Sed primùm dixit: Docete: ac deinde: Baptizate in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: vt ex doctrina recta fides oriretur, & cum fide Baptiſmatis integra initiatio perficeretur.*

Item S. Baſilius *l. de Spiritu ſancto, cap. 12. Neminem,* inquit, *ad errorem impellat illud Apoſtoli, quòd nomen Patris, ac S. Spiritus in Baptiſmatis mentione ſæpe omittit, neque ob id putet nominum nomenclaturam non neceſſe eſſe obſeruare.* Et infrà: *Separatio,* inquit, *Spiritus in Baptiſmate à Patre, & Filio, periculoſa eſt baptizanti, & inutilis baptiſmum ſuſcipienti.*

S. Auguſtinus *l. 7. de Baptiſmo contra Donatiſtas, c. 53.* cùm quædam alia inquirendo tantùm, & dubius ibi de Baptiſmo diſputet; tamen hoc tanquam certiſſimum ponit, Baptiſmum, vt valeat, debere ſaltem adminiſtrari, & *conſecrari verbis Euangelicis.* Quod etiam alibi paſſim repetit.

Didymus *l. 2. de Spiritu ſancto: Qui ita,* inquit, *baptizare conatur, vt vnum de prædictis nominibus*

minibus (Personarum trium) *prætermittat, sine perfectione baptizat*, id est, nō verè. Hoc enim in hac materia, significat apud Doctores, *sine perfectione*. In eandem sententiam loquuntur alij Patres.

Probatur quartò ratione, quâ intelligetur rectè, sic institutum fuisse à Christo, vt fieret expressa significatio diuinarum omnium Personarū. Sacramentum enim hoc, cùm sit ianua quædam, & aditus ad Christianam Religionem, peculiari ratione est, & appellari solet *Sacramentum fidei*, quam idcircò ibi profitemur. Itaque necesse, vt saltem præcipui mysterij, quod est SS. Trinitas, fiat ibi expressa, & absoluta confessio.

Probatur vltimò à S. Thoma *sup. art.* 5. à signo, & indicio quodam huius institutionis. Nam, cùm Christus à Ioanne baptizaretur (quo tempore putatur instituisse Baptismum) trium Personarum distincta significatio ibi apparuit, scili-
Matth. 3. cet Patris in voce, filij in humana natura, Spiritus sanctus in columbæ specie.

Morale.

Matt. vlt. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.*

IN veteri Testamento gloria Trinitatis quoq; prædicatur: nam Dominus Deus

Deus ter ſanctus ab Angelis proclamatur. *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum.* Isa. 6. Sanctus enim eſt in ſeipſo, ſanctus in homine Chriſto, ſanctus in opere ſancto. Sanctus, inquam, in tribus perſonis, in tribus ſubſtantiis vnius perſonæ, in tribus operibus vnius eſſentiæ, ſcilicet bonitatis diuinæ.

De primo dicitur: *Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter.* Leuit. 19

Nam Pater ſanctus eſt: *Pater ſancte, ſerua eos in nomine tuo, quos dediſti mihi, vt ſint vnum, ſicut & nos.* Ioan. 17. Serua eos in nomine tuo in vita bona, ne pereant in nomine diaboli in vita mala. Nam *ſi quis acceperit characterem nominis beſtiæ in fronte ſua, aut in manu ſua, cruciabitur igne, & ſulphure.* Apoc. 14

Filius etiam ſanctus eſt: *Semel iuraui in ſancto meo.* Pſal. 88. id eſt, in homine Chriſto. Iuraui, inquit, quòd *ſemē* filij mei, id eſt, Chriſtiani, *maneat in æternum*: & *thronus eius ſicut ſol in cōſpectu meo.* nēmpe quòd bonos omnes glorificabit in cælo: ſicut iurauit etiam, quòd malos damnabit in inferno. *Iurauit Dominus Deus in ſancto ſuo, quia ecce dies venient ſuper vos, & leuabunt vos in contis, & reliquias veſtras in ollis feruentibus.* Amos 4.

Spiritus ſanctus quoque ſanctus eſt: *Et erit lumen Iſrael in igne, & Sanctus eius in flamma.* Iſa. 8. Spiritus ſanctus eſt lumen illu-

minans,& ſanctus ſanctificans, flammaque inflammans animas noſtras, ſicut linguis igneis inflammauit Apoſtolos. Per hanc flammam vitatur alia, de qua
Luc. 16. dicitur: *Crucior in hac flamma.*

Sanctus ergo Deus in tribus Perſonis.
Exod. 15. *Quis ſimilis tui in fortibus, Domine? Quis ſimilis tui, magnificus in ſanctitate, terribilis*, ſcilicet Pater in poteſtate, *atque laudabilis* Filius in veritate, *& faciens mirabilia* Spiritus ſanctus in bonitate?

Luc. 1. De ſecundo: *Quod enim ex te naſcetur ſanctum, vocabitur Filius Dei.* De hac ſanctitate
Iſa. 6. bene etiam dicitur: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus.*

Sanctus enim eſt Filius in corpore.
Pſal. 64. *Sanctum eſt templum tuum*, vtique corporis,
Ioan. 2. de quo dicitur: *Soluite templum hoc*, &c. Fuit autem hoc templum ſolutum vulneratione, & ſeparatione ab anima, non cor-
Pſal. 15. ruptione. *Nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem.*

Pſal. 85. Sanctus eſt Chriſtus in anima. *Cuſtodi animam meam, quoniam ſanctus ſum.* Hoc pro-
Pſal. 96. priè conuenit Chriſto: *Cuſtodit Dominus anim. ſanctorum ſuorum.* Et quia anima eius pr. omnibus ſancta eſt, ideo præ omnibus deteſtatur, quidquid ſanctitati eſt
Prou. 6. contrarium. *Sex ſunt, quæ odit Dominus, & ſeptimum deteſtatur anima eius.*

Sanctus

Sanctus etiam est Christus in diuina natura. *Domini est assumptio nostra*, id est, carnis nostræ, *& sancti Israel regis nostri*. Sanctificat enim, & regit nos assumptio in vtero Virginis, per quē Sanctus sanctorum ad nos venit, de quo dicitur: *Talis enim decebat, vt nobis esset Pontifex, sanctus* in bono, *innocēs* in corpore, anima, diuinitate. Ideo bene additur: *impollutus* in corpore: *segregatus à peccatoribus*, id est, immunis à peccato in anima: *& excelsior cælis factus*, in diuinitate, quia Angeli eum adorant. Psal. 88. Heb. 12.

De tertio: *Sanctus in omnibus operibus suis*. De hac etiam sanctitate bene dicitur: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus*. Psal. 144. Isa 6.

Nam sanctus est in opere creationis. *Ego Dominus sanctus vester, creans Israel Rex vester*. Nullam enim creauit Dominus iniquitatem, nullum ad iniquitatem, nec dæmonem, nec hominem. *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona*. Bona valdè, quæ fecit, quanto melior ille, qui fecit? Isa. 43. Gen. 1.

Sanctus in opere redemptionis: *Hæc dicit Dominus redemptor vester, sanctus Israel. Propter vos emisi Babylonem, & detraxi vectes vniuersos, & Chaldæos in nauibus suis gloriantes*. Isa. 43.

Redemptor noster est per passionem: *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis*. Matt 20.

tis. Ille detraxit vectes vitiorum, & Chaldæos, id est, dæmones per fluctus sæculi huius animas circumducentes, & in eo gloriantes.

Isa 60. Sanctus etiam in opere glorificationis. *Adducam filios tuos de longè: argentum eorum, & aurum eorum cum eis nomini Domini Dei tui, & sancto Israel, quia glorificauit te.* Ierusalem cui hæc glorificatio promittitur, significat Ecclesiam, quæ à sancto Israel in cælo glorificabitur. Ille autē amplius cum Ecclesia ædificabitur in cælo, qui argento fidei, & auro charitatis amplius in Ecclesia abundauerit in mundo.

Apoc. 4. De tribus his operibus dicitur: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est.* Qui erat in principio mundi creator: qui est in medio mundi redemptor: qui venturus est in extremo remunerator.

IN FESTO CORPORIS CHRISTI.

Exordium:

CVm Samuel introduxiſſet Saulem in triclinium, dixit coquo: *Da partem, quam dedi tibi, & præcepi, vt reponeres ſeorſum apud te. Leuauit autem coquus armum, & poſuit ante Saul. Dixitq́ʒ Samuel: Ecce quod remanſit, pone ante te, & comede: quia de induſtria ſeruatum eſt tibi, quando populum vocaui.* 1. Reg. 9.

Moraliter:

Introduxit nos cæleſtis Samuel, Chriſtus Dominus, in triclinium, quãdo nos in Catholicam per verã fidem vocauit Eccleſiam. Partem autẽ apud coquum repoſuit, quando Sacerdotibus conſecrandi corpus Dominicum poteſtatem dedit. Tunc verò ante Saul coquus armum ponit, quando fidelibus corpus Domini Sacerdos diſtribuit. Multa enim in Eccleſia ſunt fercula, multa gratiarum dona, multa Spiritus ſancti munera: ſed optimum illud de induſtria ſer-

uatum eſt Saul, quando populum voca-
Ioan.6. uit: quia *panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.*

Euangelium:

Ibid. *Dixit Ieſus turbis: Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.*

Thema:

Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.

Occaſione horum verborum de effectibus Sacramenti altaris agemus. Conſtat enim quoſdam effectus habere hoc Sacramentum primariò, & per ſe ex ſua inſtitutione: alios ſecũdariò, vt contingit videlicet in aliquo caſu eum eſſe affectum, qui Sacramentum iſtud ſuſcipit.

Priori modo id efficit (analogia quadam) in vita ſpirituali animæ cõfirmanda, & ſtabilienda illud Sacramentum, quod efficit cibus & potus in ſtabilienda, & roborãda vita corporis: tum etiam præſtat iſto modo ex inſtitutione ſua quædam, ad quæ peculiariter Scriptura ipſum valere ſignificat.

Itaque primariò & ex inſtitutione ſuâ primus huius Sacramenti effectus eſt, quòd conferat augmentum habitualis gratiæ: & etiam conciliat homini peculiaria quædam auxilia diuina actualia, vt exercitio charitatis, & aliarũ virtutum,

calori

calori concupiſcentiæ reſiſtendo poſſit conſeruare vitam gratiæ. Quo ipſo augmento gratiæ, & auxiliis, etiam recuperat quis illum feruorem charitatis, qui quotidianis peccatis, quaſi æſtu quodam eiuſdem concupiſcentiæ identidem minuitur, itemque delectatur, & guſtat aliquis ſpiritualiter eo ipſo, *quàm ſuauis eſt Dominus.* Sap. 12.

Probatur hoc optimè à D. Thoma *p. 3. q. 76. art. 1.* ex analogia cibi, & potus corporalis. Nam vt hic ſuſtentat vitam corporalem, & auget eam, & inſtaurat debilitatione ortam actione continua caloris naturalis, atque etiam delectat: ita oportet hæc omnia ſpiritualiter præſtet in vita ſpirituali hic cibus, & potus ſpiritualis. Præſtat id autem conferendo gratiæ augmētum, & auxilia illa ex quibus ſanè conflatur ea gratia Sacramentalis, quæ propriùs, atque præcipuus huius Sacramenti eſt effectus. Hanc etiam vim habent ſententiæ Patrum, vbicunque ij facultates, & energiam ſpiritualis cibi huic Sacramento tribuunt.

Idcircò figura huius Sacramenti fuit manna, quod habebat *in ſe omnis ſaporis ſuauitatem.* Confirmatur etiam à Patribus ſermone Chriſti: *Qui manducat me, viuet propter me.* Item: *Caro mea verè eſt cibus.* Et Ioan. 6.

rursus: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo.*

Quanquam transformamur quidem per illum ipsi potiùs in Christum, id est, reddimur ei similes per gratiam: non autem illum conuertimus in nos, sicut cibum corporalem. Quod benè explicari potest illis verbis S. Augustini *lib. 7. confess. c.* 11. *Cibus*, inquit, *sum grandium: cresce, & manducabis me, nec tu me mutabis in te, sed tu mutaberis in me.*

Quod si verò non sentitur aliquando à sumentibus illa delectatio, & suauitas, causa non est, quia ipsum per se Sacramentum eam non afferat, præstando auxilium ad charitatis motus feruentes: sed quia vel animi palatus est malè affectus, vel non satis meditatione quasi masticatus hic cibus; id est, quia à peccatis venialibus impedimur, neque satis rem tantam nobiscum reputamus, ac meditamur.

Secundus effectus est remissio peccatorum venialium; ad quæ tamen non ampliùs in animo vigeat affectus. Ita docet D. Thomas *sup. ar.* 4. Ac sequitur effectus hic ex primo. Nam peccata venialia post præteritum actum cõsistunt in priuatione feruoris cuiusdã charitatis. Sed hic feruor restituitur per illud Sacramentum.

mentum. Igitur per illud etiam peccata venialia delentur: atque adeò condonatur eo ipso diuinitùs illa paruula Dei offensa, quæ incurritur per eiusmodi peccata. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* 1.Ioan.1

Deinde id confirmatur ex eo, quòd quidquid illud est mali in peccatis venialibus, id quidem quædam quasi labes est vitæ spiritualis, quam incurrimus ferè vitio interni quasi caloris, ac fomitis concupiscentiæ. Sed ad istud Sacramentum omninò secundùm institutionem eius pertinet, instaurare omnem eiusmodi iacturam. Ergo etiam delere peccata venialia.

Ita definitum est in Concilio Tridentino *sess.* 1. *cap.* 2. & asseritur luculenter à Patribus. Vnde paterfamilias dixit seruo suo: *Pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.* Luc.14.

Tertius effectus est, quòd præseruat etiam à peccatis mortalibus; vt D. Thomas *art.* 6. docet ex duplici capite.

Primò, quia ea etiam est vis cibi, vt robur suppeditet vitæ, quo valeat ipsa resistere contrariis. Id autem facit hic cibus spiritualis hoc ipso, quòd augmentum illud gratiæ, & auxilia confert, de

Iud. 14. quibus antea. Ita *irruit Spiritus Domini in Samson, & dilacerauit leonem, quasi hœdum in frusta decerpens, nihil omninò habens in manu.*

Secundò, quia Christi passionem modo quodam suo repræsentat: quæ cùm sit dæmonibus formidabilis, eo ipso istud Sacramentum deterret dæmones à tentando. Quò pertinet illud Chrysostomi *hom. 45. in Ioannem: Vt leones*, inquit, *flammam spirantes, sic ab ipsa mensa discedamus terribiles effecti diabolo.* Ita cùm Habacuc
Dan vlt. prandium ferret Danieli, ipse ait: *Recordatus es mei Deus, & non dere. .uisti diligentes te. Surgensque Daniel comedit.*

Quartus effectus est, quòd eo ipso quoque per gratiam fideles & cum Christo capite, & inter se vnit. Quare in pane, & vino institutũ est: quæ res sunt symbolum vnitatis, cùm panis ex multis granis, vinum ex multis racemis fiat; vt docet D. Thomas *art. 1. ex August. tract. 26. in Ioannem.* Itaque Sacramentum vnitatis, & charitatis ab eodem Augustino ibi ap-
1. Cor. 10. pellatur. Idem docet Apostolus: *Vnus panis, & vnum corpus omnes sumus in Christo.* Neque verò solùm per gratiam; sed etiam reipsa, & corporaliter nos per hoc Sacramentum cum Christo vniri, testantur Patres.

Quintus effectus est Ius ad vitam æternam,

nam,& adeptio eius ſuo tempore: idque non ſolùm ratione illa generali, quatenus videlicet id eius eſt conſequens ex gratia, quam confert illud Sacramentum, ſed quia peculiariter ex ſua ratione ſuſtentat vitam non perituram ex ſeſe, vt cibus corporalis, ſed æternam per ſe. Æterna enim eſt ex ſeſe vita gratiæ, quæ hîc incipit, & perdurat ipſa perpetuò in beatitudine. Hinc Chriſtus: *Qui manducat meam carnem, viuet in æternum.* Et: *Vt ſi quis ex ipſo manducauerit, non moriatur:* quod ad vitæ gratiã ſempiternã, quantum eſt quidem ex vi Sacramenti, referri debet, vt interpretatur D. Auguſtinus *tract.26.in Ioannem,& l.21.de ciuit.c.25.* Ioann.6.

Accedit etiam alia ratio peculiaris, cur hoc Sacramentum vitam æternam conferat: quia ſcilicet vires præſtat, vt ad illam perueniatur. Quocirca viaticum dicitur: cuius figura præceſsit in pane illo ſubcinericio, *in cuius fortitudine ambulauit Elias vſque ad montem Dei.* Ita igitur & doctrina S. Thomæ *hîc ar.2.* & aliorum Patrum intelligenda eſt, cùm effectum huius Sacramenti aſſerunt eſſe vitam æternam. 3.Reg. 19.

Sextus effectus eſt immortalitas corporis poſt reſurrectionem, vt hæc ſit vis illius ſententiæ Chriſti: *Qui manducat hunc* Ioann. 6.

panem,

panem, viuet in æternum. Sicut etiam clariùs
Ibid. ait: *Ego reſuſcitabo eum in nouiſsimo die*, nempe
immortalem. De hoc effectu etiam præclarè ſancti Patres diſſerunt. Sicut diſcipulis in Emmaus porrigebat Christus
Luc. 24. panem: *& aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum: & ipſe euanuit ex oculis eorum.*

Denique quidquid dignitatis, & efficaciæ à ſanctis Patribus huic Sacramento ſecundum inſtitutionem eius tribuitur, id ad aliquem iſtorũ effectuum iam enumeratorum facilè reuocari poterit.

Porrò effectus per accidens, ſeu ex conſequenti, ſunt tres.

Primus eſt, quòd conferat primã gratiam, atque adeò etiam remiſsionẽ peccati mortalis. Id fit, quando aliquis ſine ſua culpa (id eſt, probabiliter ſe putans eſſe in gratia) accedit, & percipit Sacramentum hoc in peccato mortali, cuius neque conſcientiam habet, & affectum etiam alioqui depoſuit. Vt ſi v.g. habuit attritionem, quæ ſatis per ſe non fuerit ad gratiam conciliandam; licet ipſe quidem putauerit, habere ſe veram contritionem: vel ſi probabiliter putes, te fuiſſe legittimè abſolutum in confeſsione, cùm tamen non ſis.

Ita docet D. Thomas *hic ar.* 3. & magis infrà declarat *q. ſeq. ar.* 4. *ad* 5. Item Scotus

in

in 4.dist.9.q.1.& communiter alij Theologi. Atque id etiam haud dubiè volunt sancti Patres, cùm absolutè tribuũt huic Sacramento remissionem peccatorum, eò quòd sit instrumentum passionis Christi, vt indicatur verbis illis in consecratione calicis: *Qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Quod Patres huc accommodant.

Secundus effectus ex accidenti est remissio pœnæ temporalis, si eius reatu tenetur, qui suscipit. Hunc autẽ effectum habet consequenter, quatenus excitat motum charitatis, qui pro sua quidem perfectione valet plùs, vel minùs ad satisfaciendum pro pœna. Ita declarat hoc D.Thomas *art.5.*

Quanquam si hoc Sacramentũ consideretur, non tantùm vt sumitur, tanquam Sacramentũ, sed etiam quatenus offertur, vt sacrificium; sic quidem ex institutione sua valet etiam ad satisfaciendum; vt D.Thomas ibidẽ declarat. Sed in satisfactione, inquit, magis attenditur affectus offerentis, quàm quantitas oblationis. Nam de *vidua paupercula mittente æra minuta duo in gazophylacium* dixit Dominus: *Vidua hæc pauper, plus quàm omnes misit.* Luc.21.

Tertius non absurdè etiã in effectibus

per accidēs huius Sacramenti numerari potest illud malū, quod sibiipsi creant,
1.Cor. 11. qui sumunt indignè, iuxta illud: *Iudicium sibi manducat, & bibit.* Vnde de Iuda dici-
Ioan. 13. tur: *Et post buccellam introiuit in eum Satanas.*

Morale.

Ioann. 6. *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.*

HIc panis septuplicem adfert dulcedinem spiritualem.

Prima dulcedo est præsentia Iesu in hoc Sacramento, in quo habemus omnia, quæ desiderari possunt. Magnum sanè reputauit Miphiboseth beneficiū,
2.Reg. 9. quòd diceret illi Dauid: *Tu comedes panem in mensa mea semper. Qui adorans eum, dixit: Quis ego sum seruus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mei?* At maius est non mensæ Domini Iesu assidere, sed propriam eius carnem manducare.

Secunda dulcedo est Angelorum assistentia, & beatorum. Si enim Regina
3. Reg. 10. Saba dixit Salomoni: *Beati viri tui, & beati serui tui, qui stant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam:* quanto beatiores fideles sunt, qui corā Angelis, & beatis Domino Iesu in Sacramento assistunt, & summam ab eo dulcedinem percipiunt?

Tertia dulcedo est, quòd conuertat hominem quodammodo in Christum. Si enim magnum Ioseph videbatur fratribus suis præstare beneficium, quando dicebat: *Ponite panes. Quibus appositis, seorsum Ioseph, & seorsum fratribus, Ægyptiis quoque, qui vescebantur simul, seorsum sedentibus coram eo, mirabantur nimis, sumptis partibus, quas ab eo acceperant.* Quãto magis eos mirari, & amare decet, quibus Christus ipse apponitur, vt non iam seorsum ab eo sedeant, sed in ipso per amorem habitent, & ille in eis. Gen. 43.

Quarta dulcedo est refectio animæ. Nam si Elias *comedit, & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, vsque ad montem Dei Horeb:* quanto magis roborabitur anima, quæ iam nõ pane & aqua, sed corpore Christi, & sanguine pascetur! Vnde refert Cæsarius in suo Dialogo, quòd Coloniæ quædam matrona in communicando tãta reficiebatur dulcedine, vt sine omni fame ab vna Dominica in alteram ieiunaret ab omni cibo corporali. Vt autem magis in hoc probaretur, data fuit illi ignoranti hostia non consecrata, & mox adeò cœpit esurire, vt se morituram crederet. 3. Reg. 19.

Quinta dulcedo est, quòd dignè sumenti-

Ioann.6. mentibus ſit vitæ æternæ ſolatium. *Non ſicut manducauerunt patres veſtri manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.*

Sexta dulcedo eſt memoria paſſionis, & amoris Domini. Vnde in Canone Miſſæ poſt conſecrationem calicis le-
Matt. 26. guntur hæc verba: *Hæc quotieſcunque feceritis, in mei memoriã facietis.* Sicut Dominus de muliere dicit: *Mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit. Amen dico vobis, vbicunque prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mundo, dicetur & quòd hæc fecit in memoriam eius.*

Septima dulcedo huius panis eſt, quòd homo per illum ſecurus redditur de beatitudine pluribus modis.

Primò, quia eſt figura vitæ æternæ.
Luc. 14. Vnde *quidam de ſimul diſcumbentibus dixit illi: Beatus, qui manducabit panem in regno Dei.*

Secundò tanquam viaticum, cuius vigore ad patriã peruenitur. Vnde Abra-
Gen. 18. ham tribus viris dixit peregrinis: *Ponam buccellam panis, & confortate cor veſtrum, poſtea tranſibitis.*

Tertiò, tanquam pignus gloriæ ſecurum. Si enim Thamar credebat Iudæ
Gen. 38. danti ei *annulum ſuum, & armillam, & baculum, quem tenebat manu:* quanto magis debemus Chriſto credere danti nobis frequenter

quenter in hac peregrinatione corpus ſuum, & ſanguinem, donec introducat nos in patriam cæleſtem.

IN FESTO S. ANTONII PADVANI.

Exordium:

TEmpore Ochoziæ, Regis Iſrael, cùm fames eſſet in terra, dixit Elizæus: *In tempore hoc cras modius ſimilæ vno ſtatere erit, & duo modij hordei ſtatere vno in porta Samariæ. Reſpondens vnus de ducibus, ſuper cuius manum Rex incumbebat, homini Dei, ait: Si Dominus fecerit etiam cataractas in cælo, nunquid poterit eſſe, quod loqueris?* Porrò altera die RexDucem illum conſtituit ad portam, *quem conculcauit turba in introitu portæ, & mortuus eſt.* 4.Reg.7.

Moraliter:

Tempus famis ſignificat ſtatũ mundi, in quo magna penuria eſt diuinæ gratiæ. Dux ille, ſuper cuius manum Rex incumbebat, mũdanum hominem, ſignificat,

ficat, qui exemplo ſuo, & facultatibus mundanas ſuſtentat vanitates. Talis ſæpe nihil de Deo cogitat, nihil de futura vita: imò ſæpe gratiæ diuinæ abundantiam, & remiſsionem peccatorum ſuorum impoſsibilẽ putat. Sed quid? Dum minimè putat mori cogitur, & tunc in exitu vitę frequenter anima eius à curis huius ſæculi, deliciis, & diuitiis conculcatur, & ita in infernum demergitur.

Euangelium:

Matt. 15. *Vos eſtis ſal terræ. Quòd ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur?* &c.

Thema:

Idem.

Oportunum nunc quærere: Vnde proueniat Ordinum Religioſorum diuerſitas?

Reſpondeo, & dico primò, Diuerſitas Ordinum Religioſorum non prouenit ex aliquo, quod Religioni eſt eſſentiale; vt ſunt tria vota eſſentialia, & approbatio Eccleſiæ. Hæc enim omnibus ſunt communia. Itaque ſi eſſentialia ſpectentur, omnes ſunt eiuſdem ſpeciei: conſiſtit enim omnium eſſentia in obligatione trium votorum ab Eccleſia acceptatorum.

Quare

Quare Ionathas, cùm pugnare vellet cum Philisthiim, dixit ad armigerum suum: *Ascendamus, sequere me: tradidit enim Dominus eos in manus Israel.* Ita Religiosi Ordines, quasi vnus armiger, sequuntur Saluatorem nostrum in essentialibus Religioni. 1. Reg. 14.

Dico secundò, hæc diuersitas Ordinum prouenit ex duobus.

Primò ex particulari fine, seu functione, ad quem quisque Ordo institutus est speciatim. Quidam enim sunt instituti, vt præter obseruantiam votorum essentialium, potissimũ se exerceant in operibus vitæ contemplatiuæ. Tales ferè sunt, quos antiquiores Patres instituerunt, Antonius, Pachomius, Basilius, Benedictus, Bruno, Ordo Cistercientium, & Cluniacensium. Horum cultores propriè vocantur Monachi, quia vacant solitudini, & τῇ μονάδι, id est, vnitati, quæ Deus est, sunt intenti. Alij instituti sunt ad opera vitæ actiuæ corporalia: vt, ad redimendos captiuos, ad suscipiendos peregrinos, ad seruiendum infirmis, ad defendendam Ecclesiam contra hostes fidei: quales sunt equites Ierosolymitani, S. Iacobi, S. Ioannis. Alij partim ad contemplationem, partim ad opera vitæ actiuæ, sed spiritualia, quæ supponunt

contemplationem, vt Ordines mendicantium.

1. Reg. 30. Sicut Dauid, cùm pugnasset aduersus Amalechitas, & de victis retulisset prædam, diuisit illam cum ducētis viris, qui lassi substiterant ad torrentem Besor, dicens: *Aequa pars erit descendētis ad prœlium, & remanentis ad sarcinas, & similiter diuident*: ita contemplatiui tantum merētur aliquando, quantum actiui.

Secundò prouenit Ordinum diuersitas ex particularibus ritibus, & mediis, quibus vtuntur, vel ad vota sua meliùs seruanda, vel ad functionem propriam meliùs obeundam. Sic inter ordines ad contemplationem institutos videmus magnam varietatem in habitu, victu, ieiuniis, aliisque piis exercitiis. Similiter inter Ordines mendicantium. Et quamuis non numerentur à Doctoribus, nisi quatuor regulæ approbatæ, sub quibus omnes Ordines Religiosi militant (præter Carthusianos, qui habent sua statuta, & Societatem Iesu, quæ suas constitutiones) videlicet Basilij, Augustini, Benedicti, & Francisci: tamen singuli suæ regulæ proprias constitutiones adiunxerunt, quibus inter se discrepant, etiam si eandem regulam sequantur. Sub regula enim S. Basilij viuūt penè omnes Græci Monachi.

Monachi. Sub regula S. Augustini omnes Canonici regulares, Dominicani, Augustiniani, Seruitæ, Hieronymiani, Hospitalarij, Cruciferi, & alij aliqui. Sub regula S. Benedicti Monachi nigri, Cluniacenses, Cistercienses, Camaldulenses, Cælestini, & alij: quamuis hi omnes propriis constitutionibus regulæ superadditis, & habitu multùm differant.

Hæc autem varietas Ecclesiæ est ornamento. Sicut enim Reip. politicæ est ornamento, habere omnia genera opificiorum, quæ iuuent, & oblectent vitam istam temporalem; ita Ecclesiam, quæ est diuina quædam Resp. exornat tanta varietas opificiorum, & exercitiorum spiritualium ad excolendam animam, & vitam spiritualem inuentorum. Vnde Salomon *omnes parietes templi per circuitum* 3. Reg. 6.
sculpsit variis cælaturis, & torno: & fecit in eis Cherubim, & palmas, & picturas varias, quasi prominentes de pariete, & egredientes.

Deinde; Est etiam summè vtilis. Sic enim quamplurimis patet aditus ad statum perfectionis. Nam qui non est idoneus ad hoc genus exercitij, v. g. ad contemplationem; est idoneus ad aliud, scilicet ad actionem; & contrà. Vnde Salomon ad ædificationem templi varia habuit genera operariorum. Nam *elegit Rex* 3. Reg. 5.

operarios de omni Iſrael, & erat indictio triginta millia virorum. Fueruntq́; Salomoni ſeptuaginta millia eorum, qui onera portabant, & octoginta *millia latomorum in monte, abſque Præpoſitis, qui præerant ſingulis operibus, numero trium millium, & trecentorum.* Alij ferebant lapides: alij dolabant eos. Alij ligna excidebant, & aptabant. Alij terram fodiebant: & alia alij opera exercebant. Vnde Ieremias:
Ierem. 1. *Et dixit Dominus ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo: ecce conſtitui te hodie ſuper Gentes, & ſuper regna, vt euellas, & deſtruas, & diſperdas,*
Matt. 20. *& diſsipes, & ædifices, & plantes.* Et Dominus varios miſit operarios in vineam ſuam: nimirum primo manè, & circa horam tertiam, & circa ſextam, & nonam horam, & circa vndecimam. Alij vineæ irrigabant radices, atque inutiles abſcindebant palmites, alij ligabant diſſolutos, alij vermes depellebant, alij vineam cuſtodiebant.

DE S. ANTONIO.

OLyſsipone in Luſitania templum eſt D. Mariæ ſacrum, in quo B. Vincentij Martyris corpus requieſcit. Ad eius templi Occidentem B. Antonij parentes domicilium habuêre, in quo natus eſt B. Antonius, qui Ferdinandus primùm

mùm vocatus eſt. Parentes nobiles: pater Martinus nomine miles Regis Alphonſi fuit: ſicut B. Antonius miles Chriſti.

Litteris imbutus fit Canonicus regularis: ſed cùm crebra amicorum viſitatione in vocatione ſua impediretur, locum mutauit, & ad aliud monaſteriũ D. Auguſtini, ſcilicet S. crucis de Conimbrica zelo ſeuerioris diſciplinæ commigrauit. Sicut Philiſtæi, cùm remittere vellent arcam Domini, *tollentes duas vaccas, quæ lactabant vitulos, iunxerũt ad plauſtrum, vitulosq́; earum concluſerunt domi. Ibant autem in directum vaccæ per viam, quæ ducit Bethſames, & itinere vno gradiebantur.* Ita & parentes facere deberent, qui religioſos habent filios: filios nimirum ſuos relinquere, & recto itinere ſuo ire. 1. Reg. 6.

Omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, &c. Sed cùm Petrus primogenitus Regis Marochio attuliſſet reliquias Franciſcanorum Martyr. Berardi, Petri, &c. & ſe à magnis periculis illorum meritis liberatum diuulgaret, cœpit etiam Ferdinandus flagrare deſiderio martyrij: ideò & Franciſcanus factus nomen Antonij aſſumpſit. Et ad Saracenos ſemel nauigans, vi morbi fuit compulſus redire. Matt. 19.

Cùm conuenisset Asisium ad capitulum generale, à nemine expetitus est: ita commendans se Gratiano ministro Æmiliæ, in prouinciam illam abductus in eremum secessit: & pœnitentiā egit. Tandem orationem habere iussus omnium opinionem superauit: paulò pòst Prædicator factus omnes ad se trahebat. Pontifex max. eum arcam Testamenti appellabat: ita enim Scripturas memoria tenebat, vt instar Esdræ eas restituere potuisset.

1. Reg. 17. Sicut de Dauid: *Non vales resistere, quia puer es.* Guardianus existens homini lubrico reuerentiam exhibuit, tanquam futuro Martyri.

Vt autem liberiùs prædicationi incumberet, à fratrum regimine absolui cupit. Sicut in parabola Ioatham, *dixerunt ligna ad arborem ficum: Veni, & super nos regnum accipe. Quæ respondit eis: Nunquid possum deserere dulcedinem meam fructusq; suauissimos, & ire vt inter cetera ligna promouear?* Iud. 9.

Valdè autē potens verbo fuit, & malleus hæreticorū indefessus dictus, multos etiam ad fidem conuertit.

Ad petitionem hæretici mulum adorare S. Eucharistiam coëgit.

Puero à mortuis excitato loquelam restituit, vt parētes ab iniuria liberaret.

Moritu-

Moriturus Dominum Iesum vidit.

Lingua eius post 32.annos integra, & incorrupta inuenta est.

Quæ licet imitari non liceat, admirari tamen non pigeat, vt erga Ordinem S.Francisci nobis accendatur deuotio, & qui sub eius vexillo militauimus in terris, in felici eius consortio etiam triumphemus in cælis. Amen.

IN NATIVITATE S. IOANNIS BAPTISTÆ.

Exordium:

CVm filius mulieris Sunamitis iuisset in agrũ, ægrotus rediit, & mortuus est. Elizæus autem misit Giezi puerum suum, cum baculo suo, vt à mortuis excitaret eum: sed *non erat vox, neque sensus*. Tandem Elizæus ipse venit, *& incubuit super puerum. Posuitque os suum super os eius, & oculos super oculos eius, & manus suas super manus eius, & incuruauit se super eum, & calefacta est caro pueri.* 4. Reg. 4.

Mora-

Moraliter:

Puer iſte humanum genus ſignificat, quod in Adam ſpiritualiter mortuum fuit in Paradiſo. Miſſus fuit Ioannes *in* Mar. 1. *deſertum baptizans, & prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remißionem peccatorum.* Sed ipſe tollere peccata non potuit, nec humanum genus redimere: donec tandē ipſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus per incarnationem ſuam ſuper puerum incubuit; & ita humanum genus à morte æterna morte ſua liberauit.

Euangelium:

Lucæ 1. *Eliſabeth impletum eſt tempus pariendi, & peperit filium, & audierunt vicini, & cognati eius, quia magnificauit Dominus miſericordiam ſuam cum illa, & congratulabantur ei.*

Thema:

Exponitur Euangelium.

D. Auguſtinus *hom. 2. de natiuit. Ioannis,* & Beda *hom. de eadē natiuitate*, notauit non vacare myſterio, quòd Ioannis natiuitas in illos dies incidat, qui decreſcere incipiunt: Domini autem natiuitas, cùm Ioan. 3. dies creſcunt; ſecundùm illud: *Illum oportet creſcere, me autem minui.* Creuit quippe Dominus, quia per totū orbē Chriſtus, quòd

quòd Messias esset, fidelibus innotuit. Decreuit Ioannes, quia, qui Christus existimabatur, id est, Messias, quòd non Christus, sed præco Christi esset, apparuit. Nam, cùm *mitterent Iudæi ab Ierosolymis sacerdotes, & Leuitas, vt interrogarent eum: Tu quis es? confessus est, & non negauit: & confessus est: Quia non sum ego Christus.* Ioann. 1.

Elisabeth impletum est tempus pariendi.

Obseruauit Origenes, Ambrosius, & Theophylactus non omnibus, sed solis sanctis mulieribus tempus pariendi impleri in Scriptura dici: vt Elisabeth hîc, & de Maria: *Factum est autem, cùm essent ibi, impleti sunt dies, vt pareret*: quòd (vt ait Ambrosius) plenitudinem iusti vita habeat; inanes autem sint dies impiorum: quia nimirum bonis operibus, Deique gratia sunt vacui. Pleni autem dies iustorum, quia præclaris actionibus, & charitate diuina abundãt. Dicit quidem Iob: *Sic & ego habui menses vacuos, & noctes laboriosas enumeraui mihi.* Habent viri iusti menses vacuos præmio illo æterno, quod exspectant; sed plenos meritis: at impij menses habent vacuos tam meritis nunc, quàm præmio post mortem: vanitate verò plenos. Sicut enim vacuũ vas aëre plenum est: sic vacua impij vita plena est vanitate; quodq; peius est, sceleribus. Luc. 2. Iob 7.

Verùm

Verùm non eam arbitror hoc verbum vim habere, ſed eam potiùs, vt indicet Euangeliſta, eo prorſus modo, eoque ordine ſucceſſiſſe omnia, quo ab Angelo prædicta fuerant. Dixerat autem Angelus de vtraque, Maria & Eliſabeth, fore, vt conciperet filium, & pareret. Ideo Angelus non contentus dixiſſe, vtramque concepiſſe, addidit, impletum fuiſſe pariendi tempus: quaſi dicat, ne vno quidem die retardatam fuiſſe diuinam promiſſionem.

Et audierunt.

Credibile eſt, vicinos atque cognatos iam antea audiuiſſe, concepiſſe Eliſabeth: ſed dicuntur audiuiſſe nunc, quòd in partu maximè Dei erga illam cognouerint miſericordiam. Ante partũ enim dubius ſemper, & multis expoſitus periculis conceptus eſt: tunc cenſetur perfectum, & cumulatum Dei beneficium eſſe, cùm, quæ concepit, etiam peperit.
Gen. 35. Rachel enim in partu mortua eſt.

Quia magnificauit Dominus miſericordiã ſuam.

Magnam vocat miſericordiam, quòd ſterili, & ſeni dediſſet filium: ſicut ipſa
Luc. 1. indicauit ſuprà: *Quia ſic fecit mihi Deus in diebus, quibus reſpexit auferre opprobrium*
Matt. 11. *meum inter homines.* Et quia filius eius *erat magnus coram Domino*, adeò vt *inter natos*

mulie-

mulierum non surrexerit maior.

Et congratulabantur ei.

In Græco est: καὶ συνέχαιρον αὐτῇ, ad verbum: Congaudebant ei. Quod ideo videtur Euangelista dixisse, vt indicaret, impletum fuisse, quod Angelus prædixerat. *Et multi in natiuitate eius gaudebunt.* Luc. 1.
Congaudent, & congratulantur felicitati alienæ viri probi: sunt enim beneficia Dei quædam suauissimi odoris pretiosa vnguenta, quorum odore, qui charitate præditi sunt, trahuntur. Vnde sponsa: *Trahe me: post te curremus in odorem* Cant. 1.
vnguentorum tuorum. Traxit quoque odor iste Deiparam Virginē: nam *abiit in mon-* Luc. 1.
tana cum festinatione: vt Elisabeth congratularetur, sicut ceteri cognati. Et ante alios quia Angelo nunciante, odorem illum percepit. Inuidi autem odore tali torquentur, iuxta illud: Inuidus alterius macrescit rebus opimis.

Vt enim vaccæ illæ macilentæ, quas Gen. 41.
in somnis vidit Pharao, pingues alias deuorauerunt: ita inuidi macilenti eorum, quibus inuident, pinguedinem deuorare conantur. *Non nobis,* dixit olim Cato senior, *sed bonis, quæ nos circumstant, inuident homines.* Vnde illud Plutarchi, *lib. de odio, & inuidia: Nemo est, qui miseris inuideat.* Et illud: Sicut Cantharides lætioribus frumen-

frumentis,& viridioribus rosis maximè inhærent: ita inuidia eos præcipuè tangit, qui boni sunt, quique ad virtutem, gloriámque grassari videntur.

Sed, sicut Sol radiis vmbram; ita charitas suo splendore inuidiam ex animo pellit, & omnium felicitati congaudet.
1. Cor. 13. *Charitas non æmulatur.* Nato Isaac dixit Sara: *Risum fecit mihi Dominus: quicunque audie-*
Gen. 21. *rit, corridebit mihi.* Si risum facit alicui Deus, si gaudium, si opes, si virtutes tribuit, charitas læto corridet vultu.

Et factum est in die octauo.

Ab ortu. Is enim à lege dies circum-
Gen. 17. cisioni erat præscriptus. *Infans octauo die circumcidetur in vobis.*

Elegerat Deus octauum circumcisionis diem multis de causis. Prima fuit, vt mysterium significaretur. Septem dies temporalem: octauus spiritualem, & æternam vitam designare solet: quia septem diebus tota temporalis vita circumacta traducitur; octauus vltra est. Quod autem vltra temporalem vitam est, spirituale & æternum est. Circumcisio autem spirituale significabat vitam, qua opera carnis amputanda erant. Cyprianus *serm. de circumcisione.*

Secunda fuisse creditur, quòd octauus dies transactâ iam hebdomade primus sequentis

ſequentis hebdomadis dies erat, quo Chriſtus erat reſurrecturus: vt doceremur, nouam poſt circumciſionem vitam inſtituendã eſſe, noſque cum Chriſto reſurgere debere, & in nouitate vitæ ambulare. Cyprianus *l.3.epiſt.*8.& Auguſtinus *ſerm.*15. *de ſerm. Domini, & verb.*141. *de tempore.*

Et venerunt circumcidere puerum.

Hinc nonnulli colligunt, morem Iudæorum fuiſſe, vt pueri in Synagoga circũciderentur, interpretãtes, *venerunt* parentes eius in Synagogam, vt puerũ circũciderent. Nam quos dicũt alios poſſe intelligi veniſſe? & vtrumque parẽtem circũciſioni interfuiſſe, manifeſtè conſtat: *Et reſpondens mater eius*,&c. nec potuiſſe venire in domum ſuam, vbi iam erãt, ſed in Synagogam, vbi non erant. Denique, etiam nunc eam inter Iudæos conſuetudinem permanere, vt in Synagoga circumciſio celebretur. Luc. 1.

Alij domi factam fuiſſe malunt, nam nullam alibi, quàm in domo factã fuiſſe, in Scriptura legi. Domi circumciſum Abraham, & domi eundẽ Abrahamum filium, vernáſque omnes ſuos circumcidiſſe. Domi Sephoram filium, quem ex Moyſe ſuſceperat, arrepto circumcidiſſe cultro, ne ab Angelo perimeretur. Gen. 17. Exod 4.

Iosu. 5. Domi Iosue totum circumcidisse populum traiecto deserto.

Certè Ioannem non in Synagoga, sed in domo paterna circumcisum fuisse, satis mihi videtur ex hoc ipso loco probari posse. Constat enim Elisabetham, matrẽ Ioannis, cùm circumcideretur, Luc. 1. fuisse præsentem, cùm respondeat: *Nequaquam: sed vocabitur Ioannes.*

At non poterat octo dierum puerpe- Leuit. 12 ra exire domo, & in Synagogam ire, cùm ex præscripto legis in sanguine triginta dies esse deberet. Qui ergo dicuntur venisse, vt puerum circumciderent? Possumus intelligere amicos, & cognatos. Neque enim dubium est, quin aliqua celebritate amicis cognatísque cõuenientibus, vbicunque tandem circumcisio fieret, fieri soleret. Possumus & aliter interpretari, venisse, id est, ventum esse ad puerum circumcidendum, vt Hebræorum phrasis sit.

Et vocabant eum.

Incipiebant vocare, amici scilicet, & cognati.

Nomine patris sui Zachariam.

Duo ex hoc loco colliguntur. Vnum est, consueuisse apud Iudæos in circumcisione, sicut apud nos in Baptismo, nomina infantibus imponi. Num ante, an postquam

postquam puer circūcisus esset, id non satis constat. Theophylactus quidem, Euthymius, Chrysostom. apud D. Thomam, post circumcisionē imposita fuisse putant. Verùm qua ratione factum id in circumcisione fuerit, & in Baptismo nunc fiat, diuersæ à diuersis auctoribus rationes assignantur. Theophylact. quòd tunc homines Deo nasci, & in eius populum referri censentur. Alij, quòd nominum impositio dominij argumentum esset: ideoque solitos fuisse dominos, aut noua seruis suis nomina dare, aut mutare vetera: sicut legimus Iosephum à Pharaone Saluatorem mundi Gen. 41. linguâ suâ vocatum: & Danieli, atque eius sociis nomina mutata: *Imposuit eis* Dan. 1. *præpositus Eunuchorum nomina: Danieli, Baltassar; Ananiæ, Sidrach; Misaeli, Misach; & Azariæ, Abdenago.* Adnotauit hoc Chrysost. *homil. de ferendis reprehensionibus, & conuersione D. Pauli*, & Ioannes Damascen. *l.2. de fide, c.30.* In circumcisione igitur imposita fuisse nomina, quòd tunc infantes iugum, ac seruitutem Dei subire incipere viderentur.

Alterum, quod hinc colligitur, est consueuisse plerumque Iudæos infantibus nomina patrum, aut cognatorum imponere. Hinc Zachariam Ioannem

vocare voluerunt; & postea, cùm mater dixisset, vt vocaretur Ioannes, responderunt: *Nemo est in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine*. Hæc, inquam, eius ætatis consuetudo fuit, vt apparet. Nam primis illis sæculis, quæ sunt in sacris litteris consignata, nihil legimus eiusmodi: quin ex euentu aliquo plerumque nomina dabantur. Sicut Eua primũ filium suum vocauit *Cain, quia possedi hominem*, inquit, *per Deum*. Tertium vocauit *Seth*, dicens: *Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel*. Porrò, Zacharias Hebręis idem est, quod Græcis, μνησίθεος. id est, memor Dei. Quod nomen alioqui pium decebat filium.

Luc. 1.

Gen. 4.

Et respondens mater eius.

Respondisse mater dicitur, aut quia interrogata fuerat, quod valdè vero simile est, cùm Zacharias mutus, & surdus commodè interrogari non posset: aut quia ipsa ex puerperio decumbens consultantes de vocando filio nomine patris sui Zachariæ inaudiuit: aut quia Hebraico idiomate respondere dicitur, quisquis etiam non interrogatus, etiam nemine antè locuto, aggreditur loqui.

Nequaquam, sed vocabitur Ioannes.

Neque ab Angelo ipsa audiuerat, vocandum esse Ioannem, qui in solo tem-

pli adyto ſolus cum ſolo Zacharia fuerat locutus; neq; à Zacharia, qui ſurdus, & mutus erat. Reliquum ergo eſt, vt Spiritu ſancto impleta, totum myſterium per reuelationẽ cognouerit, quod priùs Angelus Zachariæ declarauerat; vt Origenes *homil.9.* Ambroſius, Beda, Euthymius, Theophylactus notarunt.

Quia nemo eſt in cognatione tua.

Licet hîc animaduertere carnales, & ſpirituales homines inter ſe pugnantes. Amici & cognati, vt fieri ſolet, carnem tantùm conſiderantes, nomen aliquod gentile dare volebant puero: pater verò & mater, quia non tam carnales, quàm ſpirituales erant, gratiam, non carnem, ſequuntur, & Ioannem, quaſi gratioſum, quemadmodum Deum velle intelligebant, vocandum eſſe contendunt.

Innuebant autem.

Nutibus, & ſignis, quia non ſolùm mutus, ſed etiam ſurdus erat.

Et poſtulans pugillarem.

Græcis πινακίδιον, tabellam, quales hodie apud nos memoriæ cauſa eſſe ſolent. At quomodo poſtulauit? Nutibus, & ſignis, ait Euthymius.

Ioannes eſt nomen eius.

Non dixit, ſit, aut erit; ſed, *eſt*, vt indicaret,

caret, non se tunc nomē imponere, sed antè ab Angelo impositum declarare; & non posse mutare homines, quod decretum est à Deo. Significat autē Ioannes (Hieron. interprete *l. de Hebraicis nominibus*) Dei gratiam: eandémque interpretationem sequuntur Beda, Origenes, Rupertus, & alij.

Et meritò quidem hoc nomen infans diuinitus accepit. Primò, quia gratiam Dei, Spiritu S. ab vtero matris repletus habuit, & nunquã amisit. Secundò, quia ex gratia Dei parentibus datus est. Tertiò, quia omnes Prophetas gratiâ anteiuit. Quartò, quia gratię Dei, id est, Euangelij, nuncius fuit. Quintò, quia fuit velut orizon legis, & gratiæ, iuxta illud: *Lex & Prophetæ vsque ad Ioannem.*

Porrò Elisabeth significat Dei iusiurandum: Zacharias memoriam Dei. quâ recordatus est iuramēti sui, gratiam
Luc. 16. Dei mundo protulit, iuxta illud: *Memorari testamenti sui sancti, iusiurandum quod iura-*
Luc. 1. *uit ad Abraham patrem nostrum.* Et: *Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ; sicut locutus est ad patres nostros,* &c.

Quod si quæras: An fuerit hoc nomen nouum? Resp. nouum quidem fuisse in cognatione Ioannis: non ta-
1. Mach. 2. & 16. men inter Iudæos; iam enim olim alij

co

eo nomine fuerunt appellati.

Et mirati sunt vniuersi.

Intelligentes nomen non ab hominibus, sed à Deo esse impositum; vt patet per Elisabeth & Zachariam.

Apertum est autem illicò.

Quod dicit, *Illicò*, indicat ipsã nominis impositione, causam fuisse, vt impedita priùs Zachariæ lingua solueretur: sicut veteres auctores notarunt. De auditu restituto nihil dicitur: sed credendum, aures etiam eius, quæ semel occlusæ fuerant, simul apertas, vt Euthymius admonuit.

Et factus est timor.

Gaudium potiùs, quàm timorem inde nasci oportebat. Sed timor sic vocatur ex Hebræorum idiomate religio, reuerentia. Quasi dicat, ea re cognita impletos fuisse omnium animos religione, intelligentes tot signis non posse, nisi singulare aliquid, & admirandum à Deo portendi. Viderant Elisabeth sterilem, senémque peperisse. Viderant mutum factum propter incredulitatem Zachariam. Viderant matrem nouum, & inusitatum infanti nomen imposuisse. Viderant patrem idem scripsisse nomen, indicasséque id ab Angelo datum fuisse. Viderant statim eius solutam linguam.

Magnam hæc omnia religionem animis hominum ingerebant.

Mar. 4. Similis phrasis apud Marcum est: *Et timebant timore magno, & dicebant ad alterutrum: Quis putas, est iste, quia ventus & mare obediunt ei?* Item:
Mar 5. *Et vident illum, qui à dæmonio vexabatur, sedentem, vestitum, & sanæ mentis, & timuerunt.*

Etenim manus Domini erat cum illo.

Verba sunt Lucæ rationem reddentis præcedentium. Manus Domini potentia eius vocatur. Aliquando etiam prophetia vocatur manus Domini, quia impetu quodam, ac vi in hominem irruit; vt
Iud. 14. solet Scriptura loqui, dicens: *Irruit in eum spiritus Domini.* Huius significationis multa exempla apud Prophetas leguntur:
Ezech. 1. *Factum est verbum Domini ad Ezechielẽ, filium Buzi, sacerdotem in terra Chaldæorum, secus flumen Chobar: & facta est super eum ibi manus*
Ezech. 3. *Domini.* Et: *Et facta est super me manus Domini, & dixit ad me,* &c. Vterque sensus conuenit in hunc locum: nam & Dei potentia, & spiritus prophetiæ, cum Ioanne fuisse potest significari, quòd singularia in eo vtriusque signa cernerentur.

Morale.

Morale.

Et peperit filium. Ioan. 1.

NOs etiam concepimus puerum, ſcilicet animam noſtram, in creatione: peperimus illum in Baptiſmo. Conueniunt amici, & vicini, id eſt, gratia Dei, & Angeli boni, vt animam noſtram circumcidamus, id eſt, à vitiis abſtrahamus.

Sed vnus cum Agar *abiicit puerum ſubter vnam arborum*: id eſt, in concupiſcentiam, & ibi puer moritur ſolus. Admonemur autem ab Angelo: *Surge, tolle puerum, & tene manum illius, quia in gentem magnam faciam illum.* Ita nos ſurgere debemus, & puerum tollere, id eſt, curam animæ noſtræ gerere: manum illius tenere, id eſt, opera eius dirigere: quia ad regnum cælorum vocata eſt. Gen. 21.

Alij feſtinant cum nutrice Miphiboſeth, vt fugiant, & cadit puer, & claudus efficitur vtroque pede. id eſt, alij ita obiter animæ curam gerunt, vt mirum non ſit, ſi nunc in peccatum cordis, nunc in peccatum operis cadat, & ita vtrumque pedem lædat. 2. Reg. 4.

Quid autem? Cùm Moyſes *eſſet in itinere,* Exod. 4.

nere, in diuersorio occurrit ei Dominus, & volebat occidere filium eius. Quòd si nos tam paruam animæ nostræ curam habeamus, occurret nobis diuina iustitia, & merito damnabit eum. Sed *Sephora tulit illicò acutißimam petram, & circumcidit præputium filij sui*, & dimisit eum Dominus ob circumcisionem. Ita nos pœnitentiam amplecti debemus, qua vitiosa amputabitur caro animæ, & ita poterit viuere. Tunc etiam Ioannes vocabitur, quia in gratia Dei gradietur, donec tandem perueniat ad gloriam. Amen.

IN FESTO SANCTORVM PETRI ET PAVLI.

Exordium:

Num. 13. EXploratores terræ promissionis *pergentes vsque ad torrentem botri, absciderunt palmitem cum vua sua, quem portauerunt in vecte duo viri.*

Moraliter:

Duodecim illi exploratores duodecim Apostolos significãt, qui ad torrentem

tem botri venerunt, quando Dominus Iesus *conuocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, vt eiicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.* Illi palmitē abscindunt cum vua sua, quando prædicandi auctoritatem accipiunt, & futuram gloriam annunciant: *Euntes autem prædicate, dicentes: quia appropinquauit in vos regnum cælorum.* Et duo viri qui portauerunt palmitem in vectę designāt SS. Petrum & Paulum, qui verbum Dei prædicauerunt vbique summo cum labore. Matt. 10.

Euangelium:

Venit Iesus in partes Cæsareæ Philippi, & interrogabat discipulos suos, dicens: Quem dicunt homines esse filium hominis? Matt. 16.

Thema:

Tibi dabo claues. Ibid.

Ex hoc Euangelio vniuersi Ecclesiæ Doctores Petri primatum collegerunt. Tot enim penè ex hoc loco argumenta duci possunt, quot sunt in illa oratione Christi verba.

Primò, *Beatus es Simon Bariona.* Quemadmodū ex omni illo numero Apostolorum Petrus solus respōderat, & vsque adeò præclaram de Christo professionem ediderat, dicens: *Tu es Christus, filius*

Dei viui: ita Christus prætermissis ceteris, nomine proprio eum compellat, parentis etiam nomine indicato, vt ea re faciliùs intelligeretur, ad quemnã propriè, ac singulariter sequentes promissiones referendæ essent.

Secundò, *Quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est*. Nempe declarauit etiam iis verbis, quantã certitudinem habitura esset ea doctrina fidei, quæ à Petro traderetur ex præcipua illa auctoritate, quam deinde illi promittit. Non enim sensu, qui sæpe fallit, carnis & sanguinis, (Nam Isaac Iacob tetigit, & olfecit, & tamen in filio errauit) sed cælestis Patris inspiratione fides de Christo, atque adeò de aliis omnibus mysteriis (vt quæ ad Christum omnia reuocantur) concipienda à Petro, atque adeò explicanda erat. Ita Ahias, licet cæcus esset, bene tamen ex reuelatione agnouit vxorem Ieroboam, licet mutasset vestes.

Gen. 27.

3. Reg. 14.

Tertiò, *Et ego dico tibi*. Mercedẽ, inquit B. Hieronymus *l. 3. comment. in Matth.* recepit vera confessio. Et B. Cyrillus *lib. 4. Dialog. de Trinitate cum Hermia, paulò post initium*: Tam veræ, inquit, sententiæ remunerationem Petrus reportauit, id est, donum aliquod, atque prærogatiuam singularem

gularem viciſſim Chriſtus Petro pollicetur in præmium illius veriſsimæ confeſsionis, quam ipſe ſolus præ aliis de Chriſto fecerat. Quod ſimiliter diuus Chryſoſtomus, Theophylactus, Euthymius, Hilarius in commentario eius loci intellexerunt.

Quartò, *Quia tu es Petrus.* Hæc nominis Gen. 17.
commutatio promiſſæ etiam in omnes fideles auctoritatis indicium eſt. Quod primùm apparet ex Scripturæ analogia in aliis locis. Vbi enim aliàs ſimilis commutatio nominis diuinitùs facta perhibetur, ſingularis alicuius dignitatis ſymbolum eam fuiſſe intelligimus.

Nec vltra vocabitur nomen tuum Abram: ſed Gen. 17.
appellaberis Abraham, quia patrem multarum gentium conſtitui te. Item: *Sarai, vxorem tuam non vocabis Sarai, ſed Saram. Et benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium; cui benedicturus ſum, eritque in nationes, & reges populorum orientur ex*
eo. Et Angelus: *Nequaquam Iacob appellabitur nomen tuum, ſed Iſrael: quoniam ſi contra Deum fortis fuiſti, quanto magis contra homines præualebis?* Gen. 32.

Deinde; Idem in propoſito confirmat ipſa ratio impoſiti nominis. *Petrus* enim Latinè, Græcè Πέτρος, & Syriacè, atque Hebraicè (qua lingua Chriſtus tunc vſus eſt) *Cephas* eſt. Quod vocabulum ſignifi-

ſignificat ſaxum firmũ, & magno ponderi ſuſtinendo aptum. Eum igitur, qui inprimis doctrinæ cæleſtis ſoliditate, ac firmitudine totam Eccleſiæ fabricam ſuſtentaturus erat, aptiſsimo vocabulo Chriſtus Petrum appellat: nempe qui tanquam ſaxum immobile in ædificio Eccleſiæ futurus eſſet, quod totius operis Chriſtiani molem, atque compagem contineret, vt D. Ambroſius *ſerm. 47. de fide Petri* diſertis verbis interpretatur.

Accedit, quòd multo etiam antea eam appellationem Petro Chriſtus promiſerat. Cùm primùm enim Petrus ab Andrea adductus eſſet ad Chriſtum, intui-
Ioan. 1. tus eum Ieſus, dixit: *Tu es Simon, filius Iona: tu vocaberis Cephas, quod interpretatur* (inquit Euangeliſta) *Petrus.*

Quorſum tanto antea hæc tam ſeria appellationis promiſsio, ſi vacat myſterio? Equidem hic mihi ſubaudire videor Chriſtum rationem eius nominis ab officij auctoritate, quam erat Petro collaturus aliquando, reddentem: perinde ac ſi apertè ſubiunxiſſet: Ideo vocaberis Cephas, quoniam inſtar firmiſsimi ſaxi totam molem ædificij Eccleſiæ eris ſuſtentaturus. Hoc enim procul dubio illud eſt, quod animo Chriſtus voluebat tum, cùm minimè ocioſè intuens in Petrum,

trum, aiebat: *Tu vocaberis Cephas.*

Quemadmodum igitur Deus Abræ dicens: *Appellaberis Abraham*, rationē eius appellationis ab eius futura dignitate ſubiunxit: *quia patrem multarum gentium conſtitui te*: ita Chriſtus Petro dicens: *Tu vocaberis Cephas*, futuram dignitatē illius, & principatum in ædificio Eccleſiæ inſinuauit, etſi nondum tum quidem penitus expreſſerit; ſed poſtea demū, cùm is eſt confeſſus diuinitatem Chriſti; vt ait Chryſoſtomus *hom.38. in Ioannem.* Gen. 17. Ioan. 1.

Quintò, *Et ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Quam non explicauerat rationem appellationis, cùm Petro id nomen promitteret, eam tandem his verbis apertiſsimè exponit in ipſa nominis attributione. *Tu es*, inquit, *Petrus.* Quamobrem verò? Et qui tandem eiuſmodi appellatio tantùm valet, vt mercedem illam contineat, quam (vt Patres aſſeuerant) recepit vera confeſsio? Nempe quia *ſuper hanc petram*, inquit, id eſt, ſuper te, Petre, *ædificabo Eccleſiam meam.* His autem verbis quemadmodum Dominus Petro promiſerit primariam illam in Eccleſia auctoritatem, quam diximus, ita declaramus, & probamus. Ex multis nominibus, quibus Eccleſiæ dignitas, atque ſtatus propter varietatem, & ordinem,

nem, qui in ea cernitur, commodè potest significari, est vnum, Domus. Quod vocabulum ideo etiam bene in Ecclesiam conuenit, quia vt domus ab inquilino, ita cœtus fidelium à Spiritu sancto inhabitatur. Hanc domum Deus per filium suum Iesum Christum ædificat, vt
1. Cor. 3. Apostolus ait: *Dei ædificatio estis*. Nec verò diuinitus hanc domum ædificari aliud est, quàm fide, & cultu, & moribus aptari diuino beneficio, atque perfici fideles, vt, postquam gratia demùm expoliti, ac tum inter se, tum cum Christo quàm optimè coniuncti fuerint, ex illis construatur quasi dignũ Deo habitaculum, secundùm gratiam quidem in hac vita, & secundùm æternam beatitudinem in altera: quò spectat omnis hæc Ecclesiæ
2. Cor. 10. 12. 13. Ephes. 2. & 4. fabrica. Hæc est illa ædificatio, cuius Apostolus meminit, quam dicit esse cum primis in charitate & fide: ad quam omnia, quæ fiunt, referri vult, & in qua perficienda suorum opera ministrorum Deum vti docet, id est, Doctorum & Pastorum, *quos dedit Deus*, inquit, *in ædificationem corporis Christi, ad consummationem Sanctorum, vt euadamus omnes in virum perfectum.* Cùm Christus igitur singulariter supra petram se Ecclesiam suam ędificaturum dixit, Petrum constituit facere huius

domus,

domus, atq; ædificationis singulare fundamentũ: vt ei videlicet post Christum, tanquam firmæ petræ, tota illa fabrica spiritualis innitatur. Id verò aliud non est, quàm auctoritatem prorsus solidam ac firmam Petro promissam esse, qua certò niti oporteat omnes fideles in iis rebus, quæ ad fidem, cultum, mores, id est, ad ædificationẽ Ecclesiæ pertinent.

Sextò, *Et tibi dabo claues regni cælorum.* Illustrat his verbis Christus alia metaphora vim auctoritatis illius primariæ, quam Petro ad constituendum de iis rebus, quæ pertinent ad salutem fidelium, pollicebatur. Nam claues regni cælorum eam potestatem vocat, propterea quòd eius vsu multiplici cælũ fidelibus vel clauditur, vel aperitur. Quid enim est aliud, doctrinam fidei certò explicare; peccata remittere; leges salutares condere; ea, quæ ad sanctissimum cultum pertinent, constituere; aliisque id genus rationibus hominum saluti consulere; quàm iisdem cælũ, id est, aditum ad ęternam beatitudinem aperire? Contrà verò, cùm beneficium remissionis peccatorũ iusta ex causa negatur; cùm alicuius aut vita, aut doctrina condemnatur; cum excluditur ex communione fidelium; huic nimirum quasi clauditur

cælum. Itaque intelligendum eſt, cùm ſoli Petro in hoc loco claues regni cælorum promittuntur, ſummam illi poſt Christum in Eccleſia promitti poteſtatem. Nempe eiuſmodi, qua omnibus aliis, atque adeò etiam ipſis Apoſtolis, & omnibus modis aperire potuerit regnum cælorum.

Non enim Apoſtolis item reliquis aut promiſiſſe, aut tradidiſſe ipſas cæli claues Christum legimus. Etſi attribuit illis quidem quandam auctoritatē vſus eiuſmodi clauium; vt ſcilicet clauderēt cælum, aut aperirent, retinendo, vel remittēdo, ſeu quod idē eſt, ſoluendo, vel
Matt. 15. ligando peccata. *Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta*
Ioan. 20. *& in cælo.* Et: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retentæ ſunt.* Quod ſanè diſcrimen inter Petrum & alios Apoſtolos, quod attinet ad poteſtatem clauium, præclarè veteres Patres animaduerterunt.

Accedit præter auctoritatem eorum analogia Scripturæ, eiuſque phraſis in aliis locis. Etenim clauiū nomine ſumma poteſtas deſignari in Scriptura ſacra ſolet. *Dabo* (inquit Dominus Eliachim ſummo Sacerdoti, qui typum Chriſti geſſit)

gessit) *clauem domus Dauid super humerũ eius.* Isa. 22.
Et aperiet, & non erit, qui claudet; & claudet, & non erit, qui aperiat. Quid verò hæc clauis significat? Nempe potestatem talem in domo Dauid, id est, in Ecclesia, vt quod ab ea rectè, ac legittimè constitutum sit, ratum apud omnes, ac firmum esse debeat, nec possit à quoquam rescindi. Hanc clauem, id est, potestatem in Ecclesia, quæ & dicitur regnum cælorum, Christus præstantissima ratione habet. Ipse enim est *sanctus ille, & verus*, inquit Apoc. 3.
Ioannes, *qui habet clauem Dauid, qui aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit.* Petro igitur vices suas in hac vsurpanda claue, id est, summam post ipsum auctoritatem in terris promisit hoc loco. Ac sanè in politicis etiam id similiter obtinuisse videmus, vt cui regendæ ciuitatis summa auctoritas attribuitur, huic tanquã eius dignitatis symbolum quoddam, claues ciuitatis tradantur.

Septimò, *Et portæ inferi non præualebunt aduersus eum.* Portæ inferorum, inquit Epiphan. *in lib. Anchoratus non longè ab initio,* sunt hæreses, & hæresiarchę. Quo pacto & alij Patres hoc loco portas inferorum interpretantur. Si igitur ita supra Petrum est fundata Ecclesia, vt possit opera Petri, & ministerio aduersus omnes hære-

ſes, & omnem vim inferorum firma ſtare; confiteri neceſſe eſt, talem Petro auctoritatẽ tributam eſſe, qua is potuerit tum in omni fidei quæſtione certò docere, quod veriſsimum eſt; tum quæ eſſent fidelibus aut in cultu, aut in moribus ſalutaria, ſanctè conſtituere.

Octauò, *Et quodcunque ligaueris ſuper terram,* &c. Quibus verbis non qualicunque modo eum ſignificat ligare, aut ſoluere poſſe; ſed tanquam eum nimirum, qui auctoritatem ipſam clauium regni cælorum abſolutam, atque plenam habet. Quo ſanè pacto ceteri Apoſtoli clauium auctoritatem non acceperunt, vt diximus. Sicut Elizæus, quando percuſ-
4. Reg. 4. ſit aquas pallio Eliæ, non ſunt diuiſæ aquæ, niſi cùm diceret: *Vbi eſt Deus Eliæ etiam nunc?*

Morale.

Matt. 16. *Tibi dabo claues.*

HOs etiam, ſi claues regni cælorum accipere velimus, id eſt, ſi illud intrare, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum confiteri, & agnoſcere debemus.
1. Reg. 10. Cùm Saul Rex creatus eſſet, *filij Belial dixerunt: Num ſaluare nos poterit iſte? Et deſpexerunt*

runt eum, & non attulerunt ei munera: ille verò dißimulabat se audire. Ita nunc etiam quidam Dominũ Iesum agnoscere nolunt, qui eum Deum negant, aut veram carnem habuisse non credunt. Quod si *confitentur se nosse Deum, factis sanè negant: cùm sint abominabiles, & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.* Alij eum despiciunt videntes paupertatem eius, & vilitatem. Alij munera non afferũt, quia eleemosynas pauperibus amore illius erogare nolũt. Sed ipse nunc omnia dissimulat, donec ad iudicium vltimum iustus iudex veniat. Tunc vltionem sumet de hostibus suis. Tunc diuina clamabit iustitia: *Quis est iste, qui dixit: Saul non regnabit super nos? Date viros, & interficiemus eos.* Qui sunt, qui Dominum Iesum contempserunt? Date viros, & in ignem æternum coniiciemus eos.

Tit. 1.

1. Reg. 11.

Semei etiam *procedebat egrediens, & maledicebat, mittebatque lapides contra Dauid, & contra vniuersos seruos Regis Dauid.* Ita nos, quoties peccamus facto, toties lapides mittimus cõtra Dominum Iesum. Nec tantùm mittebat lapides, sed etiam terram spargebat. Nos, quoties peccamus verbo, toties terram spargimus contra Dominum Iesum.

2. Reg. 16.

Quòd si claues regni cælorum acci-

pere velimus, potiùs cum muliere The-
2. Reg. cuite dicere debemus: *Sicut Angelus Dei, sic*
14. *est Dominus meus rex, vt nec benedictione, nec maledictione moueatur: vnde & Dominus Deus tuus tecum est.* Et Dominus Iesus sicut Angelus Dei; non tamen Angelus, sed maior illo: nec Deus cum ipso tantùm, sed ipse Deus est.

Et iterum: *Tu autem, Domine mi rex, sapiens es, sicut habet sapientiam Angelus Dei, vt intelligas omnia super terram.* Maiorem tamen habet Christus Dominus Angelo sapientiam, quia sapientia eius est infinita. Quòd si ita Deum illum confiteamur, placatus faciet, quod petimus: reuocabit nobis puerum Absolom, id est, dimittet nobis peccata nostra, & in regno suo collocabit. Amen.

IN

IN VISITATIONE B. MARIÆ.

Exordium:

IOram Rex Israel *obsederat Ramoth Galaad, & reuersus fuerat, vt curaretur in Israel, propter vulnera, quia percusserant eum Syri prœliantem contra Hazael, regem Syriæ. Et Ochozias rex Iuda descenderat ad visitandum Ioram.* 4. Reg. 9.

Moraliter:

Ita etiam in piis illis personis Elisabeth & Maria, hac festiuitate contigit, sed alio prorsus modo. Non enim comparare volumus sanctas personas cum regibus impiis, Angelos cum Syris, regnum cælorum cum Ramoth Galaad. Itaque Elisabeth cælestem ciuitatē obsedit, quando pro filio Dominum rogauit. Vulnerata fuit à Syris, quando Angelus ad Zachariam ait: *Vxor tua Elizabeth pariet tibi filium.* Luc. 1. Reuersa fuit, vt curaretur, quando *impletum est tempus eius pariendi, & peperit filium*. Tunc *Maria cum festinatione in montana abiit*, & Elizabeth visitauit.

Euangelium:

Exurgens Maria abiit in montana cum festi- Ibid.

natione in ciuitatem Iuda, & intrauit in domum Zachariæ, & ſalutauit Eliſabeth.

Exurgens Maria.

Ab oratione exurrexiſſe Virginem ad iter Dionyſius Carthuſianus, Lyranus,& alij pie exiſtimāt. Dicendi tamen modus ſignificat proficiſcendi geſtum: qui enim aliquo proficiſcitur, à loco, in quo ſedet, exurgit. Vnde legimus:
1. Mach. 12. *Tryphon exurgens abiit in Bethſan*,&c.

Dubium verò eſt: An B. Virgo mox poſt diuini Verbi incarnationem ad Eliſabeth profecta ſit, an poſt aliquot dies? Theophylactus, Beda, Ambroſius, Origenes putant, quòd ſtatim profecta ſit. Verba tamen Euangelij, *In diebus illis*, id eſt, in tempore illo, innuere videntur, poſt aliquot dies iter ſuſceptum.

Abiit.

Qui dicunt experiendæ, probandæque fidei cauſa tam ſubitam profectionem Mariam ſuſcepiſſe, non ſatis honorificè mihi videntur de illa ſentire: etſi Theophylactus, bonus auctor, in ea quoque videatur eſſe ſententia. Nam neque curioſa ſanè erat, & de verbis Angeli non dubitabat, cùm illi Eliſabeth dicat: *Beata, quæ credidiſti.*

Sed prima profectionis eius cauſa eſt Baptiſtæ in vtero ſanctificatio: vt nimirum

rum Ioannes diuinitus à peccato originali expiaretur, & Spiritu sancto adhuc ex vtero matris suæ repleretur, quod Angelus Zachariæ prædixerat: & vt exultatione Ioannis in vtero, gloriosior esset Christi conceptio.

Secunda, vt Elisabeth congratularetur de admirando præcursoris conceptu. Si enim Dauid fecerit misericordiam cum Hanon, filio Naas, impio homine & gentili, vt consolaretur eum per seruos suos super patris interitu: quanto magis decuit D. Virginem eam charitatem cognatæ suæ Elizabeth exhibere, vt ei de tanti conceptu filij gratularetur? 2. Reg. 10.

Tertia, humilitas fuit, vt Elisabeth ministraret. Sicut Samuel sanctior, & maior Heli, ministrabat Domino coram Heli; nec dubium, quin frequenter ipsi Heli ministraret. Nam cùm vocaret Heli Samuelem, statim respondit: *Præsto sum.* Ita Maria Elisabeth, licet sanctior, maior, & melior illa esset. 1. Reg. 3.

In montana.

εἰς τὴν ὀρεινήν. In montanam, scilicet regionem: montes Iudææ intelligit, qui frequentibus etiam ciuitatibus habitabantur.

Cum festinatione.

Græcè, μετὰ σπουδῆς. id est, festinatione, studio, diligentia.

Prima causa festinationis fuit, ne extra domum diu in publico moraretur: Gen. 34. nam *egressa Dina filia Liæ* violata est.

Secunda causa fuit gaudium, quo Virginis cor in Deum exultauit. Ita Rebecca, Gen. 24. cùm locuta esset seruo Abraham, *cucurrit puella, & nunciauit in domum matris suæ omnia quæ audiuerat.* Et Rachel cùm locuta Gen. 29. fuisset Iacob, *festinans nunciauit patri suo.*

Tertia causa est Spiritus sancti gratia, & impulsus. Sicut enim Samson, cùm Iud. 14. *irrueret in eum Spiritus Domini, descendit in Ascalonem, & percussit ibi triginta viros*: ita Diua Virgo eiusdem Spiritus impulsu ascendit.

Quarta, festinabat, vt Christus in vtero Virginis Ioannem sanctificaret, & à peccato originali expiaret. Ita etiam Luc. 19. Dominus ad peccatorem: *Zachæe, festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere.*

In ciuitatem Iuda.

Ciuitatem hanc Iuda, in qua Zacharias & Elisabeth habitabant, volunt aliqui fuisse Ierusalem. Sed refutatur illa sententia duabus rationibus. Prior est, quia, cùm de Ierusalem Euangelistæ agunt,

agunt, ſemper illam proprio nomine appellant Ieruſalem, non ciuitatē Iuda. Poſterior, quia Ieruſalem ad tribum Beniamin potius, quàm ad tribum Iuda pertinebat. Nam in libro Ioſue Ieruſalem perſpicuè inter vrbes tribus Beniamin numeratur. Ioſu. 18.

Veriſimiliùs Cardinalis Baronius ſentit, *in apparatu*, hanc ciuitatem, quam Dei parens petiit, fuiſſe Hebron. Erat enim ciuitas Hebron in mōtanis Iudææ ſita, & ad Sacerdotes pertinebat. Cùm ergo Zacharias ſacerdos eſſet, veroſimile eſt in ea habitaſſe; non tamen certum. Diſtat autem Hebron à Ieruſalem, teſte Abulenſi *Gen. 2. qu.22.* octo leucis. Credibile autem eſt, Virginē, antequam Elizabetham inuiſeret, Ieroſolymitanum templum adiiſſe, & pro tanto accepto incarnationis beneficio Deo gratias egiſſe. Ioſu 21.

Et intrauit in domum Zachariæ, & ſalutauit, &c.

Venit propinqua ad proximā, iunior ad ſeniorē. Nec ſolùm venit, ſed etiam prior ſalutauit. Decet enim, vt quanto caſtior virgo, tanto humilior ſit. Nouerat deferre ſenioribus. Sit magiſtra humilitatis, in qua eſt profeſsio caſtitatis.

Et

Et factum est, vt audiuit salutationem, &c.

Id est, statim vt audiuit. Voluit enim Euangelista significare salutationem ipsam Mariæ causam fuisse, vt & Ioannes exultaret in vtero, & vterque mater & filius Spiritu sancto repleretur. Quem quidem Spiritum priùs Ioannes infans in vtero, quam mater hausit, haustumque in matrem effudit, atque vniuersâ naturæ lex in re non naturali mutata est. Solent infantes in vtero clausi ex matre vitalem spiritum capere: at Elisabeth contra ex filio suo spiritum cepit.

Exultauit infans in vtero.

Qua ratione Ioannes exultauerit, vtrùm sentiens Saluatoris aduentum, an sine vllo sensu suo, solâ diuinâ potentiâ, vt ex eius exultatione Elisabeth intelligeret, quis ille esset, quem in vtero Maria gestaret, disputari inter interpretes solet.

Caluinus non solùm nullum illi sensum, sed ne gaudium quidem, aut motum vllum præter naturam illi tribuit. Naturale enim esse ait, vt gaudio gestiente matre infans in vtero moueatur, & modo quodam exsiliat.

Alij diuinitus quidem exultationem factam esse putant, sed sine eius sensu, sine

ſine cognitione, ſine fide: ſicut & diuinâ potentiâ, ſine ſuo tamen ſenſu, conceptus fuerat.

Confirmant hanc opinionem multa.

Primò, quòd Euangeliſta, vt Auguſtinus argumentatur *epiſt. 57. ad Dardanum*, de ſolo loquatur motu: de ſenſu verò, de cognitione, de fide infantis nihil dicat.

Secundò, quòd etiam in vtero Rebeccæ duo infantes, Iacob & Eſau rixati fuerint, idque ſicut Ioannes, vt magnum aliquod matri myſterium declararent, cùm tamen id ſine vllo ſuo ſenſu feciſſe credantur. Gen. 25.

Tertiò, ſi anticipatus in Ioanne fuiſſet vſus rationis, ſemper poſtea, & in ipſo vtero, & in lucem editus eundem rationis vſum habuiſſet. Quod etſi Ambroſius explicans illa verba: *Eliſabeth impletum eſt tempus*, ſponte concedere videtur: non video tamen vulgò credi.

Quartò, ſunt, qui id etiam ex Græco verbo confirment, σκιρτᾶν, quod animalium ratione carentium, & infantium ſine ſuo etiam ſenſu in vtero geſtientium proprium eſt.

Libentiùs plures ſequor auctores, melioribus præſertim rationibus ſuā mihi probantes opinionē. Pluriū verò opinio eſt,

est, Ioanni ad Christi aduentum rationem anticipatam. Quin etiam aliqui existimant, propterea à Christo postea dictum esse: *Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista*, quòd in vtero Ioannes prophetasset.

Matt. 11.

Argumenta quoque huius opinionis maiora sunt.

Primò, si nihil Ioannes sensisset, nihil de eo noui, & nihil magni dictum esset. Atqui perspicuum est, Euangelistam aliquid de illo diuinum, ac singulare dicere voluisse.

Luc. 1.

Secundò, quod Angelus dixerat: *Spiritu sancto replebitur adhuc in vtero matris suæ*, non potest, nisi nũc, cùm in vtero Ioannes exultat, & quodã modo venientem salutat Christum, esse completum. Spiritu sancto autem nemo, nisi sentiens, impletur.

Tertiò, quomodo Spiritu sancto Ioannes repletus est, nisi quo ipse repletus repleuit matrem? Mater autem dicitur repleta fuisse Spiritu sancto, quia præter naturæ ordinem exultare in vtero suo sentiens infantẽ, in prophetiam erupit, matremq; Domini sui ad se venientem agnouit. Eodẽ igitur modo Ioannes repletus Spiritu S. est; eodem modo, quem indicauit matri, priùs agnouit Christum.

Itaque

Itaque illud : *Exultauit in gaudio infans in vtero meo*, non poteſt intelligi de gaudio matris; vt Caluinus vult : ſed de gaudio Ioannis intelligi debet. Si enim de gaudio matris intelligeretur, non ex filij exultatione matris gaudium, ſed ex gaudio matris exultatio filij ſecuta eſſet. Atqui Eliſabeth ex filij exultatione minimè obſcurè indicat, ſe & Chriſti matrem cognouiſſe, & lætitia tanta perfuſam eſſe, vt exclamauerit : *Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?*

Ad primam obiectionem prioris opinionis reſpondeo, Euangeliſtam ſatis de cognitione, & fide Ioannis dixiſſe, cùm ad Chriſti aduẽtum exultaſſe infantem dixit, indicans haud dubiè iam tum præcurſoris functum officio.

Ad ſecundam obiectionem de filiis Rebeccæ non eſt ſimile. Neque enim ad aduentum Domini rixati ſunt, ſed aut naturaliter, dum diuerſis in vtero motibus agitantur, quâ re ad ſignificandum myſteriũ Spiritus ſanctus vſus eſt: aut ſi aliquo ſupra naturam inſtinctu, certè ſine cognitione, quæ ad id, quod agebatur, non erat neceſſaria.

Ad tertiam, non ſequitur, ſi anticipatus in Ioanne fuit vſus rationis, eundem in eo poſtea permanere debuiſſe, quia

cum

cùm ad demonſtrandum tantum Chriſtum illi datus eſſet, neceſſe non erat, vt eo demonſtrato permaneret. Sicut in Prophetis, poſtquam ea prædixerant, quæ Deus volebat populo ſignificari, non ſemper manebat Spiritus Prophetiæ.

Ad quartam, ex verbo Græco nihil argumenti ſumi poteſt, quia etſi animantium ratione carentium proprium eſt; tamen ad homines lætitiâ geſtientes per metaphoram ritè transfertur.

Et exclamauit voce magna.

Quia ſcilicet laudes Virginis magnæ ſunt, & magnam vocem flagitant. Vnde
Luc. 11. & alio loco: *Extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter*, &c.

Benedicta tu inter mulieres, &c.

Vel hinc àpparet, hanc vocem Eliſabeth Spiritu ſancto afflatam emiſiſſe, quòd eadem verba dixit, quæ Angelus. Quaſi dicat, nunc intelligo, te meritò ab Angelo benedictam inter mulieres appellatam, cùm ſis mater Domini mei.

Et vnde hoc mihi.

Id eſt, Vnde, aut quare ego merui? Non ſunt ergo verba ignorantis, ſed ſe indignam affirmantis. Eodem modo
Matth. 3. Ioannes poſtea dixit: *Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?*

Vt

Vt veniat mater Domini mei.

Paucis verbis Elisabeth de præsentibus, præteritis, futuris, vaticinatur. De præsentibus, cùm Mariã vocat matrem Domini sui. De præteritis, cùm dicit: *Beata, quæ credidisti.* De futuris, cùm addit: *Quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino.*

Nos etiam si à D. Virgine visitari velimus, strenuè nos in bonis operibus exercere debemus: nam, vt in Speculo historiali legimus, F. Reinaldus primò miles fuit, postea conuersus Ordinis Cisterciensis. Cùm autem quadam die exisset ad metendum cum ceteris, iussus est sedere & quiescere, eò quòd delicatas manus atque seniles, labor tantæ difficultatis non admitteret. Sedens autem percutiebat cor suum, & ægrè ferens, quòd non laboraret cum ceteris, ita loquebatur apud se: O miser homuncio, quanti sapientes & nobiles secundùm carnem hic laborant, qui si in sæculo permansissent, grande nomen habituri essent: tu autem hîc sedes totâ die ociosus inueterate dierũ malorum, cùm ante te portent pondus diei & ęstus delicati iuuenculi, qui in gloria mundæ conscientiæ non dederunt maculam peccati. Dum sic miraretur fratrum in-

ſtantiam, vidit turbam candidatarum de colle deſcendere, cui præerat quædam forma procerior, & ante eam aliæ duæ, manutergia geſtantes manibus. Hæc Domina veniens, cum cuneo ſuo, ſalutauit Fratres in oſculo ſancto, amplexans brachiis charitatis ſuæ, duabus quoque comitibus linteola prætendentibus extergebat puluerem, & ſudorem de Monachorum frontibus, & duriùs laborantes dulciùs conſolabatur. *Ex libro, qui dicitur Exordium Ordinis Ciſtercienſis, cap. 29.*

IN FESTO S. MARIÆ MAGDALENÆ.

Exordium:

4. Reg. 12. *ET tulit Ioiada Pontifex gazophylaciũ vnum, aperuitque foramen deſuper, & poſuit illud iuxta altare ad dexteram ingredientium domum Domini; mittebantque in eo Sacerdotes, qui cuſtodiebant oſtia, omnem pecuniam, quæ deferebatur ad templum Domini.*

Morale.

Moraliter:

Gazophylacium illud rectè Mariam Magdalenã designat. Hanc Ioiada Pontifex tulit, quando Deus illi præuenientem gratiam dedit, quâ ad pœnitentiam conuersa fuit. Foramẽ desuper aperuit, quando illi efficacem ad conuersionem gratiam dedit. Posuit illam iuxta altare, quando *retrò secus pedes Iesu stetit.* Et tunc Luc. 7.
mittebãt in eam Sacerdotes pecuniam, quando *lacrymis cœpit rigare pedes Iesu, & capillis capitis sui tergere, & osculari pedes eius, & vnguento vngere.* Ad dexteram iuxta altare posita fuit, quando audiuit: *Remittuntur tibi peccata tua.*

Euangelium:

Rogabat Iesum quidam Pharisæus, vt manducaret cum illo: & ingressus domum Pharisæi, discubuit. Ibid.

Thema:

Quoniam dilexit multum.

Videndum est, quomodo debeamus Deum diligere: de quo quatuor dicenda sunt.

Primum est, Posse, ac debere Deum amari à nobis secundum se immediatè, vt docet D. Thomas 2.2.*q*.27.*art*.4.

Probatur, quia debemus illum amare

conuenienter ipsi naturæ amoris. Amor autem tendit in rem, prout est in seipsa; cùm cognitio tendat in illam, vt est in cognoscente aliquo modo. Hæc differentia amoris, & cognitionis expressa est in Martha, & Maria Magdalena: quarum illa foras exiuit, & *Iesum in domum*
Luc. 10. *suam excepit*: ista *sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.*

Neque obstat, quòd nihil potest amari incognitum, vt Augustinus ait *lib. 3. de Trinit. c. 1. & 2.* Deus autem non perfectè, & secundùm se cognoscitur à nobis. Etsi enim oporteat rem ipsam cognosci, vt ametur; tamen potest secundum se amari, etiamsi perfectè cognoscatur: sicut v.g. etsi aliquis non perfectè cognoscat scientiam Theologiæ, vel artem pingendi, tamen ob aliqua generatim, quæ de illarum excellentia prædicari audiuit, eas diligit, & proinde ad eas perdiscendas animum applicare statuit.

Atque hinc est, quòd, vt ait Apostolus,
1. Cor. 13. *Charitas* illa erga Deum, quam in hac etiam vita habemus, *nunquam excidit*, quia videlicet est suo modo perfecta, & circa Deum, prout est in seipso: tametsi illum in hac vita non cognoscamus, nisi admodũ imperfectè, quasi per speculum, & in ęnigmate, vt ait Apostolus. Quòd si

Ruth

Ruth tam fideliter adhęſerit ſocrui ſuæ, vt diceret ei: *Ne aduerſeris mihi, vt relinquam te, & abeam. Quocunque enim perrexeris, pergam: & vbi morata fueris, & ego pariter morabor. Populus tuus, populus meus; & Deus tuus, Deus meus. Quæ te terra morientem ſuſceperit, in ea moriar, ibique locum accipiam ſepulturæ. Hæc mihi faciat Deus, & hæc addat, ſi non ſola mors me & te ſeparauerit:* quid non oporteat nos facere in adhærendo diuinæ miſericordiæ, per quam Deus filium ſuum miſit in mundum, vt ſponſus eſſet Eccleſiæ, qui & pro ea mortuus eſt? Ruth 1

Secundò, dicendum eſt, poſſe item, ac debere Deum totaliter à nobis amari, tum ex parte ipſius Dei, quia & ipſe totus, & omnia, quæ ad illũ pertinent, ſunt diligenda ex charitate. Ita Moyſes, tametſi plurima à Deo beneficia acceperat, & multa illi etiam dilectionis ſigna exhibuerat, valdè tamen faciem Domini videre deſiderabat, vt totaliter eum amare poſſet, dicens: *Si inueni gratiam in conſpectu tuo, oſtende mihi faciem tuam, vt ſciam te, & inueniam gratiam ante oculos tuos.* Et iterum: *Oſtende mihi gloriam tuam.* Tum ex parte diligentis, iuxta illud: *Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.* Non autem ex parte modi etiam diligendi, ita vt quan- Exod. 34 Matt. 22.

tùm Deus diligibilis eſt, tantùm à nobis ametur. Sic enim ſolus ipſe poteſt ſe totaliter amare, cùm ſit infinitè diligibilis, & ille ſolus ſe amet amore infinito, vt docet D. Thomas *artic.5.* Vnde Salo-
3.Reg.8. mon: *Si enim cælum, & cæli cælorum te capere non poſſunt: quantò magis domus hæc, quam ædificaui?*

Tertiò, dicendum eſt, ſic eſſe à nobis Deum diligendum, vt ſine menſura illum amare conueniat; ita vt nunquam tam perfectè, quin perfectiùs amare conemur.

Id probatur primò ex D. Bernardo, qui *l. de diligendo Deum, ſub initium,* cùm interrogatus eſſet, propter quid, & quomodo eſſet diligendus Deus: *Cauſa,* inquit, *diligendi Deum, Deus eſt: modus, ſine modo eum diligere.*

Probatur ſecundò ratione D. Thomæ *art.6.* Nam Deum diligimus tanquam finem, & quidem vltimum. Actio autem ea, qua finem attingimus, non habet menſuram, ſed ea, quæ eſt circa media. Nam finis, vt finis non menſuratur per aliquid aliud, ſed ipſe potius eſt menſura mediorum ad illum.

Quòd ſi tempore belli, Latini, qui ſemper quidem æmulatione imperij, & magiſtratuum Romanis infeſti erant;

tum verò contemptu Vrbis incensæ, cùm ius ciuitatis, partemque imperij, ac magistratuum poscerent pari imperio, atque iam amplius, quòd congredi auderent: si, inquam, eo tempore Decius Mus tantum patriæ suæ amorem exhibuit, vt quasi monitu Deorũ capite velato primam ante aciem Diis manibus se deuouerit, & in confertissima se hostium tela iaculatus, nouũ ad victoriam iter sanguinis sui semitâ aperuerit: quid nos amore Dei viui, & cælestis patriæ facere non oporteat? Quomodo non caput nostrum, id est, animam nostrã contra peccata velabimus, & Deo nostro æternum nos deuouebimus?

Sed multi (eheu!) aliquos Carthaginis ciues imitantur. Nam tertio bello Punico, deploratis nouissimè rebus, quadraginta se millia virorum dediderũt, quod minùs credas, Duce Asdrubale. Multi, inquam, animam suam hostibus suis per iracundiam, blasphemiam, iniustitiam dedunt. Quantò fortius alij ciues, qui sponte domibus, ac templis suis tantum immiserunt incendium, vt per continuos decem, & septẽ dies extingui non potuerit, vt, quatenus vrbs eripi Romanis non poterat triumphis, arderet? Ita nos etiam charitate erga Deum incen-

dere debemus, vt in hostium manus non deueniamus. Quantò etiam fortius femina, & vxor Ducis? Quæ comprehensis duobus liberis, à culmine se domus in medium misit incendium, imitata reginam, quæ Carthaginem condidit. Ita Maria Magdalena à culmine peccatorum se misit in incendium amoris Domini, quando *lacrymis cœpit rigare pedes Iesu, & capillis capitis sui tergere.* Luc.7.

Quartò dicendum, debere à nobis diligi Deum propter se, tanquam propter vltimum finem rerum omnium.

Probatur, quia debet diligi super omnia appreciatiuè. Ex quo sequitur, non esse licitum Deum principaliter diligere propter rem aliquam, ad quam Deum ordinemus, tanquam ad finem. Id enim esset peruersè vti re fruendâ, & vtendâ frui: vt docet D. Augustinus *l.1.de doctrina Christ.c.4.*

Sed hoc tempore multi Deum ex solo timore, ob vtilitatem suam diligere cupiunt. Sicut Abimelech, rex Geraræ, pepigit fœdus cum Abraham dicens: Gen.21. *Iura per Deum, ne noceas mihi, & posteris meis, stirpique meæ: sed iuxta misericordiam, quam feci tibi, facies mihi, & terræ, in qua versatus es aduena.* Ita multi potentissimum Deum sciunt: & ideò, ne noceat illis, fœdus

cum

cum eo ineunt. Sic etiam Gabaonitæ *audientes cuncta, quæ fecerat Iosue Iericho, & Hai, dixerunt ei, atque simul omni Israeli: De terra longinqua venimus, pacem vobiscum facere cupientes.* Multi cum Deo pacem facere cupiunt, quia æternas illius pœnas exhorrescunt: sed illa charitas perfecta non est: quia *timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem.* Iosue 9. 1. Ioan. 4

Alij Deum, & religionem amant in prosperis: blasphemant in aduersis. Ita Semei, cùm fugeret Dauid Absalom, maledicebat Regi, dicens: *Egredere, egredere, vir sanguinum, & vir Belial.* 2. Reg. 16.

Sed cùm reuerteretur Dauid, festinauit Semei, & descendit cum viris Iuda, in occursum regis Dauid. Et prostratus coram rege, dixit ad eum: *Ne reputes mihi, Domine mi, iniquitatem,* &c. 2. Reg. 19.

Alij Deum amant, vt videantur ab hominibus. Vnde Dominus ad Discipulos: *Attendite, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioqui mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in cælis est.* Et: *Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum.* Matth 6. Matth 5.

Quicunque ergo Deum amare desiderat, sincerè illum amet. Ita Chusai in aduersis amauit Dauid, quando *occurrit ei* 2. Reg. 15.

 scissa

sciss a veste, & terra pleno capite.

Ita etiam Maria Magdalena amauit
Luc.7. Iesum. Quia ex amore *attulit alabastrum vnguenti:* ex amore *stetit retrò secus pedes Iesu:* ex amore *lacrymis cœpit rigare pedes eius:* ex amore *capillis capitis sui tergebat:* ex amore *osculabatur pedes eius:* ex amore *vnguento vn-*
Luc.10. *gebat.* Qualis ille amor? Ex amore *sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.* Ex amore fortè erat inter illas mulieres,
Luc. 23. quæ sequebātur Iesum, atque *plangebant, & lamentabantur eum.* Ex amore erat Maria Magdalene in monte Caluariæ inter
Matt. 27. mulieres à longè, *quæ secutæ erant Iesum à*
Ibid. *Galilæa, ministrantes ei.* Ex amore *erat ibi Maria Magdalene, & altera Maria, sedentes con-*
Ioan. 20. *tra sepulchrum.* Ex amore *vna sabbathi Maria Magdalene venit manè, cùm adhuc tenebræ essent, ad monumentum.* Ex amore *cucurrit, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium discipulum.* Ex amore *Maria stabat ad monumentum foris plorans.* Ex amore *inclinauit se, & prospexit in monumentum.* Ex amore conquesta fuit: *Tulerunt Dominum meum, & nescio, vbi posuerunt eum.* Ex amore *conuersa est retrorsum, & vidit Iesum stantem.* Ex amore ait illi: *Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi, vbi posueris eum; & ego eum tollam.* Ex amore *venit Magdalene annuncians discipulis.* Ex amore post ascensionē Domini in vastam altissimi

montis

montis ſpeluncam ſe cõtulit, & per triginta ibi annos in contemplatione vixit. Nec dubium, quin amore elanguit, quando quotidie ibi ad audiendas cæleſtium laudes in altum ab Angelis elata eſt.

Quòd ſi nondum Magdalenæ exemplum ad amorem incitare poſſit, ſaltem animalium irrationalium nos trahat exemplum. Scribit Iuſtus Lipſius *epiſt*.1. *ad Belgas, epiſt*.44. Pyrrhus quidã fuit, inquit, à quo mortuo canis non abſceſſit. Cùm efferretur, ille lectũ eius adſilire: cùm in rogũ deferretur, inſilire, atque ibi vltrò paſſus ſe comburi. Quòd ſi canis rationis expers mortali ita adhærebat domino: quantò magis nos ratione præditi immortali oportet vt adhæreamus Deo?

IN FESTO S. IACOBI.

Exordium:

Apoc.21 IOannes describens ciuitatem nouam Ierusalem, inter cetera dicit: *Et murus ciuitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum Agni.*

Moraliter:

Si quis in nouam ciuitatem Ierusalem desiderat ingredi, muro doctrinæ Christianæ circumcingi debebit: cuius muri fundamenta sunt duodecim, & in illis duodecim nomina Apostolorum, quia tota Ecclesiæ Catholicæ doctrina super fundamenta ista Apostolica ædificata est.

Euangelium:

Matt. 20. *Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedæi cum filiis suis, adorans, & petens aliquid ab eo.*

Thema:

Ibid. *Sedere autem ad dexteram meam, & sinistram, non est meum dare vobis.*

Occasione verborũ istorum de Christo Iudice dicendum erit: de quo fatemur

mur non venisse in mundum aduentu suo primo, vt exerceret iudicium: hoc enim ipse testatur: *Non misit Deus Filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum.* Sed dicimus etiam Christum à nobis cogitandum quoque, atque adeò timendum esse, vt Iudicem alio tempore venturum, atque etiam vt iudicaturum nos particulari iudicio in morte. Ioan. 3.

Ipse est, inquit Petrus, *qui constitutus est à Deo iudex viuorum, & mortuorum.* Huic *Pater omne iudicium dedit.* Huic *omnis potestas data est in cælo, & in terra*, consequenter etiam ad iudicandum. Act. 10. Ioan 5. Matt 25.

Dico primò, quòd Christus iudiciũ faciet non aliqua auctoritate, quam habet ex se, quatenus homo, sicut iam de illo loquimur. Sic enim Deus tantum, cuius erit conferre præmium, & pœnam infligere, iudicium feret. Sed faciet id iudicium Christus ex auctoritate sibi diuinitus commissa. Nam & ob eam rem Iudex ille constitutus dicitur, & data ei potestas. Atque ideò etiam Apostolus dicit: *In die, cùm iudicabit Deus occulta hominum per Iesum Christum*: quasi per eum videlicet, cui iudiciariam potestatẽ commisit. Rom. 2.

Dico secundò, quòd non tantum fungetur hoc munere in vniuersali iudicio

sub

ſub mundi finem, ſicut habet articulus fidei: ſed etiã fungetur in morte vniuſcuiuſque faciẽdo iudicium particulare.

Quod probatur primò ex communi ſententia Theologorum, & conſenſu vnanimi omnium fidelium.

Eccli. 11. Probatur ſecundò ex Scriptura: *Facile eſt coram Deo in die obitus retribuere vnicuique ſecundùm vias ſuas.* Et: *Statutum eſt hominibus*
Heb. 9. *ſemel mori, poſt hoc autem iudicium.* Item ex parabola de virginibus imprudentibus, quæ ſtatim audierunt illam ſententiam:
Matt. 25. *Neſcio vos.* Et de eo, qui *veſte nuptiali* carebat.
Matt. 22. Luc. 16. Et *villico iniquitatis*, qui ſtatim damnationis ſententiam acceperunt.

Probatur tertiò, quia ex fide certum eſt, atque ita in Concilio Florent. definitum, animas poſt mortem ſine mora recipi in cęlum, ſi omninò expiatæ ſint; vel amandari in infernum, ſi peccato mortali obſtrictæ ex corpore diſceſſerint. At hoc omninò fatendum eſt fieri non poſſe ſine peculiari ſententia, & iudicio Chriſti, tametſi non æquè ſolenniter, & in forma iudicij, atque poſtea fiet in die iudicij extremi.

Probatur quartò, quia ita ſentit vniuerſa Eccleſia, & nominatim id, velut rem certam, affirmant S. Auguſt. *lib. 2. de anima & eius orig. c. 4.* S. Hieronymus *in c. 2. Ioelis.*

Ioelis. S.Chrysostomus *hom*.14. *in Matth*.

Dico tertiò, Christus merito suo etiam proprio cõsecutus est illam potestatem iudiciariam; sicut & gloriam corporis. Patet ex Scriptura: *Ego vici, & sedi in throno Patris mei*. Item dignitas illa est pars exaltationis Christi, de qua Apostolus: *Propter quod & Deus exaltauit illum*: quam in passione sua promeruit. Apoc. 3. Philip. 2.

Dico quartò, Christus vt homo habet eam auctoritatem in omnem actum humanum, & in omnes etiam Angelos, quoad præmia saltem eorum, vel supplicia accidentalia.

Et hoc manifestum est primò, quia si *spiritualis iudicat omnia*, in quantum mens eius verbo Dei inhæret, multo magis anima Christi, quę plena est veritate Verbi Dei, super omnia iudicium habet. 1. Cor. 2.

Secundò, apparet idem ex merito mortis eius: quia *in hoc Christus mortuus est, & resurrexit, vt viuorum, & mortuorum dominetur*. Et ideò super omnes habet iudicium: propter quod & Apostolus ibi subdit, quòd *omnes stabimus ante tribunal Christi*. Et Daniel dicit, quòd *antiquus dierum dedit ei potestatem, & honorem, & regnum: & omnes populi, tribus, & linguæ ipsi seruient*. Rom. 14. Ibid. Dan. 7.

Tertiò, apparet ex comparatione rerum humanarum ad finem humanæ salutis.

lutis. Cuicunque enim committitur principale,commititur & accessorium.
Matt.25. Omnes autem res humanæ ordinantur in finem beatitudinis,quę est salus æterna, ad quam homines admittuntur, vel etiam repelluntur iudicio Christi. Et ideò manifestum est, quod ad iudiciariam potestatem Christi pertinent omnes res humanæ.

Angeli etiam subsunt iudiciariæ potestati Christi, non solùm quantum ad diuinam naturam, prout est Verbum Dei,sed etiam quantum ad humanam.

Quod patet ex tribus. Primò quidem ex propinquitate naturæ assumptæ ad
Heb. 2. Deum: quia *nusquam Angelos apprehendit,sed semen Abrahæ.* Et ideò anima Christi magis est repleta virtute Verbi Dei, quàm aliquis Angelorum: vnde & Angelos illuminat: & proinde de eis habet iudicare.

Secundò, quia per humilitatem passionis humana natura in Christo meruit exaltari super Angelos, & bonos,& malos. In cuius signum dicitur, quod
Apoc.7. *omnes Angeli stabant in circuitu throni.*

Tertiò, ratione eorum,quæ circa homines operãtur: quorum Christus speciali quodam modo est caput. Vnde di-
Heb. 1. citur: *Nonne omnes sunt administratorij spiritus,*

iis

in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capient salutis?

Subsunt autem iudicio Christi vno quidem modo, quantum ad dispensationem eorum, quæ per ipsos aguntur, quæ quidem dispensatio fit per hominem Christum, cui *Angeli ministrabant:* & à quo Matth 4.
dæmones petebant, vt in porcos mitterentur. Matth. 8.

Secundò, quantum ad alia accidentalia præmia bonorum Angelorum, quæ sunt gaudia, quæ habent de salute hominum: *Gaudium erit coram Angelis Dei super* Lucæ 15.
vno peccatore pœnitentiam agente. Et etiam quantum ad pœnas accidentales dæmonum, quibus torquentur vel hîc, vel recluduntur in inferno. Et hoc etiam pertinet ad hominem Christum. Vnde dæmon clamauit: *Quid nobis & tibi Iesu Naza-* Marci 1.
rene: venisti perdere nos?

Tertiò, quantum ad præmium essentiale bonorum Angelorum, quod est beatitudo æterna: & quantum ad pœnam essentialem Angelorum malorum, quæ est damnatio æterna. Sed hoc factum est per Christum, inquantum est Verbum Dei, à principio mundi.

Morale.

Matt. 20. *Calicem quidem meum bibetis.*

QVatuor sanctus Iacobus priuilegia habuit.

Primum est, quòd fuerit nepos Virginis Mariæ, & consanguineus Christi, sicut & Ioannes frater eius. Fuerũt enim filij Zebedæi de Maria tertia filia B. Annæ. Nos etiam consanguinei Domini erimus, si præcepta eius seruauerimus:
Marci 3. *Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, & soror mea, & mater mea est.*

Secundum priuilegium est, quòd vocatus sit Iacobus maior, & alter Iacobus minor, qui tamẽ ætate maior erat. Prior enim à Christo ad Apostolatum vocatus est. Et maiorem cum Christo familiaritatem habuit, atque ex tribus vnus fuit, quos Saluator maximè dilexit, & testes esse voluit suæ transfigurationis: & interesse miraculo, cùm Archisynagogi filiam à mortuis excitaret: & adesse, cùm secessit in mõtem Olíueti, Patrem oraturus, antequam à Iudæis comprehenderetur.

Matt. 10. Lucæ 6. Tertium priuilegium est, quòd inter Apostolos tertius fuerit, nimirum post

Petrum,

Petrum, & Andream. Ordo autem ille secundùm merita, & sanctitatem sumitur. Imò & à S. Marco secundus numeratur. Marci 3.

Quartum priuilegium est, quod primus pro Christo inter Apostolos martyrium subierit. Nam cùm ex Hispania rediisset Ierosolymã, & Herodes Claudio Imp. ad regnum elatus esset, vt Iudæorum gratiam iniret, Iacobum liberè Iesum Christum Deum confitentem capitis dãnauit. Quem cùm is, qui eum duxerat ad tribunal, fortiter martyrium subeuntẽ vidisset, statim se & ipse Christianũ esse professus est. Ad supplicium cùm raperentur, petiit ille à Iacobo veniam: quem Iacobus osculatus: *Pax*, inquit, *tibi sit*. Itaq; vterque est securi percussus, cùm paulò antè Iacobus paralyticum sanasset.

Deus autem, quos magis diligit, maioribus sæpe tribulationibus exponit tribus de causis.

Prima est, vt innotescant virtutes Sanctorum, qui nobis in exemplum dati sunt. Ita de Tobia dicitur: *Hanc autem tentationem ideò permisit Dominus euenire illi, vt posteris daretur exemplum patientiæ eius, sicut & S. Iob.* Tob. 2.

Secunda est, ob maius meritum. Nam

Sancti Dei, quò altiùs proficiunt, eò grauius, quod tolerēt, inueniunt: sicut ignis flatu premitur, vt crescat. Ita dixit Caleb: *Qui percusserit Cariath Sepher, & vastauerit eam, dabo ei Axam filiam meam vxorem*: vt qui maius incurrerat periculum, maius obtineret pręmium. *Cùm cepisset eam Othoniel filius Cenes frater Caleb minor, dedit ei Axam filiam suam coniugem.*

Iud. 1.

Ibid.

Tertia est, ob maiorem dilectionem Dei: magis enim per patientiam assimilantur Christo, & quò fideliores inuenti sunt, eò magis dilecti sunt. *Omnes, qui piè volunt viuere in Christo Iesu, persecutionem patientur.*

2. Tim 3

IN FESTO

S. LAVRENTII.

Exordium:

VEtusto Macedoniæ more Regi Alexandro nobilissimi pueri præsto erant sacrificanti. E quibus vnus thuribulo accepto ante ipsum astitit, in cuius brachium carbo ardēs delapsus est: quo etsi vrebatur, vt adusti corporis eius odor ad circumstantium nares perueniret,

niret, tamen & dolorem silentio pressit & brachium immobile tenuit, ne sacrificium Alexandri aut excusso thuribulo impediret, aut edito gemitu aures regias aspergeret. Rex quoque patientia pueri magis delectatus, hoc certius experimentum perseuerantiæ voluit sumere; solito enim sacrificauit diutiùs, nec hac re eum à proposito repulit.

Sed S. Laurentij patientia hunc puerum longè superauit, qui in craticula positus toto corpore assatus fuit.

Euangelium:

Dixit Iesus discipulis suis: Amen amen dico vobis: Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. Ioan. 12.

Thema:

Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Ibid.

Occasione horum verborum de merito nobis agendum erit: quid, & quotuplex illud sit: & an apud Deum aliquod meritum hominis sit?

Meriti vocabulum tum in bonã, tum in malam partem accipit solet. In bonam accipitur ibi: *Domini sententia erat, vt non mererentur vllam clementiam.* Iosue 11. In malam ibi: *Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, in statera!* Hic verò accipimus Iob 6.

in bonam partem : quod ita generatim definiri poteſt.

Meritum eſt opus liberum, bonum, ad alterum aliqua ratione ſpectans, quod proinde ſecundùm modum aliquem æqualitatis, ſiue iuſtitiæ, aliquo munere ab alio compenſari debet.

Nā famulus, verbi gratia, hoc ipſo ſtipendiū à Domino mereri dicitur, quòd in illum officium aliquod bonum contulit, quod ſecundùm iuſtitiam commutatiuam debeat dominus illi compenſare. Et bonus ciuis mereri dicitur portionem aliquam iuxta æqualitatem iuſtitiæ diſtributiuæ, ex bonis communibus inter Reipub. partes diſtribuendis ſibi reſpondentem, ſi in Remp. officia aliqua vtilia contulit: & eò maiori portione bonorum eiuſmodi dignus, quò plus de Rep. meritus eſt. Apoſtolus etiam, cùm diſtinguit inter modum, quo aliquid datur, tanquam merces meriti, & modum,
Rom. 4. quo aliquid datur gratis, inquiens: *Ei autem, qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundū debitum*: ſatis ſignificat Meritum eſſe id, quod ſecundum iuſtitiam aliquam compenſari debet.

Quod autem addimus, meritum eſſe opus liberum, rationem meriti remouet à rerum naturalium, & brutorum actionibus, quæ non ſolent cenſeri merita,

rita, propter defectum libertatis.

Quod adiunximus, esse opus bonum ad alterum aliquo modo spectans, ideo additum est, quoniam eam ob causam debet meritum compensari, quia scilicet attinet aliquo modo ad alterum.

At secundum analogiam huius meriti propriè dicti, dicitur etiam meritum minùs propriè id opus, quod etsi nō debeat secundum aliquem modum iustitiæ compensari aliquo munere, tamen congruum est, & decet secundum honestatem quandam, vt compensetur. Sicut si diceremus filium, quando debitā obedientiam patri suo præstat, mereri hoc modo à parente aliquam remunerationem. Et hoc vocatur meritum de congruo: sicut prius meritum de condigno.

Porro Meritum apud Deum sic describi solet: *Meritum est opus liberum, ex gratia profectum, ad Deum aliqua ratione spectans, quod proinde per aliquem iustitiæ modum aliquo munere à Deo compensari debeat.*

Extare autem posse meritum hominis apud Deum verè, & propriè secundùm hanc descriptionem, certissimè tenendum est.

Et probatur primò ex Scriptura, quæ multis in locis subindicat eiusmodi meritum, quod à Deo debeat compensari.

Iere. 31. *Est merces operi tuo, ait Dominus.* Et: *Qui reddet*
Rom. 2. *vnicuique secundùm opera eius.* Item: *Si cuius*
1. Cor. 3. *opus manserit, quod superædificauit, mercedem*
1. Cor. 15. *accipiet.* Et: *Abundantes in opere Domini semper, scientes, quòd labor vester non est inanis in Domino.*

Probatur secundò, ex Patribus, Cypriano *l.4.epist.6.* Ambrosio *serm.3.& 14. in Psalm.*118. Hieronymo *in c.*1.*&* 49.*Isa.* Augustino *tract.3.in Ioannem, & alibi.*

Probatur tertiò ratione. Nam etsi non ita extare possit meritum hominis apud Deum, vt propter solam bonitatem aliquam humani operis, seclusa ordinatione, & promissione diuina, Deus obligetur ad illud compensandum, iuxta modum aliquem æqualitatis, seu iustitiæ: tamen posita etiam eiusmodi aliqua ordinatione, seu promissione, qua scilicet Deus sese obliget ad bonitatem aliquam humanorum operum secundum iustitiæ modum aliquem compensandum, verissimè eiusmodi opera habebunt rationem meriti, ac debebũt compensari secundùm aliquem iustitiæ mo-
2. Tim. 2 dum. Est enim Deus *fidelis, & negare seipsum non potest.*

Obiicitur primò. Ad huius meriti rationem pertinet, vt sit opus aliquo modo spectans ad illum, apud quem est meritum.

ritum. At nullum opus hominis affert emolumentum Deo. *Si iustè egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet? homini, qui similis tui est, nocebit impietas tua; & filium hominis adiuuabit iustitia tua.* Et: *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Et ita nullum opus hominis videtur spectare ad Deum aliquo modo, qui ad meritum sufficiat.

Iob 35.

Rom. 11.

Respond. licet opus eiusmodi non ita spectet ad Deum, vt Deo per se adferat aliquod emolumentum, ex quo perfectioni diuinæ fiat accessio; satis tamen, quantum ad rationem meriti requiritur, spectat ad ipsum, quatenus illi gloriam parit, conciliando scilicet illi dignam existimationem, tanquam auctori bonorum omnium.

Quæ existimatio licet in Deo ipso nihil ponat, sed potiùs homini vtilis sit; tamen quia diuinæ bonitatis cognitio primum quasi aditum humanæ mentis aperit Deo, vt homini se communicet, omninò hac ratione bonum opus ad Deum spectat: quandoquidem excitando existimationem, & notitiam diuinæ bonitatis, confert ad illum Dei finem, & propositũ communicãdi se hominibus. Item spectat bonum opus ad Deum, ea ratione, qua redundat in bonũ communitatis, cuius Deus est rector supremus.

Obiicitur secundò, Opus hominis adeò nullam vtilitatem adfert Deo, vt potius ipsum sit nouum beneficium, ac
Act. 17. donum Dei: siquidem *in ipso viuimus, mouemur, & sumus.* Ergo nihil omnino debet Deus operi qualicunque nostro; sed potiùs nos debemus rursus pro qualicunque opere nostro referre gratiam Deo.

Resp. per illud solum probari, quòd non teneatur Deus compensare bonum opus hominis, spectata sola ipsius operis bonitate, quandoquidem illius est beneficium: tenetur tamen illud compensare, si spectetur simul ipsius Dei ordinatio, & promissio, qua se ad id obligauit. Ita filia Pharaonis tenebatur mer-
Exod. 2. cedem dare matri Moysis: licet enim iure naturę hæc filium suum nutrire debebat, promissionem tamen mercedis à filia Pharaonis acceperat: *Accipe,* ait, *puerum istum, & nutri mihi: ego dabo tibi mercedem tuam.*

Morale.

Ioan. 12. *Si autem mortuum fuerit, multum fructum adfert.*

VT opera nostra Deo accepta sint, plura requiruntur.

Primò,

Primò, requiritur bonitas in operante. *Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum, & malus homo de malo thesauro profert malum. Ex abundantia enim cordis os loquitur.* Et iterum: *Non potest arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere.* Ita *Abel obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum: & respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius.* Neque enim placuit Abel ex munere, sed munus ex Abel.

Lucæ 6.
Matth. 7.
Gen. 4.

Secundò, requiritur promptitudo in voluntate. Ita dicebat Dauid: *Populum tuum, qui hîc repertus est, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria. Domine Deus Abraham, & Isaac, & Israel patrum nostrorum, custodi in æternum hanc voluntatem cordis eorum, & semper in veneratione tui mens ista permaneat.* Ratio est: *Si enim voluntas prompta est, secundùm id, quod habet, accepta est, non secundùm id, quod non habet:* ait Apostolus. Quod autem non est voluntarium, non est Deo acceptum. *In omni dato hilarem fac vultum tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas.*

1. Paral. vlt.
2. Cor. 8.
Eccli. 35.

Tertiò, requiritur recta intẽtio in operatione, vt soli Deo placere studeamus. *Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit.* Oculus noster intentionem significat: quæ, si recta fuerit, omnia opera bona faciet. Nam Deus *discretor intentio-*

Matth. 6.
Heb 4.

intentionum, & cogitationum cordis est.

Quartò, requiritur difficultas in opere, vt arduum sit. Vnde Christus dicit:
Luc. 22. *Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus, regnum*; nimirum per dura & aspera: *vt edatis & bibatis super mēsam in regno meo.* Item
Act. 14. Paulus & Barnabas *reuersi sunt Lystram, & Iconium, & Antiochiam, confirmantes animas discipulorum, exhortantesque, vt permanerent in fide, & quoniam per multas tribulationes oportet*
Gal. 5. *nos intrare in regnum Dei.* Et alibi: *Qui sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis, &*
Heb. 12. *concupiscentiis.* Item: *Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit.*

Quintò, requiritur studiosa diligentia in opere. Dixit enim Ezechias Sacerdo-
2. Par 19 tibus & Leuitis: *Filij mei nolite negligere: vos elegit Dominus, vt stetis coram eo, & ministretis illi, colatisq́ eum, & cremetis incensum.* Vbi autem amor est, ibi nihil negligitur. Vnde
1. Cor. 14. Apostolus: *Sed in Ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, vt & alios instruam: quàm decem millia verborum in lingua.* Non enim diuturnitas temporum, non numerositas operum, sed maior dilectio auget homi-
Deut. 16. nis meritum, & præmium. *Iustè, quod iustum est, persequeris: vt viuas, & poßideas terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi.* Hoc autem fit, quando cum diligentia opus

exequi-

exequimur, *in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* Nam *Spiritus sanctus auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu.* 2. Cor. 10. Sap. 1.

Sextò, requiritur charitas in operante. *Si linguis hominum loquar, & Angelorũ; charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans aut cymbalum tinniens.* Vbi quatuor nobiliora ponit exercitia, quę si non valeant sine charitate, quantò minus ignobiliora valebunt? *Fortis* enim *est, vt mors, dilectio,* quæ nihil aliud amantem cogitare sinit, quàm quod amat. *Omnia vestra in charitate fiant.* 1. Cor. 13. Cant. vlt. 1. Cor. 16.

Septimò, requiritur, vt omnia corporis membra, & omnes vires animæ mutuo se adiuuent, & certatim ad laboris obsequium conueniant. *Frater, qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma.* Et hoc multum placet Deo: *In tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus: Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier bene sibi consentientes.* Si autem fratres dissentire incipiant, citò necesse est, vt omnia corruant. *Vnus ædificans, & vnus destruens: quid prodest illis, nisi labor?* Vnde Apostolus: *Obsecro autem vos fratres, per nomen Domini nostri Iesu Christi, vt idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia.* Prou. 18. Eccli. 25. Eccli. 34. 1. Cor. 1.

Rectè

Rectè ergo nos ad bona opera horta-
Eccle. 9. tur Ecclesiastes dicens: *Quodcunque facere potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quò tu properas.* Et vltima verba
Eccli. vlt. Ecclesiastici sunt: *Operamini opus vestrum ante tempus, & dabit vobis mercedem vestram in tempore suo.* Nam secundùm differentiam meritorum erit retributio præmiorum.
Apoc. 14 *Opera enim illorum sequuntur illos.* Vnde Da-
Psal. 27. uid: *Secundùm opera manuum eorum tribue illis: redde retributionem eorum ipsis.*

IN ASSVMPTIONE B. MARIÆ.

Exordium:

3. Reg. 2. *Venit Bethsabee ad regem Salomonem, vt loqueretur ei pro Adonia, & surrexit rex in occursum eius, adorauitque eam, & sedit super thronum suum: positusque est thronus matri regis, quæ sedit ad dexteram eius.*

Moraliter:

Christus Dominus, qui pacem inter Deum Patrem, & genus humanũ composuit,

posuit, per Salomonem intelligitur, qui pacificum designat. Dum autem ille in cælorum sedet regno, venit ad eum beata Virgo Maria, mater eius, quando assumpta fuit in cælum. Neque dubium est, quin ipse surrexerit, in occursum eius prodierit, matrem salutauerit, & ad dexteram suam in æterno illo regno collocauerit.

Euangelium:

Intrauit Iesus in quoddam castellum, & mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum suam. Luc. 10.

Thema:

Maria optimam partem elegit. Ibid.

Quia hodierno die B. Virgo per assumptionem ad statum gloriæ transiit, & mors est terminus viæ, ac transitus ad beatitudinem, operæprecium erit de morte eius disserere.

Quæritur itaque: Vtrum B. Virgo corporalem mortem passa sit?

Epiphanius *hæresi* 78. hanc quæstionem attingens insolutam relinquere visus est: *Quærant*, inquit, *vestigia scripturarum, & inuenerint vtique neque mortem Mariæ, neque an mortua sit, aut non mortua, neque an sepulta sit, an non sepulta.* Et inferiùs: *Ego enim non audeo dicere, sed silentium mihi impero: fortaßis enim*

alicubi etiam vestigia inuenerimus sanctæ illius, ac beatæ, sic nec inuenire datur mortẽ ipsius. Et paulò pòst: *Non autem omninò definio hoc, & non dico, quòd immortalis mansit, sed neque affirmo, an mortua sit.* Fundamentum eius est: *Excessit enim Scriptura mentem humanam, & in suspenso reliquit propter vas pretiosum, ac excellentissimum.* Cui fundamento adiungi potest, quòd nec ex historiis humanis aliquid certi habemus de morte eius. Libellus enim, qui de transitu Virginis inscribitur; & à Trithemio Melitoni Sardicensi tribuitur, & apocryphus est, teste Gelasio Papa *in cap. Sancta Rom. d.* 15. & falsò Melitoni imponitur; vt ex Hieron. *de scriptoribus Eccles.* colligi potest. Referens enim Melitonis scripta, huius non meminit. Et ex Beda *in retract. Act. c.* 8. vbi & opus ipsum refutat, quòd multa historię Lucæ de Actis Apostolorum repugnantia contineat, & non dicit esse Melitonis, sed illi imponi. Præterea alius liber, qui de eodem transitu, seu assumptione Virginis inter opera Hieron. refertur, omnium sententiâ non est Hieronymi, quia in eo mentio fit Hæresum Nestorij, & Eutychetis, quæ post Hieronymum exortæ sunt. Quæ coniectura eodẽ modo probat non esse Sophronij, vt aliqui existimant, quia Sophronius æqualis est Hiero-

Hieronymo, vt ex libro eiusdem Hieronymi de Scriptoribus Ecclesiasticis constat. Nihil ergo est scriptum, vnde aliquid certi de Virginis obitu definiri possit.

Nihilominus sine vlla dubitatione dicendum est, B. Virginem mortem obiisse. Ita sentit hoc tempore vniuersa Ecclesia: & ad id confirmandum sufficit generalis regula Scripturæ. Nam omnes filij Adæ corporali morte obnoxij sunt: *In quocunque die comederis ex ligno scientiæ boni,* Gen. 2.
& mali, morte morieris: à qua regula neque auctoritas vlla, neque ratio suadet excipiendam esse Virginem.

Quin potiùs grauissimi, & antiquissimi Patres eam mortuam esse testantur: vt Damascenus, Epiphanius, Andreas Cretensis, Simeon Metaphrastes, &c.

Ratio etiam hoc suadet: quia inprimis decuit B. Virginem esse similem Christo. Cùm ergo Christus mortem susceperit, non oportuit B. Virginem ab hac lege excipi. Si enim Saul non pepercit filio suo, Ionathæ, quò minùs eum ob gustatum mel morti adiudicaret, dicens:
Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia morte 1. Reg. 14.
morieris, Ionatha: quantò minùs seruis suis, & ancillis pepercisset? Ita Deus Pater, si Rom. 8.
proprio filio suo non pepercit, quò minùs morti

illum traderet: putas,quòd ancillam suam morti eriperet?

Deinde;vt per mortem Virginis constaret euidentiùs, & indiguisse Christi morte, qua fuit redempta; & habuisse carnem passibilem,à qua Christus similem sumpsit; & ita excluderetur error eorum, qui finxerunt B. Virginem fuisse cuiusdam cælestis, seu Angelicæ naturæ. Sicut itaque *cùm reuerteretur percusso Philistæo Dauid,egressæ sunt mulieres de vniuersis vrbibus Israel, cantantes, chorosq; ducentes in occursum Saul regis,in tympanis lætitiæ, & in sistris*: ita meritò occurrere debuit B. Virgo filio suo à cæde diaboli post resurrectionem suam reuertenti, per quam ipsa tam gloriosam in cælo sedem accepit.

1. Reg. 18.

Denique, quia mors nullam imperfectionem includit, quæ Virginem non deceat: quin potiùs est pœna, quæ propter Deum suscepta magnũ gratiæ potest incrementum promereri: vnde *pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius* dicitur. Ita cùm Xixtus II. sub Valeriano ad martyrium duceretur,*occurrẽti S. Laurentio, & dolenter in hunc modum interroganti: Quò progrederis sine filio pater? Quò sacerdos sancte, sine ministro properas? respondit: Non ego te desero, fili: maiora te manent pro Christi fide certamina: post triduum me sequeris sacerdotem Leuita*,

Psal. 115.

uita. vt habet Breuiarium. Ergo nulla est causa, ob quam à morte corporis fuerit præseruata. Neque Epiphanius hanc veritatem negat loco citato; sed solùm asserit in Scriptura nihil de illius morte referri.

Sed quæret aliquis primò, Quæ fuerit causa, vel occasio mortis Deiparæ; an scilicet morbo aliquo, seu ægritudine vsque ad mortem laborarit; vel absque aliqua naturali causa, sola Dei voluntate, & arbitrio sit defuncta? Sic mortuus videtur Moyses, cui dixit Deus: *Ascende in montem, & morere ibi.* Vnde subditur: Deut. 32.
Mortuusque est ibi Moyses, seruus Domini, in terra Moab, iubente Domino. Sic etiam mortuus videtur Ioannes Euangelista, si vera est historia, quam Nicephorus refert *lib.* 2. *c.* 42. qui propter hanc fortasse causam dixerat *l.* 1. *c.* 35. Ioannem mortuum fuisse eo modo, quo Dei genitrix. Deut. 34.

Ex quibus exemplis hæc posterior pars verisimilis fieri videtur.

Primò, quia hic mortis modus videtur excellentior, & innocentiæ, ac puritati Virginis quodammodo debitus. Solet enim mors ferè correspondere vitæ, vt qui atrociter vixerint, eodem moriantur modo: & qui innocenter vixerint, similem sortiantur mortem. Ita cùm

2.Reg.4. Rechab, & Baana occidiſſent Isboſeth dormientem ſuper ſtratum ſuum meridie, & rem narrarent Dauid, ille *præcepit pueris ſuis*, & ſtatim etiam *interfecerunt eos*.

Secundò, quia mortua creditur ſine dolore, vt Damaſcen. ſentit *orat. 2. de dormit. Virginis*: tum quia ſine libidine concepit, omniq́ue inordinata cõcupiſcentia ſemper caruit: tum etiã, quia in morte filij maiores dolores, quàm in morte ſentiantur, deguſtauit. Et hoc prænunciauerat Simeon dicens: *Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius*, ſcilicet doloris.

Luc. 2.

Addere tamen poſſumus, quamuis B. Virgo mortua non fuerit vi alicuius morbi corporalis, vi tamen amoris, & ardentiſsimi deſiderij, & intentiſsimæ contemplationis obiiſſe. Fieri enim poteſt, vt mens tantâ efficaciâ, & intentione in his actibus occupetur, vt veluti deſtituat corpus, ita vt paulatim eius diſpoſitiones remittantur, ac deficiant; ac tandem ob earum defectum non poſsit anima in corpore conſeruari. Sicut rex Dauid intelligens mortẽ Abſalom, *contriſtatus aſcendit cœnaculum portæ, & fleuit, & ſic loquebatur, vadens: Fili mi, Abſalom, Abſalom, fili mi: quis mihi tribuat, vt ego moriar pro te, Abſalom, fili mi, fili mi, Abſalom.*

2. Reg. 18.

Quæres secundò, Quo ætatis anno mortua fuerit?

Resp. rem esse incertã. Videtur enim annum egisse 49. quando Christus Dominus mortuus est: quia quando illum peperit, iam 15. annum expleuerat, & Christus 34. ætatis anno inchoato mortuus est. Expleuerat ergo tunc temporis B. Virgo 48. ætatis annos, & agebat 49. Post Christi autem mortem quidam dixerunt vixisse tantùm annũ integrum, & aliquot menses. Quæ tamen sententia inter omnes est improbabilissima, & solùm in quadam incerta, & apocrypha reuelatione fundata.

Alij verò existimãt, vixisse Virginem vsque ad 2. annum Imperij Claudij, qui fuit 11. à Christi morte, quo primùm Petrus profectus fuit Romam, teste Eusebio *in Chronico*, & Hieron. *de script. Ecclesiasticis*. Vnde fit coniectura, Petrum permansisse in Iudæa, quamdiu Deipara vixit: statim verò post mortem eius discessisse, vt Romã pergeret. Quocirca iuxta hanc sententiam B. Virgo obiit anno ætatis 59. vel iam expleto, vel propè. Quæ fuit sententia Euodij apud Niceph. *lib.* 2. *hist. c.* 3. quam ipse videtur sequi tam ibi, quàm *c.* 21. vbi dicit, B. Virginem obiisse, cùm annum ageret 60. Vnde sentit,

quod Euod. dixit, intelligendum esse de annis 59. expletis. Non tamen sibi constat Niceph. dum dicit, B. Virginẽ mortuam esse 5. anno Imperij Claudij, qui est 14. à morte Christi, vt apertè constat ex Chronico Eusebij. In eandem sententiam de 59. annis refertur Hippolytus Thebanus ab Epiphanio Presbytero Constantinop. *in serm. de Deipara*, vt refert Turrianus *l. 3. pro Epistolis Pontificiis, cap.* 16. Quanquam (vt refert Cæsar in Annal. an. 48.) ille auctor potiùs asseruit B. Virginem tantùm 57. annos vixisse: & ibid. refert, alios asseruisse, 58. ætatis anno diem humanæ vitæ clausisse. Quæ fortasse varietas ex eo orta est, quòd circa annum conceptionis, vel mortis Christi aliter, quàm nos supponimus, opinabantur. Ab hac sententia discrepat parum Driedo 3. *lib. de dogmat. sacræ Scripturæ tract. 3. c.* 4. vbi dicit B. Virginem obdormisse anno 12. post Christi mortem, secundùm Eusebij Chronologiam. Sed apud Euseb. hoc ego non reperio: quin potiùs in Chron. eius assumptio B. Virginis annotatur in anno 6. Imperij Claudij, qui est 15. à morte Christi; quãquam annotatio illa videatur potiùs ab aliquo addita, quã ab Eusebio scripta. Sic enim habet: *Maria Virgo Iesu Christi, ad filium in*

cælum assumitur, vt quidam fuisse sibi reuelatum scribunt. Nunquam enim Eusebius huiusmodi incertis reuelationibus vti solet, neque ante ipsum aliquid de eiusmodi reuelatione scriptum inuenimus.

Hinc autem orta est aliorum opinio dicentium, B. Virginem obiisse annum agẽtem 63. quam esse vulgi opinionem, Turrianus ait. Cęsar autem Baronius ait, opinionem hanc fundari in traditione quadam, eamq́ue distinguit ab opinione, quæ colligitur ex dicto loco Eusebij. Sed si iuxta principia posita fiat computatio, nulla est diuersitas.

Vltima verò sententia, quæ in re ambigua videtur, verisimilior est, B. Virginem mortuam fuisse anno ætatis 72. Ita sentit dictus Epiphanius presbyter, & Cedrenus *in comp. histor.* & insinuat Andreas Cretensis *serm. de dormitione Deiparæ*, dum inquit Virginem peruenisse *ad summam ætatem*. Et hanc sententiam confirmat elegãter Cæsar ex testimonio Dionysij *c. 3. de diuinis nominibus*, vbi sic ait: *Nam & apud ipsos diuino spiritu plenos Pontifices nostros, cùm & nos (vt nosti) & plerique ex sanctis fratribus nostris ad contuendum corpus illud, quod auctorem vitæ, Deumq́ue ceperat, conuenissemus; aderat autem & frater Domini, Iacobus & Petrus, supremum decus, antiquißimũ Theologorum*

 columen,

columen, vbi post contuitum placuit, vt infinitè potentem, diuinæ infinitatis bonitatē Pontifices laudarent omnes, quisque pro captu suo. Quæ verba de sancto corpore B. Virginis, & non de sepulchro Christi, aut de domo Ioannis, in qua Christus cœnauerat, esse intelligenda, & ipsa verba per se sumpta satis suadent, & est communis sententia Sanctorum, qui ex hoc loco colligunt, diuinâ prouidentiâ factum esse, vt Apostoli omnes, qui tunc temporis viuebāt, & præcipue ex eorum discipulis, ac Pontificibus Ecclesiæ, ad transitum, & funus B. Virginis conuenirent. Ita Maximus, D. Thomas, & Albertus Magnus illum locum exponentes: Damascenus, & Andreas Creten. *orationibus de dormitione & assumptione Virginis.* Epiphanius presbyter, & Simeon Metaphrastes scribentes de vita & educatione Deiparæ. Nicephorus & Iuuenalis Ierosol. *apud eundem lib. 2. hist. c. 21. 22. & 23.* vbi hanc historiam de transitu, & glorioso funere virginei corporis latè describit. Et inter alia affirmat, etiam Christum Dominum magna Angelorum multitudine comitatum dormitioni eius interfuisse. Quod etiam affirmat Damascenus, Andreas Cret. & alij. Igitur scribit Dionysius *loco citato* transitum Virginis, & Apostolorum conuen-

conuentum illius causa coactum. At verò Dionysius (vt ex historia Actuum colligitur) non venit ad fidem vsque ad 18. annum à Christi nece, qui fuit 52. à natiuitate eius, quia non antea Paulus peruenit Athenas. Ergo vt posset adesse morti Virginis, necesse est, vt B. Virgo vltra 66. annos vixerit: & euertuntur ita omnes sententiæ superiores.

Verisimile autem est, à conuersione Dionysij vsque ad aduentum eius in Ierusalem, aliquot annos fluxisse, præsertim si conuentus ille Apostolicus absque miraculo, suaui dispositione diuinæ prouidentiæ factus sit: quia & Petrus eo tempore Româ Ierosolymam rediisse creditur, & Paulus etiam circa illa tempora Ierosolymam reuersus fuit post conuersionē Dionysij; & alia ab eo gesta quæ in Actibus narrantur. Est ergo in re incerta verisimilis hæc coniectura. Act. 18. ad 21.

Morale.

EX epistola hodierna exaltationem B. Mariæ discimus, quomodo in cælis sit glorificata.

Quasi cedrus exaltata sum in Libano. Cedrus significat Angelos propter naturæ sub- Eccli. 24.

Ezech.31 limitatem. *Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso Dei*, id est, Angeli non fuerunt sublimioris naturæ Lucifero.

Eccli.24. *Et quasi Cypressus in monte Sion*. Cypressus significat Patriarchas & Prophetas, propter odoris suauitatem. Vnde de vno
Gen. 27. dictum est: *Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.*

Eccli.24. *Quasi palma exaltata sum in Cades*. Palma significat Apostolos propter gloriosum de vniuerso mundo triumphum. Palma
Apoc. 7. enim significat victoriam: *Et palmæ in manibus eorum.*

Eccli.24. *Et quasi plantatio rosæ in Iericho*. Rosa significat Martyres per effusionem san-
Eccli.39. guinis, qui colorem habet rubeum. *Et quasi rosa plantata super riuos aquarum fructificata.*

Eccli.24. *Quasi oliua speciosa in campis*. Oliua signi-
Psal 51. ficat Confessores propter oleum. *Ego autem sicut oliua fructifera in domo Dei speraui in misericordia Dei.*

Eccli.24. *Et quasi platanus exaltata sum iuxta aquas*. Platanus significat virgines, propter frigiditatem libidinis incendium extinguentem: crescit enim iuxta aquas: & in aquis notatur frigiditas.

Ibid. *Sicut cinamomum, & balsamũ aromatizans*. Cinamomum quantò subtilius est, tantò melius est, & magis odoriferum: & per

hoc

hoc humilitas intelligitur. Balſamum autem quantò grauius, & ponderoſius eſt,tãtò melius: vnde probatur in aqua, & ſi citò deſcendat ad fundum,habetur probatum: & per hoc intelligitur grauitas morum.

Iam verò B.Virgo exaltata fuit ſuper Angelos: habuit enim meritum Angelorum Angelicè viuẽdo. In carne enim præter carnem viuere,non terrena vita eſt,ſed cæleſtis.

Exaltata fuit ſuper Prophetas: nam meritum Prophetarum habuit prophetando: *Beatam me dicent omnes generationes.* Luc.1.
Vidit enim ſpiritu Prophetico, & prophetauit, quòd deberet beatificari ab omnibus gentibus, & quòd omnes gentes deberent recipere Dei filiũ,& ſuum.

Habuit etiam meritum Apoſtolorum & Euangeliſtarum docẽdo: Multa enim ſcripta ſunt,& prædicata,quæ nõ potuerunt Sancti, niſi per reuelationem eius ſcire: ſicut de ingreſſu Angeli in conceptione,& aliis pluribus.

Habuit meritum martyrum,mortem crucis cum filio patiendo. *Et tuam ipſius* Luc.2.
animam gladius pertranſibit.

Habuit meritum confeſſorum, deuotè Dominum confitendo. *Magnificat ani-* Luc.1.
ma mea Dominum.

Habuit

Habuit meritum Virginum, inchoando virginitatem, & conseruando: *Ingressus est Angelus Gabriel ad Mariam Virginem.* (Ibid.)

Sicut ergo habuit meritum Sanctorum omnium, ita decuit, vt super omnes eleuaretur in cælum. *Quæ est ista, quæ progreditur, quasi aurora consurgens, pulchra vt Luna, electa vt Sol, terribilis vt castrorum acies ordinata?* (Cant. 6.) Nos itaque ad patrocinium eius confugiamus, in omni tribulatione, & angustia opem eius imploremus, quia magnæ ipsa in cælis est auctoritatis. Si enim Salomon matri suæ dixerit: *Pete, mater mea: neque enim fas est, vt auertam faciem tuam:* (3. Reg. 2.) putas, quòd Saluator noster matri suæ quidquam negabit, quòd faciem eius auertet? Nequaquam: sed quidquid petierit, infallibiliter sine dubio impetrabit.

IN

IN FESTO S. BARTHOLOMÆI.

Exordium.

ANaxarchus, cùm à Tyranno Cypriorum Nicocreonte torqueretur, nec vlla vi inhiberi posset, quo minus amarissimorum eum maledictorum verberibus ipse retorqueret, ad vltimum linguæ amputationem minitanti: *Non erit*, inquit, *effæminate adolescens, hæc quoque pars corporis mei tuæ ditionis*. Protinusque dentibus abscissam, & commãducatam linguã in os eius ira patens expuit. Multorum autem aures illa lingua, & inprimis Alexandri regis admiratione sui attonitas reddiderat, dum terræ conditionem, ambitum maris, siderum motus, totiusque denique mundi naturam prudentissimè, & facũdissimè exprompsit: penè tamen occidit gloriosius quàm viguit, quia tam forti fine illustrem professionis actum comprobauit, Anaxarchique non vitam modo deseruit, sed mortem reddidit clariorem. Refert Valerius Max. *l. 3. c. 3.*

Ita S. Bartholomæus, cùm in India citeriore

teriore plurimos ad Iesum Christũ conuertisset, & multos labores, calamitatesque perpessus in maiorem Armeniam venisset, Polemonem ibi regem, & coniugem eius, ac duodecim præterea ciuitates ad Christianam fidem perduxit. Quę res magnam in eum inuidiam concitauit illius gentis Sacerdotum: nam vsque adeò Polemonis regis fratrem in Apostolum incenderunt, vt is viuo Bartholomæo pellẽ crudeliter detrahi iusserit, ac caput abscindi.

Euangelium:

Luc. 6. *Exiit Iesus in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei: & cùm dies factus esset, vocauit discipulos suos.*

Thema:

Vocauit discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis.

Occasione horum verborũ dogmata duo de institutione ministrorum Ecclesiæ instituemus.

Primum est: Non decuit Christianos Sacerdotes carnali successione propagari.

Probatur primò ex figura, quæ in lege naturę pręcessit. Nam Melchisedech, secundùm cuius ordinem Christus, & Christiani Sacerdotes esse dicuntur, idcirco

circo ſine patre, ſine matre, ſine genea- Heb. 7.
logia fuiſſe deſcribitur, vt intelligere-
mus Sacerdotes Chriſtianos non debe-
re naſci, ſed fieri.

Probatur ſecundò ex prophetia: *Aſſu-* Iſa. 66.
mam, inquit Dominus, ex eis Sacerdotes & Leui-
tas. In quem locum obſeruat S. Hierony-
mus, ideò dixiſſe Prophetam, *Aſſumam ex*
eis, quia in Teſtamento nouo, de quo a-
pertiſsimè eo loco loquitur Iſaias, non
erant Sacerdotes naſcituri ex vna ali-
qua familia, ſed aſſumendi ex omnibus
gentibus.

Probatur tertiò ex differentia Teſta-
menti noui & veteris. Vt enim in Teſta-
mento veteri populus Dei propagatur
per carnalem generationem ex Iacob;
in nouo autem propagabatur per ſpiri-
tualem ex Chriſto regenerationem: ita
quoque par erat, vt in Teſtamento vete-
ri Sacerdotes carnali ſucceſsione pro-
pagarentur; in nouo autem ſpirituali
electione aſſumerentur. Item quemad-
modum ſacerdotium Aaronicum car-
nale fuit, quippe quod totum in bobus,
& ouibus mactandis occuparetur; Chri-
ſtianum ſacerdotium ſpirituale eſt, cùm
in hoſtia ſpirituali, ac diuina ſacrifican-
da occupetur: ſic etiam æquum erat, vt
ſacerdotum propagatio in Teſtamento
veter

veteri carnalis, in nouo ſpiritualis eſſet.

Adde, quòd illi vxores, & liberos habebant; proinde facilè potuit illa ratio inſtitui, vt filij parentibus ſuccederent: noſtri autẽ Sacerdotes cœlibes eſſe debent, præſertim ſecundùm ritum Eccleſiæ purioris: quare non poteſt vllo pacto fieri, vt Sacerdotium Chriſtianum ſucceſsionem carnalis generationis conſequatur.

Probatur quartò ratione naturali. Chriſtianæ enim Reip. (quæ ſanè perfectiſsima eſt) perfectiſsima ratio conuenit inſtituendi miniſtros Eccleſiæ. At longè eſt melior ratio per electionem, quàm per generationem. Nam ſi electio valeat, ſemper optimi, & doctiſsimi paſtores pręfici poſſunt Eccleſiis: ſi autem generatio locum habeat, cogemur non rarò pueros habere Epiſcopos, aut viros improbos, & imperitos.

Dogma alterum: Ordinatio tum Epiſcoporum, tum aliorum Eccleſiæ Miniſtrorum, non ad plebem, ſed ad ſolos Epiſcopos pertinet.

Teſtantur id paſsim diuinæ Scripturæ, teſtantur decreta Conciliorum, teſtantur veteres Patres, teſtantur denique mos populi, & exempla maiorum.

Aaronem, & filios eius, ſacerdotes primos

primos veteris Testamenti solus Moy- Leuit. 8.
ses Sacerdos, & Pontifex ordinauit, & consecrauit. Moysen autē fuisse Sacerdotem, testatur Dauid: *Moyses & Aaron in* Psal. 98.
Sacerdotibus eius, & Patres testantur.

In Testamento nouo, vbicunq; mentio fit manus impositionis, quo ritu etiam apud aduersarios ordinatio celebratur, semper ea Apostolis, ceterisque Episcopis, nunquam verò plebi tribuitur. Nam soli Apostoli per manus impo- Act. 6.
sitionem Diaconos ordinarunt. Et: *Noli* 1. Tim. 4.
negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per impositionem manuum Presbyterij. Quo loco Presbyterium Episcoporum cœtum significat, vt testātur omnes ferè interpretes, ac præsertim Græci. Item ad Episcopum Apostolus dicit: *Manus citò nemini* Ibid.
imposueris. Rursus: *Admoneo te, vt resuscites* 2. Tim. 1.
gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.

Prob. etiam ex can. 1. Apostolorū, in quo definitū est, Episcopū à tribus Episcopis ordinandū esse. Qui canon quartus est inter canones Concilij I. Nicæni Oecumenici: duodecimus est Concilij II. Carthaginensis: tricesimus nonus III. secundus IV. & quartus VI.

Accedat, quòd veteres Patres constanter docent solius Episcopi esse ini-

tiare sacris, siue Presbyteros, siue Diaconos, siue ipsos etiam Episcopos, neque id vllo modo Presbyteris licere: multò minus licebit clericis inferioris gradus, aut laicis.

Denique ita docet antiquissima, & perpetua Ecclesiæ vniuersæ consuetudo, quæ optima iuris interpres esse solet. Nam à sæculo non est auditum, vt Episcopum non Episcopus ordinaret, neque huius rei vllum vnquam vel institutum ex disciplina, vel exemplum ex historiis, vel etiam vsurpatio ex hæretica licentia proferetur. Nam apud Lutheranos quoque & Caluinistas, qui Ecclesiasticos ritus penè omnes sustulerunt, ij solum manus imponunt, & Pastores, seu ministros faciunt, qui Pastores, & Episcopi licet re vera non sint, tamen haberi, & appellari volunt.

Morale.

Luc. 6. *Vocauit discipulos suos.*

QVi discipulus Christi esse desiderat, temporalia omnia debet relin-
Luc. 16. quere: nam, vt ipse ait, *qui non renunciauerit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Idque ob plures rationes.

Prima

Prima est, propter angustam mortis viam. *Nihil intulimus in hunc mundum: haud dubium, quod nec auferre quid possumus.* Et Saluator: *Angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam.* Iterum: *Amen dico vobis, quia diues difficilè intrabit in regnum cælorum.* Bona enim temporalia arctiùs diliguntur adepta, quàm concupita. Vnde addit: *Facilius est camelum per foràmen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum.* scilicet qui diuitias tanquàm finem vltimū habet iuxta Marcum: *Filioli, quàm difficile est confidentes in pecuniis, in regnum Dei introire!*

1. Tim. 6.
Matth 7.
Matt. 19.
Ibid.
Marc. 10.

Secunda ratio, quia diuitiæ charitati contrariæ sunt, & quantum crescit cupiditas, tantum decrescit charitas: sicut & quantum crescit charitas, tantum decrescit cupiditas. Quemadmodum venenum nunquam in igne manet, sed aut illum extinguit, aut ab eo exilit: ita nec cupiditas cum caritate. Christus autem ait: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt accendatur?* Non ergo mirum est, si extinguere voluerit cupiditatem.

Luc. 12.

Tertia ratio est propter periculum: cupiditas enim ad omnia vitia trahit. *Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem.* Nunquam Iudas tra-

1. Tim. vlt.

didiſſet ſuum Dominum,& periiſſet,ſi à
Matt.26. cupiditate immunis. Vnde dicebat: *Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam?*

Quarta ratio eſt, quia cupiditas adeò animum occupat, vt à Chriſto ad idolo-
Epheſ.5. latriam trahat. *Hoc ſcitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod eſt idolorum ſeruitus, non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei.* Dicitur autem auaritia idolorum ſeruitus: tum quia auarus diuitiis fidem ſeruat, ne eas lędat minuendo, ſed potiùs augeat offenſo Deo: tum quia ſe totum illis tribuit, & magis in il-
1.Tim. vlt. lis, quàm in Deo confidit. *Radix omnium malorum eſt cupiditas, quam quidam appetentes errauerunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis.*

Quinta ratio eſt propter inutilẽ cordis anxietatem. Nam diuitiæ non acquiruntur, niſi cum dolore; non cuſtodiuntur, niſi cum timore; non amittuntur, niſi cum dolore. Nunquam etiam animum ſatiant, ſed quãtò magis iis homo
Eccle.5. abundat, tantò auidius iis inhiat. *Auarus non implebitur pecunia: & qui amat diuitias, fructum non capiet ex eis: & hoc ergo vanitas.* Bene
Philip.3. ergo ait Apoſtolus: *Omnia detrimentum feci, & arbitror, vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifaciam.* Sicut enim ſtercus, ſi reſeruetur, aërem fœtore ſuo inficit; ſi autem in terram

ſparga-

ſpargatur, fructiferam illam reddit: ita diuitiæ reſeruatæ animum ad peccatum alliciunt: pauperibus elargitæ fructum æternum faciunt. *Diſperſit, dedit pauperibus: iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi.* Pſal. 111.

IN NATIVITATE B. MARIÆ.

Exordium:

FVit B. Virgo Maria figurata per *fontem* in paradiſo, qui *aſcendebat è terra, irrigans vniuerſam ſuperficiem terræ.* Gen. 2.

Eſt enim ipſa

Rigans mundum nouo rore,
Nouæ prolis nouitate,
Noua facit nouo more,
Cuncta mira claritate.
Ex diuina bonitate
Fons aſcendens in honore,
Rigans terram charitate,
Dei creſcens in amore.

Euangelium: Matth. 1.

Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid, filij Abraham. Abraham genuit Iſaac, Iſaac autem genuit Iacob.

Hodie natiuitas est B. Mariæ Virginis, de qua pauca in diuinis litteris videntur scripta: multa tamen loca sunt, ex quibus petuntur argumenta.

Principio in Testamento veteri frequens est B. Virginis mẽtio prophetica, vel aperta, vel figurata. Nam, vt Bernardus ait, *in sermone Signum magnum*: *Longè antè est Patribus cælitùs repromissa, mysticis præfigurata miraculis, oraculis annũciata Propheticis*. Et *epist.* 174. dicit *Patriarchis, & Prophetis fuisse præcognitam*. Augustinus *l. de assump. in initio*: *Facta thronus Dei, & aula regis æterni, secundùm quod nos docuisti per sanctos tuos Patriarchas, Prophetas, & Apostolos, figuris, & sermonibus, quibus credimus & certi sumus, quia nunquam* Heb. 10. *fefellisti*. Addere possumus, sicut Paulus de Christo dicit, in capite libri de illo scriptum esse; ita de B. Virgine in sacræ Gen. 3. Scrip. initio scriptum esse: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem: ipsa conteret caput tuum*. His enim verbis Deum ipsum Mariam Virginem prædixisse, communis est antiquorum Patrum sententia. Totum præterea Canticorum librum, non solùm per accommodationẽ, sed etiam in sensu aliquo à Spiritu sancto intento, Virginem præcinere, omnes ferè Patres, qui illum interpretantur, intelligunt.

Sunt

Sunt præterea in Scriptura veteri Virginis proprietates,& perfectiones, in variis personis, & rebus præfiguratæ, quas hoc loco congerere non oportet, quia vulgares ferè sunt,& in sanctis Patribus facilè reperiuntur. Nonnulla etiam ex libris Psalmorum,& Sapientialibus Ecclesia ad Virginem accommodat, ex quibus interdum non leue sumi potest argumentum.

Secundò, in nouo Testamento pauca quidem verba de Virgine scripta sunt, quoniam tota Euangelistarum, & Apostolorum intentio referebatur ad Christum, quia illo cognito, eiusque fide satis fundata, non poterat matris eius excellentia aut ignorari, aut occultari. In illis verò paucis verbis, eisque grauissimis, quædam præcipua capita indicata sunt, quæ omnia, quæ de Virgine dici possunt, virtute continent. Quod in ceteris ferè rebus, etiam in gestis à Christo, quæ narrantur ab Euangelistis, obseruare licet. Est enim totum Euangelium breue, & concisum: *quoniam verbum abbreuiatum fecit Dominus super terram.* Rom. 9. Cùm enim non possent Euangelistæ singula prosequi, ea, quæ maximè necessaria erant, attigerunt, vt ex eis reliqua intelligeremus.

Percontabitur fortasse aliquis: Cur

Christus Dominus, qui fidem Centurionis, Magdalenæ charitatem, & Ioannis laudes interdum prædicauit, nunquam de matre sua quidpiam simile locutus sit?

Respondetur primò, ad temperantiam quandam, & modestiam id spectare potuisse: quidquid enim de Virgine diceret, ad seipsum referri, & pertinere diceretur.

Sicut Sara separari voluit Ismael ab Isaac propter matrem, quæ seruilis erat conditionis. Nam *cùm vidisset Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Isaac filio suo, dixit ad Abraham: Eiice ancillam hanc, & filium eius: non enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo Isaac.*

Gen 21.

Deinde, vbi res ipsæ, & opera, quibus Christus matrem honorauit, clamabãt, verba non erãt necessaria. Ita non multis Dauid laudatur verbis: sed tantùm dicitur: *Acceptus erat in oculis vniuersi populi, maximeque in conspectu famulorum Saul.*

1. Reg. 18.

Tertiò, præter ea, quæ in Scripturis canonicis continentur, sunt alia multa de B. Virgine per traditionem, quæ ab ipsis Apostolis manauit, & per manus Patrum ad nos vsque peruenit, communi sensu Ecclesię, & definitione recepta: vt constat ex Dionysio *c. 3. de diuinis nominibus,*

nibus,& epist. 4. *ad Caium*. Ignatio, Irenæo, Epiphanio, Hieronymo, Augustino, & aliis antiquissimis.

Illud verò obseruatione dignum censeo, videlicet ex quatuor primis Conciliis generalibus, quæ Gregorius vt quatuor Euangelia veneratur, primum Nicenum honorem Filij, & consequenter honorem etiam Patris contra Arium defendisse: secundum, scilicet Constantinopolitanum I. diuinitatem Spiritus sancti statuisse cõtra Macedonium: tertium scilicet Ephesinum, ad tuendam matris Dei dignitatem contra Nestorium, esse congregatũ. In quo tam multa sunt dicta de laudibus Virginis, vt vix aliquid addi posse videatur; quæ postea in quarto Concilio Chalcedonensi, & in 5. & 6. Synodo, & in ceteris vsque ad Tridentinum confirmata sunt, & explicata.

Quartò, tandem non sine singulari Spiritus S. consilio factum est, vt nonnulla Virginis mysteria & priuilegia, nec scripta sint, nec certa traditione recepta, vt occasio daretur fidelibus ampliùs meditandi, & recogitandi hęc mysteria, loquendique, ac scribendi de Virgine, & principiis traditis, plura ratiocinando, & colligendo. Quocirca rationibus etiam in hac materia vtendum

est, quæ vel in dictis principiis, vel in ipsarum rerum natura, & decentia fundatæ, multum ponderis, & efficacitatis in Theologia habēt. Ita coram Dario rege variis tres iuuenes disputarunt rationibus, quid esset fortissimum. *Vnus scripsit: Forte est vinum. Alius scripsit: Fortior est rex. Tertius scripsit: Fortiores sunt mulieres: super omnia autem vincit veritas.*

3. Esd. 3.

Sed vt magis appareat, quænam hodie nata sit, quærendum est: Vtrum B. Virgo verè ac propriè fuerit mater Dei, & hominis?

Hæc quæstio potissimùm versari cœpit in Ecclesia post annum quadringentesimum, tempore Concilij Ephesini: quia licet ante illa tempora hæretici, qui negauerunt Christum esse verum Deum, aut verum hominem verâ humanâ carne constantem, consequenter negarent Virginem fuisse verã matrem Dei, aut hominis; ex iis tamen, qui Christum Deum, & hominem confessi sunt, primus fuit Nestorius, qui negare ausus est, Mariam Virginem verè ac propriè fuisse matrem Dei, vt constat ex historia Concilij Ephesini, & ex Vincentio Lyrinensi *lib. contra profanas vocum nouitates*, & Cassiano *lib. 1. & 2. de incarnatione*, & Theophylacto *Ioan. 9.* in quo errore versari etiam

etiam hoc tempore nonnullos hæreticos, refert Canisius *l. 3. de B. Virgine, c. 22.* Fundamentum huius erroris fuit, vel quia vnionem veram humanæ naturæ cum Verbo diuino negauit, & consequenter veram, ac propriam communicationem idiomatum; vel quia saltem negauit, hanc vnionem factam esse in vtero Virginis. Hinc enim consequens esse videtur, licet B. Virgo fuerit mater Christi, non tamen Dei, quia nec concepit, nec peperit Deum.

Veritas tamen est, B. Virginem verè ac propriè fuisse matrem Dei, vt definitum est in Cõcilio Ephes. & Chalcedon. & in 6. Synod. *act.* 4. *&* 11. & habetur etiam in 7. Synodo *act.* 4. *&* 7. & in Concilio Lateran. sub Mart. 1. *c.* 3. & aliis frequenter.

Vt autem veritatem hanc ex propriis principiis probemus, oportet nonnulla supponere.

Primum est, B. Virginem propriè esse matrem huius hominis, scilicet Christi. Ita enim expressè dicitur: *Et erat mater Iesu ibi.* Et: *Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* Et: *Simeon dixit ad Mariam, matrem eius.* Et: *Accipe puerum, & matrem eius.* Ioan. 2. Luc. 1. Luc. 2. Matth. 1. & 2.

Dices: Similibus testimoniis probaretur, Iosephum fuisse patrem Christi.

Resp.

Resp. hoc ipso explicare veritatem:
Luc 3. tum quia propterea additum est: *Vt putabatur, filius Ioseph*; quod de Virgine nunquam est dictum: tum etiam, quia de Iosepho nunquam dicitur in Euangelio genuisse Christum; de Virgine autem dicitur concepisse, & peperisse filium. Hoc etiam confirmat illa frequens appellatio, qua Christus in Euangelio *Filius hominis* vocatur, vt notauit Irenæus
Luc. 19. *l.3.cont.hæres.c.32.Venit Filius hominis quærere, & saluum facere, quod perierat.* Et eandem etiam efficaciam habet, quod dicitur *Filius Dauid*, vel *Abraham*: media enim generatione ex Virgine matre ab illis de-
Isa. 11. scendit. Vnde dicitur: *Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet.* Sicut ergo flos verè producitur ex arbore; ita Christus ex Virgine. Eandemque vim habet hoc testimoniū, etiamsi per virgam Christum intelligamus, quia Christus non fuit de radice Iesse, nisi mediante Virgine.

Confirmatur, secundò. Nam Christus in cruce moriens se esse filium Virginis
Ioan.19. professus est, cùm dixit Virgini: *Ecce filius tuus.* Illo enim exemplo, vt August. *tract.* 119. *in Ioannem*, Chrysostomus *hom.*84. & Cyrillus *lib.* 12. *c.*34. notarunt, parentes honorandos, & illorum curam à nobis geren-

fuiſſet gerendam eſſe docuit. Recognouit igitur & honorauit Virginem, vt matrem: & ideo in extrema anguſtia poſitus tantam curam illius habuit.

Dices: Quid igitur tam illo loco, quàm Ioan. 2. & aliis locis, Virginē mulierem vocat, nunquam verò matrem? Et, quod difficilius eſt, cur matrem negare viſus eſt, dicens: *Quæ eſt mater mea?* Matt. 12.

Ad priorem partem reſp. Chriſtum illo modo fuiſſe locutum, quia ita decebat: tum propter Chriſti modeſtiam, & grauitatem: tum etiam propter exemplum noſtrum. Dixerat enim: *Nolite vocare vobis patrem ſuper terram.* Matt. 22. Fortaſſe etiam in illo loco Ioan. 19. matris appellationem vitauit, ne Virginem ampliùs commoueret, vt ibi notauit Lyranus.

In alio verò loco Ioan. 2. id fecit, vt indicaret, illud opus, & miraculum, quod B. Virgo poſtulabat, eſſe diuinæ virtutis, non humanitatis propriū, quam ſolam à matre ſuſceperat, vt Auguſtinus notat *tract. 8. in Ioan. & l. de fide, & ſymb. cap.* 4. Vel certè, ſicut ſe vocabat filium hominis: ita Virginem per antonomaſiam mulierē appellabat, vt eam indicaret mulierem illam, per quam damna primæ mulieris inſtauranda forent.

Ad aliam verò partem reſp. non negaſſe

gaſſe Chriſtum matrem ſuam, ſed illis verbis reprehendiſſe eos, qui ſe concionantem importunè interpellabant. Vnde ait: *Quicunque fecerit voluntatem Patris mei,&c.*
Matt.12.

Deinde docuiſſe, propter conſanguineos non eſſe opus Dei omittendum. *Caro & ſanguis non reuelauit tibi.*
Matt.16.

Tertiò quorundam iactantiam frænare voluit, qui de Chriſti conſanguinitate gloriabãtur, ſignificando eam ſine ſpirituali coniunctione nihil prodeſſe; hanc verò per ſe multùm valere.

Quartò addunt Hilarius *can.12.in Matt.* Gregorius *hom.3. in Euang.* & Ambroſius *l.6.in Lucam*, hoc facto ſignificaſſe Chriſtum, Eccleſiam, quæ credidit, ſynagogæ fore præferendam, ex qua ipſe erat ſecundùm carnem.

Secundò ſupponendum eſt, humanitatem Chriſti eo temporis momento, quo perfectè formata fuit in vtero Virginis, & exiſtere incepit in rerum natura, fuiſſe aſſumptam, & vnitam Deo hypoſtaticè. Vnde concludimus, hunc hominem Chriſtum ſemper à primo inſtanti conceptionis ſuæ fuiſſe Deum & hominem, & nunquam purum hominem extitiſſe.

Tertiò, hinc facilè concluditur intenta

tenta veritas, ſcilicet B. Virginem verè ac propriè eſſe matrem Dei.

Probatur ex dictis, quia Virgo concepit, & peperit Deum. Ergo eſt mater Dei. Ant. conſtat ex dictis: quia cõcepit hunc hominem: & hic homo in ipſa conceptione fuit Deus: ergo concepit Deum. Vnde & Scriptura ſacra ſic apertè loquitur: nam Filius Dei hoc ſenſu dicitur *factus ex muliere*: & *factus ex ſemine Dauid* Gal. 4.
ſecundùm carnẽ: & *quod ex te naſcetur ſanctum,* Rom. 1.
vocabitur filius Dei. Vocabitur, inquit, non Luc. 1.
falſa appellatione, ſed vera; & non ſolùm poſt natiuitatem ex vtero, ſed in ipſamet conceptione in vtero, de qua Angelus loquebatur, rationẽ reddens, quare Spiritus ſancti virtute eſſet efficienda, quia nimirum ipſe Deus concipiendus erat. Et hoc etiam confirmat Iſaias: *Ecce virgo concipiet, & pariet filium, &* Iſa. 7.
vocabitur nomen eius Emmanuel; quod eſt interpretatũ, Nobiſcum Deus, ait Matthęus. Hanc Matth. 1.
denique veritatem confitetur Eliſabeth dicens: *Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini* Luc. 1.
mei ad me? Illa enim vox, Domini, diuinam ſignificat Perſonam: vt Damaſc. ait *l. 3. de fide, c.* 12.

Et eodem modo loquuntur omnes antiqui Patres: & hac ratione vocant etiam Virginem *thronum, thalamum, tabernaculum,*

naculum,& *templum Dei*,& similibus titulis, qui passim in sanctis Patribus reperientur.

Confirmatur tandem: Nam Deus est mortuus, quia hic homo est mortuus: Ergo Deus est conceptus & natus, atque adeò filius Virginis, quia hic homo est filius eius. Ergo è contrario Virgo, sicut est mater huius hominis, ita Dei.

Gal. 4. Rom. 1. Luc. 1. Vltimò addi potest coniectura, seu congruentia. Quia nimirum voluit Deus sese omnibus modis hominibus communicare, & (vt ita dicam) omnes cognationis, & affinitatis modos perfectionem importantes cum illis contrahere. Vnus autem, & valdè perfectus est, vt Deus non tãtùm sit homo, sed etiam filius hominis, & vt quædam humana persona creata sit coniuncta Deo, quantum esse potest in ratione personæ. Vnde etiam factum est, vt non solùm humana in Christo natura, sed etiam persona creata in Virgine super omnes Angelorum choros fuerit exaltata. (Isa. 7. Matth. 1. Luc. 1.)

Iam verò cùm qualitatem personæ hodie natæ vidimus, quid aliud restat, nisi vt cum ipsa renascamur? Nam Dominus dixit Nicodemo: *Amen, amen dico tibi, Nisi quis renatus fuerit denuò, non potest videre regnum Dei. Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo* (Ioan. 3.)

modo poteſt homo naſci, cùm ſit ſenex? Nunquid poteſt in ventrem matris ſuæ iterum introire, & renaſci? Et Dominus: *Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt.* Vt ergo cum Maria Virgine renaſcamur, in nouitate vitę ambulemus, vt cum ipſa in æterna vita regnemus. Amen.

IN FESTO S. MATTHÆI.

Exordium.

PEruicaciſſimi olim Latinorum Æqui & Volſci fuerunt Romanis, & quotidiani, vt ſic dixerim, hoſtes. Sed hos præcipuè L. Quinctius domuit, ille dictator ab aratro, qui obſeſſa, ac penè iam capta L. Minutij Conſulis caſtra, egregia virtute ſeruauit. Mediũ erat fortè tempus ſementis, cùm patricium virum innixum aratro ſuo lictor in ipſo opere deprehendit. Inde in aciem profectus, ne quid à ruſtici operis imitatione ceſſaret, victos more pecudum ſub iugum miſit. Sic expeditione finita rediit ad boues rurſus triumphalis agricola. Fi-

des numinis, qua velocitate! intra XVI. dies cœptum, peractumque prorsus est bellũ, vt festinasse dictator ad reliquum opus videretur.

Ita etiam S. Matthæus à Domino vocatus aratrum suum, id est, telonium, & terram, id est, diuitias reliquit, & statim ad spiritualem se militiam contulit, in qua & palmam martyrij obtinuit.

Euangelium:

Matth 9. *Vidit Iesus hominem sedentem in telonio Matthæum nomine, & ait illi: Sequere me.*

Thema:

Sedentem in telonio.

Occasione horũ verborum agendum erit de negotiatione per emptionem, & venditionem, quatenus ea sit licita vel illicita. Ac si negotiationis vocabulum impropriè sumatur, pro commutatione rerum cum rebus, vel rerum cum pecuniis, instituta necessitatibus humanæ vitæ subueniendi causa, non est dubium, quin sit licita, & laudabilis.

Sed loquimur nunc de negotiatione propriè accepta pro commutatione pecuniarum cum pecuniis, vel quarumcunque rerum cum pecuniis, non necessitatis, sed lucri causa suscepta.

De hac negotiatione conuenit inter Doctores

Doctores primò, habere eam quandam ſpeciem turpitudinis. Nam ſeruit cupiditati lucri, quæ nullum habet terminum. Neque habet vllum proximum finem honeſtũ, vel neceſſarium. Quanquam non eſt quidem negotiatio turpis intrinſecè, & poſitiuè, quaſi per ſe contraria virtuti; ſed negatiuè, quia ſcilicet non habet ſecundùm ſe aliquam honeſtatem. Ita cùm Dauid emere vellet aream ab Areuna ad ædificandum altare Domino, ipſe ait: *Accipiat, & offerat dominus meus rex, ſicut placet ei. Omnia dedit Areuna rex regi.* 2. Reg. vlt.

Secundò inter Doctores conuenit, negotiationem poſſe ex circumſtantiis reddi licitam, & laudabilem, ac præcipuè ex bono, & honeſto fine extrinſeco. Vt ſi quis referat lucrũ ad ſuſtentationem familiæ, vel pauperum, vel ad vtilitatem Reip. Ita *Dauid* tandem *emit aream ab Areuna, & boues, argenti ſiclis quinquaginta: & ædificauit ibi altare Domino, & obtulit holocauſta, & pacifica: & propitiatus eſt Dominus terræ, & cohibita eſt plaga ab Iſrael.* Et propterea ſanctus Auguſtinus (aut quiſquis auctor eſt) *in l. quæſtionum veteris & noui Teſtam.* diſtinguit negotiationẽ ab aliis, quæ ſunt intrinſecè mala. *Fornicari*, inquit, *nunquam licet: negotiari autem aliquando licet, aliquando* Ibid.

non licet. Ratio clara est: nam velle abundare rebus temporalibus, quod est finis negotiationis proximus, non aduersatur obligationi alicuius virtutis, si non addatur aliqua extrinseca circumstantia mala: vt addit, qui ita constituit vltimum finem in lucro, vt quæuis peccata mortalia admittat facilè propter illud. Quanquam aduersatur quidem negotiatio ex se perfectioni virtutis: quæ cernitur in contemptu rerum temporalium. Quòd si aliqua incommoda sequi videntur ex negotiatione, vt quòd res plerumque cariùs emuntur, quàm si immediatè à primis dominis emerentur, eò quòd sequatur inde quandoque penuria rerum, &c. Hæc compensantur vtilitate, quæ ex negotiatione ad communitatem redundat. Efficit enim negotiatio aliunde res aduehendo, & alio transferendo, vt Resp. non careat rebus necessariis : quod secus sæpe eueniret negotione sublata; cùm non omnia in omnibus locis suppetant, neque quiuis possit emendi causa quocunque commeare.

Tertiò conuenit inter Doctores, negotiationem, sicut ex circumstantiis potest fieri licita, ita etiam ex multis circumstantiis reddi illicitam posse.

Potest

Poteſt enim primò reddi illicita ex parte rei, quæ venditur. Vt ſi non ſit venalis, quia prohibeatur vendi. C. *Quæ res vendi non poſſunt.* Tale eſt venenum, quod nulla re alia adiuncta vtile fieri poſsit: vt patet *l. Quod ſæpe. ff. de contrahenda emptione.* Item homo liber ab alio vendi non poteſt: quanquam pater in neceſsitate poſsit vendere filium. *l. 1. & 2. ff. de patribus, qui filios diſtraxerunt.* Res ſacræ etiam vendi non poſſunt. Ita Petrus dixit ad Simonem, qui Spiritum ſanctum pecunia volebat emere: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem: quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſsideri.* Act. 8.

Secundò redditur negotiatio illicita ex parte perſonæ vendentis, ſi ei ſpecialiter prohibeatur: quemadmodum prohibetur clericis. 88. *diſt. per totam.*

Si tamẽ ſit negotiatio vera, & propriè dicta, qua videlicet res non mutatæ cariùs venduntur. Si enim clerici propria opera, & curatione res efficiant meliores, non prohibetur illis, quin cariùs etiam vendant. *c. Clerici, Extrau. de vita, & honeſtate clericorum. & 91. diſtinct. Can. Clericus.* Vbi fit illis facultas proprio artificio, & labore ſibi, & ſuis prouidere de rebus neceſſariis; exemplo D. Pauli, qui artem ſcenofactoriam exercebat. Nam *egreſſus* Act. 18.

ab Athenis venit Corinthum, & inueniens quendam Iudæum nomine Aquilam, & Priscillã vxorem eius, accessit ad eos. Et quia eiusdem erat artis, manebat apud eos, & operabatur. Erant autem scenofactoriæ artis.

Addit etiam Medina q. 31. *de rebus restituendis*, non esse Clericis prohibitum negotiari etiam proprie per alios, quibus pecuniam committant. Tunc enim non habent locum rationes, propter quas illis negotiatio prohibetur: siquidẽ per seipsos non negotientur. Neque enim illis est prohibitum omne genus lucri.

Denique licitum est illis etiam exercere opera ruralia. In omnibus tamen cauere debent scandalum, & ne aliquid tempori rebus suis necessario detrahãt. Ita dicebat Simon Petrus aliis discipulis:

Ioan. vlt. *Vado piscari. Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt, & ascenderunt in nauim; & illa nocte nihil prendiderunt.*

Tertiò redditur illicita negotiatio ex parte emptoris, seu personæ, cui res venditur. Vt quando quis vendit aliquid personæ, quam verisimiliter putat, aut facile putare potest re abusuram. Quod præcipue habet locum in rebus, quæ valent ad voluptates, & inimicitias persequendas: cuiusmodi sunt chartæ lusoriæ, ornamenta quædam, cibi lasciui, arma

arma offensiua,&c. Tunc enim quis cooperatur ad malum,præbens materiam peccandi.

Ita peccasset, qui Saul gladium vendidisset,quando seipsum interficere volebat;quando ad armigerum suum dicebat: *Euagina gladium tuum, & percute me: ne fortè veniant incircumcisi isti, & interficiant me illudentes mihi: quando arripuit gladium, & irruit super eum.* Et hoc modo intelligẽdum est,quod Innocentius *in cap. vnico de sagittariis* ait,artem sagittariorum pestiferam esse,& ex Rep. Christiana exterminandam. Intelligitur enim, si quis ea ita vtatur, vt absque discrimine vendat omnibus,siue sint bene,siue male vsuri. 1. Reg. vlt.

Ex hoc autem non sequitur illicitum esse locare domum meretrici in locis, quibus tales mulieres à publica potestate permittuntur : aut etiam vsurario. Non enim perinde se habet locus ad peccatum, atque peccati materia. Qui enim alteri confert peccati materiam, hoc ipso censetur peccato cooperari, cùm det id, quod intrinsecè pertinet ad peccatum. Locus autem habet se omninò extrinsece. Itaque licite quis eum locat homini peccaturo, si tantùm intendit, vt is in eo viuat, nec directa, aut indirecta intentione per eam locatio-

nem ad peccatum cooperatur, aut ad id inducit alterum.

Prohibentur etiam Christiani tempore belli vendere arma infidelibus, & etiam ligna,& alia,quæ pertinēt ad rem bellicam, vt patet *Extra. de Iudæis & Saracenis*. Item prohibentur vendere illis qualiacunque omninò mercimonia, nisi quis fortè super hoc habeat dispensationem. Item excommunicantur, qui ferunt arma ad terras infidelium, *in Bulla Cœnæ Domini.*

Quartò redditur illicita negotiatio ratione loci. Non enim licet vendere in loco sacro: vt patet *De immunitate Ecclesiarum l.6. Capit. Decet domum Dei.* Vnde
Matt.21. Christus *eiiciebat omnes vendentes & ementes in templo; & mensas numulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit. Et dicit eis: Scriptum est: domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum.* Intelligitur hoc etiam extra tempus, quo diuina celebrantur: non tamen extra illud tempus esset peccatum mortale, colloquendo dumtaxat in Ecclesia negotiari, secluso scandalo: secus si exponerentur ibi merces, & fieret clamor, & quasi quædam nundinatio: tunc enim esset mortalis irreuerentia.

Quintò redditur negotiatio illicita ratione

ratione temporis. Non enim licet in diebus festis: vt patet *Extra. De feriis*: nisi in iis rebus, in quibus necessitas aliud postulare videtur. Vnde excusantur pharmacopolæ, & vendentes victualia, etiam ante sacrorum auditionem. Sicut etiam in festis excusantur alij exercentes necessitatis causa alia opera seruilia. Ita cùm Iudæi oppugnarentur à militibus Antiochi die Sabbatorum, *non responderunt eis, nec lapidem miserunt in eos, nec oppilauerunt loca occulta, ne polluerent diem Sabbatorum: & mortui sunt ipsi, & vxores eorum, & filij eorum, & pecora eorum, vsque ad mille animas hominum.* Postea tamen *dixit vir proximo suo: Si omnes fecerimus, sicut fratres nostri fecerunt, & non pugnauerimus aduersus gentes pro animabus nostris, & iustificationibus nostris: nunc citiùs disperdent nos de terra. Et cogitauerunt in die illa dicentes: Omnis homo, quicunque venerit ad nos in bello die Sabbatorum, pugnemus aduersus eum: & non moriemur omnes, sicut mortui sunt fratres nostri in occultis.* 1. Mach. 2.

Sextò redditur negotiatio illicita ratione modi, qui latissime patet. Primò enim quæ vitia solent aliis artibus admisceri, hic sunt frequentiora: vt blasphemiæ, periuria, &c. quæ tamen vitia non efficiunt negotiationem secundùm se illicitam esse.

Deinde peculiariter in modo negotiationis peccari solet ratione finis: si quis vsque adeò inhiat lucro, vt in eo constituat vltimum finem, negligendo eius causa præcepta diuina: quod constat genus esse auaritiæ pessimum, & Reip. nocentissimũ. Coarceruare enim solent tales res venales, & afferunt annonæ caritatem, &c. Ac de eiusmodi iniquis negotiationibus intelligendi fere sunt S. Patres, cùm seuere negotia-
Psal. 70. tiones damnant. Item illud: *Quoniam non cognoui litteraturam,* (vel negotiationem secundùm LXX.) *introibo in potentias Domini.*

Morale.

Matth. 9. *Vidit Iesus hominem.*

VIdet Deus homines multis modis. Primò, amabiliter videt bonos.
Psal. 33. *Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces*
Gen 4. *eorum.* Ita *respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius.*

Secundò, respicit inimico oculo pec-
Psal. 33. catores. *Vultus autem Domini super facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum.* Et
Habac. 1. alius: *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum; & respicere ad iniquitatem non poteris.* scilicet
Gen. 6. amabiliter, & approbãdo. Ita *videns Deus,* quòd

quòd multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, pœnituit eum, quòd hominem fecisset in terra.

Tertiò, videt Deus quosdam execrabiliter maledicendo: vt dæmones omnes, & damnatos. *Intende ad visitandas omnes gentes; non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem.* Item: *Ignis eorum non extinguetur: & erunt vsque ad satietatem visionis omni carni.* Psal. 58. Isa. vlt.

Sed quæstio est: Vtrum Beati delectentur in visis pœnis damnatorum? Resp. quod beati non delectentur in pœnis damnatorum per se; nam perfectissima in ipsis charitas est, qua inimicos suos diligunt: & per consequens nec ipse Deus, cuius misericordiæ non est numerus. Per accidens tamen tribus modis in pœnis damnatorum delectantur.

Primò, quia in illis pœnis vident iustitiæ diuinæ executionem. *Lætabitur iustus, cùm viderit vindictam.* Psal. 57.

Deinde, quia vident in seipsis diuinæ misericordiæ beneficium, quo pœnas tales, ac tantas euaserunt. *Manus suas lauabit in sanguine peccatoris*, id est, propter opera sua munda gaudebit iustus se euasisse illas pœnas ex misericordia diuina. Ibid.

Denique, quia gloria beatorum ex

pœnis

pœnis illis augmentum habet: quia opposita iuxta se posita magis elucescunt.
Ibid. *Et dicet homo*: id est, quilibet rationabiliter loquens. *Si vtique est fructus iusto*. id est, quia est fructus iusto in augmento gloriæ. *Vtique est Deus iudicans eos in terra*.

Quartò, videt Deus quosdam feliciter: beatos scilicet, & animas in cælum
Sap. 4. deducendas. *Gratia Dei, & misericordia in sanctos eius, & respectus in electos illius*. Et Chri-
Ioan. 16. stus: *Et vos nunc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis*.

Quintò, videt Deus quosdam misericorditer; scilicet peccatores, quos à
Ioan. 3. peccatis conuertit. Ita *Vidit Deus opera eorum, quia conuersi sunt de via sua mala: & misertus est Deus super malitiam, quam locutus fuerat,*
Psal. 24. *vt faceret eis, & non fecit*. Vnde Dauid: *Respice in me, & miserere mei: quia vnicus & pauper sum ego. Vide humilitatem meam & laborem meum: & dimitte vniuersa delicta mea. Vnicus*, id est, vnicam animam habeo, qua perdita omnia pereunt.

Quatuor autem signa sunt, quod Deus aliquem oculo misericordiæ aspexerit.

Primum est timor de peccato com-
Psal. 103. misso. *Qui aspicit terram*, id est, terrenum peccatorem, *& facit eam tremere*. Sicut
Prou. 15. reus tremit aspectu iudicis. *Per timorem Domini*

Domini declinat omnis à malo.

Secundum est bonæ voluntatis inspiratio. Ita *cùm adhuc longè esset* filius prodigus, *vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est*. Fortè enim ad patrem non peruenisset, si aspectu misericordiæ caruisset. Luc. 15.

Tertium est cordis compunctio. Ita *conuersus Dominus respexit Petrum. Et egressus foras Petrus fleuit amarè.* Nam sicut ignis dissoluit ceram, ita oculus Domini cor peccatoris. *Sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei.* Luc. 22. Psal. 67.

IN FESTO
S. MICHAELIS
ARCHANGELI.

Exordium:

DE, S. patre nostro Francisco refert S. Bonauentura, *in vita eius, c.* 8. §. 6. quòd ouem habebat, quæ audiens fratres in choro cantare, & ipsa Ecclesiam ingrediens flectebat genua, vocem balatus emittens ante altare Virginis matris Agni, ac si eam salutare gestiret. In-

super

ſuper & cùm eleuaretur ſacratiſsimum Chriſti corpus inter Miſſarũ ſolemnia, flexis curuabatur poplitibus, tanquàm ſi reuerens pecus de irreuerentia indeuotos argueret, Chriſtoque deuotos ad Sacramenti reuerẽtiam inuitaret. Cùm autem agniculum illum dominæ Iacobæ de ſeptem ſoliis conſeruandũ commiſiſſet, ille quaſi in ſpiritualibus eruditus à Sancto, dominæ eunti ad Eccleſiam, ſtanti, & reuertenti ſocietate inſeparabili adhærebat. Si matutinali hora domina tardaret exſurgere, agnus impellebat eam corniculis, & balatibus excitabat, geſtibus adhortãs, & nutibus, vt ad Eccleſiam properaret. Ob quod amabilis, & admirabilis à domina ſeruabatur.

Ita etiam S. Angeli nos ad virtutem ignorantes excitant, ad virtutem dirigendo iuuant.

Euangelium:

Matt. 18. *Acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes: Quis, putas, maior eſt in regno cælorum?*

Thema:

Ibid. *Angeli eorum ſemper vident faciem Patris.*

Angeli ſancti multiplicia nobis præſtant obſequia, quæ ad nouem reduci poſſunt.

Primò,

Primò, obsistunt nobis in malis, ponentes impedimenta, sine quibus in varia sæpe incideremus peccata. Ita cùm displiceret Domino via Balaam, *stetit Angelus Domini in via contra Balaam, qui insidebat asinæ.* Et ait illi: *Cur tertiò verberas asinam tuam? Ego veni, vt aduersarer tibi, quia peruersa est via tua, mihiq́ue contraria: & nisi asina declinasset de via, dans locum resistenti, te occidissem, & illa viueret.* Itaque Angeli sancti aduersarij nostri sunt, de quibus Christus: *Esto consentiens aduersario tuo citò, dum es in via cum eo: ne fortè tradat te aduersarius iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas nouissimum quadrantem.* Num. 22 Matth. 5.

Secundò, Angeli resistunt aduersariis, & repellunt hostilia tentamenta. *Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem: sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ.* Diabolus enim modò impugnat per violentiã tribulationum, modò per blanditias tentationum, modò per astutias & fraudulentias illusionum, modò per deceptionem curiositatum. *Non est super terram potestas, quæ comparetur ei, qui factus est, vt nullum timeret.* Contra hostes tam callidos & potentes, nequaquã humana stare posset fragilitas, Ephes. 6. Iob 41.

nisi

nisi sanctos haberet Angelos adiutores.
Dan.6. Vnde Daniel ad Regem: *Deus meus misit Angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi.* Leones isti dæmones sunt.
Psal.73. *Ne tradas bestiis animas confitentes tibi.* Item Angelus Tobiæ religauit *dæmonium* Asmodæum nomine *in deserto superioris Ægypti*, vt nemini noceret. Iudith etiam ait:
Tob.8.
Iudit. 13 *Viuit ipse Dominus, quoniam custodiuit me Angelus eius, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc reuertentem, & non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari.*

Tertiò, peccatores illuminant, & ad pœnitentiam excitant. Sicut enim dicit
Ioan. 8. Saluator: *Qui facit peccatum, seruus est peccati*, & peccatum non potest detestari, quamdiu voluntas eius illi est astricta: ideo vndique incitant Angeli. Ita Agar fugienti à facie Sarai occurrit Angelus
Gen.16. Domini, & dixit ei: *Vnde venis, aut quò vadis? Reuertere ad dominam tuam, & humiliare sub manu illius.* Agar, quæ interpretatur aduena, est anima nostra, quæ in hoc mundo debet esse peregrina. Sara, quæ interpretatur particeps, est æterna sapientia, cui mens nostra debet esse subiecta. Igitur Angelus Domini transgredienti diuina mandata, & à facie Domini fugiēti dicit: Reuertere ad dominam tuam, conuerte te ad diuinā sapientiam, & hu-

& humilia te sub manu eius, recognoscendo culpam, petendo veniam. Similiter Petro in carcere constituto *Angelus* Act. 12.
Domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo: percussoq; latere Petri, excitauit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius. Lumen refulget in habitaculo, quando peccatori vinculis peccati compedito Angelus aliquem illuminationis suæ infundit radium. Astat Angelus, & latus peccatoris percutit, quando eum ad lamentum contritionis excitat, & dicit: Surge velociter, peccatũ derelinquendo. Et tunc cadunt catenæ de manibus per absolutionem, & bonæ operationis restitutionem.

Quartò, Angeli pro nobis apud Deum interpellant, & gratiam impetrant. Vnde *respondit Angelus Domini, & dixit: Domine* Zach. 1.
exercituum, vsquequa tu non misereberis Ierusalem, & vrbium Iuda, quibus iratus es? iste iam septuagesimus annus est. Et respondit Dominus Angelo, qui loquebatur in me verba bona, verba consolatoria. Et sequitur: *Reuertar ad Ierusalem in misericordiis.*

Quintò, Angeli nos corroborant, & confirmant, promouent, & confortant ad exercitia virtutum. Ita cùm Tobias vellet mittere filium suum ad Gabelum, & viam ignoraret ille, dixit ad eum:

Tob. 5. *Perge nunc, & inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum salua mercede sua. Et egressus inuenit iuuenem splẽdidum, stantem, præcinctum, & quasi paratum ad ambulandum. Et ignorans, quòd Angelus Dei esset, salutauit eum, & dixit: Nosti viam, quæ ducit in regionem Medorum? Cui respondit: Noui, & omnia itinera eius frequenter ambulaui.* Quem cùm filius ad patrem introduxisset, quæsiuit ab eo: *Nunquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in Rages ciuitatem Medorum? dixit ei Angelus: Ego ducam, & reducam eum sanum ad te.* In omnibus his nihil aliud significatur, nisi quòd Angeli nos in via perfectionis dirigunt, ipsi ducunt, ipsi deducũt, ipsi reducunt. Huc pertinet etiam, quod de Elia dici-

3. Reg. 19. tur: *Ecce Angelus Domini tetigit illum, & dixit illi: Surge, comede: grandis enim tibi restat via. Qui cùm surrexisset, comedit, & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, vsque ad mõtem Dei Oreb.* Angelus Domini hominẽ tangit, quando tepescentem excitat. *Surge*, dicit, *comede*: quando ad aggrediendum ardua eum confortat: atque ita toto laboriosæ huius vitæ decursu ambulat, donec ad perfectionis statum perueniat, ac tandem ad sublimem, & stabilem æternitatis quietem pertingat.

Sextò, exhibent nobis salutaria documenta,

menta, & reuelant myſteria. Norunt enim cauſas rerum, antequam fiant, & rationes in Verbo Dei vident. *Angeli eorum ſemper vidēt faciem Patris.* Omnia etiam veteris Teſtamenti myſteria ferè facta ſunt mediantibus Angelis. Lex enim miniſterio Angelico fuit tradita, & vt Apoſtolus ait, *ordinata per Angelos in manu Mediatoris.* Patet quoque in omnibus Prophetis. Vnde Zacharias: *Et dixit ad me Angelus Domini, qui loquebatur in me.* Et Ioannes: *Apocalypſis Ieſu Chriſti, quam dedit illi Deus palàm facere ſeruis ſuis, quæ oportet fieri citò: & ſignificauit mittens per Angelum ſuum ſeruo ſuo Ioanni.*

Matt. 18. Gal. 3. Zach. 1. Apoc. 1.

Septimò, mentem noſtram eleuant, & inflāmant, deſideria lætificant, & ſpiritualia ingerunt ſolatia. *Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos ignem vrentem.* Vnde Ioannes: *Suſtulit me Angelus in ſpiritu in montem magnum, & altum, & oſtendit mihi ciuitatem ſanctam Ieruſalem.* In montem tollit in ſpiritu, quando mentem in infimis iacentem ad amorē ſupernorum erigit, & gaudia illius ciuitatis oſtendit. Et Angelus Raphael ſic ſalutauit Tobiam: *Gaudium tibi ſit ſemper. Forti animo eſto: in proximo eſt, vt à Deo cureris.* Angelus etiam nunciauit gaudium natiuitatis Domini, dicens: *Euangelizo vobis gaudium magnū, quod*

Pſal. 103. Apoc. 21 Tob. 5. Luc. 2.

erit omni populo: quia natus est vobis hodie Saluator mundi. Angelus nunciauit gaudium
Matt.vlt. resurrectionis: *Nolite timere vos: scio enim, quòd Iesum, qui crucifixus est, quæritis. Non est hic: surrexit enim, sicut dixit,* &c.

Octauò, in conspectu Dei deferunt omnia nostra bona opera: non quòd Deus illa ignoret, quem nullum latet secretum, sed quia ita constituit, & fieri
Tob.12. vult. Vnde Raphael Tobiæ: *Quando orabas cum lacrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, ego obtuli orationẽ tuam*
Act.10. *Domino.* Et Angelus ad Cornelium; *Orationes tuæ, & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.*

Nonò, Angeli perducunt electos ad regna cælestia, & introducunt eos in il-
Exod.23 la. In Testamento veteri: *Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & custodiat in via, & introducat in locum, quem præparaui.* Et
Luc.16. in nouo: *Factum est autem, vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ.* Illum introitum nobis etiam aliquando concedat, qui sine fine viuit & regnat. Amen.

IN FESTO S. LVCÆ.

Exordium:

OLim apud Romanos Manlius Torquatus adeò hebetis, & obtuſi cordis inter initia iuuentutis exiſtimatus eſt, vt à patre Manlio ampliſſimo viro, quia & domeſticis, & Reip. vſibus inutilis videbatur, rus relegatus agreſti opere fatigaretur: poſtmodum tamen patrem reum iudiciali periculo liberauit; filium victorem, quòd aduerſus imperium ſuum cum hoſte manũ conſeruerat, ſecuri percuſſit; patriam Latino tumultu feſſam ſpecioſiſsimo triumpho recreauit. In hoc credo fortunæ nubilo contemptu adoleſcentiæ perfuſum, quò ſenectutis eius decus lucidiùs eniteſceret.

Ita Chriſtus ſeptuaginta duos elegit Luc. 10. diſcipulos, abiectos quidem ſecundùm mundum, ſed qui verbum Dei cum multis ſeminarunt periculis, & laboribus, de quo & fructus multos retulerunt.

Euangelium:

Ibid. *Designauit Dominus & alios septuaginta duos: & misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem, & locum, quò erat ipse venturus.*

Thema:

Designauit Dominus & alios septuaginta duos: & misit eos binos ante faciem suam.

Magna de hoc discipulorum numero quæstio est, quia non solùm Græci plerique codices, & Syriaci septuaginta solùm legunt, sed etiam auctores veteres, maximeque Græci, cùm eos numerant, aut mentionem de illis quoquo modo faciunt, non nisi septuaginta ponere solent.

Sunt, qui id quoque ratione confirment. Nam numerus hic septuaginta, sicut & duodecim, Iudæis in honore, & veneratione fuit: hic quidem propter duodecim Patriarchas: ille verò propter septuaginta animas, quæ cum Iacob ingressæ sunt in Ægyptum, vnde totus deinde Iudæorum populus propa-
Gen. 46. gatus est. *Omnes animæ domus Iacob, quæ ingressæ sunt in Ægyptũ, fuêre septuaginta.* Moyses etiam non septuaginta duos, sed septuaginta tantùm seniores consilio Iethro soceri sui elegit, qui iudices infra se es-
Exod. 18 sent. *Prouide autem de omni plebe viros potentes, & ti-*

& timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam, & constitues ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos, qui iudicent populum omni tempore. Et: *Ascende ad Dominum tu, & Aaron, Nadab, & Abiu, & septuaginta senes ex Israel, & adorabitis procul.* Exod. 24
Deus etiam septuaginta seniores parari sibi iussit. *Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israel, quos tu nosti, quòd senes populi sunt, ac magistri: & duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesque ibi stare tecum, vt descendam, & loquar tibi: & auferam de spiritu tuo, tradamque eis, vt sustentent tecum onus populi, & non tu solus graueris.* Num. 11
In Elim quoque, vbi populus ex Ægypto fugiens castrametatus est, duodecim fuerunt fontes, quibus duodecim Apostoli; & septuaginta palmæ, quibus septuaginta isti discipuli significarentur. *Venerunt autem in Elim filij Israel, vbi erant duodecim fontes aquarum, & septuaginta palmæ: & castrametati sunt iuxta aquas.* Exod. 15

Sed non dubito, quocunque tandem modo hoc loco legendum sit, septuaginta duos, quos Christus designasse hic dicitur, fuisse discipulos. Fieri enim potest, vt cùm septuaginta duo fuerint, septuaginta tantùm ab Euangelista nominentur. Itaque si probamus legendum esse septuaginta duos, septuaginta duos

fuisse probatum erit: si quis verò probauerit legendum esse septuaginta, non continuò probauerit, non fuisse plures.

Ratio ergo eadem, qua duodecim elegit Apostolos, efficit, vt credamus septuaginta duos discipulos elegisse. Dubium non est, quin propterea duodecim Apostolos elegerit, quia duodecim erãt tribus, vt vnaquæque tribus suum Apostolum haberet. Ergo etiam credibile est eodem numero discipulos elegisse, vt æqualiter inter duodecim tribus diuidi possent. Numerus verò septuaginta inter duodecim æqualiter diuidi non potest: septuaginta verò duo si diuidantur, vnicuique tribui obuenient sex. Septuaginta igitur duo electi sunt.

Probatur hæc opinio iisdem exemplis, quibus auctores alij contrariã probare solent. Nam si spectemus nume-
Gen. 46. rum eorum, qui reipsa cum Iacob in Ægyptum ingressi sunt, non erunt septuaginta, sed sexaginta sex, vt eodem loco Scriptura testatur. Si verò numeremus & ipsum Iacob, & Ioseph, qui iam in Ægypto erat, & duos eius filios, qui non in Ægyptum ingressi, sed ibi nati sunt, erunt quidem septuaginta: sed si eodẽ iure duos filios Iudæ numeremus, Her & Onan, qui, antequam ingrede-
rentur

rentur Ægyptum, mortui fuerāt, erunt septuaginta duo. *Mortui sunt autem Her & Onan in terra Chanaan.* Ibid.

Moysen verò septuaginta duos seniores elegisse, præterquam quòd boni auctores sentiunt, ex sacris etiam litteris, & ex Iudæorum moribus colligi potest. Dederat Moyses duodecim tribubus optionem, vt ipsæ ex omni populo viros prudentes, & incorruptos eligerent, qui iudices essent.

Quis autem credat homines ambitiosos, quales Iudæi erant, non æqualem ex singulis tribubus numerum elegisse; vt & honos ille æqualiter omnibus participaretur; & iudicium minùs suspectum esset, cùm ex singulis tribubus æqualis iudicum numerus esset electus? Quòd si æqualis ex singulis tribubus electus est numerus, non potuerunt eligi, nisi sex. Si enim plures electi fuissent, vt minimū fuissent octoginta quatuor, quod nemo concedit: si pauciores, non fuissent, nisi sexaginta, quod minùs concedet quisquam. Necesse est ergo senos ex singulis tribubus iudices electos fuisse. Cur igitur & in Scriptura, & à Philone, & Iosepho, & ab omnibus aliis auctoribus electi septuaginta dicuntur? Cur ij, qui Ptolomæi Philadelphi iussu

ſacras litteras ex Hebræo in Græcum ſermonem conuerterunt, ſeptuaginta interpretes ab omnibus appellantur, cùm omnes prorſus auctores ſcribant fuiſſe ſeptuaginta duos? Sanè regula S. Auguſtini vera eſt, ſolere etiam in litteris ſacris cardinalem, quem vocant, numerum exprimi, etiamſi aliquid illi aut ſuperſit, aut deſit. *l. 2. qq. in Exod. q.* 47. Sicut filij Iſrael fuiſſe dicuntur quadringentos annos in Ægypto, cùm aliquanto
Exod. 12 plures fuerint. *Habitatio filiorum Iſrael, qua manſerunt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta annorum.* Eadem regula & ſeniores illos, quos Deus per Moyſen eligi iuſsit, & illas palmas, quæ circum duodecim erant fontes, ſeptuaginta duas fuiſſe credo, quamuis ſeptuaginta tantùm à præcipuo numero nominentur. Eadem ratione, quamuis Lucas ſeptuaginta diſcipulos electos fuiſſe diceret, ſeptuaginta duos fuiſſe electos crederem.

Adde, quòd & Latini omnes, & Græci multi codices ſeptuaginta duos legant, & maior pars veterum auctorum eundem numerum ponat. Quòd ſi omnes auctores ſeptuaginta tãtùm poſuiſſent, non plus inde profectò probaretur, quàm ſi ipſe Euangeliſta ſeptuaginta fuiſſe

fuisse dixisset. Atqui iam probauimus, etiamsi Euãgelista dixisset septuaginta, septuaginta duos fuisse credi debuisse. Nec inde magis sequeretur non nisi septuaginta fuisse discipulos, quia non plures ab auctoribus nominarentur; quàm septuaginta tantùm interpretes fuisse, quia omnes auctores septuaginta illos, non septuaginta duos vocare solent.

Solus Dorotheus mouere potest, quia non solùm septuaginta, vt alij, vocat, sed etiam numerat, & singulorum nomina recenset. Sed scriptoris huius non admodum grauis est auctoritas: Græco enim ingenio scripsit historiam. Vnde etiam ille inter tot antiquiores auctores solus singulorum discipulorum nomina didicit? Qui potuit nomina fingere, aut ficta ab alio leuiter credere, potuit numerum.

Alia adhuc quæstio est: Cur hoc numero potiùs, quàm alio, eos Christus elegerit? Eius numeri rationem vnam suprà indicauimus, quòd Iudæis sanctus quodammodo esset, & multis insignis exemplis, septuaginta duorum hominum, qui ex Iacob, & eius filiis propagati fuerunt; septuaginta duorum iudicum, in quos spiritus Moysis est effusus;

ſus;ſeptuaginta duarum palmarum,quę circa fontes duodecim adnatæ erant; ſeptuaginta duorum interpretum, qui Scripturam ſacram in Græcam conuerterant linguam.

Alias duas rationes adfert Beda *in comment*. Alteram, quòd totidem mundi plagæ eſſent, in quas eſſet diſſeminandum Euangelium. Nam in ſeptuaginta duas linguas, totidemq́ue gentes fuiſſe illos
Gen. 11. diuiſos, qui Babylonicam extruebant turrim, conſtans veterum auctorum opinio eſt: quia totidem familias turrim ædificaſſe ex præcedenti capite colligitur.

Alteram magis allegoricam, quam ſumpſit ex Auguſtino *l.2. de conſenſu Euangeliſt. c.*14. Duodecim Apoſtoli duodecim anni mẽſibus: diſcipuli viginti quatuor horis diei reſpondent: quæ aut propter Trinitatis myſterium, aut propter tres Dominici ſepulcri dies per tria multiplicatæ, efficiunt ſeptuaginta duas horas, quot diſcipuli erant.

Ex hoc loco manifeſtum eſt, voluiſſe Chriſtum in Eccleſia ſua aliquod perſonarum eſſe diſcrimen, & non ſolùm Eccleſiaſticos miniſtros hominibus laicis, ſed inter miniſtros etiam ipſos alios aliis eſſe ſuperiores. Nec enim tempore

pore eodem, neque numero, neq; gradu eodem Apoſtolos & diſcipulos elegit. Indicat Apoſtolorum paucitas eos diſcipulis maiores fuiſſe.

Sed qui nunc in Eccleſia Apoſtolorum, qui diſcipulorum locum teneant, de eo inter auctores antiquiores non ſatis conſtat. Communis opinio eſt, Epiſcopos Apoſtolis, presbyteros ſeptuaginta duobus diſcipulis ſucceſſiſſe. Alij Epiſcopos Chriſto, presbyteros Apoſtolis, diaconos ſeptuaginta duobus diſcipulis ſimiles faciunt. Fuerunt etiam, qui dicerent Epiſcopos Dei Patris, presbyteros Chriſti, diaconos Apoſtolorum perſonam gerere. Sed prima opinio verior eſt.

Et miſit illos binos ante faciem ſuam. Luc. 10.

Hebraicè, ante ſe. Vt ibi: *Præibis enim ante faciem Domini.* Luc. 1. Et: *Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuam.* Luc. 7.

Quare autem binos miſerit, ratio non eſt obſcura. *Væ ſoli, quia cùm ceciderit, non habet ſubleuantem ſe.* Eccle. 4. Voluit enim diſcipulos ſuos alios aliis in rebus aduerſis, aut neceſſariis adiumento eſſe. *Frater, qui adiuuatur à fratre, quaſi ciuitas firma.* Prou. 8.

Secunda ratio eſt, quia duo ſunt charitatis præcepta: vnum, quod in Deo: alterum,

alterum, quod in diligendo proximo versetur.

Tertia est, quia Christus voluit discipulos suos perpetuos habere actionum suarum testes, ne quis malè eorum solitudinem interpretaretur, quasi ideò soli essent, vt liberiùs sine teste peccarēt.

Quarta est, quia hoc semper vsitatum fuit. Nam & Moysi, vt ex Ægypto populum educeret, datus fuit socius Aaron.
Exod 4. *Aaron frater tuus Leuites, scio quòd eloquens sit: ecce ipse egredietur in occursum tuum, vidensque*
Exod 7. *te lætabitur corde,* &c. Et: *Ecce constitui te Deum Pharaonis: & Aaron frater tuus erit propheta*
Iosu. 14. *tuus.* Iosue & Caleb eundem populum murmurantem compescuerunt, & in terram Chanaan introduxerunt. Apo-
Matt. 10. stoli etiā bini à Matthæo numerati sunt: bini quoque ad prædicandum à Christo
Mar. 6. missi sunt. *Et vocauit duodecim, & cœpit eos mittere binos.* Ad soluendum asinum, quo veheretur, duos etiam discipulos misit.
Matt. 21. *Tunc Iesus misit duos discipulos, dicens eis.* Item ad parandam vltimā cœnam alios duos,
Luc. 22. Petrum & Ioannem. *Et misit Petrum & Ioannem, dicens: Euntes parate nobis Pascha, vt*
Matt. 11. *manducemus.* Sed & *Ioannes cùm audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis, ait illi.*
Luc. 10. *Misit* autem *illos binos ante faciem suam,* haud

haud dubiè, vt incultum, & rudē agrum ſibi proſcinderent, & vt in aratum iam campum Euangelij ſemen iacerent; facerentque nunc diſcipuli, quod antè Ioannes fecerat, pararent viam Domini ante faciem eius, & omnes intelligerent pro vno Ioanne de medio ſublato ſeptuaginta duos ipſi Ioannes natos eſſe. Hoc enim eſt Euangelij proprium ingenium, ſanguine creſcit: & Chriſtianorum ſanguis ſemen eſt; quò plures tyrannus occiderit, naſcuntur plures.

Morale.

Curate infirmos, qui in illa ſunt. Luc. 10.

NOuem ſigna ſunt, ex quibus iudicari poteſt, an ægroti conualeſcent, id eſt, an peccatores reſurgent, an verò æterna morte morientur.

Primum ſignũ eſt robur infirmi. Si enim peccator adeò robuſtus maneat, vt non ceſſet à bono opere, ſignum eſt futuræ ſanitatis: ſi autem adeò æger ſit, vt nihil bene operari velit, ſignum eſt mortis. Diſponunt enim bona opera ad gratiam Dei acquirendā, ad minuendam pœnam, & diaboli poteſtatem conterēdam. Vnde Angelus ad Cornelium

nondum

Act. 10. nondum baptizatum: *Orationes tuæ, & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.*

Secundum signum est leuitas infirmi facilè se mouentis. Si enim peccator facilè compungatur in corde, signum est sanitatis: sin autem duritiem sentiat cordis, signum est mortis. Ita Dauid auditis sermonibus Nathan, statim dixit

2. Reg. 12. ad eum: *Peccaui Domino.*

Tertium signum est dispositio corporis sano similis. Si enim peccator in exterioribus moribus imitetur bonos & sanctos, vt in locutione honesta, in victu sobrio, in vestitu humili, signum est futuræ sanitatis: sin autem, signum mor-

Matt. 26. tis. Ita licet *discipuli omnes relicto eo fugerint: Petrus* tamen *sequebatur eum à longe, vsque in atrium Principis Sacerdotum.*

Quartum signum est appetitus facilis, & sanitas mentis. Si enim peccator libenter verbũ Dei audiat, & sanæ mentis consilia, signum est sanitatis: sin autem, signum mortis. Ita cùm Petrus ne-

Ibid. gasset Dominum, *continuò gallus cantauit. Et recordatus est Petrus verbi Iesu, quod dixerat: Priusquam gallus cantet, ter me negabis.*

Quintum signum est suauitas somni tempore congruo. Si enim peccator in nocte dormiat, id est, in aduersitate

mentem

...enis,
...orum

...exi-
...o de eius morte nun-
...bus Cardinalis tanti,
...o ornamentum at-
...sia, próque amore Dei
...virtutibus, sermonem
...ustum dolorem suum Car-
...cuo Pontifice Gregorio, & à
...catu illum necesserat, vnicè di-
...mij. verijs ...um in Consistorio,
...ibus fuit ...oratus. Et Romæ
...venerabatur, & vt lumen mili-
...oscebat, & suspiciebat, Carolum
...adhuc plurimi. In luctu hac
...olantes, quòd in cœlestem illam
...in ...um Dominum Deum, cu-
...itur Mundus, admissus, Chri-
...lo, & laboribus consuluit tre-

... no... bo dicam) in Carol...
plius post annos, renouasse Dominum De...m, qui ...
nostram scriptionem legerit, & qui libellos varios,
qui de ipso conscripti sunt, euoluerint, facilius intelli-
gent. Mirabilis est Dominus in sanctis suis, Mirabilia
sunt opera eius, prædicanda dona eius.

Imitator hic egregius Ambrosij, qui nouus Ambrosius nominatus est, Carolus testamento supellectilem suam, & non magnam pecuniæ summam, quæ œconomi manus eo tempore fuerat, pauperibus ...ediolani, qui in magno illo hospitali piè sustentantur, reliquit, nulla consanguineorum suorum ratione, aut mentione habita, quandoquidem illos diuites valde, opulentos potius esse optimè nosceret. Pauperibus, hoc est, Christo, cuius membra sunt pauperes, à quo maximis thesauris fuerat ditatus, cui animam suam dicauerat, supellectilem suam omniáque, quæ sibi reliqua erant restituenda cen-suit, & sapienter vt omnia. Vt mercaturam lau-dabilissimam, quam ...

